

הישיבה המאתיים-ושלושים וחמש של הכנסת האחת-עשרה

יום שלישי, כ"ט בתמוז התשמ"ו (5 באוגוסט 1986)

ירושלים, הכנסת, שעה 15:00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

על שולחן הכנסת: סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לרוח נציב תלונות הציבור מספר 13 ו-14; וכן מסקנות ביניים של ועדת הכספים בעניין קיפוחם התקציבי של הנעדרים העובדים והלומדים.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. נגיש לסדר-היום, הסעיף הראשון — הודעה לסגנית מזכיר הכנסת, בבקשה.
סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע כי הונחו היום

ב. שאילתות ותשובות

הקצין לא נענה לפניית האחראי למחסום להקטין את עוצמת הקול ולפנות את המקום.
שאלות:

1. האם השר מאשר את הידיעות המפורטות למעלה?
2. אם כן — על-פי אילו הנחיות הועמד רכב צבאי לרשות תעמולה כיתחית-ידתית?
3. מה מתכוון השר לעשות בחגובה על המקרה האמור ולע מקרים דומים?
4. מה הן ההנחיות לגבי ביקורי רבנים אורחים ושליחיהם במחנות צה"ל?

שר הביטחון י" רבין:
1-4. אנשי חב"ד מביאים לחיילי צה"ל זה שנים רבות משלוח מנות בפורים וסופגניות בחנוכה.

אין צה"ל מאשר לאנשי חב"ד או לגורמים חיצוניים אחרים שלא במסגרת פעילות ההסברה והחינוך להרצות לפני חיילים או לנהל תעמולה כלשהי.

נמסר לי שגם במקרה הקונקרטי הקפידו על כך.

אינני רואה בהשמעת "מוסיקה חסידית" תעמולה.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה.

יאיר צבן (מפ"ם):

ממכתב שקיבלתי מאיש יחידת המילואים שהיה מופקר על מחסום "ארו" התברר, שאנשי חב"ד לא נענו לפניות של אנשי צה"ל שם להנמיך את המוסיקה ולאפשר את הפעולה הסדירה של המשמר במחסום, והם נהגו כאילו הם בעלי הבית במחסום.

אני שואל גם לגבי השאלה האחרונה — מה הן ככל זאת ההנחיות לגבי ביקורי רבנים אורחיים ושליחיהם במחנות צה"ל או במקומות שבהם יחידות צה"ל ממקומות?

שר הביטחון י" רבין:

הנוהג הוא כמו הנוהג לגבי כל גורם חיצוני.

היו"ר א' נחמיאס:
אנו עוברים לשמיעת חשבות על השאלות. אני מזמין את שר הביטחון להשיב על השאלות.

2120. הגבלה במספר העתודאים הדרחים

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר הביטחון ביום ט' בסיוון התשמ"ו (16 ביוני 1986):
נמסר לי מדרוזים רבים כאילו העתודה האקדמית בצה"ל מקצה מכסה מסוימת לכני העדה הדרוזית, שאיננה עולה על 20 סטודנטים בשנה. אם מדיניות זו אכן קיימת, עשרות סטודנטים דרוזים אינם יכולים להתקבל אליה.
אבקש מכבוד השר להשיבני:

1. האם אכן קיימת מכסה כזאת?
2. מה הוא מספר הדרחים שהגישו מועמדות לעתודה בשנים 1985 ו-1986?
3. מה הוא מספר הסטודנטים שאושרו כעתודאים בשנתיים האלה?

תשובת שר הביטחון י" רבין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.
2. בשנת 1985 — 96; בשנת 1986 — 59.
3. בשנת 1985 אושרה קבלתם של 53 מועמדים בני העדה הדרוזית.

המיון של המועמדים לשנת 1986 יסתיים לאחר חודש ספטמבר.

2123. תעמולה כיתחית-ידתית במחנות צה"ל

חבר הכנסת י" צבן שאל את שר הביטחון ביום ט' בסיוון התשמ"ו (16 ביוני 1986):
בתאריך 25 במרס 1986 הגיע למחסום "ארו" טנדר מז'ו צבאי מס' 419-166, נהוג בידו קצין במדים מ"כ"ט (שמו ומספרו האישי מופיעים במקור). על הטנדר הורכב רמקול ששידר מוסיקה חסידית בעוצמה גבוהה, ואל הקצין נלוו שני בחורי ישיבה מכפרי-חב"ד, שנשאו עמם ממתיקים ודברי תורה מהרב שניאורסון לחיילי צה"ל לכבוד חג הפורים.

חמש חיילות צה"ל מועסקות בתפקידי הדרכה במחזיאון "הארץ" בתל-אביב. הן מועסקות על סמך הסדר שנעשה בין מנכ"ל המחזיאון לבין צה"ל.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם קיימות מסגרות נוספות, מלבד מחזיאון "הארץ", שאינן מסגרות צבאיות ובהן מועסקות חיילות צה"ל?
2. מה הם הקריטריונים שלפיהם מקצים בנות לשירות מחוץ למסגרות של צה"ל?

שר הביטחון י' רבין:

1. חיילות צה"ל הוצבו בעבר במחזיאון "הארץ" בתל-אביב מטעם מפקדת קצין חינוך ראשי, לצורך הדרכת חיילים המבקרים במחזיאון. משהתברר כי העסקתן של חיילות אלה נותרה והן הועסקו גם בהדרכה כללית, ביטל צה"ל את ההסדר.

2. ככלל, חיילות צה"ל פועלות במסגרות צבאיות אף כי לעיתים הן ממלאות תפקידים שאינם צבאיים מובהקים, אלא בעלי ערך לאומי וחברתי שלצה"ל יש עניין בהם, או שצה"ל מקבל הוראה למלא אותם, כגון מורות וכיוצא באלה תפקידים. ההסדר.

2200. ביטוח חיילים

חבר הכנסת ז' המר שאל את שר הביטחון ביום י"ח בסיוון התשמ"ו (25 ביוני 1986):
החוק הקיים קובע כי חייל שנפגע בזמן ועקב שירותו הצבאי זכאי לטיפולו של אגף השיקום. אין פתרון לכיטוח כולל של חיילים בחופשה.

ברצוני לשאול את שר הביטחון:

1. האם נכון הדבר שחייל בחופשה אינו זכאי לכיטוח על-ידי צה"ל?

2. האם מוצדק הדבר?

3. האם מוכן השר ומתכוון לתקן את המצב?

4. אם כן — מתי ואיך?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חייל בחופשה יזכה לזכויות שיקום אם פגיעתו היתה קשורה לשירותו הצבאי. כך הדבר אם נפגע בשעה שעשה דרכו למקום השירות או ממנו, וכך גם כאשר נפגע אגב פעילות שלצבא יש אינטרס בה, כגון ניקוי נשק, טיול מאושר לידיעת הארץ וכדומה.

2. על-פי העיקרון הגלום בחוק, חבה המדינה חוב מיוחד לחייליה אשר נפגעו בשליחותה. אין הצדקה ליתן זכויות שיקום מפליגות לחייל שנפגע בחופשתו, אגב פעילות שאין לה כל קשר לשירותו.

3 — 4. חייל שנפגע בעת חופשתו ואינו זכאי מכוח הדין לזכויות שיקום יכול לקבל פיצוי באחת מכמה דרכים. בהן הכרה לפניו משורת הדין על-ידי משרד הביטחון בנסיבות המצדיקות זאת, קצבה מן המוסד לכיטוח לאומי ועוד. בכך יש מענה מניח את הדעת על הבעיה.

2201. פרישה מוגברת של קצינים מצה"ל

חבר הכנסת נ' ארד שאלה את שר הביטחון ביום י"ח בסיוון התשמ"ו (25 ביוני 1986):

כ-1,200 אנשי קבע יעזבו השנה הזאת את צה"ל. רבים מהפורשים מצה"ל הם קציני שדה ונגדים הדרושים מאוד

2124. התעצמותה הצבאית של מצרים

חבר הכנסת א' שלום שאל את שר הביטחון ביום ט' בסיוון התשמ"ו (16 ביוני 1986):

בעיתון "הארץ" מיום 29 במאי 1986 צוטטו דברים של קצין בכיר, שנאמרו בכנס של בני קיבוצים שהתקיים ברכיבים. הנ"ל התריע על חימוש מוגבר המתבצע במצרים ועל כוונות התקפיות של מנהיגיה: "כוונות מנהיגיה אינן תמימות", ואין הוא מאמין בכוונות מצרים ומדינות האזור לשלום.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם ידיעות ודבריו של הקצין הבכיר נכונים?

2. האם הויתורים המופלגים שנעשו כלפי מצרים בהסכם השלום מתאימים לכוונותיה האמיתיות של מצרים?

3. האם לדעתך יש מקום לויתורים נוספים בהסכמי שלום נוכח הניסיון שהצטבר עם מצרים?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. הכוח הרב-לאומי המפקח על שמירת סידורי הביטחון בסיני סבור, שהפעילות המתבצעת בסיני אינה חורגת מהמגבלות המפורטות בנספח הצבאי להסכם השלום.

3. אין מדובר בויתורים נוספים אלא בנידול משא ומתן עם מצרים, למתחייב מהסכם השלום.

2196. הסעת חיילים בטיולית

חבר הכנסת ז' המר שאל את שר הביטחון ביום י"ח בסיוון התשמ"ו (25 ביוני 1986):

בעקבות האסון של הטיולית במעלה-אפרים, מותם של שלושה חיילים ופציעתם של רבים, ברצוני לשאול את שר הביטחון:

1. האם העלחה בדיקת המקרה שהאסון היה נמנע אילו נסעו החיילים באוטובוס דאור ולא בטיולית?

2. אם כן — מה היא הסיבה לכך שחיילים מוסעים בטיוליות ולא באוטובוסים? מה הוא ההפרש של עלות ההסעה בין אוטובוס ובין טיולית?

3. האם מתכוון שר הביטחון להורות שהסעות החיילים תהינה, מכאן ואילך, בכלי רכב בטוחים יותר בכל מקרה, ובעיקר בדרכים קשות יותר?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. התשובה שלילית. באותו מקום אירעה לפני ארבע שנים תאונה לאוטובוס. טיולית היא רכב אזרחי המאושר על-ידי משרד התחבורה להסעת נוסעים. ההפרש במחיר ההסעה הוא 44%, יצוין, אגב, שבמקרה דנן נקבע, לכאורה, על-ידי ממצאי החקירה שהתאונה לא נגרמה דווקא בגלל סוג הרכב.

3. צה"ל נוקט את כל הפעולות הבטיחותיות הנדרשות. אין ראייה לכך שקיימת סיבה להפסיק את השימוש בטיוליות, אשר בצירים מסוימים יש להן יכולת עבירות טובה יותר מלאוטובוסים. במקביל ניתנת הדרכה להגדיל את הפיקוח הבטיחותי על טיוליות.

2199. העסקת חיילות בהדרכה במחזיאון "הארץ" בתל-אביב

חבר הכנסת נ' ארד שאלה את שר הביטחון ביום י"ח בסיוון התשמ"ו (25 ביוני 1986):

הצבא כציבור ודימוי המשרתים בו משקפים גם את התייחסותה של החברה ואת השלכותיה על תחושת השליחות והרצון להישאר כעבודה קשה, על-פי רוב תוך ניתוח מהבית, שקיימים בקרב משרתי הקבע, יש אפוא היוון חזר בין דימוי הצבא כציבור לבין דימוי אנשי הצבא בעיני עצמם.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת נאווה ארד.

נאווה ארד (המערך):

אדוני שר הביטחון, אני רוצה לדעת, קודם כול, אם הבנתי נכון את דברך. האם נכון שאמרת ששני חלקים של האוכלוסייה פורשים: האחד, אותם שאתה צריך לפטר עקב הקיצוצים, והשני, אותם שפורשים באופן טבעי? האם יש מידע על החלוקה בין שתי הקבוצות האלה, כי, על-פי פניות ומכתבים שקיבלתי — ואיני יודעת אם זה נכון או לא — גדלה התופעה של משרתי צבא קבע שהצבא מעוניין בהמשך שירותם והם עוזבים, וזהי שאלה אחת.

שנית, בדיון שקיימנו כאן בנושא שכר אנשי צבא הקבע אמרת, שיש כוונה להביא לממשלה או לוועדת שרים לענייני חקיקה חוק מיוחד בנושא מעמדם של אנשי צבא הקבע. מה קורה עם החוק הזה?

שר הביטחון י' רבין:

1. אומר כך: איש צבא קבע חתום על חוזה עם הצבא, שהוא המעסיק, החוזה הוא חר-צדדי, רק הצבא יכול לפטר אותו. האיש יכול להגיש בקשה להתרת חוזה, ובשלטונות הצבא תלוי האם מאפשרים לו אם לאו. היו לנו לאחרונה, בראש ובראשונה על רקע שכר, בקשות להתרת חוזה כמספרים גדולים יותר מבעבר.

הייתי אומר כך: אפשר להפריד בין הפורשים, המפוטרים, מסיימי שירות ומבקשי התרת חוזה. במקרים מסוימים אנו נענים גם לבקשות להתרת חוזה, כי יש גבול עד כמה אפשר להחזיק אדם בניגוד לרצונו לחלוטין.

2. אנו אמרנו בכמה כירורים מקדימים, כי אין טעם להביא את זה לוועדת שרים לענייני חקיקה או לממשלה לפני תיאומים מקדימים. אנחנו במגעים עם משרד האוצר, היו גם פגישות עם אנשי ההסתדרות, מדובר בסולם שכר נפרד לצבא, כדי שלא תהיינה לכך השלכות על תחומים מקבילים במערכת האזרחית, בעיקר כתחום האקדמי-הטכנולוגי, ביקש ראש הממשלה בדיון מכין, שניצור מגע גם עם ההסתדרות, כדי שלא ניצור עימות עם האיגודים המקצועיים וכדי שהם יסיימו, אם אפשר מרצונם, שלא להיצמד, להיתלות או לקשור כל דבר שהוא כשכר למשרתים בקבע.

למשל, בשירות האזרחי יש העלאה כמעט אוטומטית בדרגה כל תקופה מסוימת, העלאה ששכרה בצדה, בצבא אי-אפשר לבצע זאת, כי ההעלאה בדרגה כצבא שונה מן ההעלאה בשירות האזרחי. חלק מתוספות השכר היום במדינה ניתנות בצורה שאיננה ניתנת ליישום בצבא. לכן, צריך למצוא סולמות שכר נפרדים. אני מקווה שנצליח לסיים זאת לקראת שנת העבודה הבאה.

2258. איסור זמני על הפצת עיתון "אל-פאג'ר" ביהודה ובשומרון

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר הביטחון ביום כ"ג בסיוון התשמ"ו (30 ביוני 1986):

על העיתון המזרח-ירושלמי "אל פאג'ר" נאסר להיות מופץ ביהודה, בשומרון וברצועת-עזה למשך שלושה ימים,

בשורותיו של צה"ל. רבים מהפורשים עוזבים את הצבא בגלל תנאי שכר גרועים. אנשי הקבע מתלוננים, נוסף על משכורתם הנמוכה, על שחיקה במעמדם בקרב הציבור.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם אכן התרחבה הפרישה מצה"ל יחסית לתקופות קודמות?

2. האם אמת היא שתנאי שכר גרועים מביאים לפרישתם של מאות קצינים ונגדים?

3. האם גדל מספר הקצינים הוותיקים, שמושכים כאחרונה סכומי כסף מקופות הגמל שלהם, אף שהם רשאים לעשות זאת רק בתום 15 שנים בשירות צבא הקבע?

4. האם תשלום תוספת של 8%, שניתנה בספטמבר 1984 לכל עובדי השירות הציבורי, גם לקצינים ונגדים כצה"ל, בהתאם להחלטה שנתקבלה?

5. כיצד פרעל משרד הביטחון כדי לשפר את מעמד אנשי הקבע בקרב הציבור?

שר הביטחון י' רבין:

הנושא הוא מן הכאובים ביותר היום, עקב הצורך בקיצוץ תקציב הביטחון ופיטורים בקנה-מידה גדול משרות צבא הקבע של אנשים שהם כוודאי דרושים ונחוצים, אך אין בכוונתנו להחזיקם בגלל העדר משאבים כספיים.

אענה עכשיו על השאלות המפורטות:

1. הפרישה מצה"ל התרחבה יחסית לשנים הקודמות. הדבר נובע, כפי שהסברתי קודם, מקיצוצים תקציביים, וכן, כמובן, מן העובדה שמספר רב יותר של משרתי קבע הגיעו לגיל הפרישה; אבל, בראש ובראשונה, בגלל הקיצוצים.

2. ההתנדבות לשירות קבע נעשת למען המטרה של השירות הצבאי ומתוך תחושת שליחות והגשמה עצמית של האדם. עם זאת, יש, כמובן, גם לתנאי השכר השפעה על היכולת לשמור על כוונת-אדם איכותי בשירות הצבא. אני מקבל עשרות מכתבים של קצינים מעולים, בראש ובראשונה, במערכת האקדמי-טכנולוגית, האומרים בפשטות: אנחנו עוברים למפעל תעשייתי שנותן שירותים לביטחון ומקבלים שכר לפחות פי שניים ממה שאנחנו מקבלים בשירות הצבאי.

דובר רבות על הפגיעה בשכר המשרתים בצבא הקבע, הנושא הועלה גם בכנסת במהצעות לסדר-היום של חברי הכנסת, ואין לי ספק שנצטרך למצוא פתרון לנושא.

3. התשובה חיובית.

4. תוספת 8% ששולמה לכל עובדי השירות הציבורי על-פי הסכם המסגרת מינוי 1984 טרם שולמה כצה"ל, ומערכת הביטחון חובעת לשלם אותה גם לקצינים ולנגדים כצה"ל.

הוועדה המשותפת של ועדת הכספים ועדת החוץ והביטחון דנה בעניין על-פי החלטת מליאת הכנסת, והמליצה במסקנותיה שהנתנו על שולחן הכנסת לשלם את התוספת של 8% למשרתי הקבע, כפי שהיא שולמה לכל המגזרים כמשק. נעשה מאמץ, שלא הקיף את כל הזנאים, של מענק שירות קבע, אך זה היה פתרון הרבה פחות טוב מאשר יישום התוספת שקיבל כל השירות הציבורי. עד כה, המלצה בעניין ה-8% לא יושמה, למעט תשלום המענק.

5. הלכי הרוח משתנים מתקופה לתקופה, ולכן גם מעמד

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, ראשית כול, אני מבקש לדעת האם צה"ל משתמש במפות שבהן הקו הבין-לאומי מסומן או אינו מסומן?

שר הביטחון י' רבין:

איזה קו בין-לאומי?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

"הקו הירוק".

שר הביטחון י' רבין:

הוא אינו גבול בין-לאומי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

סליחה, א. האם "הקו הירוק", שהוא קו הסכמי שביתת הנשק, ובכללו השינויים שנעשו על-ידי הכנסת, האם הוא מופיע במפות שבהן משתמש צה"ל, כן או לא? אם התשובה היא לא, ומאחר שזהו המידע שיש ביד, אני מבקש לדעת האם בכך אין מציבים את צה"ל בתוך מחלוקת פוליטית שאין לו צורך לעמוד בה? ב. האם בכך אין משום פגיעה חינוכית-ערכית וחלול בהחלטות הכנסת, שדחתה לא פעם אחת הצעות לספק את השטחים, דבר שלא בוצע? תודה.

שר הביטחון י' רבין:

אני חוזר ומשיב: צה"ל משתמש במפות המסופקות על-ידי אגף המדידות של מדינת ישראל, המופקד על מחלקת המדידות — הוא לא אני. אני בדקתי בעיקר את השאלה הספציפית שלך בקשר למפות שחולקו לחיילי צה"ל לכבוד יום העצמאות אשתקד, מטעם "האגודה למען החייל". לכן, תשובתי היתה על השאלה הספציפית כפי שהצגת אותה. מה שנאמר לי הוא, שהמפות שחולקו הן אלו של אגף המדידות, ונרמה לי שבמפות האלה אכן "הקו הירוק" אינו מסומן.

היו"ר א' נחמיאס:

אדוני שר הביטחון, יש לי בקשה אליך. חבר הכנסת אפרים שלום איחר להיכנס לאולם בשבירר של דקה. אני מבקש שחשיב על שאלתא 2124 של חבר הכנסת אפרים שלום.

שר הביטחון י' רבין:

(קורא את התשובה על שאלתא מס' 2124, ראה עמוד מס' 3976).

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לשר הביטחון על תשובותיו על שאלות של חברי הכנסת. רשות הדיבור לשר העבודה והרווחה.

2016. גביית כספים מעובדים מהשטחים

חבר הכנסת ת' יואל שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ב באדר ב' התשמ"ז (2 באפריל 1986):

אבקש לשאול את כבוד השר:

1. מה הוא הסכום שהצטבר במדור הרישום השייך לממשל הצבאי?

2. מי גובה את הכספים ממשכורותיהם של העובדים מהשטחים המוחזקים בישראל?

3. על-פי אילו קריטריונים נגבים הסכומים הנ"ל?

4. לרשות מי עומדים הסכומים הנ"ל ולאילו מטרת? איזה שימוש נעשה בהם?

משום שפרסם ידיעה שהתפרסמה בעיתון "חדשות", ולפיה התהפכות טיולית החיילים בכקעה היא תוצאה של פעילות אל-פתח.

אודה לך אם תשיב לי:

1. אם היה הדבר אסור לפרסום, מדוע לא פסלה הצנזורה את פרסום הידיעה בעיתון "חדשות" שממנה העתיק "אל-פאג'ר" את הידיעה?

2. מה היתה התכלית של משרדך באיסור פרסום העיתון כיהודה ובשומרון ובהשארותו כמזרח-ירושלים כלכד? האם לא יכול היה עיתון "אל-פאג'ר" להיות מעבר ליהודה ולשומרון?

תשובת שר הביטחון י' רבין:

(לא נקראה. נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. רשינו של העיתון "אל-פאג'ר" הוחלה לשלושה ימים לא על-ידי הצנזור הצבאי אלא על-ידי קמ"ט — קצין מטה — פנים באזור יהודה ושומרון, המשמש כממונה על-פי הצו בדבר הבאת פרסומים והפצתם החל באזור. מכוח צו זה קיבל העיתון "אל-פאג'ר" היתר הפצה באזור. היתר זה מותנה בכך שבעלי העיתון ימלאו את חובותיהם הצנזורה בישראל ולא יפרסמו בעיתון חומר הפוגע בביטחון. בשלום הציבור ובסדר הציבורי. על-פי תנאי ההיתר רשאי הממונה להתלות את תוקפו של ההיתר אם הפרו בעלי ההיתר את אחד מתנאיו.

במקרה המתואר כשאלתא הפרו בעלי העיתון את דבר ההיתר בכך שפרסמו בו חומר מסית בלא אישור הצנזור. בתגובה התלה הממונה את תוקפו של ההיתר שניתן לעיתון לשלושה ימים.

העיתון "חדשות" לא פעל בניגוד להוראות הצנזור בישראל, ולפיכך לא היה כל מקום לפעולה מצד הצנזור נגדה.

העיתון "אל-פאג'ר" לא העתיק את הידיעה מהעיתון "חדשות" כלשונה אלא סירס אותה וסילף אותה ופרסם אותה בלא אישור הצנזורה.

2282. אי-שרטוטו של "הקו הירוק" במפות צה"ל

חבר הכנסת ר' כהן שאל את שר הביטחון ביום א' בתמוז התשמ"ז (8 ביולי 1986):

נדע לי כי במפות שחולקו לחיילי צה"ל לכבוד יום העצמאות אשתקד מטעם "האגודה למען החייל" אין זכר ל"קו הירוק".

אבקש להשיבני:

1. האם אמת היא שכמפות שמכין אגף המדידות לחיילי צה"ל אין מופיע "הקו הירוק"?

2. אם אמת היא — האם מדובר במדיניות, ומי אחראי לה?

שר הביטחון י' רבין:

1 — 2. מדובר במפות שצורפו לספר "כל מקום ואחר". המפות המשווקות בארץ על-ידי אגף המדידות הן המפות שצה"ל משתמש בהן משום שאגף המדידות הוא הספק של מפות למשרד הביטחון.

לכן, אני ממליץ ששאלותיך באשר למה מסומן או לא מסומן במפות אלה יופנו לשר הבינוני והשיכון, הממונה על אגף המדידות.

תשובת שר העבודה והרווחה מ' קצב:
(לא נקראה. נמסרה לפרוטוקול)

1-2. כן.

3-4. העסקת עובדים אצל מעביד אשר אינו מקיים את הוראות ההסכם הקיבוצי או צווי ההרחבה החלים עליו או אינו ממלא את חובותיו חוק העבודה והתקנות שהותקנו על-פיהן נוגדת את דיני העבודה החלים בישראל, ולעובדים זכות תביעה בבית-הדין האזורי לעבודה.

מן ההיבט הפורמלי מקרימים דיני העבודה ומבחינה זו אין התופעה נוגדת את דיני העבודה. אכן, הדבר נוגד את השקפתי כאשר קיימים באותו מפעל שני עובדים באותה תעסוקה ועבודתם מתבססת על פער ניכר בשכר ובזכויות סוציאליות.

5. משרדי הפיץ תזכיר הצעת חוק שירות התעסוקה (תיקון). הצעת החוק באה לשנות את מערכת תיווך העבודה ולאפשר תיווך עבודה וקבלנות משנה תוך התנאות תנאים יסודיים, כגון: שוויון השכר בין עובדי קבלן משנה לבין עובדי הקבלן הראשי, וכן, איסור על גביית דמי טיפול או אגרה מאת המובטל הנזקק לשירותי תעסוקה כאחת הדרכים שלעיל.

2106. פרסום מודעות בעיתונים מטעם משרד העבודה והרווחה חבר הכנסת מ' וירשובסקי שאל את שר העבודה והרווחה כיום כיצד באייר התשמ"ו (1 ביוני 1986):

בעיתונות פורסמו מודעות מטעם משרד העבודה והרווחה — מרכז ההכונה לערי פיתוח, שעניין הוא "תנופת הקליטה בשומרון" ו"אתגר בגב ההר". בראש אחת המודעות מופיע, לצד שם משרדך, השם "משקי חרות-בית-ר", ואלו בראשה של מודעה אחרת מופיע, שוב לצד שם משרדך, השם — "אמנה" — תנועת ההתיישבות של גוש אמונים.

ברצוני לשאול:

1. האם פורסמו מודעות אלה מטעם משרדך ומתקציבך?
2. אם נכון הדבר, האם אין בהכללת שני השמות האמורים משום מתן פרסומת לגופים פוליטיים מובהקים על חשבון תקציב משרד ממשלתי וכספי המדינה?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

1. "תנופת הקליטה בשומרון" ו"אתגר בגב ההר" פורסמו כתקציב משותף למשרדנו, להסתדרות הציונית ולארגון "אמנה", שהעבירה את השתתפותה באמצעות המרעצה האזורית. לכן הופיעו כל הגורמים כשותפים למודעה.

במודעות של משקי תנועת חרות-בית-ר השתתפו בחלוקה שווה בהוצאות הגורמים האלה: מרכז ההכונה לערי הפיתוח, המרעצה האזורית שומרון ומשקי חרות-בית-ר. לכן, גם כאן הופיעו כל המשתתפים בכותרת המודעה.

2. מרכז ההכונה לערי הפיתוח ולהתיישבות מפרסם פרסומים או מיחמתו, או על-פי בקשת גורמים מיישבים שונים לאחר בדיקה פניית, לפיכך, מפעם לפעם מופיעים גורמי התיישבות שונים, ומכל הגורמים, כשותפים במודעות, ואין כאן כלל ועיקר גישה פוליטית. כל פניה נבדקת על-פי מהותה ומתפרסמת בהתאם. המבצע כולל גם עידוד ההתיישבות כערי פיתוח.

2165. הארכת כהונתו של ראש נציגות משרד העבודה והרווחה בארצות-הברית

חבר הכנסת י' ארצי שאל את שר העבודה והרווחה כיום, ט' בסיוון התשמ"ו (16 ביוני 1986):

5. האם זכאים עובדים שנבנה מהם הכסף לקבל אותו כחזרה? אם כן — באילו תנאים?

תשובת שר העבודה והרווחה מ' קצב:
(לא נקראה. נמסרה לפרוטוקול)

1. בשנת התקציב 1985/86 הועברו למשרד האוצר 48,387.994 שקל חדש.

2. הכספים נגבים על-ידי מדורי הכספים של שירות התעסוקה באמצעות מעבדיהם.

3. הקריטריונים מושתתים על בסיס של החלטת ממשלה, המתבססת על החלטת ועדת השרים לענייני ביטחון 1/8 מ'8 באוקטובר 1970 בנדון, ושוויון המיושם על-ידי ויקה לחוקי עבודה ולהסכמי עבודה החלים על אותם מעבידים ו/או עבודה בישראל.

ההחלטה האמורה קובעת, בין היתר: "עובד מן השטחים יקבל בעבודה בישראל שכר ברטו ושכר נטו השווה לשכרו של כל עובד אחר בישראל בעל נתונים אישיים ומקצועיים שווים". כמו כן קבעה ההחלטה, כי "מעביד המעסיק עובד מן השטחים יעביר למדור התשלומים של שירות התעסוקה את השכר ברטו ואת התשלומים הסוציאליים אותם הוא משלם בהתאם לחוק ולהסכמים הקיבוציים לעובד ישראלי בעל נתונים זהים".

4. הסכומים הנשארים מעבר לתשלומי השכר והזכויות הסוציאליות שהגיע מועד תשלומן עוברים לרשות האוצר למימון פעולות פיתוח ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, ולזכויות סוציאליות עתידיות.

פירושו של דבר הוא, שתשלומים הנעשים על-ידי מעבידים במדור התשלומים בגין שוויון הנטו והברוטו ואשר מוסבים לזכויות שאינן מתממשות בשל מעמדם המיוחד של עובדי השטחים מעברים לאוצר ומשמשים לקרן לפיתוח השטחים, המנוהלת בידי משרד הביטחון, ואת בצד הערובה למימוש הזכויות הסוציאליות של עובדי השטחים, בשעה שיוחל במימושו.

5. הכספים מושלמים לעובדים בגין זכויות סוציאליות המוענקות להם על-פי החוקים בהסכמי העבודה היציבים בישראל. מדובר בזכויות כגון דמי מחלה, דמי חופשה, דמי פגיעה בעבודה ודמי תגמולים.

2053. שלילת זכויות סוציאליות מעובדים במפעלים

חבר הכנסת ז' המר שאל את שר העבודה והרווחה כיום כיצד בארץ ב' התשמ"ו (6 באפריל 1986):

נמסר לי שלאחרונה רווח במפעלים ציבוריים וממלכתיים רבים נוהג של העסקת עובדים באמצעות חברות קבלניות תוך שלילת כל זכויות עובד חכירות סוציאליות מן העובדים עצמם. נמסר לי, שכן נוהגים בהעשייה האזורית וכמפעלים גדולים נוספים.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם ידועה לו התופעה הזאת של עבודה זולה בלתי מאורגנת הפוגעת בעובד?

2. אם כן — האם ידועים לו ממדיה, ומה-הם?

3. האם אין הדבר נוגד את חוקי העבודה בישראל?

4. האם אין התופעה נוגדת את הנוהל הסוציאלי הצודק כאשר לעובדים?

5. האם פועל השר למנוע את התופעה, ומה הם הצעדים שהוא נוקט או מתכוון לנקוט בעניין זה?

מה שקרה, מהי הסיבה הספציפית שבגללה לא ניצלם את ההזדמנות כדי לשגר לאותו מקום אדם חדש אשר אין מאחוריו בעיות והוא יתחיל לפעול בסגנון חדש?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

תקופת כהונתו של הנציג לא תוארך מעבר לארבע שנים. החלטתי לאפשר לו שהיה בשנה הרביעית — הוא מכהן רק שלוש שנים — מסיבות הומניטריות. אני מוכן למסור לך את הסיבות לאחר מכן, בשיחה בינינו. הכהונה לא תוארך מעבר לכך בשום תנאי.

2166. תשלום תוספת משפחה בעד תלמידי ישיבות חבר הכנסת ז' המר שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט' בסיוון התשמ"ו (16 ביוני 1986):
תוספת משפחה משולמת מטעם הביטוח הלאומי בעד ילד עד הגיעו לגיל 18. כאשר האב הוא גמלאי והילד ממשיך בלימודיו מעבר לגיל 18 ועד גיל 20. מוארך מועד קבלת התשלום לתקופה זאת, נמסר לי כי הדבר חל רק על לימודים אקדמיים, ולא על לימודים בישיבות.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם נכונים הדברים?
2. אם כן — מדוע לא יזכו גם תלמידי ישיבה בהטבה זו, בדומה לטוטונטים באוניברסיטאות?

תשובת שר העבודה והרווחה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעות אינן נכונות. בסעיף 5 לחוק הביטוח הלאומי, התשכ"ח — 1968, [נוסח משולב], בהגדרת "ילד", נאמר שלעניין קצבת זיקנה, קצבת שאירים, קצבת נכות וקצבת תלויים נפגע בעבודה, ייחשב כילד המזכה לגמלה ילד של המבוטח אשר לא מלאו לו 20 שנה, "ובלבד שעיקר זמנו מוקדש לסיום לימודים במוסד חינוכי על-יסודי או בת המשרתת בשירות לאומי בהתנדבות". במוסד חינוכי על-יסודי כוונת המחוקק היא ללימודי תיכון בלבד.

ההוראה האמורה באה למנוע הפסקת לימודים של ילד, כאשר המבוטח נעשה זכאי לקצבה, באותם מקרים שבהם קיים מסלול לימודי תיכון המיועד להביא לסיום לימודים עד מלאות לילד 20 שנה.

2. בין שהילד לומד באוניברסיטה בעתודה אקדמית ובין שהוא לומד בישיבה גדולה — לא קיימת זכאות.

2167. מענקים למעונות יום חריים

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר העבודה והרווחה ביום ט' בסיוון התשמ"ו (16 ביוני 1986):

בעיתון "חד נאמן" מיום כ"ט באדר ב' התשמ"ו (9 באפריל 1986) פורסם, כי כמה מעונות יום וגופים ציבוריים הפועלים למען הציבור החרדי קיבלו באחרונה מענקי ממשד הרווחה, זאת בעקבות פעילותו של סגן השר הרב רפאל פנחס.

אבקשך להשיבני:

1. כמה כסף חולק למעונות יום ולגופים ציבוריים?
2. האם החלוקה היתה כפי החלטת היועץ המשפטי לממשלה והבג"ץ כי הכספים למוסדות דת יחולקו אך ורק לפי אמות מידה ענייניות ושוות? לפי אילו קריטריונים חולקו כספים אלה?
3. מי מה מעונות היום שקיבלו כספים, כמה ילדים יש בכל מעון, וכמה כסף קיבל כל מעון?

בעיתונות, "ידיעות אחרונות", 27 במאי 1986, פורסם כי הוארכה כהונתו של ראש נציגות משרד העבודה והרווחה בארצות-הברית, על אף ביקורת שנמתחה עליו על-ידי מבקר המדינה עקב משיכת כספי ציבור בשביל הוצאות אישיות ואי-החזרתם עד לסיום הביקורת.

אודה לך אם תשיבני:

1. האם אומנם הוארכה כהונתו של הנציג?
2. מה היא הסיבה להארכת כהונתו של הנציג בשנה נוספת, נוכח הביקורת של מבקר המדינה?
3. האם ננקטו צעדים משמעותיים כלשהם כלפי הנציג?
4. האם הוחזר לקופה הכסף שנלקח?
5. האם פגע פרסום הפרשה ביוקרתו של הנציג, במעמדו ובכוחו עבודתו?
6. האם פרעלים בארצות-הברית נציגים נוספים של המשרד, או שמא הנציג הנוכח בכתבה הוא הנציג היחיד?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

1. כהונת הנציג בארצות-הברית הוארכה בשנה.

2 — 6. לנציג משרד העבודה והרווחה בארצות-הברית הוכטחו תנאי העסקה על-ידי הנהלת המשרד הקודמת. אני החלטתי שלא למלא אחר תנאי העסקה שסוכמו בעבר על דעתו של הנציג ועל-ידי הנהלת המשרד והשר הקודם, והחלטתי על צמצום חלק משמעותי מההתחייבויות שניתנו לו בעבר בכתב. כיום עובד הנציג כתנאים טובים פחות מאלה שהוכטחו לו.

עקב סיבות הומניטריות אישיות סוכם על הארכת הכהונה בשנה נוספת בלבד.

דוח מבקר המדינה אינו כה חמור. כפי שהוא השתקף באמצעי התקשורת, וכמוכן הפרסומים פגעו במעמדו וגם במשרד.

לפי הנהלים הנהוגים בנציגויות ישראל בחוץ-לארץ, הוותיקות הכספיים מועברים לארץ ללא אסמכתאות. אלה נשארות למשמורת שהנהלה הנוכחית ואני לא הסכמנו להם. אסמכתא זו או זו לארץ, לבקשת המשרד. במקרה דנן, נחבקש נציג המשרד להעביר את המסמכים הרלבנטיים, כמקובל. עם תום הביקורת יוחלט אם יש מקום לנקוט צעדים.

תשלום תנאי השירות שהחזרו בדוח המבקר בוצע לפי אישור הנהלת המשרד הקודמת. בעקבות החלטתי שלא למלא אחר תנאי העסקה שסוכמו בעבר, הוחזרו רטרואקטיבית אותם תשלומים שהנהלה הנוכחית ואני לא הסכמנו להם. במקביל, החל מ-1 באפריל 1985 מברוצעים כל התשלומים של נציגות משרדנו בניו-יורק כאמצעות קצין המינהלה של הקונסוליה הכללית של משרד החוץ בניו-יורק.

הנציג שעליו דובר הוא הנציג היחיד של משרדנו בחוץ-לארץ.

היור"ר א' נתמלא:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יצחק ארצי.

יצחק ארצי (המערך):

כבוד השר, לפי מיטב ידיעתי, הנציג הזה מכהן בתפקידו כארבע או חמש שנים. אנתנו יודעים שכאשר מאריכים שהיה בחוץ-לארץ יתר על המידה, מחמנה אולי גם ירידה. כאשר קרה

ילדים ממשפחות מצוקה, והשאר ילדי אמהות עובדות. היקף התקצוב הנוסף למעונות יום הוא כ-22,000 מיליוני ש"ח, כאשר החלוקה היא: כ-44% לארגון נעמ"ח, כ-26% לרצ"ו, כ-13% ל"אמונה", לרשויות מקומיות ולמועצות אזוריות 9% ולאחרים 8%.

אדוני היושב ראש, בידי רשימה מפורטת של המעונות שקיבלו את המענקים, אנחנו לא מסווגים את המעונות על-פי "ציבור" כזה או כזה, חרדי או חילוני, כפי שנתבקשתי על-ידי השואלת, ולכן לא אוכל להשיב על שאלה זו.

מפאת מגבלות תקציביות אין באפשרות המשרד לתת מענה על מלוא הצרכים ועל כן אנו נאלצים לקבוע סדרי עדיפויות תוך דאגה לחלוקה הוגנת לאחר דיון בוועדת המענקים ועל-פי הקריטריונים שאותם קבע היועץ המשפטי לממשלה. את רשימת פירוט המענקים אני מצרף לפרוטוקול.

דוח אכלוס מעונות יום (יולי 85) (ילדי עבודה ורווחה)

הארגון	ילדים	תקציב לחלוקה (7 ש"ח לילד)
נעמ"ח	20,148	141,036
נשי חרות	762	5,334
מתנ"סים	477	2,339
רצ"ו	11,823	82,761
ארגון פא"י	156	1,092
נשים ליברליות	220	1,540
הסתדרות עובדים לאומית	346	2,422
תאד"ל-אמונה	5,943	41,601
אגודת ישראל	308	2,156
רשויות	917	6,419
משפחתונים ומוסדות קטנים		
חרבה	938	6,566
אחרים	1,014	7,098
סה"כ	43,052	300,364

4. מי הם הגופים החרדיים הפועלים למען הציבור החרדי שקיבלו את הכסף, כמה קיבל כל גוף כזה וכמה תלמידים מתחנכים בגופים אלה?

5. האם המשרד מתכוון לפצות אותם מעונות וגופים שלא קיבלו בפעם זו מענק מיוחד?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

1. בשנת התשמ"ו חולקו למעונות היום מענקים בסך כולל של 754,000 ש"ח.

2. בשנת התקציב הנוכחית ניתנו למשרדנו, לחלוקה למעונות היום, שני סכומים משני מקורות: א. סך של 59,000 ש"ח מכספי עיזבונות לצורך שיפוץ והצטיידות מעונות היום; ב. סך של 620,000 ש"ח שאושרו על-ידי ועדת כספים לצורך כיסוי גירעונות של ארגוני הנשים.

3. הסכומים האמורים חולקו לפי קריטריונים שונים וקבועים כפי שיפורט להלן:

א. הסכום האמור בסעיף 2, היינו 59,000 ש"ח, הובא לריון בפני ועדת המענקים של המשרד הפועלת על-פי קריטריונים שאושרו על-ידי היועץ המשפטי לממשלה ופורסמו בלוקט הפרסומים. על-פי אותם קריטריונים חולקו הכספים.

ב. הסכום האמור בסעיף 2, הובא אף הוא לוועדת המענקים וחולק בשני שיעורים — סכום בסך 300,364 ש"ח חולק בין כלל מעונות היום שבפיקוח המשרד, כאשר נקבע תשלום בעד כל ילד, והמענק נחלקל כתוצאה מהכפלת מספר הילדים בכל מעון בסכום האמור. גם מספר הילדים בכל מעון נקבע לפי דיווח כל אחד מהמעונות לחודש יולי 1985. הסכום הנוחר, כ-295,000 ש"ח, חולק לשם הצטיידות במעונות היום על-פי המפתח של 360 ש"ח לילד, שהם 60% מהעלות. גם ההחלטה לגבי חלוקת סכום זה אושרה על-ידי ועדת המענקים של המשרד.

סך כל הילדים במעונות יום כ-48,000, מהם כ-15,000

מעונות יום לילדים בגיל הרך

מקום	שכונה	ארגון	מספר ילדים	סכום בש"ח
מגדל-העמק	נוף-העמק	רצ"ו	50	18,000
חולון	קריית-שרת	רצ"ו	75	27,000
אשדוד	רובע ח'	נעמ"ח	50	18,000
חיפה	מת"ם	נעמ"ח	50	18,000
תל-אביב	יפו ג'	"אמונה"	100	36,000
בית-שמש	גבעת-שרת	נשי חרות	25	9,000
מגדל-העמק	רחוב תשי"ג	נשי חרות	25	9,000
קריית-שמונה	שכונת-אשכול	נשי חרות	50	18,000
רמת-ישי		נשי חרות	25	9,000
בני-ברק		יד-עזרה	75	27,000
ירושלים	סנהדריה	בית-יעקב	50	18,000
חצור-גלילית	ק' חסידית	בית-יעקב	25	9,000
צפת	שכונת-עופר	מאור-חיים	25	9,000
מ"א הר-חברון		מועצה	75	27,000
מ"א מטה-בנימין		מועצה	75	27,000
מ"א יזרעאל	כפר-גרעון	מועצה	20	7,000
טבריה	זיכרון-מאיר		25	9,000
סה"כ 295,000 ש"ח				

4. ב-29 ביולי 1986 דנה מליאת הכנסת בהצעות חוק פרטיות ובהצעת החוק הממשלתית לחוק שכר המינימום והחליטה להעביר הצעות החוק לדיון בוועדה.

2189. מדיניותה הדמוגרפית של הממשלה

חבר הכנסת מ' פלד שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ח בסיוון התשמ"ו (25 ביוני 1986):
המרכז לרמוגרפיה שליד משרד העבודה והרווחה שלח לחברי הכנסת "החלטה חשובה של הממשלה" (כך במכתב לווא"י) מ-11 במאי 1986.

בסעיף ב' נאמר, כי "הממשלה מחליטה לנקוט מדיניות דמוגרפית מקיפה ומתואמת לטווח ארוך, אשר תחתור, בין היתר, להבטחת רמה נאותה של גידול האוכלוסייה היהודית".

בין האמצעים הנוכריים בסעיף ג', יש כאלה שאינם מתכוונים ל"עידוד לעלייה ולקליטתה" — אלא ליצירת תנאים שיעודדו את הילודה בקרב תושבי הארץ היהודים.

לפיכך אבקש לשאול את כבוד השר:

בין שיעורדו האמצעים הנוכריים את הילודה במגזר היהודי ובין שלא — והדבר אינו ודאי כלל — האין בכך לגרום לאפליה של האוכלוסייה הערבית?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

כבר בוועדת האוכלוסין העולמית, שהתקיימה בבוקרסט ב-1974, התקבל העיקרון שלפיו שמורה לממשלות הזכות לנסות ולהשפיע על תהליכי פרויון תוך כיבוד זכותה של המשפחה להחליט על מספר הילדים הרצוי להותך הסתמכות על העיקרון של "הורות אחראית".

אנו מאמצים גישה זו ומאמינים כי הזכות של המשפחה להחליט על מספר הילדים הרצוי לה והעיקרון של הורות אחראית עשויים להביא בעקבותיהם חיי משפחה בריאים, לעומת זה, זכותן של ממשלות לנסות ולהשפיע על תהליכי פרויון, יתירה מזאת, בסקר שנערך על-ידי האו"ם ב-1980 התברר, ש-17 ממשלות של מדינות שבהן הפריון נתפס כנמוך מדי מנסות להתערב מוחרך מגמה לחזקתן.

לכן אין זה יוצא דופן שמאז 1967 אימצו ממשלות ישראל לעצמן מדיניות דמוגרפית של עידוד הילודה, באמצעות המרכז לרמוגרפיה המשמש כחידת מטה לנושא זה, כאשר הפעילות האקדמית והיומיומית מוטלת על משרדי הממשלה הנוגעים בדבר.

המטרה המרכזית היא לבנות בית לעם היהודי, ולכן לגיטימי גם להבטיח רמה נאותה של גידול האוכלוסייה היהודית, לאוכלוסייה היהודית יש בעיות בכל הקשור לריכוז הטבעי ולאורחות חיים שונות, מה שאין כן באוכלוסייה הלא-יהודית.

אין מדיניות פרויון נפרדת לאוכלוסייה הלא-יהודית בישראל.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

הרי ברור לגמרי שלאחר עשר שנים של ניסיונות לעודד ילודה במגזר היהודי עומדת הממשלה היום שוב בפני העובדה שאין דרך לעודד ילודה בקרב אוכלוסייה שהגיעה לשלב של צמצום הילודה.

מצפים ומושבים

ש"ח		
3,000	1 כיחה	יועזר
6,000	2 כיחות	חרמש
6,000	2 כיחות	אדורם
6,000	2 כיחות	גולן
3,000	1 כיחה	בריגורא
3,000	1 כיחה	מושב רמת-רזיאל
6,000	2 כיחות	מושב ארגמן
3,000	1 כיחה	מושב אמציה
3,000	1 כיחה	מושב צור-גת

סה"כ 39,000 ש"ח

פתח-תקווה — נשים ליברליות: 10,000 ש"ח;
קריית-עקרון — נשים ליברליות: 10,000 ש"ח; סך-הכול — 59,000 ש"ח.

2168. שכר נמוך לעובדים בתעשיות המזון והטקסטיל
חבר הכנסת א' שאקי שאל את שר העבודה והרווחה ביום ט' בסיוון התשמ"ו (16 ביוני 1986):
בפרסומים רבים שהיו לאחרונה חזרו ועלו ידיעות שלפיהן משתכרים רבבות עובדים, בעיקר בתעשיות המזון והטקסטיל, שכר נמוך ביותר, כך למשל פרסם "דבר", יום א' ט"ז באייר התשמ"ו (25 במאי 1986), כי עובדים בחברת "כיתן" בבית-שאן קיבלו סך כולל של 204.52 ש"ח תמורת 171 שעות עבודה לחודש, כמרכן, עובד ב"רבינטקס" קיבל שכר יומי של 10.68 ש"ח.

אבקש מכבוד השר להודיעני:

1. האומנם נכונים דברים אלו?

2. מה הוא שכר המינימום המקובל כיום בתעשיות המזון והטקסטיל במדינת ישראל?

3. אם אין בנמצא שכר מינימום כאמור, מה בדעת משרדך לעשות כדי להביא לקביעתו אף בטרם נתקבל בכנסת חוק שכר מינימום?

4. האם בדעתך ובדעת משרדך לפעול כדי להחיש את הטיפול בהעברת חוק שכר מינימום כמושב הנוכחי של הכנסת? אם כן — כיצד?

תשובת שר העבודה והרווחה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לפי המידע שנמסר, חברת "כיתן" וחברת "רבינטקס" מקיימות את ההסכם הקיבוצי הכללי בדבר הכנסת מינימום ככתבו וכלשונו. כך, בחברת "רבינטקס" השכר הבסיסי היה אומנם בתקופה הנדונה 10.68 ש"ח ליום, אך העובדים קיבלו בנוסף על כך פרמיה ומענק אי-היעדרות ועלידי כך מגיע השכר לשיעור הקבוע בהסכם הקיבוצי.

נכון הדבר שרבבות עובדים בתעשיות המזון והטקסטיל מקבלים שכר נמוך, בשיעורים שיעזו בתשובה על שאלה 2.

2 — 3. שכר המינימום, או הכנסת המינימום, לפי הגדרת ההסכם הקיבוצי הכללי שבין לשכת התאומים של הארגונים הכלכליים לבין ההסתדרות הכללית, הוא כיום, ביולי 1986, כסך 334.28 ש"ח לחודש, או כסך 12.86 ש"ח ליום. שיעורים אלה מחייבים, בתוקף צו הרכבה את כל המעבידים בישראל, ועובד המקבל שכר נמוך יותר זכאי לתבוע את ההפרש בבית-הדין לעבודה.

קצבה של 380 ש"ח לחודש. מתברר כי חוק הביטוח הלאומי אינו מבדיל בין אסירים פליליים לבין אסירים ביטחוניים. נמסר גם כי משפחות המחבלים מקבלות קצבה חודשית מאש"ף.

אודה לך אם תשיב לי:

1. מדוע משלם המוסד לביטוח לאומי קצבאות למחבלים?

2. האם יורה השר להפסיק תשלומים אלו?

3. האם ברעת השר לפעול לשינוי מצב חוקי זה?

חבר הכנסת כ' בן-אליעזר שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ג בסיוון התשמ"ו (30 ביוני 1986):

בעקבות תחקיר שערך ופרסם כתב "ידיעות אחרונות" מתברר, כי 20 משפחות של מחבלים משכונות במזרח-ירושלים מקבלות קצבת הבטחת הכנסה מן המוסד לביטוח לאומי. משום שחוק הבטחת הכנסה מאפריל 1985 אינו מבחין בין אסיר ביטחוני לבין אסיר פלילי, יש לציין שמתוך המשפחות הללו יש מחבלים השפוטים ל-20 שנה בגין פעולות חבלה והשתייכות לארגונים עוינים.

שאלותי לכבוד השר:

1. האם הינך מודע למצב הנ"ל, המעוגן בחוק?

2. מה ברעתך לעשות בנדון?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

תשובתי על כל שלוש השאלות הנ"ל כדלהלן:

מדובר בתשלומים המכוצעים על-ידי המוסד לביטוח לאומי על-פי חוק הבטחת הכנסה, המבטיח גמלה חודשית לפי תנאי זכאות.

אנו רואים עצמנו חייבים להבטיח מינומם קיום כלכלי גם לבני משפחות מחבלים, אם נתקיימו תנאי הזכאות של מבחני תעסוקה והכנסה כאמור בחוק.

אשר לקצבאות שלא נועדו להבטיח את הקיום הכלכלי המינימלי, אנתנו בודקים את הנושא הזה במוסד לביטוח לאומי.

אין בידינו מידע על סיבת המאסר. בדיווח שנתקבל במוסד לביטוח לאומי משירות בתי-הסוהר לא נעשת אבחנה על סיבת המאסר של אסירים בבתי-הסוהר.

2236. סגירת המעון לחינוך ברמת-גן

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר העבודה והרווחה ביום י"ח בסיוון התשמ"ו (25 ביוני 1986):

ה"מעון לחינוך" ברמת-גן, שמאז ינואר 1986 מרחפת עליו סכנת סגירה, עומד להיסגר עקב סיום חווה השכירות. במקום שוכנים כ-40 ילד בעלי "תסמונת דאון" בגילאי 0-10 — שזהו ביתם היחיד מיום היוולדם — ואם לא תמצא להם אכסניה אחרת הם יפוזרו במוסדות שונים. מנהלת המעון הגיעה להישגים נדירים בדרך טיפולה הייחודי בילדים אלה. ואלה יירדו לטמיון אם לא תמצא להם אכסניה הולמת.

אודה אם תשיבני:

1. כמה סוגי "תסמונת דאון" קיימים בארץ?

2. כמה ילדים בעלי "תסמונת דאון" מחכים לסידור מחוץ לביתם?

3. מה ברעתך לעשות והאם קיימת אפשרות להבטחת תנאים לשמירה על המסגרת הייחודית של ה"מעון לחינוך"?

האם השר איננו חש שהמאמצים האלה לעודד ילודה, על אף שהם אינם מביאים את התוצאה המקווה, יוצרים בפועל משטר של אפליה בין שני סוגי האוכלוסייה? האם אין זה שיקול שהמשלה צריכה להתייחס אליו באותה מידה של רצינות כמו אל שאלת ריבוי הילודה?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

לא, אינני סבור כך. אני חושב שכמדינה יהודית, כממשלה ציונית, אנחנו צריכים להבטיח שלא תהיה ירידה בקצב הריבוי הטבעי של העם היהודי, לא בישראל ולא בחפצות, במיוחד בישראל. המדיניות מאז מלחמת ששת-הימים, כאמור, בעצם מאז קום המדינה אבל ביתר שאת מאז מלחמת ששת-הימים, נועדה לעודד את הריבוי הטבעי בקרב האוכלוסייה היהודית, שנמצא בירידה גוברת והולכת כפרפורציות גדולות יותר מאשר האוכלוסיות הלא-יהודיות במדינת ישראל.

לפיכך, גם כדי להבטיח שלא יהיה פיתוח בהיקף האוכלוסייה היהודית בישראל ובעולם כולו וגם כגלל העובדה שיש עוד ועוד נישואי תערובת והתבוללות, יש עוד ועוד דחיות בגיל הנישואין, מתרופפת הזיקה למדינת ישראל וגם העלייה למדינת ישראל, לצערנו הרב, איננה מניחה את הדעת — השנה האחרונה נרשמה כשנה שבה היה מאזן הגירה שלילי במדינת ישראל. על רקע כל הסיבות האלה אני חושב כהחלט שזה יהיה נכון וצודק שממשלת ישראל תעודד את הריבוי הטבעי, במיוחד בקרב האוכלוסיות היהודיות, בלי להתערב באופן פעיל באורחות חיים ובהחלטות שכל משפחה נוטלת על עצמה.

2234, 2235, 2270. הבטחת הכנסה למשפחות מחבלים

חבר הכנסת פ' גולרשטיין שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ח בסיוון התשמ"ו (25 ביוני 1986):

ביום כ', 16 ביוני 1986, פרסמה בעיתון "ידיעות אחרונות" ידיעה, ובה נכתב כי "מדינת ישראל משלמת קצבת ביטוח לאומי למשפחות של מחבלים ממזרח-ירושלים המרצים תקופות מאסר ממושכות בבתי-הכלא. מחקירה בסניף הביטוח הלאומי במזרח-ירושלים עולה כי המוסד משלם קצבת הבטחת הכנסה לכ-20 משפחות מחבלים, שנידונו לעשרות שנים בגין פיגועים חבלניים — כמו כן, הנשים מנצלות את העובדה שחוק הביטוח הלאומי אינו מבחין בין אסירים פליליים ובין אסירים ביטחוניים". כן נאמר בכתבה כי "משפחות המחבלים שבעליהן נשפטו לתקופות מאסר ארוכות בגין פעילות חבלנית מקבלות קצבה חודשית מאש"ף".

אודה לך אם תשיבני מעל בימת הכנסת:

1. האם הדברים שצינו בכתבה הם נכונים?

2. האין מקום לשנות את חוק הביטוח הלאומי, אשר אינו מבחין בין אסירים פליליים לבין אסירים ביטחוניים?

3. היתכן מצב שבו נשות המחבלים מקבלות קצבה מהביטוח הלאומי — ובנוסף על כך מקבלות קצבה חודשית מאש"ף?

חבר הכנסת מ' כהנא שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ח בסיוון התשמ"ו (25 ביוני 1986):

עיתון "ידיעות אחרונות" מיום 16 ביוני 1986, מדווח כי המוסד לביטוח לאומי משלם קצבת הבטחת הכנסה ל-20 משפחות של אסירים ביטחוניים, בהן משפחות מחבלים שנידונו לעשרות שנות מאסר על ביצוע פיגועים חבלניים בישראל. כך למשל, מקבלת אשתו של המחבל אוסמה טאהר-חשימה, שנידון ל-20 שנות מאסר בחרש מרס האחרון,

הטכנולוגי לבעיות הלכה שלפיה ניתן להפסיק את הפעלת התנור בשבת כלי לפגוע במפעל או בעובדים. נמסר כי האיום גרם לסערת רוחות בירוחם, שרבים מחושביה הם מסורתיים ושומרי שבת.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם הפרסום ב"המודיע" נכון?

2. האם יודעים לך הדברים הנ"ל?

3. האם מוסמך מזכיר מועצת הפועלים לסגור את המפעל?

4. האם תורה לנקוט צעדים כדי למנוע את התערבותו ביחסי העבודה במפעל?

תשובת שר העבודה והרווחה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. לפי מיטב ידיעתנו, המכון המדעי הטכנולוגי לבעיות הלכה מעולם לא הציע להשכיח בשבתות את התנור במפעל "פניציה" בירוחם.

3. מועצת הפועלים רשאת להכריז שבתה במפעל אם הדבר נעשה בלא סטייה מהוראות החוק ומההסכמים הקיבוציים.

4. משרדנו אינו מוסמך להורות לנציגויות עובדים להימנע מנקיטת צעדים ארגוניים. מעביד הרואה את עצמו נפגע רשאי לפנות לבית-הדין לעבודה ולתבוע את הסעד שייראה לו. הממונה הראשי על יחסי העבודה יוכל לחון בסכסוך עלימנת לסייע לצדדים להגיע להסכמה.

2252. דוחות על פתיחת בתי-קולנוע בשבת

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ג בסיוון התשמ"ו (30 ביוני 1986):
עקב פתיחת בתי-קולנוע ומקומות כידור ברחבי הארץ בשבתות ובחגי ישראל, אבקש להשיבני:

1. האם הוגשו דוחות על הפרת החוק?

2. אם כן — כמה משפטים נערכו עקב הגשת הדוחות?

3. מה היו החוצאות, פסקי-דין, ומה הם העונשים שהוטלו?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

1-3. התשובה חיובית. זוהי התביעה הראשונה אשר הוגשה נגד בתי-קולנוע על-פי חוק שעות עבודה ומנוחה מאז חקיקת החוק, לפני 35 שנה.

העסקת עובדים בבתי-קולנוע אינה דומה להעסקת עובדים במפעלים מבחינת רבות, ולא ידועה לנו גישת המערכת המשפטית לנושא זה. במקביל הופנו תביעות נוספות נגד בתי-קולנוע, והן עדיין נמצאות בתהליכי בירור.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

לפי תשובתו של כבוד השר אנחנו מבינים, כי על אף שהוגשו תלונות ותביעות, עוד לא התקיימו משפטים, או שהיו משפטים ולא היו עונשים. איך ניתן לפרש ולהסביר את העובדה, שאחרי כל כך הרבה שנים ואחרי חלולי שבת והפרות חוק על-ידי בתי-קולנוע ובתי-עניינים שונים, עד היום הזה עדיין לא היו משפטים ולא הוטלו עונשים?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

1-2. "תסמונת דאון" היא אחת מכלל התסמונות הידועות בתחום הפיגור השכלי. עד לפני 20 — 25 שנה היתה תדירות הלידות של "תסמונת דאון" אחת מכל 700 לידות. היום, בשל תכנון המשפחה ובדיקות בזמן ההיריון, השתנה היחס לאחת מכל 1,000 לידות. בממוצע, על כל 100,000 לידות של תינוקות חיים בישראל בשנה יש כ-100 לידות של תינוקות עם "תסמונת דאון".

כיום יש כ-300 מפגרים בעלי "תסמונת דאון" במעונות, וכ-70 ממחניים לסידור פנימייתי.

3. ה"מעון לתינוק" בניהולה של הגברת הדסה לוי הוא מעון פרטי כפיקוח משרד העבודה והרווחה. נגד המעון חלוי ועומד צו פיגור של עיריית רמת-גן. שהוצא לבקשת תושבי האזור. ראיתי כאן במסדרון את ראש עיריית רמת-גן. אולי תהיה זו הזדמנות לפתור את הבעיה.

לאור העובדה כי מדובר במעון פרטי, אין משרדנו יכול לקחת חלק פעיל וישיב כמציאת מבנה אלטרנטיבי למבנה הנוכחי. חו משמיה המוטלת על בעליו. למרות זאת מנסה משרדנו לעזור במציאת מבנה חלופי למעון.

בכל מקרה, אם ייסגר המעון כעקבות פיגור על-פי הצו, ייערך האגף לשירותי הטיפול במפגר במשרדנו למציאת מסגרות אלטרנטיביות לילדים.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (המעוק):

אני מודה לשר על היענותו לפנייתי לעזור במציאת פתרון. אנו מדברים לא על בעל הבית אלא על ילדים שצריך לאפשר להם המשך התפתחות. האם מודע השר לכך, שהעברת ילדים או סידורם בבתי-ילדים או במסדות שונים, ולא כפי שהיו עד היום בקבוצה אחת, עלולים לפגוע בהם ולפגום בהתפתחותם בעתיד?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

אנחנו מודעים לכך. זה מחיר האלטרנטיבה. ההחלטה איננה של משרד העבודה והרווחה. אם נתקבל החלטה כזאת על-ידי בית-המשפט, לבקשת עיריית רמת-גן, ודאי שבעלת המעון, העושה את העבודה באחריותה הפרטית, תצטרך לבצע את הצו. משרד העבודה והרווחה מקווה שבית-המשפט לא ייענה לבקשת עיריית רמת-גן ולא ייתן הוראה בדבר פיגור הילדים מהמעון.

אנחנו חוששים, כמון, שבית-המשפט יענה לבקשת עיריית רמת-גן. אם ייתן הצו, נאלץ לשלם את המחיר הכרוך בהעברת הילדים למסדות אחרים. אני מקווה שלא נאלץ לעשות זאת. אבל ברור שהממשלה אינה עומדת מעל לבתי-המשפט.

2237. איום בסגירת מפעל "פניציה" בירוחם

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר העבודה והרווחה ביום י"ח בסיוון התשמ"ו (25 ביוני 1986):

בעיתון "המודיע" מיום ט"ז באייר התשמ"ו פורסם, כי מזכיר מועצת פועלי ירוחם, דוד מסיקה, איים לסגור את מפעל "פניציה", שהוא הספק הראשי של קבוקים ליצרני המשקאות, אם המפעל יפסיק לעבוד בשבת לפי דרישת הרכנות הראשית, בהתאם לחוות דעת של המכון המדעי

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

אדוני הוישבראש, חברי הכנסת, אני יכול להשיב על השאלה מדוע במשך 35 שנה לא הוגשו תביעות משפטיות ולא היו משפטים, אני יכול רק לומר לך, חבר הכנסת ורדיגר, שהפעלת קולנוע בשבת איננו בדיוק מסוג העניינים שאפשר לקלות להצביע עליהם כעבירה על חוק שעות עבודה ומנוחה. כפי שידוע לך, אין חוק שבת, וחוק שעות עבודה ומנוחה-כא להבטיח שלא תיעשה עבודה בימי מנוחה ובימי חג.

אתה יודע בוודאי, שסדרנים פטורים פטור כללי, ואינם זקוקים להיתר מיוחד לצורך עבודה בשבת. אתה ודאי גם יודע, שבני משפחתם של בעלי בתי-הקולנוע פטורים ואינם זקוקים להיתר מיוחד לצורך עבודה בבתי-הקולנוע. אתה יודע, שמספר העובדים בבתי-הקולנוע הוא כל כך קטן, עד שאין זו בעיה להעסיק חלק מבני המשפחה כסדרנים.

יש כאן אפוא קושי משפטי רציני מאוד, ואיננו יודעים מהו בדיוק הגישה של המערכת המשפטית לעניין זה, כפי שאמרת. אף-על-פי-כן הגשנו תביעה משפטית ראשונה. נבחנו את תגובת המערכת המשפטית, ולפיה נפיק את הלקחים.

2269. קשיי נדילות ואי-חשלוש משכורות במפעל "אופ-אר"

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר העבודה והרווחה ביום כ"ג בסיוון התשמ"ו (30 ביוני 1986):

בעקבות קשיי נדילות שאליהם נקלע מפעל "אופ-אר" לחוטי כותנה באופקים, והעובדה כי 180 עובדי מובטלים זה כחודשים, את משכורות אפריל-מאי הם טרם קיבלו, וחלקם נמצאים עם משפחותיהם על סף חרפת רעב, אבקש את תשובת השר:

מי אחראי לגורלם?

תשובת שר העבודה והרווחה מ' קצב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

החל מתחצית יוני מטופלים כ-100 עובדי "אופ-אר" על-ידי שירות התעסוקה והמוסד לכיסוח לאומי על-פי ההסדרים הרגילים, והם יקבלו דמי אבטלה בהתאם לחוק אם יחייצבו כנדרש. שירות התעסוקה נכנס לפעולה למציאת תעסוקה חלופית למן המועד שבו הודיעו העובדים על נכונותם לכן. הוצאו אישורים להשלומי העברה (ביטוח אבטלה, הבטחת הכנסה) על-מנת לממש את זכויותיהם.

מפוטרי "אופ-אר" ייהנו משיפוי רטרואקטיבי על התקופה שבשבילה לא קיבלו שכרם.

מקרב עובדי יהודה, שומרון ועזה במפעל, 65 במספר, הופיעו בלשכות התעסוקה בעזה כ-25 מפוטרים, וכולם סודרו בעבודה.

למפוטרים מקרב תושבי עזה מגיעים פיצויי פיטורים בהתאם לחוק, ונמסר להם כי הם יקבלו את הפיצויים בקרוב.

2296. מינויו של עמיחי מאור לדיין בבית-הדין לעבודה בבאר-שבע

חבר הכנסת ח' רמון שאל את שר העבודה והרווחה ביום א' בתמוז התשמ"ו (8 ביולי 1986):

לאחרונה נודע כי מר עמיחי מאור מונה לדיין בבית-הדין לעבודה בבאר-שבע, כנציג מעבידים.

אודה לשר אם ישיב:

1. האם נכונות הידיעות שלפיהן בשלוש השנים האחרונות הוגשו נגד מר מאור 14 תביעות על-ידי עובדים באותו בית-דין?

2. מה הם כישוריו של מר מאור לכהן בתפקיד דיין בבית-הדין לעבודה?

3. על-ידי אילו ארגוני מעבידים הומלץ מר מאור להיות נציגם בבית-הדין?

תשובת שר העבודה והרווחה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעות שפורסמו בדבר תביעות שהוגשו על-ידי עובדים נגד מר עמיחי מאור שונות, אך, לדעתי, אין בכך כדי להשפיע על כישוריו לכהן בתפקיד נציג ציבור בבית-הדין לעבודה.

2. מר מאור הוא הבעלים והמנהל של מפעל, ויש לו ניסיון בתחום יחסי העבודה. לכן, הוא כשיר לכהן בתפקיד נציג ציבור בבית-הדין האזורי לעבודה.

3. מר מאור לא הומלץ על-ידי ארגון מעבידים והחוק אינו מחייב המלצה כזאת. הוא מונה על-ידי ועל-ידי שר המשפטים, לאחר התייעצות, בהתאם לחוק, עם נציג מוסמך של לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים.

2297. שבעה ימי עבודה בשבוע במפעל "פוליוגון"

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר העבודה והרווחה ביום א' בתמוז התשמ"ו (8 ביולי 1986):

ידיעה המתפרסמת בעיתון "כל הקריות", מ"2 ביוני 1986, מוסרת כי, בעקבות הזמנה גדולה שהתקבלה לאחרונה מארצות-הברית לייצור מעילי רוח, עובר מפעל "פוליוגון" שבמפרץ-חיפה לשבוע עבודה של שבעה ימים.

המפעל עבר עד כה במשך חמישה ימים בשבוע, ומעתה יעבוד בשלוש משמרות, ככלל זה בערב שיש ובשבת.

ההסדר הזה הושג בהסכם בין הנהלת המפעל, ועד העובדים ונציגי מועצת פועלי חיפה, והוא כבר נכנס לתוקפו. לעובדים הובטח פיצוי נאות עקב שינוי סדרי העבודה:

אודה לך אם תשיבני:

1. האם ידוע לך על שינוי סדרי עבודת המפעל והפעלתו בשלוש משמרות במשך שבעה ימים בשבוע?

2. אם כן — האם הגיש המפעל בקשה וקיבל היתר לעבודה בשבתות ובחגי ישראל בהתאם לחוק?

3. האם שר העבודה והרווחה מתכוון להורות למפעל לעבוד בהתאם לחוק שעות עבודה ומנוחה ולתווך לעבודה רגילה?

שר העבודה והרווחה מ' קצב:

1. המפעל אינו עובד בימי המנוחה.

2. המפעל אינו נזקק להיתר עבודה מאחר שאינו פועל בשבתות ובימי חג.

3. המפעל מודע לחוק שעות עבודה ומנוחה. לפי מיטב ידיעתנו, בשנה האחרונה לא נחתם ההסכם האמור.

2298. שבוע עבודה קצר במגזר היצרני

חבר הכנסת ז' עטשי שאל את שר העבודה והרווחה ביום א' בתמוז התשמ"ו (8 ביולי 1986):

מצד אחד, התבשרנו בכלי התקשורת שבכוונת משרדך להנהיג שבוע עבודה של חמישה ימים במגזר התעשייתי, כדי לעודד את הסקטור היצרני במשק וקליטת עובדים נוספים. מצד שני, הממשלה קיצצה חלק גדול מהנחות המס הניתנות לעובדי

חוברת ל"ט, ישיבה רל"ה

— שאלות ותשובות: מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת:
סקירת שר הכלכלה והתכנון על פעולות משרדו —

את שיעורי מס ההכנסה ולשנות את מדרגות המס. אם אכן ככה ייעשה, אין מקום להקלות במס הכנסה לכל הסוגים, לרבות בעד עבודה במשמרות.

3. אנו בעד הנחות ממס לעובדים המגבירים את פריזן העבודה ומשפרים את ניצול הציוד, וזאת כתמריץ להתייעלות במשק. אנו נגד ניצול ההנחות כאמצעי להגדלת שכר, שאין בצדה תמורה בפריזן. לכן, במקום ההנחות הקיימות שתבוטלנה, יזמנו שיטה יעילה יותר של תמריצים.

מעבר לשבוע עבודה של חמישה ימים עשוי לאפשר איכות חיים גבוהה יותר לעובדים, ולכן אני מקווה שיהיה בכך כדי למשוך צעירים למגזר היצרני.

4. שבוע עבודה מקוצר מומלץ רק למפעלי תעשייה, ורק לאחר בדיקה מקצועית של כל מקרה מטעם שר העבודה והרווחה, וזאת כתחומה לשיפור איכות חיי עבודה במגזר זה, הסובל מחוסר כוח משיכה לצעירים, לעומת מגזר השירותים. הרגש בעמדותי כעניין זה הוא שלא לאשר שבוע עבודה של חמישה ימים כשידועים ובמיוחד הציבורי, החייבים לעמוד לרשות הציבור שישה ימים בשבוע, בכלל זה ביום הפנוי של עובדי תעשייה העוסקים חמישה ימים בשבוע.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מודה לך, אדוני שר העבודה והרווחה, על חשבותיך על השאלות של חברי הכנסת.

ג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

(רישום ציור וגיוסו), שהחזירה ועדת החוץ והביטחון; 4. הצעת חוק להארכת חוקי תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), שהחזירה ועדת החינוך והתרבות.

כן הונחה לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה, הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 11) (ר' תיקון מס' 6).

בהצעת חוק ש"צ, מטעם חבר הכנסת מיכאל רייסר, שהונחה על שולחן הכנסת כיום אתמול, נפלה טעות בשם הצעת החוק. במקום הצעת חוק-יסוד: נשיא המדינה (תיקון), התשמ"ו—1986, צריך להיות: הצעת חוק-יסוד: הכנסת.

ד. סקירת שר הכלכלה והתכנון על פעולות משרדו*

(תשובת השר)

הנושא המיידני והמרכזי שהיה משימתה של הממשלה הזאת הוא הבראת המשק, היו לה, כמובן, משימות אחרות ויש לה עדיין משימות אחרות, אבל הנושא המרכזי, הדחוף והמיידני היה הבראת המשק, לא כעניין העומד בפני עצמו, אלא כאמצעי להצלת התחרה הישראלית. זאת משום שהכלכלה היא רק אמצעי. הכלכלה איננה מטרה העומדת בפני עצמה; היא אמצעי להגשמת מטרות לאומיות וחברתיות, היא אמצעי להגשמת המטרות המדיניות, היכולת שלנו להמשיך ולצמוח, להמשיך ולקלוט יהודים, להמשיך ולאפשר תעסוקה, להמשיך ולהעמיד אמצעים ומשאבים לרשות החינוך ולרשות קידום המטרות החברתיות האחרות.

המשימה המיידית הייתה הצלת המדינה מסכנת התפוררות והתמוטטות. תוצאותיה של ההתפוררות הזאת עלולות היו להיות הרס חברתי, ערעור הדמוקרטיה הישראלית, שיבוש בניית המדינה ושיבוש חמור בהגשמת ייעודיה העיקריים. אלה

משמרות במפעלים יצרניים, עובדה זו מכבדה את נטל המס המוטל על העובדים.

יואיל נא כבוד השר להשיבני:

1. האם כבודו ער להשלכות הנובעות מקיצוץ הנחות המס הניתנות לעובדי משמרות במפעלים יצרניים?

2. אם כן — מדוע אינו מתנגד להחלטת הקיצוץ הנ"ל?

3. האם הנהגת שכר עבודה קצר אכן מעודדת צעירים להצטרף למגזר היצרני?

4. מה בדעת השר להציע לעובדים כתחליף לקיצוץ הנחות המס הנ"ל?

תשובת שר העבודה והרווחה מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עבודה במשמרות צריכה להיות מסדרי העבודה המקובלים לשם ניצול יעיל של כוח הייצור, תוך תשלום שכר הוגן.

כידוע ההנחות במס לעובדי משמרות חודשו, ואני מקווה שהרבר יסייע להגביר את הנכונות לעבוד במשמרות.

2. כפי שהומלץ במסקנות הצוות המשותף למשרד העבודה והרווחה ולמשרד האוצר, יש להקטין בצורה דרסטית

היו"ר א' נחמיאס:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה שנייה ולקריאה שלישית — 1. הצעת חוק בתי-המשפט (תיקון מס' 3); 2. הצעת חוק הנצחת זכרם של נשיאי ישראל וראשי ממשלותיה, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט; 3. הצעת חוק להארכת חוקי תקנות שעת-חירום

היו"ר א' נחמיאס:

אנו עובדים לסעיף הכא בסדר-היום: סקירת שר הכלכלה והתכנון על פעולות משרדו — תשובת השר בבקשה, אדוני השר.

שר הכלכלה והתכנון ג' יעקבי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכוון לשלכ בדברי כאן את התשובות על דבריהם של חברי הכנסת שנאמרו כמהלך הדיון במליאה, ולא להפריד את התשובות זו מזו בצמידות לשאלה שהועלתה, להערה שהושמעה או לדברים שנאמרו על-ידי חברי הכנסת שהשתתפו בדיון שנערך כאן לפני כמה שבועות. כעצם, מה שאנסה לעשות הוא להציג את עמדותי ואת דברי במכלול שבו התשובות כולן תשובונה תוך כדי מהלך הדברים. אני מבקש את סליחת חברי הכנסת על כך, אבל אני משוכנע שהדבר הזה הוא לתועלת התשובה מבחינת הגיבוש שלה ומבחינת הבהירות שלה.

באמת היינו חייבים לחיות את שבע-שמונה השנים המבוזבזות ההן. הקביעה שלי היא חד-משמעית: אלו היו שנים מבוזבזות. אלו היו שנים שגרמו נזק חמור לכלכלה הישראלית, למדינה, לחברה. אבל החזונו את ממדי האינפלציה — במאמץ אדיר, קשה, משותף, של הממשלה, ההסתדרות והמעסיקים — לממדי האינפלציה של 1977. זה לא מספיק, אבל זה יוצר בסיס, או ראשית בסיס להבראת המשק.

והתהליך הוא רק בראשיתו. אנחנו אפילו איננו בסוף ההתחלה. כי אם באמצע ההתחלה, אבל נוצר רקע שהמשכו חייב להיות שינוי מבנה המשק וראשית צמיחה חיובית, שמשמעה הוא בעיקר גידול-היצוא והחלפה של היבוא.

במים אלה, אני חושב שיש סיבה לדאגה לכל אדם שמתכוון סביבו ובוזח את התהליכים המתחוללים במשק הישראלי. אנחנו ניצבים מול סכנת התרופפות, סכנת רפיון בהגשמת תהליך ההבראה, משום שעדיין מרחפות סכנות חריפות מאוד ומאיימות להחמיר את מצבה של המדינה בתחום מטבע-החוץ. מאיימות באפשרות ובסכנה ממשיה לחידוש התהליך האינפלציוני, ולכן יש להחזיר את משימת ההבראה הכלכלית למרכז המאמץ הלאומי שלנו. היא הוסטה ממנו, היא הוסטה לשוליים. בתקופה האחרונה יש תחושה כאילו הכול כבר כתיקונו. כאילו הכול כבר מוכן מאליו, כאילו המאמץ הוא כבר מאתנו והלאה. אין שום סיבה אמיתית לתחושה הזאת. ההבראה הכלכלית עדיין לפנינו, ואם תימשך תחושת הרפיון וההתרופפות, הסכנות תחמרה. ואיננו, כבר נוכחנו כולנו שווינסטון צ'רצ'יל צדק כאשר אמר שהעניין הוא ודאי, אבל מה שיהיה בו די מעורפל. בישראל, נדמה לי שהאמירה הזאת היא נכונה אולי פי כמה מאשר במדינות סולידיות יותר ויציבות יותר.

אבל נדמה לי שניתן לסכם בוודאות את מה שכבר היה ואת מה שעתידי להתרחש אם יימשכו התהליכים הקיימים. ההישגים: האינפלציה — 12% החודשים הראשונים למימושה של התוכנית הכלכלית ירדה האינפלציה ל-25% לעומת 44.5% ב-12% החודשים שקדמו לתוכנית הכלכלית. ליציבות, כלכלית האינפלציה, יש חשיבות אדירה: היא תנאי חיוני לגידול הפריון; היא תנאי חיוני להרחבת ההשקעות; היא יוצרת תחושת ודאות; היא יוצרת יכולת מחודשת של קבלת החלטות לטווח ארוך; היא יוצרת סיכוי לחידוש ההשקעות; היא, בסופו של דבר, גם חשובה מאוד להקטנת הפערים החברתיים, משום שהאינפלציה היא, קודם כל, מס על החלשים, מס על השכבות ששכרן נמוך והן אינן חיות מהון אלא מעבודה בשכר נמוך יחסית.

בתחום מטבע-החוץ של ישראל עלו ביותר מפי שניים מאז החלה התוכנית הכלכלית להתגשם, והן היום מעבר ל-3.25 מיליארדי דולר. הגירעון במאזן התשלומים ירד, ובשנת 1986 צפוי אפילו עודף, של למעלה ממיליארד דולר במאזן התשלומים הישראלי.

אבל, לצערי, רוב ההישג הוא תוצאה של גורמים שלא אנחנו אחראים להם. הם היו בחסדי שמים, ואולי לתועלת הקואליציה, שופן הזה בה איננו נוכח כאן במליאה — שהיא עשויה מליאה אינטימית מאוד ולכן נעים מאוד לדבר בה. בכל זאת אווירה ביתית, הייתי אומר, שאולי רוב השיפור הזה במטבע חוץ היה בעזרת השם, ודאי לא בעזרתנו שלנו. הסיוע האמריקני גדל ל-1.5 דולר; ירידת מחירי הדלק וירידת מחירי היבוא תרמו 1.4 מיליארד דולר; הירידה בשערי הריבית כשוק ההון הביך-לאומי תרמה 110 מיליוני דולר, משום ששילמנו פחות ריבית על חובות החוץ שלנו; והחיסכון שנבע משיפור

היו חובה, וצורך דחופים וגורליים, חובה שעמדה בפני הממשלה כאשר היא קמה.

נוצרה אז הזדמנות מיוחדת כמינה, נוצרה קואליציה פוליטית רחבה, ונוצרה קואליציה כלכלית וחברתית רחבה, שמעולם לא הייתה בתולדות מדינת ישראל רחבה ממנה. כתוצאה משותפות בין הממשלה, בין ההסתדרות ובין המעסיקים.

נוצר גם נסיבות חיצוניות נוחות מאוד למאמץ הזה: סיוע נדיב מצד ארצות-הברית, של אמריקה, מעבר לסיוע הכלכלי והצבאי הרגיל, מה שקרר סיוע החירום, בהיקף של 1.5 מיליארד דולר בשנתיים האחרונות; ירידת מחירי הדלק והיבוא; ירידת שערי הריבית בשוק ההון הביך-לאומי, והיחלשות הדולר, כלומר פיתוח המטבעות האירופיים לעומת השקל, וכתוצאה מכך יצירת הזדמנות חיובית לגידול הייצוא הישראלי ולייקור היבוא לישראל, או כמלים אחרות: תרומה לשיפור מצבה של מדינת ישראל במטבע חוץ.

אני רוצה להדגיש, וההדגשה הזאת לא חלה רק על העבר, אלא היא חלה בעיני ביתר שאת על העתיד: יש קשר ישיר, קשר שאי אפשר להפריד אותו, בין התהליך המדיני לבין ההבראה הכלכלית. משום שיש קשר ישיר בין רמת ההוצאה לביטחון לבין היכולת של המשק להבריאה, בין המעמד הביך-לאומי שלנו לבין היכולת שלנו לגייס משאבים ולצמוח, וכן בכל הנוגע להתכוננות ולמוכנות שלנו לגבי סכנה של עימות צבאי כתוצאה ממתח מידי באזור שלנו עצמו.

על רקע זה, אני מניח שעל דעת כמעט כל חברי הכנסת, אני רוצה להביע תקווה שבמים הקרובים יסוכם שטר הבוררות בעניין טאבה כדי לשפר את יחסינו עם מצרים, וזהו מפתח להמשך התהליך המדיני החיובי במזרח התיכון; שההזדמנות המדינית החדשה, שאני מקווה שתצור תהליך שיביא להסדר ביניים או להסדר מדיני כולל בין ישראל לבין ירדן והפלשתינים, תושא פרי, ואני חושב שביקורו של ראש הממשלה במרוקו וראשית ההיכרות המחודשת עם נציגי הפלשתינים הגרים בשטחים שתחת שלטון ישראל היום יכולים להביא לראשית תהליך, לראשית יצירת אווירה לקראת תהליך שעשוי לתרום לקידום ההסדרים המדיניים בין ישראל לבין שכנותיה.

אני רוצה להביע תקווה, שראשית המגעים המחודשים בין ישראל, לבין ברית-המועצות תביא להפשרת היחסים עם ברית-המועצות ועם מדינות אחרות בגוש של מזרח-אירופה. שיש חשיבות רבה, מעבר לחשיבות היהודית, הציונית והפוליטית הביך-לאומית, גם לכינון יחסים כלכליים, מסחריים, קשרי תיירות וקשרי כלכלה, מדע וטכנולוגיה, בינינו לבין הגוש הפוליטי הכלכלי החשוב ההוא, שזה שנים רבות אנחנו במצב של ניתוק ממנו. היכולת הטמונה בהפשרת היחסים, מבחינתו של המשק הישראלי, מבחינתה של העוצמה הלאומית שלנו, היא אדירה.

שלושת הנושאים הללו, שהם מנותקים לכאורה מתהליך ההבראה הכלכלית — לכאורה, באופן פורמלי וטכני — יכולים להיות גורמים כבדי משקל שישפיעו לא פחות ממהלכים כלכליים טכניים אלה או אלה, הנוקטים במסגרתה של מדיניות כלכלית, על עתידה של החברה הישראלית, על עתידו של המשק בישראל.

בתחום הכלכלי עצמו נעשה מאמץ אדיר שהניב פירות: האינפלציה נבלמה באופן חריף מאוד, דרמטי מאוד, חד מאוד, והיא החזרה לממדי 1977. משהו יכול לשאול, ובצדק, האם

לפי מיטב הכרחי וידיעתי, אפשר וחיוני להגיע כחוק שנתיים-שלוש שנים לעצמאות כלכלית בתחום האזרחי. היינו קרובים מאוד לעצמאות כלכלית בשנת 1977. בסך הכול, היה אז גירעון של 800 מיליוני דולר במאזן המסחרי של ישראל. עוד שנתיים-שלוש שנים של תהליך יצרני דומה, בתחום הייצוא, בתחום החיסכון בייבוא, בתחום מדיניות אחריות ומדיניות בקשר לדמת החיים, ויכולים היינו להגיע לעצמאות כלכלית. גם היום דבר זה הוא כידינו, אם ננהל מדיניות אחריות הקובעת עדיפויות ברורות למגזרי הייצור והייצוא, מדיניות שאיננה חוזרת אל הפופוליזם הזול והקל שהונהג בישראל בשנים האחרונות.

לשם כך אנו חייבים להמשיך בקואליציה הכלכלית-החברתית בין הממשלה, בין ההסתדרות ובין המעסיקים, לפחות לשנתיים נוספות ולקבוע תוכנית ונתיבי החקירות מוגדרים ומוסכמים על דעת שותפי הקואליציה הכלכלית-החברתית הזאת. היא ניתנת להשגה משום שאני משוכנע שהיעדים הם משותפים.

אזכיר בקיצור רב תוכנית משולבת שבה 12 עיקרים, 12 סעיפים, שלפי מיטב הכרחי, אם היא תוגשם במאמץ משותף של שותפי התוכנית הכלכלית, ניתן יהיה להגיע למימוש היעדים האלה:

א. רפורמה במיסוי. אין להטיל מסים נוספים ויש להוריד את המיסוי על העבודה, כדי לאפשר מניעת עליית מחירים, קידום הפרייון, הגדלת כושר התחרות של המשק והגדלת כושר ההתמודדות שלו בחוץ-לארץ לשם הרחבת הייצוא.

ב. מדיניות שכר המקפידה על כך שהשכר ברוטו לא יעלה מעבר לגידול בתפוקה ובפרייון.

ג. המשך מדיניות של תקציב מרוסן והימנעות מגידול מספר העובדים בשירותים המתקדמים, אם נעשה כך, נוכל כל שנה, ללא פיטורים, להפחית את מספר העובדים בשירותים המתקדמים בכ-3,000 — 4,000 לשנה.

ד. עידוד הייצוא על-ידי הפחתת מיסוי על העבודה ועל שירותי הייצוא, וכן רוחניות היצוא תוך ריסון הצריכה המקומית, שהיא האויב העיקרי של ההחבת הייצוא הישראלי. אני כשלעצמי מחייב מאוד "סלוציה" של המטבע הישראלי. דבר זה הופיע בעבר בתוכניות כלכליות שהייתי שותף להכנתן — הצמדת השקל הישראלי לסל מטבעות לפי הרכב היצוא. הוא הופיע בתוכנית עידוד הייצוא, שאני עצמי הגשתי לממשלה לפני כשמונה חודשים, אבל לפני כן, כאמור, הוא הופיע גם בתוכנית הכלכלית שהייתי שותף להכנתה עוד לפני הבחירות האחרונות.

ה. גיוס מקורות השקעה לפיתוח המשק בחוץ-לארץ על-ידי הקמת חברות השקעה, כמו החברה המשותפת של "כלל" ויהודי דרום-אמריקה שקמה עכשיו במסגרת כוח המשימה הכלכלי, או חברת ההשקעות החדשה שעומדת לקום עכשיו על-ידי יהודי קנדה באותה מסגרת, או גיוס השקעות בשוק ההון האמריקני, כמו שעשויות עכשיו חברות "חדיראן" ו"כור" או חברות הכרום.

ו. מכירת חברות משלתיות לגורמים ציבוריים ופרטיים כדי לגייס משאבים להמשך פיתוח המשק. אני מצטער על העיתוי והסרבול הקיים בטיפול בנושא זה היום בממשלה.

ז. מחזור חובות הפנים של ישראל בהקפדה וברציפות. היקף חובות הפנים שלנו מגיע לקרוב ל-40 מיליארד דולר. כל שנה אנו צריכים למחזר חוב של כ-2 מיליארדי דולר, בכלל

המתחייב היחסיים בין הייבוא לייצוא תרם כ-200 מיליוני דולר. בסך הכול, הסכנו בשנתיים הללו 3.25 מיליארדי דולר לא כתוצאה ממאמצינו שלנו, לא כתוצאה מגידול הייצוא שלנו, לא כתוצאה מירידת הייבוא כתוצאה ממדיניותנו ועבודתנו שלנו, אלא כתוצאה מנסיבות חיצוניות.

הערך המוסף מן הייצוא שלנו בתקופה הזאת גדל בסך הכול בכ-200 מיליוני דולר. זה גורם, מצד אחד, לתחושת הרווחה, אבל מצד שני לראגה גדולה וחריפה ביותר.

בשנה הקרובה תחול החמרה כתנאים החיצוניים שבהם אנחנו נפעל. לא נוכל עוד לסמוך יתר על המידה על חסרי שמים. סיוע החירום האמריקני לא יימשך, אין להניח שגם שאר המגמות ושאר התנאים ששררו במשק הישראלי יימשכו בשנה הקרובה. ולכן אנו חייבים להיערך לקראת העתיד בראגה, תוך אימוץ הממשל ותוך הידוק המדיניות. ואי-אפשר לראות את השיפור כמובן מאליו, כמחייבים מתוך עצמו.

יתר מכך: טרם השגנו שיפור במבנה המשק והתעסוקה. מספר העובדים בשירותים הציבוריים והקהילתיים בישראל הוא עדיין כ-430,000, והירידה במספר הזה היתה מועטה ביותר. באבטלה אין אומנם החמרה משמעותית, אולם יש בהחלט סיבות לכך שהן בחלקן שליליות. יש הגירה שלילית מישראל: 17,500 אנשים ירדו מן הארץ ב-1985 ו-12,500 אנשים בסך הכול עלו לישראל באותה שנה. יש ירידה בהשתתפות בכוח העבודה ב-12,000 מעוסקים. האבטלה מתמקדת בערי ובאזורי הפיתוח ובקרב צעירים: כ-27% גילאי 18 עד 24 בערי הפיתוח הם מובטלים. זהו שיעור גבוה ביותר, זהו שיעור מדאיג ביותר ובגיל הרגיש ביותר. לראשונה יש הגירה שלילית מערי הפיתוח בהיקף של כ-1,300 איש ואשה בשנת 1985. יש ירידה בהיקף ההשקעות בישראל בשיעור של כשליש במחצית הראשונה של 1986, והייצוא התעשייתי נמצא בתהליך של ירידה ראלית, לבד מיהלומים, בשיעור של 6% — 7% במחצית הראשונה של השנה הנוכחית.

לכן, בצד ההישגים, בצד בלימת האינפלציה, בצד השגת היציבות היחסית, בצד השיפור הדרמטי בירות מטבע-חוץ, יש תהליכים החייבים לעורר דאגה חריפה בקרב כל אדם שהוא רגיש לצורך בקיומו של משק צומח, בקידום ערי הפיתוח, בקידום תעסוקה, ובהמשך — במלם פשוטות — של הגשמת הציפיות.

אני אומר את הדברים הללו אולי ביתר הדגשה וביתר חריפה, משום שאני משוכנע שיש במשק הישראלי פוטנציאל אדיר, יכולת אדירה לגידול ולצמיחה. הדבר הזה הוכח בעבר, מחצית מהתפוקה הלאומית הגולמית שלנו כבר היום מיוצאת. יש מעט מאוד מדיניות מדיניות שנמצאות במצב של עדיפות כזאת. אנחנו חלק משני הגושים הכלכליים החשובים ביותר בעולם: יש לנו הסכם מיוחד עם השוק האירופי המשותף ויש לנו הסכם אזורי סחר חופשי עם ארצות-הברית של אמריקה. יש לנו יכולת אדירה בתחום המדע, הטכנולוגיה והתעשיות המתקדמות. אנחנו חלק מהעם היהודי שכובדו, לצערנו הרב, איננו חי כאן, אבל לא התחלנו למצות את היכולת הגדולה הקיימת בשיתוף פעולה כלכלי, טכנולוגי, מדעי, השכלתי, כינוי לבינו. עשינו משהו, התחלנו לעשות משהו במסגרת כוח המשימה הכלכלי, אבל אנו רק בראשית הדרך גם בתחום זה.

לכן, בתקופה הקרובה יש להגדיר מחדש את הכיוון המרכזי של המדיניות הכלכלית, של המאמץ הלאומי בתחום זה, ולהגשים מדיניות המכוונת להשגת המטרה הזאת. היעד העיקרי הוא: צמיחה חיובית המבוססת על ייצוא ועל החלפת יבוא, ותנאי מוקדם לכך הוא המשך היציבות במשק.

— סקירת שר הכלכלה והתכנון על פעולות משרדו;
הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 62) —

לכן, אני משוכנע שיש להחליט על המדיניות לחקופה הקרובה בהקדם, להקים מחדש את הקואליציה הכלכלית-החברתית המשותפת של הממשלה, ההסתדרות והמעסיקים, להעמיד תוכנית מתאר לאומית, מדינית, ביטחונית וכלכלית בפני הכנסת ובפני הציבור, ולקדוא למאמץ גדול להגשמתה. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני שר הכלכלה והתכנון על סקירתו המקיפה והחשובה שהביא לפנינו.

חברי הכנסת, אנחנו נוגשים לסעיף הבא.

עדנה סולודר (המערך):

מה עם הודעות סיכום?

היו"ר א' נחמיאס:

יש לך? לא קיבלתי. בכקשה, גברתי.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבדת להביא הודעת סיכום בשם סיעות הקואליציה: הליכוד, המערך, החזית הדתית הלאומית, ש"ס, שינוי, אגודת ישראל, יהדות החורה, מורשה ואומץ.

הכנסת רוסמת לפנייה את הודעתו של שר הכלכלה והתכנון מיום 3 ביוני 1986, כ"ה באייר התשמ"ו, ואת דברי תשובתו של השר כפי שנמסרו לכנסת היום, כ"ט בתמוז התשמ"ו — 5 באוגוסט 1986.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר, חברי הכנסת, אנו נוגשים להצבעה. יש רק הודעת סיכום אחת, זו שהביאה חברת הכנסת עדנה סולודר.

ה צ ב ע

הצעת הסיכום שהביאה חברת הכנסת ע'
סולודר נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

הודעת הסיכום שהביאה חברת הכנסת עדנה סולודר נתקבלה.

ה. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 62), התשמ"ו — 1986*

(קריאה ראשונה)

הלאומי (תיקון מס' 62), התשמ"ו — 1986.

לועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 62), התשמ"ו — 1986, התקבלה בקריאה ראשונה, והיא תועבר ללועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

זה הריבית עליו, אפשר לעשות זאת. זה נעשה בשנתיים האחרונות ואפשר גם להציע לבעלי מניות הבנקים בהסדר פידעון בזמן הנוח להם, כעיתוי הנוח להם, תוך הטבה של התנאים ככל שזמן הפירעון יהיה מאוחר יותר.

ח. הגמשת תנאי ביטוח האבטלה, כדי להשתמש בכספי ביטוח האבטלה לקליטת עובדים נוספים במפעלים, במיוחד באזורי פיתוח, דבר שיתרום להקטנת האבטלה ולהכשרת עובדים בעבודה עצמה באותם אזורים.

ט. הפשרת שוק ההון, כדי לאפשר למשק הציבורי והפרטי לגייס עוד כמיליארד דולר לשנה, כדי לממן את צמיתתו ואת פיתוחו.

י. שינוי סדר העדיפויות הבין-אזורי על-ידי מתן עדיפות כדורה ליישובים ולערים באזורים המרוחקים, בראש ובראשונה בגליל, בנגב, בבקעת הירדן וברמת הגולן. על פני אזורים, קרובים יותר למרכז הארץ.

יא. פישוט התהליכים הכרוכים באישור ההשקעות ובקידום פרויקטים להשקעה. אני שמח להודיע שהחלטנו לפני ימים מספר להקים מוקד למשקיעים, שיהיה כתובת מרכזית וישירת את המשקיע משלב העמדת המידע המוקדם לרשותו ועד תום תהליך האישורים והביצוע של ההשקעות.

יב. ייזומם של מפעלים ממלכתיים חיוניים וגיוס משאבים להקמתם, בראש ובראשונה בחוף-לארץ, בנוסף על "קול אמריקה" שיקום בערבה, גם רכבת לאילת, גם נמל תעופה חדש באילת, גם מרכזי תעשייה מתקדמים בלב אזורי הפיתוח וההתיישבות וגם אוניברסיטה לסטודנטים יהודים.

הצבת אתגרים אלה ליהודי התפוצות ולמשקיעים בארץ היא בעלת חשיבות ממדרגה ראשונה ויש בה סיכוי להגשמה ולמימוש. המפתח להבראת המשק הוא, למיטב הכרתו, בדינו, הוא קשור במכלול רחב מאוד של מדיניות ואמצעים. אנחנו רק בראשית הדרך. אני מודאג מאוד מתחרושת ההתרופפות, שביעות הרצון העצמי, שאנחנו כבר שקועים בה במידה זו או זו, כאילו הזמנים הם כבר כתיקונם. אנחנו עלולים להחמיץ את ההזדמנות שנוצרה ואת התנאים הכלתי רגילים שנוצרו על-ידי היציבות ולמנוע מעצמנו את המשך ההתקדמות לשינוי מכנה המשק ולחידוש הצמיחה בו.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עובדים לסעיף הבא: הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 62), התשמ"ו — 1986, התקיים דיון בקריאה ראשונה ואנחנו נדרשים להצבעה בלבד. מי להעברת הצעת החוק ללועדת העבודה והרווחה?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח

* "דברי הכנסת", חוב' ל"ב, עמ' 3137.

ו. הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשמ"ז — 1986*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

עקב דברי הביקורת נערכו כמה בדיקות. לאחר מכן, בעת הדיון בוועדת החינוך והתרבות בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, זימנו ושמענו את הנציגים של גורמי הביטחון השונים, ואני רוצה לשבח במיוחד את משטרת ישראל על שבדקה את הנושא, וגם היא המליצה לעשות רביזיה מסוימת בהסדרים כפי שהם קיימים היום.

איני רוצה להיכנס לכל השיקולים והנימוקים. הייתי רוצה רק להציג את ההסתייגות. המקובלת בעצם גם על גורמי הביטחון. במסגרת התקנות נקבע, כי חובת האבטחה כמוסדות החינוך כוללת אימונים, סריקות, שמירה וכל פעולה אחרת הדרושה, לדעת הממונה, לשם אבטחת מוסדות חינוך, ובכך, מצאנו, שלפחות לגבי נושא השמירה ניתן כרגע להביע הסתייגות, וההסתייגות שאני מציע אומרת, שחובת האבטחה, לפי החוק ולפי התקנות, לא חוטל על הורי תלמידים ולא תכלול את חובת השמירה, כלומר, חובת האבטחה תמשיך להתקיים, אולם היא לא תכלול את האלמנט הזה של השמירה. היא חוטל בורכים אחרות, למשל, מצאנו שיש חשיבות רבה לנושא הסריקה או לפעילויות אחרות בשעת חירום ספציפית, את החובות האלה וכן את היכולת להפעיל את ההורים אנחנו משאירים, אבל אותו אלמנט של שמירה מתמדת, שהפכה לשגרה, אנחנו מבקשים שלא לקיים, אבל גם זאת בצורה מגובלת, משום שההסתייגות המוצעת אומרת, שחובת השמירה על הורי התלמידים לא תחול אלא כמוסדות שקבע השר, הווי אומר, גם במסגרת הקיימת וגם כרצונו ללכת לקראת דרישות הביטחון, ואולי עודף הביטחון — אנחנו הולכים לצמצום הדרגתי על-ידי כיטול השמירה בלבד בחלק מהמוסדות בלבד, כאשר אנחנו מאפשרים לשר, או למי שהשר יסמך אותו, לקבוע שבחלק מהמוסדות שבהם יש דרישה ודאגת יתר בגלל רגישות ביטחונית — אפשר יהיה להשאיר את השמירה, לעומת זאת, באופן כללי השמירה הזאת תבוטל, אם אכן ההסתייגות הזאת תתקבל.

אני חוזר ומדגיש בשם הורים רבים וכאב ששומר בבתי-הספר, שלעיתים כל מי שחווה את החוויה הזאת, במרבית המקרים הוא נוכח לדעת שהדרישה אינה במקומה, השמירה אינה מוסיפה דבר לביטחון, יש אמצעים אחרים, היא מעוררת ספקות ושאלות אצל הורים רבים — האם אנחנו כאן בכנסת מודעים למה שקורה שם למטה בבתי-הספר, כאשר השמירה מתבצעת כפי שהיא מתבצעת ואנשים מצייחים למה שאנחנו מורים להם לעשות? תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מיכאל איתן, אוני יושב-ראש הוועדה, אם כרצונך להשיב — בבקשה.

נחמן רז (יו"ר ועדת החינוך והתרבות):

אדוני היושב-ראש, ההצעה שהעלה חבר הכנסת איה נדנון גם בוועדה, השאלה היסודית היא פשוטה: האם במערכת החינוך, במוסדות החינוך נחוצה עין פקוחה? יהיו הסדרים שלפיהם יהיו במקרים מיוחדים אנשים בכוננות, יוכלו להתריע, יוכלו להזעיק, יוכלו למנוע אסונות, האם נחוצים הסדרים כאלה או אין נחוצים הסדרים כאלה? זהו העניין ביסודו של דבר.

הסידורים הקיימים היום בקשר לשמירת הורים הם סידורים שכעיקר עליהם יצא הקצף או הביקורת, אני רוצה

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשמ"ז — 1986, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. אני מזמין את יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות להביא את הצעת החוק, בבקשה, אדוני.

נחמן רז (יו"ר ועדת החינוך והתרבות):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מביא לפני הכנסת את הצעת החוק להארכת תוקף של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשמ"ז — 1986, הצעת החוק אומרת:

1. תוקפן של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשל"ד — 1974 (להלן — התקנות), מוארך בזה עד יום ו' כאלול התשמ"ז (31 באוגוסט 1987).

2. שר החינוך והתרבות, באישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, רשאי בכל עת, בצו שיפורסם ברשומות, לבטל את התקנות, כולן או מקצתן, או להגביל סמכויות על-פיהן.

3. תחילתו של חוק זה ביום כ"ז באב התשמ"ז (31 באוגוסט 1986).

ועדת החינוך והתרבות דנה בהצעה זו בשתי ישיבות ארוכות ומפורטות, בהשתתפות גורמי ביטחון, המשטרה, צה"ל, מחלקת הביטחון והאנשים העוסקים בביטחון במשרד החינוך והתרבות, והיא מאשרת את המשך הארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום, אבל יש כמה הערות להצעת החוק כנוסחה.

להצעת חוק זו יש שתי הסתייגויות של שני חברים בוועדת החינוך והתרבות, ואני מבקש מהיושב-ראש לאפשר להם להציג את הסתייגויותיהם.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה ליושב-ראש ועדת החינוך והתרבות, כאמור, לפנינו שתי הסתייגויות, האחת של חבר הכנסת בני שליטא — הוא איננו באולם — והאחרת של חבר הכנסת מיכאל איתן, אחה רוצה נלמק? בבקשה, חבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במסגרת הדיון בהצעת החוק הגדונה בקריאה ראשונה הביעו חברי כנסת רבים את מורת רוחם מהעובדה, שהסדר שנקבע בשנת 1974 קנה לו שכיתה בחינוך, אף שמדי שנה בשנה נשמעים מעל דוכן זה דברי ביקורת והערות לגבי אופן התפעול שלו, קרי — שמירת הורים במוסדות החינוך.

בין שאר הטענות שהושמעו נגד ההסדר הזה היו טענות שדרכו על כך שהחוק מחייב את מטרותיו, דווקא הסדר זה, שבו מוטלת על ההורים חובה לשמור, מביא לכך שכל מושג השמירה, באופן שבו היא מתבצעת, נתפס כצורה שלילית בעיני נוער וילדים הגדלים ולומדים במוסדות החינוך. אותם הורים היוצאים ממעגל הייצור היומי לעבר בתי-הספר כרי לשמור אינם מקבלים את האמצעים והכלים על-ידי מנת שהשמירה אכן תתבצע בצורה רצינית ויסודית, ומכאן מתחיל תהליך של זלוזל, או לחלופין, של שכירת אנשים כשכר נמוך, כאשר נדרשת מהם כעצם נוכחות ולא שמירה.

— הצעת חוק להארכת תוקף של תקנות שעת חירום (אבטחת מוסדות חינוך).
— הצעת חוק להארכת תוקף תקנות שעת חירום (רישום ציוד וגיוס) —

איתן, שהסתייגותו תוסר, כתנאי, כמובן, ששר החינוך והתרבות יקיים את התחייבותו ויתקין את התיקון המבוקש.

הערה אחרונה, תבענו ממשרד החינוך והתרבות והחלטנו בישיבת ועדת החינוך והתרבות שכתוך שלושה חודשים מתחילת הסידור החדש נקבל דיווח על הקחים וההערכה של גורמי הביטחון את אבטחת מוסדות החינוך בהסדר החדש, תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה ליושב ראש ועדת החינוך והתרבות, חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שנייה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני נענה לפניית יושב ראש ועדת החינוך והתרבות ומסיר את הסתייגותי לסעיף 1.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה.

עדנה סולודר (המערך):

פנתס גולדשטיין (הליכוד):

הוא לא אמר שהוא מבקש למחוק את דבריו מהפרוטוקול, הוא אמר שהוא מסיר את הסתייגותו.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שנייה על חוק להארכת תוקף תקנות שעת חירום (אבטחת מוסדות חינוך), התשמ"ו — 1986.

ה צ ב ע

התיקון של חבר הכנסת ב' שליטא לסעיף 1
לא נתקבל.

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

סעיפים 2 ו-3 נתקבלו.

היו"ר א' נחמיאס:

כאמור, חבר הכנסת מיכאל איתן הסיר את הסתייגותו לסעיף 1, ובעקבות כך להוספת תוספת לחוק.
עתה אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שלישית.

ה צ ב ע

חוק להארכת תוקף של תקנות שעת חירום
(אבטחת מוסדות חינוך), התשמ"ו — 1986,
נתקבל.

2. הצעת חוק להארכת תוקף תקנות שעת חירום (רישום ציוד וגיוס), התשמ"ו — 1986*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק להארכת תוקף תקנות שעת חירום (רישום ציוד וגיוס), התשמ"ו — 1986, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן מרדור להביא את הצעת החוק בשם ועדת החוץ והביטחון, בבקשה, אדוני.

לקרוא לפניכם, בשרותכם, שורות מספר שאותן קיבלנו מאחד התלמידים, בחרוזים קצרים, לגבי האופן שבו שומרים — יושבים וסורגים ליד השער של בית הספר תלמיד אחד כתב לנו שיר קצר: לקראת דיונכם בנושא הזה — "אני והסבתא סרגנו בצוותא ליד הכניסה בחצר: אני מחפש חבלנים על העץ הסבתא נצרה תשחרר" — מין דבר כזה, זה כמובן לגלגלי, אבל עם זאת, שמענו בדיון היום ובפעם הקודמת — — —

חייקה גרוסמן (מפ"כ):

לא שמעתי מה הייתה השורה האחרונה.

היו"ר א' נחמיאס:

לא שמעתי "הסבתא נצרה תשחרר".

נחמן דן (יור' ועדת החינוך והתרבות):

לא שמעתי את הסוף? אעביר לך זאת בכתב יד: "הסבתא נצרה תשחרר".

נוכחותם של אנשים בשער בית הספר, לדעת רבים, היא חשובה כאמצעי הרתעה, אגב לא רק נגד פח"ע אלא גם נגד כניסתם של כל מיני פרחחא לחצר בית הספר.

אבל הרי לא לזאת התכוון החוק, החוק, כפי שהוא נקבע, קבע את סידורי האבטחה של מוסדות החינוך, והיום הגענו למסקנה, לאחר ששמענו את ההמלצות של המשטרה וכוחות הביטחון של צה"ל המוסמכים לעניין זה, שאם החוק עצמו לא צריך לבטל, הווי אומר, צריך להאריך את תוקפו, למעשה, את השמירה כפי שהיא מתנהלת היום לא צריך לקיים, אבל צריך להגיע להסדר שלפיו אפשר יהיה, במסגרת החוק ובשעת הצורך במקומות מסוימים ובעיתוי שיידרש, להפעיל את גיוס ההורים לשמירה ללא צורך בתקנות מיוחדות נוספות.

אני רוצה להודיע לכם — ופה אני מתייחס להסתייגותו של חבר הכנסת איתן — שמשרד החינוך והתרבות התחייב להכניס לנוסח החוק הזה או התקנות האלה פסקה ברורה הדברים שאמרתי כאן.

גרעון גדוה (הליכוד):

המשרד או השר?

נחמן דן (יור' ועדת החינוך והתרבות):

שר החינוך והתרבות, כך ששחרור ההורים או אי-גיוסם — הפסקת שמירת ההורים בבתי הספר תיכנס לתוקפה בהקדם האפשרי, בראשית שנת הלימודים.

יתר סידורי האבטחה — שלא תהיה שום שאננות ורגיעה — כגון: סריקה, קשר עם מוסדות ביטחון וכוחות הנחוצים למטרות האלה — חייבים להישאר ולהשתכלל עוד, מדובר כאן בשינוי אך ורק בקשר לשמירת הורים בשערי בתי הספר, אני מקווה שההצעה מקובלת על דעתו של חבר הכנסת

— הצעת חוק להארכת תוקף תקנות שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו):
הצעת חוק בתייהמשפט (תיקון מס' 3) —

אמרתי שאני מתבייש שאני צריך להופיע היום ולבקש שוב מן הכנסת להאריך את תוקף התקנות. ב־30 ביוני שנה זו פג תוקף התקנות. היום אנחנו למעלה מחודש אחרי המועד הזה, והעולם נהג כאלו יש תקנות, ואין תקנות. היום אני נאלץ שוב לבקש מהכנסת להאריך את תוקף התקנות. הפעם שוב להודשים שנותרו עד סוף השנה. מפני, שלצער, אני נאלץ לקבוע, שמערכת הביטחון לא עמדה בהתחייבות שקיבלה על עצמה.

מדוע בכל זאת מתבקשת הארכה? — מפני שאנחנו עוסקים בנושא הנוגע לביטחוננו. אנחנו עוסקים בנושא שאולי נזדקק לו היום, הלילה או מחר.

לכן, חוק הבעת מחאה על מה שנעשה עד עכשיו ופנייה לשר הביטחון שיוורה למערכת המשפטית שלו לגמור את הכנת הצעת החוק החשובה הזאת, אבל הלא-כל-כך מסוכנת, אני מבקש מן הכנסת להאריך את תוקף התקנות עד תום השנה הנוכחית. כפי שנאמר בהן, עד תום יום כ"ח בחשוון התשמ"ז, 30 בדצמבר 1986.

עוד מלה אחת, ברשותך, אדוני היושב-ראש — מכיוון שיש חקופה של קצת למעלה מחודש שבה התקנות לא היו בתוקף, ומי שפעל לפיהן כאלו הן בתוקף עבר אולי עבירה, מוצע בסעיף 2, ש"לא יועמד לדין אדם בשל עבירה לפי התקנות שעבר אחרי יום התחילה האמור ולפני קבלת חוק זה בכנסת". לא יהיה אפשר להעמיד לדין על עבירות באופן רטרואקטיבי.

אני מודה לאדוני. אין הסתייגויות לחוק הזה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דן מרידור, חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה על חוק להארכת תוקף תקנות שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו), התשמ"ז — 1986, בקריאה שנייה. שני סעיפים לחוק, מי לשני הסעיפים כעמדת הוועדה יציב.

ה צ כ ע

סעיפים 1 ו 2 נתקבלו.

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על החוק בקריאה שלישית.

ה צ כ ע

חוק להארכת תוקף תקנות שעת-חירום

(רישום ציוד וגיוסו), התשמ"ז — 1986,

נתקבל.

הי"ר א' נחמיאס:

אני קובע שהחוק להארכת תוקף תקנות שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו), התשמ"ז — 1986, נתקבל בקריאה שלישית.

ח. הצעת חוק בתייהמשפט (תיקון מס' 3), התשמ"ז — 1986*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד בזה להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק בתייהמשפט (תיקון מס' 3), התשמ"ז — 1986. ההצעה שלפנינו היא אוסף של תיקונים בעניינים שונים בחוק בתייהמשפט.

מדוע יש תקנות שעת-חירום? תקנות שעת-חירום מתקיימות מפני שיש שעת-חירום ויש עניינים שאיננו רוצים לקבוע אותם בחוק ולכן אנחנו קובעים אותם בתקנה לשעת-חירום כהנחה ששעת-החירום תחלוף. התקנות האלה תחילתן בשנת 1951, מאז, במשך 35 שנה, הן מוארכות מפעם לפעם.

כאשר אנחנו נתקלים בתופעה כזאת וכאשר אנחנו יודעים שהצורך ברישום ציוד וגיוסו לא יפקע מחר, מן הדין היה שתוגש לכנסת הצעת חוק שתמיר את התקנות האלה בחוק רגיל, עם כל היתרונות של חוק על פני תקנות שעת-חירום. שהליכי החקיקה יהיו הליכי חקיקה רגילים, שהכנסת תדון בתוק על סעיפיו השונים, שהנורמות שתיקבענה שם תיקבענה לאחר דיון מעמיק בכנסת.

זו איננה רק דעתי. ביום 19 בנובמבר 1984, כ"ד בחשוון התשמ"ה, הביא שר הביטחון הצעה להאריך תוקף תקנות אלה בשנה, ואמר במליאה את הדברים הבאים, ואני מצטט: "כרצוני לציין שחוק קבוע שיחליף את התקנה שהארכתה מתבקשת עתה נמצא עתה בשלבי הכנה, ועד שיוגש בפני הבית, אבקש מכבוד היושב-ראש להציע למליאת הכנסת לאשר הצעת חוק זו בקריאה ראשונה ולהעבירה לדיון בוועדת החוץ והביטחון". הכנסת קיבלה את קריאת השר. הוועדה רנה בו וקיבלה גם היא את קריאת השר. החוק עבר לקריאה שנייה וקריאה שלישית ואושר, ותוקף התקנות הוארך בשנה.

חלפה שנה תמימה, וביום 9 בדצמבר 1985 שב והופיע שר הביטחון לפני המליאה, לאחר ששנה קודם לכן הכטיח שהחוק נמצא בשלבי הכנה. הוא בא הנה בלי חוק, אלא עם בקשה להארכת תוקף תקנות שעת-חירום ואמר את הדברים הבאים, ואני מצטט: "ההצעה הנוכחית היא להאריך את תוקפן של התקנות עד ליום כ"ט בכסליו התשמ"ז, 31 בדצמבר 1986, מערכת הביטחון שוקדת על הפיכת תקנות שעת-חירום (רישום ציוד וגיוסו) לחוק, אך טיפול זה כרוך בשינויים מסוימים, שיוצעו כאשר התקנות תהפכנה לחוק, תהליך זה נמצא בשלבים אחרונים, אך טרם נסתיים. על כן מתבקשת הארכת תוקף של התקנות פעם נוספת".

הכנסת שמעה שוב שיש שלבים אחרונים, ומכיוון שקיבלה את דברי השר והניחה ששלבים אחרונים אינם זמן ארוך, היא החליטה שלא להאריך את תוקף התקנות בשנה, אלא כחצי שנה בלבד, עד 30 ביוני 1986, ואכן, התקנות הוארכו עד 30 ביוני 1986, מפני שאמרנו או במליאה, שאנחנו סומכים על מערכת הביטחון שביכולתה, כבוסרה ובכשרונה לסיים הצעת חוק לא כל כך מסוכנת, הנמצאת על השולחן זמן כה רב, גם בתוך חצי שנה.

היתה הצעה בהסתייגות של חבר הכנסת אלעזר גרנות לקצר לשלושה חודשים את התקופה המוארכת. אמרנו: זה לא מכובד, האמנו לדברי שר הביטחון ולמערכת הביטחון.

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לסעיף הבא — הצעת חוק בתייהמשפט (תיקון מס' 3), התשמ"ז — 1986, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. רשות הדרכור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, בבקשה, אדוני.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לאדוני יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שנייה. לחוק תשעה סעיפים. מי לסעיף החוק כעמדת הוועדה יצביע.

ה צ ב ע

סעיפים 1 עד 9 נתקבלו.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו ניגשים להצבעה על החוק בקריאה שלישית.

ה צ ב ע

חוק כתי"המשפט (תיקון מס' 3).

התשמ"ו—1986. נתקבל.

היו"ר א' נחמיאס:

אני קובע, כי חוק כתי"המשפט (תיקון מס' 3), התשמ"ו—1986, נתקבל בקריאה שלישית.

ט. הצעת חוק-ייסוד: הכנסת (תיקון מס' 15)* (קריאה ראשונה)

למאסר על עבירות נגד ביטחון המדינה, אבל הם היו פושעים, רמאים ומסוכנים לחברה, ואנחנו מכירים אותם.

לכן, אנחנו מתנגדים להצעת החוק שעלולה ליצור מצב שלפיו אנשים שאינם פושעים אלא הם עומדים למשפט ונענשים בגלל מאבקם הפוליטי או הציבורי לא יוכלו להציג מועמדותם לכנסת. עם המצב הזה אין להשלים.

אני מציע להחזיר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת תופיק טובי, רשות הדיבור לחבר הכנסת ירשוכסקי — איננו נוכח באולם, רשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא — איננו נוכח באולם, רשות הדיבור לחבר הכנסת עובדיה עלי — איננו נוכח באולם, רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין, ואחריו — לחבר הכנסת מיכאל איתן: אם הוא לא יהיה באולם יקבל את רשות הדיבור חבר הכנסת דוד מגן: ואם גם הוא לא יהיה באולם, יקבל את רשות הדיבור חבר הכנסת שבח וייס.

אני מזכיר לנואמים שהדיון הוא במסגרת של חמש דקות לנואם.

אמנון לין (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מחייב את הצעת החוק, החשש שאותו הדין חבר הכנסת תופיק טובי איננו במקומו, מדוע? לא יעלה על הדעת שבית"המשפט בישראל, כל בית"המשפט, יפסוק את דינו של אדם אורז ישראל לשלוש שנות מאסר או לכל תקופת מאסר שנכללת במסגרת החוק הזה בגלל השתתפות בהפגנה ליד משרד זה או זה, כפי שאמרת, או משהו בדומה לכן.

בחוק הקודם דובר על עבירות ביטחוניות, ועכשיו מרחיבים את החוק וכוללים בו גם עבירות שיש עמן קלון, זהו הבדל גדול ביותר. בעבר קבענו שלא יוכל להיבחר לכנסת אדם שנשפט על עבירות ביטחון עד אשר עברו כן וכך שנים מיום ריצוי העונש על עבירות אלה. קיבלנו זאת כשעתנו, אבל כאן, בהצעת החוק, פותחים את המסגרת ומוסיפים לה סדרת סעיפים מהחוק הפלילי שמדברים על עבירות שיש עמן קלון.

בהתאם לאחת ההצעות בחוק, ראשי יהיה שופט שנחמנה לכהונה בפועל לדון בתיקים חדשים בבית"המשפט שבו הוא מכהן דרך קבע.

כסעיף אחר בהצעה מוצע להשוות את ההוראה המחייחת לדיון נוסף, כפי שנקבעה בסעיף 30 לחוק, שלפיו מסורה סמכות ההחלטה בידי נשיא בית"המשפט העליון או לשופט אחר של בית"המשפט העליון שהוא קבע לכן.

על החוק הזה הוחלט בוועדת החוקה, חוק ומשפט פה אחד, ולא הוגשו לו כל הסתייגויות.

אני רוצה, אדוני היושב-ראש, להודות למר חיים קלוגמן ממשרד המשפטים על שליווה את תהליך החקיקה.

אני מבקש להביא את החוק להצבעה בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא, הצעת חוק-ייסוד: הכנסת (תיקון מס' 15), בקריאה ראשונה. אנחנו פותחים עכשיו בדיון, רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי — הוא איננו נוכח באולם, רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס — הוא איננו נוכח באולם, חבר הכנסת תופיק טובי, בבקשה.

חברי הכנסת, מוקצבות חמש דקות לכל נואם, יש לנו סדריום עמוס מאוד.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעבר התנגדנו לתיקון שלפיו נפסל אדם להיות מועמד לבחירות לכנסת אם נידון למאסר חמש שנים ויותר בשל עבירה נגד ביטחון המדינה, כטרם עברו חמש שנים מיום שנמר לרצות את עונש המאסר, או ראינו, ובצדק, בתיקון הזה פתח לפסילת מועמדים לכנסת מנימוקים פוליטיים, כאשר במסגרת עבירות נגד ביטחון המדינה ניתן להכליל אנשים פוליטיים, כמו, למשל, כפי שאירע בעבר עם האוזה שאיננו עוד כחיים — אהרן כהן, שנידון בזמנו למאסר מתוך נקמנות פוליטית, ואין שום ערכות שהדבר לא יחזור.

כיום בא התיקון הנוכחי ומחמיר עוד יותר את התנאים הפוסלים אנשים להיות מועמדים לכנסת. התיקון מציע לחסום את הדרך להיות מועמד לבחירות לכנסת בפני כל אדם שנידון למאסר בפועל לחקופה של שלוש שנים ויותר במקום חמש שנים ויותר בשל עבירה כל שהיא, לא מייחרים את העבירות לעבירות בשל גנבה, מעילה או פשע זה או זה, אלא מדברים באופן כללי על עבירות, ולא רק עבירות נגד ביטחון המדינה. משמע שנכללים במסגרת זו אנשים שנידונו לשלוש שנות מאסר ויותר, ולא חשוב מה הן נסיבות מאסרם, למשל, אדם שהפגין ליד לשכת העבודה למען לחם ועבודה, או הפר צו ריתוק כפי שהאחיות התכוונו לעשות אילו הופעל נגדן הצו. נניח שאנשים אלה היו מוכאים למשפט ונידונים לכמה שנות מאסר, אז מה? האם בשל כך הם יהיו פסולים להיות מועמדים לבחירות לכנסת? זהו דבר מגוחך.

בבחירות לכנסת היו מועמדים אנשים שאומנם לא נידונו

קריאה:

הוא יכול לקבל מספר קולות מתאים במסד המפלגתי שקובע את רשימת המועמדים לכנסת.

מיכאל איתן (הליכוד):

האם 20,000 בוחרים אינם ראויים לנציג. זהו? האם העובדה שאותו אדם עבר עבירה פלילית קודם לכן תמנע, כעצם, את שיעורו עליידי אותו ציבור רחב? הווי אומר, מי שמציע את ההצעה הזאת אומר: אני לא מאמין בתבונתו של ציבור הבוחרים, כי אני חושב שאדם כזה איננו ראוי להיות חבר כנסת. לעומת זאת, ייתכן שקהל הבוחרים יחשוב שהוא ראוי לכך. ואני מטיל עליו מגבלה מראש.

אומרים לי: אתה מחייסם כרגע לחבר כנסת יחיד שיש לו רשימה של סיעה אחת ורק הוא יכול לעבור. אבל מה על חברי הכנסת שיעברו כאמצעות המנגנון המפלגתי? ובכן, גם על כך יש לי חשבה. גם שם פועל העיקרון הדמוקרטי, כי המוסדות הכוזרים הם מוסדות מייצגים. האם אנחנו לא מאמינים שכל מפלגה רוצה להציב רשימה שתיראה סבירה בעיני קהל הבוזרים שלה? מי שם אותנו לקבוע מראש מגבלה. שצריכה להיות פרי שיקול הדעת של ציבור הבוזרים? אם ציבור הבוזרים ירצה, הוא יחליט. אנחנו מאמינים בחבונתו, מאמינים שיכול להיות גם מקרה — מקרה שאנחנו לא יכולים לחוות אותו מראש — שציבור הבוזרים ירצה באדם שעבר עבירה פלילית, וזכותו לרצות בנציג כזה, מדוע נשים לו המחסום?

מביאים דוגמה ואומרים: אם כך, מדוע ברשויות מקומיות הדבר קיים? יש לזה הצדקה ברשויות מקומיות, כי ברשות מקומית, כאשר מדובר ב־3,000 בוחרים, ב־2,000 בוחרים, יכול בהחלט להיות מצב שאינטרסים צרים ומנוגדים יכולים להכתיב ולגרום לכך שיועברו מועמדים בעלי עבר פלילי, ואולי בניגוד לרוח הדמוקרטיה הכללית. לא כן הם פני הדברים בכחירות כלל-ארציות.

לכן, אני מציע לשקול את עצם העברת החוק לוועדה, ואם אכן יעבור החוק לוועדה, אני מציע בהחלט להכניס בו תיקונים והגבלות על-מנת שהפגיעה והאי-אמון שלנו בדמוקרטיה יהיו מצומצמים ככל האפשר.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מיכאל איתן. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד מגן. בבקשה: ואחריו — לחבר הכנסת שבח וייס, אחרון הנואמים.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, כולנו צריכים לקדם בברכה את היוזמה של ועדת החוקה, חוק ומשפט על אשר הניחה על שולחנו את הצעת החוק הנדונה. ליתר דיוק, ראוי חבר הכנסת רפאל איתן לברכת "ישיר כוח" על הרעיון לגעת באותה פרה קדושה, הנקראת: חובות מינימליות של חברי הכנסת בטרם היבחרם.

כבר בימי כהונת הכנסת העשירית נעשו ניסיונות מספר לשנות את סעיף 6, ולצער הרב, הם לא עלו יפה. היום, עם הגשת ההצעה הזאת, חושבני כי יש לכולנו הזדמנות לתרום תרומה חשובה וגדולה להעלאת תדמיתם של חברי הכנסת בעיני עצמם ולהעלאת תדמיתם של הכנסת בעיני הבוזרים. כאשר אנחנו קובעים קריטריונים אשר מחייבים מינימום הכרחי ודרושות הכרחיות מינימליות המחייסות לכל מועמד ולכל שם המופיע ברשימת מועמדים לכנסת, אנחנו תורמים תרומה גדולה לעניין.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): איה זה כתוב?

אמנון לין (המערך):

זוהי רוח ההצעה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אבל זה לא כתוב.

אמנון לין (המערך):

מייד אסביר לך את עמדותי. חבר הכנסת טובי, וכל אחד יצביע בהתאם להשקפותיו.

לדעתי, נכון עשה המחוקק כאשר הוא קבע שאזרחי מדינת ישראל זכאים לבחור ולהיבחר לכנסת כדון, לבד מאזרחי ישראל שנשפטו וריצו עונשי מאסר בפועל על עבירות נגד ביטחון המדינה, וטוב עושה המחוקק שהוא מרחיב את היריעה ומצדף לעבירות האלה גם עבירות שיש עמן קלון, אם המועמד ריצה עונש מאסר בפועל על עבירות אלה.

יבוא חבר הכנסת טובי ויאמר: אבל זה צריך להיות כתוב בחוק: צריך שיהיה ברור איזה סוג עבירות שיש עמן קלון נכללות במסגרת זו. לכן, אני מציע שהחוק יעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ובוועדה זו נגדיר במדויק אילו סעיפים בחוק הפלילי יכללו בחוק הזה וימנעו מאזרח שעבר עבירה שיש עמה קלון, שנשפט וריצה עונש מאסר במשך תקופה כזאת או כזאת להציג את מועמדותו לבחירה כל עוד לא חלפה התקופה שעליה מדובר.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

יטענו לעומתן שזהו נושא חדש, כי זה לא כתוב בהצעת החוק.

אמנון לין (המערך):

אם הממשלה תבוא לוועדת חוקה, חוק ומשפט ותאמר שזהו נושא חדש, כפי שאתה מתאר, הצעת החוק תוחזר לממשלה, ייעשה בה התיקון המתאים, וועדת החוקה, חוק ומשפט תחזור ותדון בה. ייתכן שהוועדה תאמץ הצעה אחרת, ואם הממשלה לא תראה בכך נושא חדש, ההצעה תחקבל במסגרת החוק.

לכן, אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אמנון לין. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל איתן. בבקשה: ואחריו — לחבר הכנסת דוד מגן. אני מזכיר שהדיון הוא במסגרת של חמש דקות לנואם.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החוק שבו אנו עוסקים הוא חוק-יסוד הדין באחת מאושרות הדמוקרטיה — הבחירות, הזכות לבחור, הזכות להיבחר. הזכויות האלה הן לב עקרונות הדמוקרטיה, וכאשר מטפלים בלב צריך לעשות זאת בזהירות רבה ובחשומת לב רבה.

אנחנו דנים כרגע בהצעת חוק שיש בה בעצם הבעת אי-אמון בשיטה הדמוקרטית. כי מה מציעים לנו בהצעת החוק שלפנינו? מציעים שנגביל באקט של חקיקה את אפשרות האזרחים לבחור מועמד פלוני או אלמוני שעשוי להיראות להם כמועמד מתאים ומייצג אותם. אם אנחנו מדברים על בחירות לכנסת, אנחנו מדברים על מועמד שצריך לקבל 20,000 קולות כדי להיבחר. אני שואל: אם 20,000 אנשים במדינת ישראל יחליטו שמועמד פלוני או אלמוני הוא — — —

עבירות שבעטיין לא היה נבחר בבחירות כלליות. כאן השאירו את זה פתוח במתכוון. אפשר היה לעיין ב"דברי הכנסת" של אותם ימים. אין זה מקרה כלל ועיקר.

עלה לפני חבר הכנסת דוד מגן, וכאשר חברי חבר הכנסת חיים רמון, קרא לו לעומתו קריאות ביניים והצביע על אפשרות תיאורית, שאדם כזה ייפסל באופן רטרואקטיבי, אף שמה שבעיני המחוקק הוא עבירה שיש עמה קלון, בלא ספק, בעיניך. בשל קרבה אידיאולוגית בינך לבין חבר הכנסת שהוזכר, הוא אות כבוד. אני חושב שמה שהתרחש בדושיה הקצר ביניכם הוא תמציתו של העניין מבחינה אידיאולוגית.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת וייס, זה לא תיאורטי.

שבח וייס (המערך):

פרקטית — עיצרי המחתרת, בוודאי.

המערכת הפוליטית כרמה הפרלמנטרית השאירה לעצמה, לציבור, אפשרות שאדם שמרצה את עונו כשיר להיבחר לכנסת, כאשר השיקולים בעניין זה היו ברום מאותו סוג של שיקולים הקשורים למצבים שתוארו כאן. אני מציע להביא זאת בחשבון.

הערה שנייה ואחרונה: בוויכוח שהתנהל בעבר ביני לבין חבר הכנסת וירשובסקי בהקשר אחר העליתי את הנקודה הזאת.

מדרכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
באותו הקשר.

שבח וייס (המערך):

בסדר. באותו הקשר.

חברים, הגישה המשפטית היהודית המסורתית רואה באדם שריצה את עונו אדם חדש, אשר מקבל סיכוי לפתוח דף חדש. אין בה שמץ של נטייה לנקמות ולרשעות ולזיכרון ארוך.

שנית, בשיטה המשפטית הצרפתית ובכמה מדינות נאורות נוספות, כל נטילה של זכות שמעבר לעונש של המאסר צריכה להופיע בפסק-הדין של השופט, ואם לא כן, אחרי ריצוי העונש, הוא אדם חדש, הפותח את מסכת חייו מחדש.

על כן, הגישה היהודית ההומנית והגישה המשפטית הצרפתית הנאורה יש להן חוקן גורמטיבי גדול יותר מן הגישה הזאת של גרידה וגרידה וגרידה של אשמה של אדם שכבר ריצה את עונו.

על כן, מסיבה משפטית ומסיבה המסורת המשפטית היהודית בעניין הזה, ומן הסיבה שהדריכה את מחוקקי חוק-יסוד: הכנסת, אני לא אתמוך בתיקון הזה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס.

אני-אפשר שלא לנצל את ההזדמנות הזאת כדי לבוא ולדרוש כי אותם קריטריונים הנדרשים מכל חבר מועצת רשות מקומית, ודאי וודאי צריכים לחול על כל חבר כנסת.

אני הייתי מציע, כי סעיף 6 ייתכח ויירשם כך: "כל אזרח ישראלי שביום הגשת רשימת המועמדים הכוללת את שמו הוא בן 21 שנה ומעלה זכאי להיבחר לכנסת, וזולת אם עבר עבירה נגד ביטחון המדינה או עבירה שיש עמה קלון וטרם חלפו חמש שנים — — —

חיים רמון (המערך):

אם כן, צריך להוציא את חבר הכנסת שילנסקי מהכנסת.

דוד מגן (הליכוד):

אילו המתנת לסיום דברי, ודאי לא היית אומר זאת. חבר הכנסת שילנסקי עבר עבירה שיש עמה כבוד, ולא קלון.

חיים רמון (המערך):

זה מה שטוריד אותי — שמה שאצלך הוא כבוד אצלי הוא קלון, ולהיפך. תשאיר את זה לעם ישראל.

דוד מגן (הליכוד):

יורשה לי לסיים את הצעתי: "וזולת אם עבר עבירה נגד ביטחון המדינה או עבירה שיש עמה קלון וטרם חלפו חמש שנים מיום שהורשע בעבירה".

חברי הכנסת, אני מציע לכולנו לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה. מתוך אמונה שבהכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית תבוצע הכללה גדולה יותר, יוכנסו סעיפים ופרקים אשר יכללו את כל העבירות שאיש ציבור אסור שיעבור אותן, ואם עבר אותן — ודאי שלא יוכל לייצג את הציבור.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

חבר היושב-ראש, חברי הכנסת, במושב הזה ובמושב הקודם חוקקנו כ-120 חוקים. למעשה, רובם תיקוני חוק. חלק מהם, לפי מיטב שיפוט, מיותרים. חלק מהם מתבססים על ההנחה, שאבות הפרלמנטרים הישראלי, המחוקקים של הכנסת הראשונה, השנייה והשלישית היו חסרי בינה, חסרי יכולת שיפוט חוקתית, אנשים שלא היו רגישים דיים לחוק ולסדר וכיוצא באלה.

מי שיעיין ב"דברי הכנסת" של אותם ימים ימצא, שהוויכוחים סביב חקיקת חוקים חוקתיים, כגון חוק-יסוד, היו מעמיקים מאוד, רציניים מאוד, ומלאים בכל הרגישויות הנחוצות. אין זה כלל ועיקר מקרה שיש הבדל בין החקיקה המוניציפלית בעניין זה לבין החקיקה החוקתית.

כבר אמר חבר הכנסת מיכאל איתן, בחקיקה המוניציפלית רצוי למנוע מצב שכניסיות לוקליות, אם תרצו, נסיכות "פייטון-פלייסווד", אניטימיות, צפופות, ייבחר אדם למרעצת רשות מקומית כשל פופולריות מקומית, אף שהוא עשה

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

ועדת העבודה והרווחה — 1. חמש הצעות חוק שכר מינימום, התשמ"ו-1986 — מטעם חברי הכנסת: 2. הצעת חוק שכר מינימום, התשמ"ו-1986 — לאחר קריאה ראשונה.

ועדת הכספים חדרן בהצעות האלה — 1. הצעה לסדר-היום בנושא "אי-ביצוע חוק חיילים משוחררים, התשמ"ד-1984" — מאת חבר הכנסת יעקב זאק אמיר;

היו"ר א' נחמיאס:

הודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת, בבקשה, ארנו.

מיכאל רייסר (יר"ר ועדת הכנסת):

ארנו היושב-ראש, הנני מתכבד למסור לכנסת הודעה.

ועדת הכנסת החליטה לקבוע את הוועדות שתדונה בהצעות כדלקמן:

חוברת ל"ט, ישיבה רל"ה

— הודעת יושב־ראש ועדת הכנסת: הצעת חוק־יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15): מסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת: הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 20) —

ועדה משותפת של ועדת הכספים ועדת החוקה, חוק ומשפט — הוועדה תורכב משישה חברים, שלושה מכל ועדה, בראשות חבר ועדת הכספים, לריון בהצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון מס' 15), התשמ"ז — 1986. תודה רבה.

2. הצעת חוק יסודות התקציב (תיקון). התשמ"ז — 1986 — מאת חברי הכנסת ר' איתן, ד' בן־מאיר, א' לין, ע' לנדאו, ש' עמר וכ' שליטא.
ועדת הפנים ואיכות הסביבה — הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון מס' 2), התשמ"ז — 1986 — מאת חבר הכנסת מ' כהן אבידב.

יא. הצעת חוק־יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15) (קריאה ראשונה)

לא, והדבר התגלה לקראת סוף הדיון, לכן אפשר להיענות לבקשתו של חבר כנסת.
מדרכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

היו"ר א' נחמיאס:
כל החברים שנרשמו התבטאו. כבודו נרשם ולא היה כאולם, ואני הודעתי שמי שלא יהיה כאולם לא יקבל רשות דיבור. זהו דיון אישי ולא סיעתי.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, אני נענה לפנייתו ולבקשתו של חבר הכנסת רפאל איתן וההצבעה לא תיערך היום.

מדרכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
מתי היא תיערך? למה לא מקיימים עכשיו את ההצבעה?
היו"ר א' נחמיאס:
מאתר שיש ספק בשאלה האם זקוקים ל־61 חברי כנסת או

יב. מסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת

לחדש דיוניה בחוק זה, והוא מותור בצירוף הסתייגויות. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, אני מבקש להודיע שאני מכריז על הפסקה של עשר דקות. מייד עם פתיחת הישיבה, בעוד עשר דקות בדיוק נמרץ, תעלה הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 20), התשמ"ז — 1986. בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר א' נחמיאס:
הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.
סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב־ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום מחדש הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 20), שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. לפי סעיף 124 לחוקן הכנסת הודיעה הוועדה על החלטתה

(הישיבה נפסקה לעשר דקות בשעה 17:04 וחודשה בשעה 17:14).

יג. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 20), התשמ"ז — 1986* (קריאה שנייה ולקריאה שלישית)

בהודאות האמורות האלה, וכן בהודאות של חוק איסור לשון הרע, התשכ"ה — 1965, ובעיקר בזה הדנה כלשון הרע לציבור.

הצעת החוק שהביאה הממשלה באה, בהתאם לדברי ההסבר שלה, על־מנת לענות בראש ובראשונה על צרכים חינוכיים.

שר המשפטים דאז, משה נסים, בדבריו כמליאת הכנסת ובוועדת החוקה, חוק ומשפט אמר, שבמלחמה נגד תופעת הגזענות יש להילחם בשלוש דרכים: אם תרצו, על־פי שלושה יסודות: היסוד החינוכי, היסוד החוקתי והיסוד העונשי. השר אמר, שהיסוד העונשי קיים לכאורה, ואם הוא קיים, בשביל מה להוסיף לספר החוקים שלנו עוד כמה סעיפים בחוק העונשין? התשובה כאן כפולה, לדעתי, ואני מצטט מדבריו: "חשבונו שנוכח גילריה המוחשי של תופעה זו יש לתת ביטוי מפורש בחוק הישראלי לתופעה הזאת ולאסור הסתה לגזענות, ולהגיד את הדברים בצורה המפורשת ביותר. הביטוי הזה לא ישנה כל כך את המצב החוקי היום, אבל חשוב גם לתת את היסוד החינוכי, המסמל — סוף ציטוט מדרכי שר המשפטים.

היו"ר א' נחמיאס:
אני מתכבד לחדש את הישיבה.

אנחנו ניגשים להצעת חוק העונשין (תיקון מס' 20), התשמ"ז — 1986, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. רשות הדיבור ליושב־ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט להביא את החוק.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד בזה להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק העונשין (תיקון מס' 20), התשמ"ז — 1986, העוסק באיסור פרסום הסתה לגזענות.

חוק זה הוגש לכנסת האחת־עשרה בשל איש אחד, שהעלה על סדר־היום הציבורי שלנו את בעיית הגזענות. סעיפים 133 ו־134 לחוק העונשין, התשל"ז — 1977, אוסרים מעשי המרדה ופרסומי המרדה. המונח "להמרד" כולל "לעורר מונים ואיבה בין חלקים שונים של האוכלוסייה", ויש בו כדי להעניש על ביטויים של הסתה לגזענות. כל עוד הייתה התופעה של הסתה לגזענות שולית, ניתן היה להסתפק

* ידברי הכנסת, מושב ראשון, חוב' ל"א, עמ' 2448: נספחות.

הציב בפנינו. אך היא נדבק אחד, ואחד בלבד. במלחמתנו נגד נגד תופעת הגזענות. יש לראותה כאקט חינוכי, וכזאת יש לקבל את הצעת החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית במליאת הכנסת.

כאן רצוני להרגיש, שכל 119 החברים בכנסת מאוחדים בסלידתם מהגזענות ומחופעותיה, מאוחדים בניגוי הגזענות ומאוחדים ברצון לעקור את תופעת הגזענות מהשורש. עם ישראל ואזרחי מדינת ישראל דוחים את הגזענות ואת תופעותיה. כל תחרות בהדגשת מי שונא, מי סולד ומי פועל נגד הגזענות יותר מאחר, ואיזה מחנה עושה, כביכול, יותר במלחמה נגד גזענות ממחנה אחר, מיותרת וגורמת רק נזק. האם אלה שצועקים יותר נגד הגזענות הם היחידים שרוצים לבקר את התופעה מקרבו?

אני מבקש לקבוע, שכל סיעות הבית דוחות את תופעת הגזענות שכהנא העלה על סדרהיום הציבורי, לכל סיעות הבית, מימין ומשמאל, משותף הרצון למגר את תופעת הגזענות.

יש לקבל היום את הצעת החוק גם בגלל הדעה, הלא הנכונה והבלתי מבוססת, שאי-קבלת חוק זה מראה חוסר רצון כלשהו לפעול נגד הגזענות.

בוועדת החוקה, חוק ומשפט התקיימו, כאמור, דיונים רבים בהשתתפות מומחים, ובסיומם החלטנו לאשר את הצעת החוק בנוסח המונח לפנינו ולהביאו לקריאה שנייה ושלישית עוד לפני צאת הכנסת לפגרת הקיץ. מתוך מגמה להרגיש את עמדתה הנחרצת של ועדת החוקה, חוק ומשפט נגד הגזענות.

אם בקבלת חוק זה נצביע על עמדתה הנחרצת והחד-משמעית של הכנסת כולה נגד הגזענות על כל תופעותיה וגילוייה, הרי בשלב זה דינו.

אדוני היושב-ראש, לחוק הוגשו הסתייגויות רבות, ואני מבקש לאפשר למסתייגים לנמק את הסתייגויותיהם.

היור' א' נחמיאס:

תודה ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חברי הכנסת, חברי כנסת רבים הגישו הסתייגויות, ויש הסתייגויות רבות. לפיכך, אני מבקש להודיע שאקפיד מאוד על הזמנים ואני מבקש מהחברים להישמע בעת שאבקש מהם להפסיק את דבריהם.

רשות הדיבור לראשון המסתייגים, חבר הכנסת מתתיהו פלד, בבקשה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, התיקון הראשון שאני מציע להצעת החוק שהתנחה לפנינו נוגע לשם הסימן. השם הוא הסתה לגזענות, ואני מציע להוסיף לכותרת את המלה "איסור". אלמלא היה כתוב כאן איסור, איש לא יוכל לנחש שהצעת החוק הזאת באה לאסור את הגזענות. כפי שהיא מנוסחת, הצעת החוק הזאת באה לתת לגיטימציה מוחלטת לגזענות ולשלח כל רסן מעל הסתה לגזענות. וזהו הדבר המפליא, כי בנוסח הקודם שהוגש לנו לקריאה שנייה ושלישית היו כמה דברים הטעונים שיפור, אבל היה ברור מתוכו שהכוונה היא לאסור תעמולה גזענית.

מה קורה בחוק הזה? קודם כול, ההגדרה של גזענות איננה מכילה את-היסוד של אפליה. הווי אומר, אפשר להמשיך ולהפלות כאוות לכו של המפלה, והדבר לא ייחשב לגילוי של גזענות. אך מה שממור אולי עוד יותר הוא, שבהצעת החוק

שר המשטרה חיים כר-לב הופיע בוועדת החוקה, חוק ומשפט כמסגרת הדיון על החוק וציין, שהמלחמה בגזענות היא בעיקרה מלחמה אידיאולוגית. ארשה לעצמי לצטט מדבריו בוועדה: "לזה לא צריך שום חוקים. לזה צריך להפחיל שרוליס ולעבוד". אך, גם לדעתו, החוק המונח היום לקריאה שנייה ולקריאה שלישית על שולחן הכנסת נחרץ למשטרה לצורכי עבודה.

גם היועץ המשפטי לממשלה לשעבר, הפרופסור זמיר, אמר בוועדת החוקה, חוק ומשפט, שיאין בכוחה של המערכת המשפטית בלבד להתגבר על הבעיה של הגזענות". לדעתו, הבעיה הזאת דורשת התמודדות גם בגזרות אחרות, בעיקר התמודדות במגזר החינוכי וההסכרתי.

אדוני היושב-ראש, במשך השנה שבה היה החוק בוועדת החוקה, חוק ומשפט התקיימו בוועדה דיונים רבים בהצעת החוק ובניסוח שלה. המטרה הייתה להביא לחקיקתו של חוק אשר יקבע כלשון מפורשת שהגזענות אסורה, ולכן גם פסולה לפי הנורמות המקובלות.

גם אם אפשר, כפי שכבר ציינתי, לנסות ולהיאבק בגילויי הגזענות במסגרת המערכת המשפטית הקיימת ובעזרת החוקים שכבר מצויים היום בספר החוקים הקיימים, הרי זו דרך עקלקלה ובעייתית מאוד מכחינה חינוכית, ועלינו לזכור שהמטרה החינוכית-ההסכרית, כפי שציטטתי מרברי אותם אישים בוועדת החוקה ובמליאת הכנסת, המטרה הזאת חשובה מאוד במלחמה נגד הגזענות.

עד עתה אין לנו חוק האוסר באופן חד-משמעי וברור הסתה לגזענות, אף שהכנסת קיבלה ברוב מוחלט של חברי הכנסת תיקון לחוק-יסוד: הכנסת, שלפיו רשימה המסיתה לגזענות לא תוכל להשתתף בבחירות לכנסת.

ההצעה המונחת על שולחן הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית שונה בכמה דברים מהצעת החוק שהונחה עליידי הממשלה לקריאה ראשונה. ועדת החוקה, חוק ומשפט החליטה לשנות את ההגדרה של הגזענות, להגדרה החדשה שהתקבלה, והיא דומה מאוד להגדרה המקורית, אומרת: "גזענות — רדיפה, השפלה, כזיו, גילוי איבה, עוינות או אלימות, או גרימת מדנים כלפי ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכול כשל השתייכות לגזע, לצבע, או למוצא לאומי אתני".

הסעיף המרכזי בהצעת החוק קובע, שהמפרסם דבר מתוך מטרה להסית לגזענות דינו מאסר חמש שנים, וזאת במקום ההצעה המקורית שלפיה נאסר גם פרסום של דבר הסתה לגזענות וגם פרסום של דבר מתוך מטרה להסית לגזענות.

הוועדה החליטה להחמיר בעונש המרבי הקבוע לעבירה זו, ובמקום שנתיים מאסר כפי שנקבע בהצעה המקורית, קבעה מאסר חמש שנים.

הוועדה החליטה להוסיף הגנה שלפיה פרסום שכוונתו היא לשמור על הצביון, הייחוד או הפולחן של דת לא ייחשב עבירה, ובלבד שלא נעשה מתוך מטרה להסית לגזענות. הוועדה אימצה את ההצעה המקורית, שלפיה יוגש כתב אישום כשל עבירה לפי סימן זה רק בהסכמה ככתב של היועץ המשפטי לממשלה.

אדוני היושב-ראש, הצעת החוק באה בתגובה על תופעה חברתית שנוצרה עם בחירתו של כהנא לכנסת. אין היא כליל השלמות, ולדעתי, היא לא תפתור את מכלול הבעיות שכהנא

זה חוק שאם הוא יעבור, הוא יפתח תקופה של מלחמת חורמה דתית. שאיש לא יזל לרסן אותה, לא המשטרה ולא בתי-המשפט, והיה ראוי לסלק את החוק הזה כליל.

יובל נאמן (התחיה):

נכון לגמרי, זו נקראת הריגה.

תופיק זיאר (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

במקרה זה אי אפשר להאשימו אם הוא מסית לגזענות, אם לא מוכחת המטרה, הוא לא אשם.

האליבי השני הוא העניין הדתי. בסעיף 144 אנחנו קוראים: "פרסום שכוונתו לשמור על הצביון, הייחוד או הפולחן של דת לא יראוהו עבירה לפי סעיף 144, ובלבד שלא נעשה מתוך מטרה להסית לגזענות". קודם כול, אותם שלחצו בכיוון הסעיף הזה, שיגידו בגלוי שהם מאשימים את הדת היהודית שהיא דת גזענית. לפחות כך הם אומרים, אם הם שהדבר העיקרי בכל הדתות, לרבות הדת היהודית, הוא הצד האנושי, השאיפה לטובת האדם והחברה האנושית. לכן, למה מכניסים את הדת בכל העניין הזה? ברור שהמטרה היא לחת את האפשרות לכל הגזענים להשתמש בדת ובפסוקים מהתנ"ך ומהדת היהודית למאבקם הגזעני, והעיקר — למאבקם נגד בני העם האחר, העם הערבי הפלשתיני, שחלקם חיים בארץ כאזרחים מדרגה שנייה. לכן, אני חושב שכל הפסקה הזאת אין לה שום מקום, ויש להוציא אותה מהצעת החוק כדי שלא לחת את האליבי הדתי, את ההסוואה הדתית להסתה הגזענית.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אתה אומר שזה חוק להפצת הדת?

תופיק זיאר (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

והדבר השלישי, העיקרי, הדבר המסוכן ביותר בהצעת החוק הזאת, חבר הכנסת ויינשטיין, הוא לא רק מה שנמצא בה אלא מה שאין בה, ואני מחבון לעניין האפליה. ברור שהכוונה העיקרית פה היא לאפליה לאומית. בארץ זו חיים שני עמים, יש להכטיף שהם יחיו בלי הסתה גזענית על בסיס דתי ועל בסיס לאומי. זה העיקר, אבל, לרבר על גזענות בלי לרבר על אפליה זה כאלו לא לרבר כלל על גזענות. מכיוון שהאפליה הלאומית היא האבא והאמא של כל גזענות מכל הסוגים, העילה היא לא רק בכהניזם, כהנא זו תופעה חדשה, ואני מתכוון לשם —

מאיר כהנא (תנועת כך):

ל"השם" אתה מתכוון?

תופיק זיאר (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— אבל האפליה היא תופעה ישנה מאוד, והכהניזם ניזון כל הזמן מהאפליה הגרמנית הממשלתית, מהמדיניות הממשלתית הרשמית, הוא ניזון ועוד ייזון, אם המדיניות הזאת תימשך.

אנחנו דוחים את הגישה של רבים מן האחראים במדינה ובממשלה, שמצמצמים את מושג הגזענות לכהניזם ולהתארגנויות דומות.

כנסת ובממשלת ישראל, אצל רבים מחברי הממשלה ומחברי הכנסת יש אווירה גזענית והם גם מצהירים הצהרות גזעניות פראקסלנס. אומרים שהערבים הם סרטן, שהערבים הם גזקים מסוממים בבקבוק ויש ללמדם לקח. למה אתה חושבים שביאו כל ההצהרות האלה? הן אחראיות למצב הרוח האנטי-ערבי הגזעני שאנו עדים לו בארץ. הן גם אחראיות ליחס של הדי הקשה כלפי האזרחים הערבים.

לכן, כלי לרבר על אפליה אין טעם לרבר על גזענות. האפליה הלאומית נמצאת בחוקים רבים שעברו פה בכנסת, גם

בחוקי עזר וגם בהחלטות של ועדות ממשלתיות שונות. דוגמאות אינן חסרות. אנחנו, האוכלוסייה הערבית, נושמים את האפליה הלאומית בארץ כפי שאדם נושם אוויר יום יום ושעה שעה. יש אפליה בקצבאות הילדים, במשכנתאות, קיימות תוכניות הייחוד, גילול קרקעות והפקעת קרקעות: יש אפליה חמורה, במתן תקציבים לרשויות המקומיות הערביות. יש אפליה בכל שטחי החיים במדינה.

יש לאסור על האפליה ולא רק על הגזענות. על בסיס זה הצענו את הפסקה שתבוא לפני סעיף 144: "המפלה, אדם בקבלה לעבודה או בפטורים מעבודה, המסרב להשכיר או למכור מבנה למגורים, לעבודה או למסחר והמפלה אדם בשירותי חברה ממלכתיים או ציבוריים, והכול בשל השתייכות לגזע, ללאום או לדת, דינו — מאסר עשר שנים".

חברי הכנסת, אני מדבר על מקרים שקורים יום יום. הצעתנו אינה כה כן סתם, במקרה. הדברים האלה שאנו קוראים לאסור עליהם הם המאפיינים את החיים היומיומיים שלנו. קחו לדוגמה את האבטלה במגזר הערבי. אוהו יישוב נמצא בראש סולם האבטלה? — נצרת והכפרים שבסביבתה. שם שורר אותו מצב הקיים בכפרים בגליל, במשולש וגם אצל האזרחים הערבים בגלב. האם זה מקרי? לא, אין זה מקרי כלל וכלל. אפשר לראות את התופעה המתמשכת של הריסות בתים, הנה, מה שקרה לערב-זכריאת ליד טבעון — 150 בתים שמאיימים להרוס אותם ולהעביר משם את האנשים. לא מכירים בהם כנוקדות יישוב, לא מכירים בהם ככפר. להרוס 150 בתים? איך אפשר להסביר דבר כזה? ומה שקורה להם קורה גם לערב-אל-כמאנה, גם שם אותו דין, איום כהרס בתים, איום בגירוש התושבים.

אם לא יהיה שינוי מהותי בגישה הממשלתית הרשמית לכל הצעות החוקים, אם לא יהיה איסור על אפליה, לא יהיה גם טעם להצעת חוק זו.

וההסתייגות, האחרונה: בחיי היום-יום עלולים אנשים רבים להיפגע מהסתה גזענית. למי הם צריכים לפנות? לפי החוק, הם צריכים לפנות למשטרה. אין להם שום זכות להגיש כתב אישום אלא זכות בלעדית זו ניתנת אך ורק ליועץ המשפטי. ואם היועץ המשפטי לא ינקוט צעדים משפטיים, מה יכול לעשות האדם שנפגע? שום דבר. הוא יכול רק להמשיך ולהיות קורבן. לכן אנו מציעים בהסתייגותנו, כי אם לא הגיש היועץ המשפטי לממשלה כתב אישום בתוך שלושה חודשים מיום שפנה אליו הנפגע, רשאי הנפגע להגיש קובלנה לבית המשפט.

אני חושב שזה חייב להיות כך. צריך לשמור על זכותו של הנפגע להגיש קובלנה לבית המשפט במקרה שבו היועץ המשפטי איננו עושה כן.

לסיכום, חברי הכנסת, אנו דנים בעניין שהוא לא רק פוליטי אלא גם מצפוני.

גאולה כהן (התחיה):

וזה, לא רק פוליטי, הוא בעיקר פוליטי.

תופיק זיאר (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא רק פוליטי, אלא גם מצפוני. אני פונה אל כל חברי הכנסת, וזה עניין שיקבע את פני המדינה הזאת לעתיד. האם הממשלות ימשיכו בהסתה, באפליה ובקניטת מדיניות המעוררת את האפליה נגד האוכלוסייה הערבית? או האם מתכוונות הממשלה הנוכחית באמת לאסור את ההסתה הגזענית ואת האפליה ולפתוח את כל הדלתות בפני שני העמים כדי שיחיו יחד?

שהתבטא בהביעו את דעתו על מפגשים בין נוער ערבי ליהודי, שלא הצליחו, כפרדפיל גזעני, לא פחות ולא יותר — כדברים שלו היה אלמנט של גזענות.

שולמית אלזי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה נכון.

גאולה כהן (התחיה):

לכן אני פונה מפה לנשיא — אולי הדבר יגרום לו קצת לחשבון נפש — לראות אם לא מיהר להאשים את העם הזה בגזענות. כל דבר שקורה הוא גזענות?

שולמית אלזי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

גאולה כהן (התחיה):

הנה היום "על דאטפת אטפון" — הוא עצמו נאשם בגזענות, לא פחות ולא יותר.

אני אומרת: החוק הזה, טוב היה לו שלא נכרא משנברא, ועכשיו, משנברא, ניסו לחקן אותו. גם החוק המחוקק, והוא דאי קצת יותר טוב מהחוק הקודם, על מה הוא בא להעיד כעצם? תראו את ההתנגדות של אלה שאומרים היום שהחוק הזה אינו מה שהם רצו, וזה נכון. העובדה שהם מתנגדים היום להכנסת אלמנט המטרה בתוך החוק ולצורך להוכיח לשופט שהיתה באמת מטרה של הסתה גזענית, העובדה שהם רוצים להוציא את המלה "מטרה" מצביעה בעצם על כוונתם.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

— — —

גאולה כהן (התחיה):

אסביר לך מרדכי. הדבר מצביע בדיוק על המטרה שלכם, כי כוונתם לא היתה להוכיח אם היתה או לא היתה מטרה גזענית. לא זה מה שמעניין אתכם, כי אם לא כן, מה פתאום אתם מכניסים שם דת ולאום? מה זה שייך לנושא הגזענות?

אני מביאה כאן בשם סיעתי חוק שהציעה אותו לא גאולה כהן אלא הציע אותו חיים כהן, שופט, ליכרל, שבוודאי נחשב לנאור אצל אותם חברי הכנסת בגלל דעותיו בתחומים אחרים.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

את מתייחסת לכל הדעות שלו או רק למלה שהוא נתן לך?

גאולה כהן (התחיה):

אמרתי שתיכף אני גם אליך, סבלנות.

ובכן, מה אומר בעניין הזה חיים כהן, שופט בית-המשפט העליון? אני, כחברת ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, ראיתי את המצוקה האיומה שהוליד החוק הזה בגלגוליו וכיסוריו השונים, ואם החוק הקיים לא יושם מפני שקשה היה ליישם אותו, החוק הזה — על אחת כמה וכמה. אבל, החוק הזה גם יוליד בעיות חדשות. הלכתי לשופט חיים כהן, והוא ראה את הבעיות שבחוק הזה — ואיש לא יאמר שהוא אינו מבין בנושא החוק בישראל — והוא אמר שני דברים, ושניהם עכשיו כלולים בהסתייגות: א. המלה "גזענות" לא יכירה מקומה בספר החוקים. יגידו: איזו שטות זו? וכבר שמעתי חברי כנסת אומרים: מה פתאום, גזענות זה רק נאציזם? האמת היא שהוא אמר "נאציזם". אני מוסיפה: גם אש"פיום זה נאציזם.

ועכשיו, אני מגיעה אליך, חבר הכנסת מיעארי, כנציג של אותה תפיסת עולם שאתה אינך רוצה להסתייג ממנה, ולדעתי — ולא רק לדעתי, אלא יש עובדות בשטח — אש"ף קשור

אני תושב שהצעת החוק הזאת איננה עוזרת ככיוון החיובי. מה שצריכים מדינת ישראל ועם ישראל, מה שצריכים שני העמים החיים בארץ הזאת הרי זו הצעת חוק שתאסור באמת את הגזענות ואת האפליה. תודה רבה.

היז"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת תופיק זיאר. רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן לנמק את הסתייגותיה, בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, יש אמרה שלפיה חכם איננו נכנס למצב שפיקח יודע איך לצאת ממנו. במקרה הזה אנחנו לא יצאנו. המצב הוא כזה, שהאווליות שהכניסה אותנו לחוק הזה, ובכלל הולידה אותו, היא עמוקה כל כך, שאפילו פיקח שבפיקחים איננו יכול לצאת ממנה.

כמוכן, כבר הרכה פעמים עמדתי על הכמה הזאת —

חייקה גרסמן (מפ"ס):

האווליות הזאת שאת מדברת עליה, יש לה שם?

גאולה כהן (התחיה):

אני אומרת שזו היתה מדיניות אווילית, ואסביר מיד. אנחנו יודעים שהחוק הזה נולד בכלל בחטא, הורדתו בחטא, הורדתו מתוך היסטוריה ומתוך הוצאת דיבה על העם הזה, תוך התייחסות לאיש אחד. קודם כל, מאחר שמדובר רק באיש אחד, האם יחוקקו חוק? אז כל הנגרע הזה הוא גזעני וכל העם הזה הוא גזעני, חו סכנה של "גזענות עליו, ישראל", ואז מהר מהר — חוק נגד גזענות. וכמו כל דבר שנולד כך, בהיסטוריה כזאת, ואינו עונה על מציאות אמיתית בשטח — כל חששת המנרטים שצפו לכהנא ירדו היום לשניים. איפה כל הגזענים של עם ישראל? איפה כל הגזענים? לתתיהם הם ודאי לא באו. כשצפו לו עשרה מנרטים, לתתיהם צפו שמונה מנרטים; כשהוא מקבל בסקרי דעת קהל שני מנרטים, התחיה מקבלת שמונה מנרטים. אם כן, לתתיהם הם לא באו. אולי תחפשו אצלכם לאן הם באו?

צדילי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גאולה כהן (התחיה):

רציתם להאשים את התחיה — וכבר שמענו דברים כאלה — אבל, פשוט לא הולך לכם עם המספרים.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

גאולה כהן (התחיה):

המספרים פשוטים. הבהלה שהיתה כשכהנא קם —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

היז"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת מיעארי, מתחילים?

גאולה כהן (התחיה):

אני תיכף אל מי שאתה מייצג פה.

ובכן, אני אומרת, שבעניין הזה היתה היסטוריה, וגם נשיא מדינת ישראל, שגם הוא, לצערי הרב, נכווה קצת מאותה אווירה ודיבר על גזענות ועל תופעה של גזענות, נאשם על-ידי חברת הכנסת שולמית אלזי, מפני שהוא התבטא כפי

גאולה כהן (התחיה):

ואני יודעת שיש חברי כנסת, ולא רק מהרשימה המתקדמת — מתקדמת לנסיגתנו — שבאמת רוצים לשנות את חוק השבות, ובדרך השם, הם מעטים. לכן, אני מדברת על אפליה שלא כדיון. כי חוק השבות זה כדיון, ולהטיף לעבודה עברית זו אפליה לטובה זה כדיון. לא באים להפלות מישהו לרעה אלא מפלים מישהו לטובה, וזה כדיון.

לכן, ההסתייגות הזאת היא הסתייגות שבאה לענות בעצם על מטרה — אם היא לא היתה פוליטית, אם אלה שהגישו אותה לא היו בהיסטוריה, כי הם בעצמם ראו שהם בהיסטוריה ועכשיו הם החליטו באמת להוציא את המלה "דת". למה הם הוציאו אותה היום? הם הוציאו אותה כי הם חזרו לשפיות הדעת. אני אומרת שלא די בהוצאת המלה "דת", חו" ההסתייגות השנייה שלי, ובה אני מסיימת. ההסתייגות השנייה שלי אומרת —

היור"א נחמיאס:

סליחה, גברתי, את חייבת לסיים ברגע זה מפני שכבר עברת את מסגרת הזמן. אפשרתי לך לסכם.

גאולה כהן (התחיה):

אם כן, אני רק אומר אותה. ההסתייגות השנייה שלי אומרת, שצריך להוציא מההגדרה הקיימת בחוק זה גם את המלים "לאום אתני". היא לא שייכת, הנושא של לאום אינו שייך לגזענות. נושא הגזענות שייך לגזענות, אבל לא נושא הלאום. לכן, לא די בהוצאת המלה "דת", אלא צריך להוציא גם את המלים "לאום-אתני".

אם אתם אכן מתכוונים להילחם בגזענות, אתם צריכים להצביע בעד ההצעה כפי שניסחתי אותה פה, וזהו ניסוחו של חיים כהן. אבל אם אתם רוצים לקחת טרמפ על החוק הזה כדי להילחם גם באלה שרוצים להילחם בארגוני הטרור הגזעניים — כבקשה תציעו את ההסתייגויות שלכם. ואני מקווה שהן תיפולנה.

היור"א נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת גאולה כהן. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי ירושובסקי, בבקשה.

מרדכי ירושובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, קיוויתי שהיום יהיה יום חג לכל אלה שרוצים באמת ובתמים להילחם במחלה הנוראה הזאת של החברה האנושית — הגזענות. אבל, לצערי הרב, זה איננו חג. כי אם יתקבל החוק כלשוננו, כפי שהוא כתוב לפנינו עכשיו, בנייר הלכן, יהיו פניהם של אלה שרוצים מלחמה אמיתית בגזענות צהובים כמו הדפים של ההסתייגויות. הם יהיו צהובים למשך הרבה שנים.

אנחנו לא קיוונו לגדולות, אדוני היושב ראש, חברי כנסת נכבדים, משום שגם כאשר הממשלה הגישה את הצעת החוק שלה אנחנו ידענו שזהו חוק מצומצם, שאינו מדבר על מלמה בגזענות. על אפליה, אלא אך ורק על מלחמה מוגברת בהסתה, על מלחמה נגד ההסתה הגזענית.

לא התפעלנו בוועדת החוקה, חוק ומשפט וגם לא בקריאה הראשונה. כאן מהצעת החוק הממשלתית. אבל ראינו שכדי ליצור כלי חקיקה מהיר ויעיל הדבר הטוב ביותר אולי היה לקבל את הצעת הממשלה כלשונה, ואכן בשלב מסוים, הרוב בוועדת החוקה אכן קיבל את הצעת החוק הממשלתית כלשונה.

כיום עם התנועות הניאורנאציות בעולם, לומד מהן, מלמד אותן, עובדה, כולנו ראינו זאת בטלוויזיה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
את והמפלגה שלך בדרום-אפריקה.

גאולה כהן (התחיה):

אש"ף נמצא היום כקשר מהותי, אורגני, לא רק טכני. עם התנועות הניאורנאציות בעולם. מי לא ראה את התוכנית בטלוויזיה? מי לא ראה? ובכן, זו באמת גזענות, כזה צריך לטפל, וגם נטפל כזה בחוקים נוספים. אבל היום, כשאתה רוצה לומר: לא להסית, מה זה שייך בכלל לגזענות? ואני רוצה לשאול: "רדיפה, השפלה, ביזוי, גילוי איבה, עוינות או אלימות, או גרימת מדנים כלפי ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל" — מה שהיה כתוב קודם — "גזע, דת ולאום", מה שייכת דת לכאן? מה לדת ולנושא הגזענות?

אמירה סרטני (מפ"ס):

גאולה כהן (התחיה):

אלא שתפסו טרמפ על זה, כי הכעיה היתה להיפטר אולי גם ממה שהדת הזאת קשורה אליו באמת, והדת קשורה אצלנו עם כעיות לאומיות.

שבח רייס (המערך):

איפה ההסתייגות של חבר הכנסת יעקב יוסף?

קריאה:

גאולה כהן (התחיה):

אני לא מכירה כלל גזענים מלבד — אמרתי אלה פעמים שיש חבר כנסת שיש אצלו אלמנטים גזעניים.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

איך את מסבירה את העובדה שרוב הגזענים בארץ הם דתיים?

גאולה כהן (התחיה):

אני מכירה חברי כנסת המסרכים עד היום לראות באש"ף, בארגוני הטרור, ארגונים גזעניים. את זה אני מכירה.

היור"א נחמיאס:

חברת הכנסת גאולה כהן, את צריכה לסיים.

גאולה כהן (התחיה):

מה אומרת ההסתייגות? ההסתייגות אומרת כך: לקרוא לחוק הזה "איסור הסתה לאפליה" וכל המסית לאפליה שלא כדיון בין גזע לגזע — הלא מדובר על נושא של גזע — או בין בני גזעים שונים, דינו — מאסר חמש שנים.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

היור"א נחמיאס:

חבר הכנסת מיעארי, אתה באמת חושב שאתה צריך לקבל רשות לקרוא בלא הגבלה קריאות כיניים? אולי תרסן קצת את עצמך.

גאולה כהן (התחיה):

אולי לא כל אחד בבית הזה אוהב זאת, אבל יש אפליה כדיון. חוק השבות הוא אפליה כדיון.

מרדכי ירושובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
לא.

לכן, לא יום תג הוא כשבילי היום הזה, ואני חושב שגם לא כשבילי כל אלה שבמשך שנה וחצי, לפחות בצד שלי, נלחמו למען חוק גזענות, או חוק למלחמה בהסתה גזענית, ורצו בכנות להילחם בתופעה הזאת. אין לנו סיבה לשמוח היום.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני רוצה לציין, שאני לא אפרט את כל ההסתייגויות שאותן הגשתי עם חברים אחרים, או שהגשתי לבדי. אני רק רוצה לציין דבר אחד. החוק הזה, כפי שהוא עומד היום, הוסיף אלמנט שהוא, לדעתי, מעוות את החוק והופך אותו לבומרנג על-ידי הוספת סעיף 144א(ב) — וכבר הזכירו זאת חברים שדיברו לפני — ש"פרסום שכוונתו לשמור על הצביון, הייחוד או הפולחן של דת לא יראוהו עבירה לפי סעיף 144ב, ובלבד שלא נעשה מתוך מטרה להסית לגזענות". אם הסעיף המחריד הזה יהיה בספר החוקים שלנו, יהיה לנו חוק שייתן תמריץ להסתה דתית-גזענית, ואני חושב שאסור לנו להשלים עם זה. אני רוצה להציע לכולם להצביע נגד הסעיף הזה, מפני שהסעיף הזה משנה את מהותו של החוק כפי שהממשלה הגישה אותו.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מכיוון שאנחנו כבר מרחיבים את החוק, אני חושב שאנחנו צריכים לומר בהודמנות זאת הרבה יותר ממה שאמרנו מלכתחילה, כי עבדנו שנה וחצי על החוק הזה, בקושי רב ובוויכוחים אין ספור. אני רואה שההודמנות לחזור ולדון בפנינו הנוגעים לאפליה ולהסתה גזענית לא תחזור במהרה, ואם תהיה רוטציה, יהיה, לדעתי, קשה שבפנינו לעורר את הנושאים האלה.

לכן, אני מציע, שלחוק חיתוסף הוראה — זו איננה רק הצעה שלי, אלא גם של חברי הכנסת שולמית אלוני וויקטור שש-טוב, והם ידברו בוודאי בשמם — "המפלה אדם בעבודה, בעסקים או כמתן שירותים, הכול בשל מוצאו, גזעו או השתייכותו הלאומית-הדתית, דינו — מאסר חמש שנים". לפחות לומר שלא רק הסתה גזענית היא עבירה פלילית, אלא גם אפליה. ומי כמוני כיהודים חייבים לומר את הדבר הזה בהודמנות זו שאנחנו משלימים את החקיקה, כי אין עוד חוק המונה לפנינו, כשעשינו את התיקון לחוק-היהודי, אמרנו: טוב, את כל יתר הדברים נכניס לחוק הפלילי, אבל עכשיו אנחנו משלימים את המעגל, מה, גניש הצעת חוק חדשה? הממשלה חביאה הצעת חוק חדשה? היא כבר הגישה את כל הצעות החוק, וגם מאלה היא נסוגה, נקבל לפחות את הדבר הזה.

גם "התארגנות ציבורית שמטרתה לגרום אפליה, לעוררה ולהסית למענה, החבר בה או הפועל למענה מתוך כוונה להביא לגזענות, דינו — מאסר חמש שנים", ואחר כך באה סדרה של סעיפים הקובעים מה היא פעילות בארגון גזעני ופירוק ארגון גזעני. כי אם אנחנו לא נעשה את הדבר הזה, הרי לא זו בלבד שאנחנו עושים חוק הצהרתי, מפני שכבר צמצמנו את ההצהרה עד למינימום, אלא אנחנו מפריחים סטמאות, אם אנחנו מקבלים חוק גזענות המטפל בגזענות, או נלחם בה, נאמר לפחות כמה דברים אמיצים לגבי ארגונים המטפלים בארגון גזעני. בדיוק כפי שיש חוק — אני לא מאושר ממנו, אבל הוא קיים בספר החוקים — בדבר גוף העוסק בפעילות טרוריסטית, ואפשר להילחם בו בין שהוא של יהודים ובין שהוא של ערבים, או של מישו אחר, צריכה להיות גם אפשרות להילחם בארגון גזעני ולטפל בו כך שלא תהיה לו תקומה. אני חושב שאנחנו חייבים זאת לנו, אנחנו חייבים זאת לעולם, כדי להוכיח שאנחנו מתכוונים באמת להילחם בגזענות.

לבסוף, אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אני חושב שאנחנו מוכרחים להביא בחשבון את העובדה שמסתכלים עלינו, כי אנחנו ניפחנו את החוק הזה מעל ומעבר להיקפו

אם חברת הכנסת גאולה כהן דיברה כאן קודם לכן על כך שאנחנו רוצים להוציא את המלה "מטרה", או כפי שזה היה בנוסח מסרים "בכוונה" לגבי דבר הסתה, הרי זאת היתה הנוסחה המפורשת של הצעת החוק הממשלתית. בוועדת החוקה, חוק ומשפט הופיעו שר המשפטים, היועץ המשפטי לממשלה, היועץ המשפטי הקודם, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה והסבירו מדוע חשובה המלה הזאת בסעיף 144, מדוע חשוב לכלול את המלה "בכוונה", או כפי שכתוב היום "מטרה". זה היה חשוב לגבי עצם הפעולה של הכוונה לפעול להסתה גזענית. אבל, אם אדם מציג מסמך או דבר שיש בו גזענות על פניו, אין צורך בכוונה ואין צורך במטרה, כי הדבר הזה הוא מוכן מאליו ואין צורך להטיל נטל הוכחה על התביעה הכללית. הסבירו לנו — אם הדבר הזה יחייב הוכחה, לא יהיה אפשר כלל לכצק את החוק, או ביצעו יהיה כמעט בלתי אפשרי.

בכל אופן, לצערי הרב, בשלב מסוים נסוגה הממשלה מגרסתה היא לחוק וביקשה לשנות זאת ולהחליש את החוק בלחץ חוגים דתיים שהצטרפו אליהם אנשים מהמחנה הלאומי. כפי שהם נקראים, בכך הם רצו לשנות ולטרס את החוק.

אני צריך לציין ככל גילוי הלב, ייתכן מאוד שכולם רואים

— — —
אריאל ויינשטיין (הליכוד):
אתה מתקן ואחרים מסרסים?

מדרכי ירושובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
כן, חבר הכנסת ויינשטיין, ייתכן מאוד שכולם חפצים בשלום, אבל כל אחד רואה את השלום בצורה אחרת. לצערי הרב, גם בעניין הגזענות כולם מדברים נגד הגזענות ויש כאלה שרואים זאת בצורה שהיא רחוקה וזרה לרוחי — גזענות שאיננה קיימת, גזענות ערטילאית ותיאורטית. הם לא היו רוצים מלחמה של ממש בגזענות.

תוך כדי הדיון בחוק הזה, אדוני היושב-ראש, אנחנו שמענו דברים מגוחכים על כך — איך אפשר כלל שחוק יהודי יכלול את המלה "גזענות", משום שהיהודים הם היחידים שסבלו מגזענות. אין כלל גזענות אלא יש נאציזם. כל מה שקרה בהיסטוריה האנושית לאינדיאנים ולעמים אחרים זה כלל לא גזענות, זה לא קרה, אלא אפליה, רק מה שקרה ליהודים — וזה גזענות. מה שיהודים עושים לאחרים ומסוגלים לעשות להם, זה לא יכול להיות גזענות.

אינני יודע איך לקרוא להתנהגות כזאת, אבל זהו ודאי שוביניזם שאיננו מכיזא לכך שנוכל להילחם בגזענות בצורה אמיתית, על-ידי חקיקה, ודאי, אם הקו הזה יצא, גם בחינוך לא נוכל להילחם בגזענות בצורה האנוחה.

לכן, אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, החוק הזה, כפי שהוא מובא היום, בניין הלב והצח, איננו חוק שבאמצעותו אפשר אפילו להשיג את המטרה החינוכית שמדברים עליה כל כך הרבה, כי הרכה אנשים אומרים: היינו שמחים לו החוק הזה לא היה בא, אבל אנחנו רוצים סימבול כלשהו, אנחנו רוצים משהו חינוכי. זה איננו הישג חינוכי, אם יחקבל החוק הזה כלשהו.

והקשר הבלתי קדוש הזה, הקשר הגורדי המכוער הזה, עם החוק לאיסור מפגשים עם קבוצות טרור — זהו דבר מכוער מאין כמותו, לא רק בגלל החוק השני, חוק הטרור, אלא בגלל עצם הקשר, שאותו יוצרים, ממתי צריכה חקיקה של כנסת ישראל להיות קשורה חזק בחוק, ושל חוקים נפרדים שאין כל קשר ביניהם?

ארוני היושב-ראש, היינו עדים היום לאחד מפלאי הפוליטיקה הישראלית. חברת הכנסת גאולה כהן, הגזענית במהותה, נסמכת על אילן גבוה כמו השופט בדימוס מר חיים כהן.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים. שומרי תורה):
איך אתה יכול לומר כך?

מחמד ותד (מפ"ם):

אתה לא פחות שותף בגישות שלך.

לשופט חיים כהן, שהוא איננו זקוק להגנתי, יש תפיסת חיים שלמה. אנשי משפט, כיניהם דחיים, יראי שמים באמת, וכיניהם חילונים כמו פרופסור פלר ופרופסור קליין ואחרים, הנמנים עם תנועת העבודה, העידו שאין בהצעה זאת, אפילו כאשר תהיה משופצת, כל תועלת במלחמה באפליה או בגזענות.

וראו איך המוסר מתחלק. הרי מביאים לנו שני חוקים בצמידות זה לזה. בהצעת החוק הזאת, המלה "במטרה" היא חיונית. כלעדיה אי-אפשר. צריך לעשות שמיניות באוויר ולהוכיח שמי שהסית לגזענות התכוון לכך במטרה תחילה. אנחנו יודעים שיש בינינו הרבה "תמימים", אבל, אם נקלעים לסיטואציה של מפגש בין לאומי — לא צריכה להיות מטרה. אתה כבר נידון. איזו כפילות מוסר.

מאיר שטרית (הליכוד):

אם אדם לא התכוון צריך להעניש אותו?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא ודאי לא התכוון רק לטהרת העם.

מחמד ותד (מפ"ם):

איזו כפילות מוסר. מחד ינפנפו במוסדות בין לאומיים. הנה, אנחנו מדינה טהורה, אנחנו מתחברים למדינות שיש בהן תחיקה אנטי-גזענית. זה יהיה שקר.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מחמד ותד (מפ"ם):

פה זה בנוף החוק, ולא בהסתייגות.

מי שצריך היה להיות כן וישר, כפי שטוענים, צריך היה להביא מבחינתו שלו את שני הדברים. מנקודת הראות שלי, שני הדברים הם פסולים.

הרי רוצים לחנך את העם. על מה מחנכים אותו? על השקר? על הכפילות? על הרמייה?

מאיר שטרית (הליכוד):

חוששני שלא שמעת אותי.

מחמד ותד (מפ"ם):

אם היושב-ראש מרשה.

היו"ר א' נחמיאס:

אני לא מרשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

לפחות קריאת ביניים.

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה, קריאת ביניים עד שאני אפסיק אותך.

מאיר שטרית (הליכוד):

להעניש מישהו אם הוא אינו מתכוון למשמעות דבריו?

הצנוע, כפי שהוגש בהתחלה. לו הוא היה עובר לפני שנה וחצי, כשהוגש, בצורתו היא, ממילא היה לנו היום סעיף שאפשר היה להפעיל אותו. ואולי הוא היה נותן את תרומתו הצנועה לחיים הציבוריים שלנו. אבל כמשך השנה וחצי — כעצם העובדה שכל שבו ששמענו בכלי התקשורת שכשבו, הבא יוגש החוק, ואלה, מעכבים את החוק, וכאן יש דחייה נוספת, החוק כן יעלה, והחוק מת והחוק נקבר — הוא הפך להיות מעין כלי משחק שבו הסתכנו אנחנו. המשחקים.

אם אנחנו היום מקבלים חוק לאחר שנה וחצי, והוא יהיה כה דל, כה עלוב, כה מצומצם, בכך שאינו מבטיח מערכה נגד הגזענות, וגם נאפשר הסתה אנטי-דתית חזקה מאוד, בין של יהודים נגד ערבים ובין של יהודים נגד יהודים — בסעיף 144(ג) חושבים רק על יהודים נגד ערבים, אך לא יכול להיות גם בכיוון ההפוך, תחשבו גם על זה — זו תהיה שעוררייה נוראה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

את זה את יכולה לומר בקריאת ביניים. אבל הדבר הזה קיים בספר החוקים. אנשים קראו את זה. אנשים יצביעו עלינו באצבע, ואנחנו עצמנו לא נוכל להסביר את מה שהכנסנו לספר החוקים, ולשם מה הכנסנו את הדבר הזה.

לכן, אני מציע לאשר את החוק בנוסח — ועדיין אפשר לעשות את זה — שבו הוא הוגש בשעתו על-ידי ממשלת ישראל. הפעם אני תומך בהצעה הממשלתית ככל לבי, כי אם נסטה ממנה לא נעזור למלחמה בגזענות, אלא נחריף את הקיטוב במידה הרבה יותר גדולה.

היו"ר א' נחמיאס:

חודה להכר הכנסת מרדכי וירשובסקי. חבר הכנסת מחמד ותד, בבקשה.

מחמד ותד (מפ"ם):

ארוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוששני שהכנסת הולכת לסיים את מושב הקיץ שלה בקבלת חוק שכולנו נצטער על קבלתו, משום שכבוא העת הוא יציג בוודאי את אלה שעמדו מאחוריו כמי שמלאכתם היתה רמייה. החוק כולו הוא חוק של רמייה, אם כי רבים מנסים להיתלות בו כביצירת מופת של הדמוקרטיה, בניצוחה של הממשלה הזאת.

חבר הכנסת וירשובסקי שפך דמעות, ובצדק, על כך שהוא וחבריו בוועדת החוקה, חוק ומשפט טיפלו בהצעה הזאת שנה וחצי, ואילו החקבלה ההצעה המקורית של הממשלה, היה הדבר הרבה יותר טוב. אני יכול להניח, שמחצית הממשלה הנוכחית, סיעת המערך, עסקה בהצעת חוק הרבה יותר אפקטיבית נגד אפליה וגזענות, כלשון ההסתייגות שלנו לסעיף 144, במשך קדנציה שלמה בכנסת העשירית, ורוכ חברי סיעתה הצביעו כעד הצעת חוק כזאת. אבל, השלטון והמחזיקות לשלטון דרדור את סיעת מפלגת העבודה בחלקה הגדול, לצערי, עד למחץ יד למלאכת רמייה זו. בליכוד ובחברת הכנסת גאולה כהן לא חלינו תקוות, גם לא ככל מיני קונפורמיסטים, שבכורך הם נגד ההצעה ובערב הם בעדה, והם באים עם אולטימטום, שאם יכניסו את המלה "במטרה" הם לא יצביעו, ואם יכניסו את המלה "יחיד" כן יצביעו, וכן הלאה, שכלכלו את הציבור והכניסו לעצמם כדרך-כלל הופעה נאותה באמצעי התקשורת, כשהנושאים האמיתיים במלחמה בגזענות קולם לא נשמע ולא נראה. אלה עשו מזה קפיטל לא רע על חשבון העניין גופו. חרף התעלמות צינית מההירדררות ומהנסיגה שחלה בהצעה הזאת.

ישראל לא רוצה למנוע מרבנים להטיף ולהסית נגד השכרת דירות ובתים לערבים. היא אינה רוצה למנוע את ההסתה נגד מפגשים. היא אינה רוצה למנוע את ההסתה בשל טהרת העם, קדושת העם, שלמות הארץ וקדושת הארץ, ועל כן מותר להסית לגירושו של מי שאינו יהודי על-פי ההלכה מכאן.

מדינת ישראל אינה רוצה שדברים שנאמרו על-ידי יובל נאמן בוועידת התחיה — שמותר לדבר על שלום רק אחרי שיגורשו מפה חצי מיליון ערבים, חוהי הסתה של הציבור —

גאולה כהן (התחיה):
זה שקר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כל העם שמע את הקולות.

גאולה כהן (התחיה):
את שומעת כנראה קולות מלמעלה — — —

הי"ר א' נחמיאס:
חברת הכנסת גאולה כהן, כבר נאמת.

גאולה כהן (התחיה):
— — —

הי"ר א' נחמיאס:
חברת הכנסת גאולה כהן, את לא מקשיבה לי. אני קורא לך, ואת לא מקשיבה לי. אני קראתי לך ואת ממשיכה בנאום שלך. עכשיו מדברת חברת הכנסת אלוני.

גאולה כהן (התחיה):
לא גמרתי להגיד מה שהיה לי לומר.

הי"ר א' נחמיאס:
מתי, עכשיו?

גאולה כהן (התחיה):
לא, — — —

הי"ר א' נחמיאס:
אני מבקש ממך, כאמת.

גאולה כהן (התחיה):
אתה רוצה שבפרוטוקול יהיו דברי שקר?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — —

הי"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת שריד, חבר הכנסת שריד, אני מדבר אתך.

גאולה כהן (התחיה):
חצי מיליון פליטים — — —

הי"ר א' נחמיאס:
חברת הכנסת גאולה כהן, זה לא נאה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
רבותי חברי הכנסת, החוק המובא כאן בפנינו לא זו בלבד שאין הוא מונע אפליה על רקע של מוצא, גזע ושייכות אתנית, אלא הוא למעשה מתן היתר ביודעין, מעוגן בחוק, להטיף ולהסית נגד מי שאינו יהודי כהלכה, בשם טהרת הגזע, טהרת העם וקדושת ארץ-ישראל. מטרתו היא אחת: עם ישראל וארץ-ישראל חר חם, והם רק ליהודים כהלכה.

עכשיו הציבור צריך להסיק את המסקנות. לגבי כל מי שהוא יהודי שלא כהלכה לא רוצים, לא מטעמים של גזענות,

הי"ר א' נחמיאס:
זו אינה קריאת ביניים. תמשך את הנאום שלך, חבר הכנסת ותד.

מחמד ותד (מפ"ם):
חברי הכנסת, ראו לאיזו ציניות ושרירות לב הגענו. קם ארגון שחרת על וגלו להילחם בגזענות, ולארגון הזה, שעיקרו נמנה עם תנועת העבודה, התקבלו אפילו חברי הליכוד. אבל, כאשר פנו ארגונים ציבוריים ערביים ואישים ערבים ומפלגות שהמרכיב הגדול בהם הוא ערבי — רחו אותם, ואלה לוחמים בגזענות. עד כדי כך הגיעה הציניות. והרי החוק הזה נועד להגן על החלשים, על מי שעשוי או עלול להיות קורבנה של הגזענות — והוא מורחק מארגונים המתיימרים להיאבק בתופעה הממאירה הזאת. האם יכולה להיות ציניות גדולה מזו? וממשיכים בדיונים ובדיבורים כבימים ימימה. העמדת הפנים אינה רק אמנות. היא תפיסת עולם. על כן, מה תרעיל הצעת החוק הזאת, המשופצת, כאשר יוסיפו מלה פה ושם?

אני רוצה לומר, כמי שרואה עצמו נפגע ישיר ראשון מהצעת חוק מעין זו, שלא ימצא בציבור הערבי אדם שייתן לה לגיטימציה. מי שכידו הכוח לקיים את הגזענות הוא לבדו. חוקק את החוק, והאחריות תהיה עליו בלבד. תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת מחמד ותד. רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלוני, בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היש-בראש, רבותי חברי הכנסת, פתאום גילתה מדינת ישראל בזכויות מגרלת, באמצעות מי שנבחר לכנסת ברשימת "כך", שבמדינת ישראל קיימות גזענות ואפליה מטעמים של מוצא, גזע ודת. ונהיה לנו לא נעים. וכאשר נהיה לנו לא נעים, הוחלט שצריך לעשות משהו בעניין, מפני שאיננו מאושרים מכך שפחות מ-40 שנה לאחר שקמה מדינת היהודים ועלתה מן השואה קיימת גזענות במדינת היהודים.

אנחנו יודעים מה נאמר נגדנו ומי אמר ורצינו להיות יפים. לא רצינו להיות טובים, אלא רצינו להיות יפים. רצינו שבספר החוקים יאמר משהו נגד גזענות. אבל לא רצינו למנוע אפליה מטעמים של מוצא גזע ודת.

ההצעה הראשונה שהובאה על-ידי הממשלה חייבת היתה להיות מעוגנת באמנה הבין-לאומית לביטול כל צורות האפליה הגזעית, שאנחנו אשררנו אותה ב-1979, ואשר לא ניתן לה עד כה — — —

הי"ר א' נחמיאס:
אדוני הסדרן, הואל ברוב טוכם להשגיח בפינה הזאת ולנעול את הדלת. בבקשה לסגור את הדלת. תודה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הכנסת יכולה היתה, ביוזמת הממשלה או ביוזמתה היא, ללכת בדרך הסלולה, המקובלת ככל המדינות הדמוקרטיות המתקונות, לאמץ את האמנה הבין-לאומית לביטול כל צורות האפליה הגזעית ולעגן אותם בחוק. היא יכלה לאמץ את האמנה האנטי-ברסלית על זכויות האדם ולעגן אותה בחוק. אבל או צריך היה לבטל את כל צורות האפליה וההסתה על רקע של מוצא גזע ודת. את זה לא רצו לעשות והכינו לנו חוק הבא למנוע הסתה בלבד.

במציאות הנוכחית שלנו, המפוצלת, אפשר היה אולי לחיות ולו עם האלמנט של מניעת הסתה אילו התכוונו לזה ברצינות, אך גם לזה לא התכוונו ברצינות, מפני שממשלת

מאיר כהנא (תנועת כך):
אבל היא אנטישמית.

היו"ר א' נחמיאס:
סליחה, אדוני, אני מבקש את סליחתך. חבר הכנסת ורדיגר, אתה חוזר כך מהמלה אנטישמי?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
נשמעו כאן דברים נוראים, ואני מחפלא שלא הערת על ההתקפה הבלתי-מרוסנת.

היו"ר א' נחמיאס:
לא. חבר הכנסת ורדיגר, תאמין לי שכדון הזה אוזני קשובות לכל מלה ומלה. תאמין לי שלו הייתי שומע מלה מעבר למותר, הייתי תובע מהדובר לחזור בו. אני מבקש ממך עכשיו לחזור כך מדברך.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
אני חוזר בו.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה רבה.

מאיר כהנא (תנועת כך):
למה לך לחזור כך?

היו"ר א' נחמיאס:
אדוני, בבקשה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
חברי הכנסת, אם יש כנפשמך לדעת עד כמה ביטול הוא החוק המוצע ועד כמה הוא עקום, נקרא היום בעיתונות את תגובותיה על המצב המשונה. שיתכן שאנחנו נהיה עדים לו היום. כאשר מפלגות השמאל, אשר יזמו את החוק — לא כולן, ודאי לא במצבו הנוכחי — כדי להציג את דת ישראל ומנהגיה כגזעניים, יצביעו נגד החוק. היות שברגע האחרון הוצא ממנו בערך האלמנט הדתי, ומפלגות הימין, אשר רובן לא היו נלהבות ולא רצו בו, יצביעו בעדו.

מרדכי בראון (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אולי תשוב למה זה קרה כך?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
אם יש עקימות בפוליטיקה, חבר הכנסת בראון, נמצא אותה בקלות היום.

חברי הכנסת, כבר אמרתי מעל כמה זר, וכתודמנויות אחרות, כי חוק העונשין (תיקון מס' 20), קרי: חוק הגזענות המוצע, הוא חוק גרוע, מסוכן ומיותר. לא לחינם התגלגלה הצעת החוק וטולטלה מזועזעה לוועדה, מסיעה לסיעה, עד שנחקקה כוועדת החקיקה, חוק ומשפט, ויצא ממנה עגל, לא של זהב אלא של קש.

הניסוחים הקודמים והמתוקנים מנוסחים בצורה כה משונה, שכולטת בהם המגמה לצאת ידי חובת הכול. וכאשר חוק, שיש לו כביכול מטרה ברורה, הופך לקריקטורה, ודאי שהוא מיותר, אין בו צורך והוא לא יפתור מאומה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בהכרזה על הקמת מדינת ישראל יש הצהרה מפורשת, כי המדינה חשוקה על פיתוח הארץ לטובת תושביה, מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום וכו', תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה, בלי הבדל דת, גזע ומין, תבטיח חופש הדת, מצפון ולשון וכו'. האם הצהרה זו אינה מספקת לנו כדי להוכיח למי שעדיין לא יודע ולא ברור לו שישאל אינה מדינה גזענית?

לגרש, לנשל, לפגוע וכו'. כל מי שרוצה להטות נגד ערכים שיושבים בנצרות-עילית, יוכל לעשות זאת: כל מי שרוצה להטות לגירושם, יוכל לעשות זאת: כל מי שירצה לקחת את מסגריהם ואת מקומותיהם, שהם מחללים את ארץ הקודש, יוכל לעשות זאת, כי מטרתו איננה גזענות אלא יש לו הגנה בחוק המוצע בכנסת בשנת 1986, האומר שמי שכוונתו לשמור על הצביון ועל הייחוד, או על הפולחן של הדת, לא יראו עבירה בעניין הזה, ובלבד שזה לא נעשה מתוך מטרה להסית לגזענות. המטרה היא קדושה ומקודשת: טהרת העם, אחדות העם, קדושת ארץ-ישראל מנחל הפרת עד נחל מצרים — בדיוק כפי שנאמר, את זה הכנסת רוצה לקבוע.

אם הכנסת מקבלת זאת, היא עושה שני דברים: א. היא אומרת שבמדינת ישראל קיימת גזענות: ב. היא אומרת דבר חמור לאין ערוך יותר — התרבות היהודית היא בת שלושת אלפים שנה, וכמו בכל תרבות יש בה בר ויש בה תבן, יש בה זהב ויש בה סיגים, והיום יקדשו את כל המוצץ, את כל הסיגים ואת כל הפסולת, מפני שהם נאמרו על-ידי משהו במערכת ההתפתחות הדתית-הלאומית-התרבותית שלנו במשך שלושת אלפים שנה, וכל מי שיהיה נבל ברשות התורה — ויש לנו הרבה כאלה — נכלותו חקודש על-ידי החוק של הכנסת. וזהו המסקנה של החוק הזה ושל הסעיף המיוחד הזה.

על כן, אם לא יוכנס לחוק זה יסוד מניעת האפליה ואיסורה, כפי שהוא ישנו במגילת העצמאות, כפי שהוא ישנו באמנה הבין-לאומית שאשרנו, כפי שהוא ישנו בהכרזה האוניברסלית על זכויות האדם וכפי שאנחנו רוצים להצטייר בעולם — אם לא יוכנס היסוד הזה, ואם לא ימחק אותו צידוק לכל דבר תועבה ולכל מעשה נבלות בשם טהרת העם וקדושת הארץ, אסור לו לחוק זה להתקבל, ואם הוא יתקבל, רבותי, מי שאמר שרצה למנוע את כהנא, ייתכן שהוא מנע אותו בחיקוק לחוק-יסוד: הכנסת, אבל הוא אימץ את תורתו.

החוק הזה, רבותי חברי הכנסת, הוא ניצחונם של הכהנים, הקנאות, "גרש אמונים" ו"התחיה" על הכנסת, לכן נצביע נגדו אם הוא יתקבל כמות שהוא וההסתייגויות לא תתקבלנה.

על עניין המטרה ידבר חבר הכנסת רן כהן. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת שולמית אלוני. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, בבקשה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנואמת שקדמה לי חיזקה את הצורך לדחות ולא לחוקק את החוק הזה. דברי ההסטה שנשמעו כאן, דברי הכוז והאלימות המילולית שבדברי חברת הכנסת אלוני נגד הדת, נגד ההלכה, נגד נושאי דגל התורה, מוכיחים שהחוק הוא כהנא, וכסופו של דבר הוא יופנה נגד יהודים שומרי מצוות ומנהיגיהם הרוחניים.

שבת וייס (המערך):

לא צריך להפריז.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אני מבקש, תן לי להכין כפי שאני מכין, עם כל הכבוד, ואתה יודע שאני ממכד אותך, חבר הכנסת שבת וייס.

הנאום הזה, הנאום האנטישמי ששמענו כאן — — —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

איר. באמת.

היו"ר א' נחמיאס:

סליחה, זה לא.

ועכשיו, רבותי, כפי שכבר אמרתי, יש להוציא את כל האלמנט הקשור בנושא הדת, הפתרון של הוצאת האלמנט הדתי והשארת "ובלבד" שלא נעשה מתוך מטרה להסית לגזענות" הוא מיותר, כי אפשר לפרש אותו, ואנחנו חוזרים לאותו מצב של הכנסת אלמנט דת בתוך החוק.

צד לי, רבותי חברי הכנסת, שלמרות חביבותיהן של המפלגות הדתיות וקבוצת חברי כנסת דתיים ולא-דתיים ממפלגות אחרות, בכל זאת המינוח "גזענות" כפי שמוצע, נשאר בגוף החוק ומהווה יסוד היסודות שלו. עלינו לדעת, רבותי, אם אומנם מדביקים לנו גזענות, הווי אומר כי מדינת ישראל כעצם הגדרתה כמדינה יהודית יש בה מרכיב של גזענות. חוק השבות שנותן אך ורק ליהודים את הזכות לשוב לארץ אבותיהם הוא חוק גזעני לפי הצעת חוק זאת, וההתיישבות היהודית בארץ-ישראל, אשר הוקמה על אדמות שהיו מוחזקות על-ידי ערבים חושבי הארץ הזאת, ההתיישבות הקמה כשיטות גזעניות.

ייתכן שיש בין המציעים אנשים שאכן מאמינים שכל מה שנעשה בתחום ההתיישבות ובתחום ההתנחלות היהודית היה בלתי צודק, ושאכן אנו גזענים ועלינו לחקן את מעשינו. אני יודע שיש בבית הזה חברי כנסת יהודים החושבים כך, ואילו היו הם אבות הציונות, הציונות הזאת ההולכת ונעלמת, לא היתה קמה מדינת ישראל, לא היתה ההתיישבות בארץ הזאת.

על כן, רבותי חברי הכנסת, אם שני האלמנטים שעליהם דיברתי ועליהם הגשתי את הסתייגויותי לא יתקבלו, לא אוכל להצביע בעד החוק, וכמוכן אתנגד לו.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר כהנא.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, החוק המסכן הזה, חוק כהנא, נוצר מלכתחילה בלחץ ה"שעים" שבקרבנו, אנשי "אמל" השמאלנים, וכמו שאמר דוד המלך: "יוצר עמל עלי חוק".

החוק הזה, חוק כהנא, לידתו בסירוף ההיסטרי והפתולוגי השמאלני ובשנאה העיוורת והנוראית של המחייגים, הנובעים מאימה ופחד. אימה — מהשדים האידאולוגיים הטמונים בתת-הכרתם: שד ההתמודדות עם הסתירה היסודית הקיימת בין הציונות והמדינה היהודית, מחד גיסא, לבין הדמוקרטיה המערבית מאידך גיסא; ושד שאלת השאלות הרודפת אותם ואת ילדיהם כאשר אין מענה בפיהם של אנשי מענ"ה, אנשי "עמל עלי חוק": למה בכלל להיות יהודי וציוני במקום להיות בני-אנוש אוניברסליים וכי אין המונח הזה של יהודי מול גוי הוא מונח גזעני? ופחד — מכנהא, שלטובת העם והמדינה לא נותן להם מנוח ומנוחה מההתמודדות הזאת, מההיגוד המכהיל; כהנא המתעקש להעלות את הסתירה ודורש הכרעה, לכאן או לכאן.

ובכן יצא הקול: סתום את פיו של כהנא, סתום את פיו, כי הוא מסוכן להם, למחייגים, למתנגדים האלה, מה אמר הנביא: "שנאו בשער מוכיח ודבור תמים יתעבר".

החוק הזה נולד כדי לפתוח פתח לסחימת פיו של כל יהודי החרד לגורל עמו ומדינתו היהודית, ושלמען בניו ובנותיו נדחף להתמודד עם הבעיה הכי מסוכנת לנו, המאיימת על לא פחות מאשר קיומנו הפיסי והרוחני, השאלה: מה יהיו הגדרתה וצביעותה של מדינת ישראל, יהודית או לא? החוק הזה היה יכול

מוחמד מיצארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אבל זה לא חוק.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
רגע, רגע, תן לי לדבר.

מדינת ישראל מתנגדת לכל גילוי של גזענות. מדינת ישראל חתומה על אמנה בין-לאומית, וזה יותר מחוק, לשם מה התוספת של חוקים לא יעילים ורקלרטיביים כאשר קיימים חוקים שלנו אשר מונעים כל גילוי גזענות?

חוק הגזענות בספר חוקים ישראלי-יהודי הוא עלבון למדינה, עלבון לעם היהודי. גזענות זה מינוח ומונח ראסיסטי-נאצי, אשר עם ישראל מתוער ונגעל ממנו. הצעת חוק הגזענות יוצרת רושם מטעה, כאילו חלילה יש במדינת ישראל מי שמאמין ומטיף לתורת הגזע ולגזענות.

חברי הכנסת, במסכת סוטה מסופר שהקדוש-ברוך-הוא נוף במשה רבנו, ומי לנו גדול משה, כאשר משה האריך בתפילה בשעה שנחשון בן עמינדב קפץ לים, הקדוש-ברוך-הוא שואל: מעשי ידי טובעים בים ואתה מאריך תפילה לפני? כלומר, המצרים, לא היהודים, אשר ככל האחרים נבראו על-ידי בורא העולם, טובעים בים ואתה משה אומר שירה?

כמה צביעות יש בהצעת חוק זו, אשר צריך כביכול לשמור על זכותו של עם אחר נגד רדיפה, השפלה, ביזוי ואיבה, כאשר יהדות התורה מושפלת ומושמצת הן בעיתונות והן בבלי התקשורת האחרים וכאשר ההסחה האנטי-דתית הפרועה משתוללת ללא רסן, עד שנשיא המדינה וראש הממשלה נזעקו לקדם את פני הרעה, והם יושבים ודנים עם גורמים שונים איך לבלום את ההידרדרות של שנאת האחים.

חברי הכנסת, בהסתייגויותי רדשתי: להוציא את המינוח "גזענות" מהחוק, ובמקומו יבוא "איבה בין עם לעם", כי זו האמת, כולנו נגד איבה בין עם לעם, בין העם היהודי לעם אחר ובין העם היהודי לעם הערבי, שאתו אנחנו חיים כאן במדינה אחת — —

היו"ר א' נחמיאס:

ברשותך, חבר הכנסת ורדיגר, אני מבקש להודיע שוועדת החוקה, חוק ומשפט מתכנסת בשעה זו, אנה, הואל להמשיך.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

— — — — — וכן לא לכלול בחוק את האלמנט הדתי, בהסתייגויותי לסעיף 1 לכותרת הסימן אני מציע, שבמקום כותרת הסימן יבוא: "סימן א' 1: הסתה לאיבה בין עם לעם".

בהגדרה "גזענות", כפי שאמרתי, במקום "גזענות" יבוא: "איבה בין עם לעם".

בסעיף 144 ב, ככותרת השוליים המלה "לגזענות" תימחק, במקום סעיף קטן (א) יבוא: "(א) המפרסם דבר מתוך מטרה להסית בין עם לעם, דינו — מאסר חמש שנים".

בסעיף (ב) במקום "לגזענות", יבוא: "לאיבה בין עם לעם".

בסעיף 144 ג, במקום "לגזענות" יבוא: "לאיבה בין עם לעם".

בסעיף 144 ב ככותרת הסעיף — 1. במקום "החוקת פרסום גזעני", יבוא: "החוקת פרסום אסור"; 2. במקום "לגזענות", יבוא: "לאיבה בין עם לעם".

כל מי שכוונתו לשמור על הצביון, הייחוד או הפולחן של רת, היו רומסים השמאלנים האלה. אנשי "עמל עלי חוק" את היהדות, כי הרי זוהי מטרות האמיתית: לא כהנא, כי אם היהדות. זוהי מטרות האמיתית של החולניים, מנאצי השם, מחרפי קדוש ישראל וקודשיו. אלמלא תיקון זה, היו יוצאים בגייהאד נגד כל יהודי מאמין המתבטא ברות היהדות ומטיף להבדלה, להפרדה בין יהודים לבין לא-יהודים, המבדיל בין קודש לחול, בין אור לחושך, בין ישראל לעמים. זהו היסוד של היהדות, ומהם הם פיתחים, את זה הם שונאים. שני עולמות: העולם של היהודים מול העולם של המתיוונים. הפרדה, הבדלה, לא גזענות.

אני מוקיע את הגזענות האמיתית, שונא את הגזענות האמיתית, לוחם בגזענות האמיתית, אבל הגזענות אינה ציונות ואינה יהדות. מי שלוחם למען מדינה יהודית ונשבע שלעולם לא ניתן לערבים לחסל את הציונות ואת מדינתו בכל דרך שהיא אינו גזעני, הוא יהודי טוב, הוא ציוני. לא-יהודי המוכן לקבל על עצמו את המדינה היהודית, יושב כאן עם כל הזכויות שלו, האישיות, הפרטיות — תרבות וכלכלה וחברה ודת — אבל ללא זכות פוליטית לחסל את המדינה בתינוקות. בדמוגרפיה, ומי שאומר: יש לו זכות, אדם זה אינו ציוני, הוא אנטי-ציוני, הוא אויב שלנו, הוא אויב היהדות והציונות גם יחד.

ובכן, חברי הכנסת, הגשתי כמה וכמה הסתייגויות והן מונחות לפניכם, אין צורך לחזור עליהן. אני מאושר לגמרי מן החוק הזה, אבל לאחר התיקונים שהכניסו בו, התיקונים השומרים על זכותו של כל יהודי להמשיך לדרוש ולפעול למען מדינה יהודית וציונית השייכת לעם היהודי ולנקוט צעדים חוקיים הדורשים כדי לשמור על מציאות זו, אני אצביע בעד החוק.

היו"ר ש' הלל:
תודה לחברי הכנסת כהנא, רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
כבוד היושב-ראש, בהתאם לסעיף 127(א) לתקנון הכנסת

(אורחת ביצע הציבור מניפה כרוזה תוך כדי צעקות רמות)

היו"ר ש' הלל:
אני מבקש להוציא את אלה שהפריעו פה, אבקש להוציא את הגברת שהפריעה שם, אבקש להוציא את הגברת, להוציא אותה החוצה.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עלי-פי סעיף 127(א) לתקנון הכנסת, אני מבקש להפסיק עתה את הדיון בהצעת החוק, כדי לאפשר לוועדת החוקה, חוק ומשפט לתקן שני סעיפי משנה בהצעת החוק, חוק כדי השמעת ההסתייגויות של חברי הכנסת, התכנסה הנהלת הקואליציה והגיעה למסקנה, שטוב יהיה אם החוק הזה יתקבל מתוך קונסנסוס רחב, כדי להוכיח את האחדות שבעם ובכנסת ואת הגינות שכולנו מגנים את הגזענות על כל תופעותיה.

ויקטור שטייטוב (מפ"ם):
זהו הטלאי האחרון?

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
טלאי אחרון.

לסתום את פיו של כל יהודי שיתבע באופן חריג משמעי מדינה יהודית, עם כל ההגבלות ללא-יהודים המשתמעות ממנה. החוק הזה נולד כדי לרמוס כל יהודי החובע מדינה יהודית וציונית שלא תעניק ללא-יהודי את האפשרות, בנשק הדמוקרטיה, להפוך את המדינה הזאת של הרצל ושל הסבא שלנו, ישראל-סבא, הציונות, היהדות, למדינה ערבית. החוק הזה אמור היה להגדיר את אותו אחד "גזעני", ובכך לסכן את עצם הרעיון הציוני, המדבר על מדינה יהודית. כי הרי הרעיון הזה, לפי חברי הכנסת מיעארי, ומה ויזאר, גם הוא גזעני.

עובדה, חוק כרוז, הגיוני, הרעיונות של הציונות ושל המושג של מדינה יהודית עומדים בניגוד מוחלט לרעיון הדמוקרטי המערבי. הציונות נולדה כדי להקים מדינה יהודית. הרצל כתב ספר בשם "מדינת היהודים", ולכן, שוב חזרה חזרה מגילת העצמאות על המונח היסודי "מדינה יהודית": "אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל, היא מדינת ישראל". כך כתוב בדוקומנט הזה, הדמוקרטי, של שר התקשורת עם הכול המכולכל שלו.

המושג המחייב של מדינה יהודית הוא רוב יהודי, כי רק ברוב יהודי נבטיח לעצמנו את הריבונות, את העצמאות. רק רוב יהודי יבטיח לנו שאנו, היהודים, נהיה כאן בעל-הרבות, שאנו נחליט על גורל העם הזה, שלא נצטרך ליהנות מחסדי הגויים — אינקוויזיציות, מסע-צלב, אושביצים ורשיד עלי כבגדור. אם אין רוב יהודי, אין מדינה יהודית, אין ציונות.

אבל, הדמוקרטיה מה היא אומרת? בריוק ההיפך, הדמוקרטיה לא אכפת יהודים, ערבים, סינים, רוסים, העיקר אנשים, ומי שיהיה רוב — הוא הקובע, יש סתירה, יש ניגוד, יש מלחמה בין המושגים האלה.

מי שדוגל בציונות, במדינה של רוב יהודי, לא ייתן לעם אחר, לערבים, להיות כאן רוב, וידאג לזה שלא יחסלו את מדינת ישראל היהודית לא במלחמה, לא בדמוגרפיה, וגם לא בדמוקרטיה המערבית.

חברי הכנסת, כשחורי הדמוקרטיה וכאנשים הסולדים מגזענות, אני שואל אתכם: האם במדינת ישראל מותר לערבים ליהפך, על-ידי שוויון, שלום, דרוזים ודמוקרטיה, לרוב? האם מותר להם — כן או לא? אתם חייבים תשובה לכל ילד יהודי פה, למצפונכם האישית, אך יותר מזה, אתם חייבים תשובה לכל ערבי בעולם הזה ובמדינה הזאת.

לפני שנה עמד כאן מעל במה זו חבר הכנסת מוחמד מיעארי, וכך אמר: "מדינת ישראל היא לא מדינתו של העם היהודי אלא של האזרחים הנמצאים בתור אזרחים במדינת ישראל". זה היפוכה של הציונות.

כן עקץ ביהודים הערבי הפיקה, הממולה, אנטון שמאס, ככתבה שהתפרסמה בסמרטוט "כל העיר", חברי הכנסת, האזינו לערבי המכין את האמת. כך כתב אנטון שמאס: "הזכרות העצמאות שיש לה עדיין שם טוב של מסמך ליברל, היא בעיני האזרחים של מדינה יהודית בארץ-ישראל — — — כאן מתחילות כל הצרות וכאן הן תיגמרנה — — — מדינה יהודית טומנת בחובה, מעצם הגדרתה, את זרעי הפורענות: התמוטטות המערכת החיסונית של כל מדינה, קרי הדמוקרטיה".

זה ערבי אמיתי, זה ערבי פיקה, הוא צודק במאה אחוזים. אני מבין את אנטון שמאס, הוא מבין אותי, שנינו לעולם לא מסוגלים להבין את היהודים.

אלמלא התיקון מאחמול, שהוציא מהגדרת הגזענות את

חוברת ל"ט, ישיבה ול"ה

— הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 20): הצעה לסדר-היום —

היור' ש' הלל:

הוא ביקש. חבר הכנסת תופיק טובי, אחה ביקשת? לא אחה ביקשת. הוא ביקש. אינך יושב-ראש הוועדה.

אני מעמיד להצבעה: מי תומך בהיענות לבקשתו של יושב-ראש הוועדה? מי נגד הפנייה?

ה צ ב ע

בקשת יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט

לאפשר לוועדה לחזור ולדון בסעיפים

144ג(ב) ו-144ד אושרה.

היור' ש' הלל:

אני מבין שהוועדה תרצה לשבת עכשיו. נעשה הפסקה כדי לאפשר לכל חברי הכנסת שהם חברים בוועדה להשתתף בישיבת הוועדה. נחדש את הישיבה בעוד שעה.

(הישיבה נפסקה בשעה 19:09 ונתחדשה בשעה 20:33.)

יד. הצעה לסדר-היום

הצורך להפעיל טכוגרף לרכב ציבורי ומשא בישראל

הממשלה, על ההצעה להקצות 20% מהמסים על הרכב לתשתית הכבישים. אני רוצה לשאול את שר האוצר היושב כרגע במליאה, איזו דרך אחרת יש לחברי הכנסת כדי להתמודד עם אגף התקציבים על סדר העדיפויות הלאומי של המדינה, כאשר מניחים על שולחננו 17 קילוגרמים של ספר התקציב ואומרים: כזה ראה וקדש? ואחר-כך מוסיפים: אם אתם רוצים, תעירו הערות כאשר השר הנוגע בדבר ייתן סקירה על פעולות משרדו, וזה בדרך כלל אחרי 1 באפריל, לאחר שהתקציב אושר. ואז אומרים לנו: תאמרו מה שיש לכם לומר.

עובדה היא שאין תשתית. וחייבים להעניק לזה תשומת לב מרובה יותר. כאשר באים ואומרים שאפשר לסיים את הכנייה של נתיבי-אילון בתוך שלוש שנים במקום שש שנים, וכל מה שמבקשים זה רשות לקחת הלוואה מקבלנים כדי לבצע זאת, אומרים: לא. גם כאשר ניתן לחסוך 48 מיליוני דולר, לפי דברי שר התחבורה, עם פתיחת הכביש הזה לכל אורכו, איש אינו עושה חשבון כמה תאונות היו נחסכות בכבישים המקבילים העמוסים היום בגלל העובדה שנתיב זה איננו פתוח; איש גם אינו חייב בדיון-חשבון בנושא הזה.

נביא לדוגמה נושא אחר של תשתית הנוגעת לנהגים — רמת התחזוקה של המכוניות. אתה נוסע בגרמניה, באיטליה, בצרפת. אתה רואה מכוניות חונות על המדרכות ואיש אינו יודע שהן חונות שם. כל השטח הוא נקי. אצלנו אתה מייד יודע הכן חונות מכוניות, כי איש אינו טורח לתחזק את המכונית כך שהשמן לא ייזל ממנה. אין זו אחריותו של הנהג. אין זו אחריותו של בעל המוסך. כמובן, כאשר מחזיקים מערכת בצורה מזוהמת כל כך, מה הפלא שיש כל כך הרבה תאונות?

דברים אלה מביאים אותי להצעה שאני מבקש להעלותה כאן בפני שר התחבורה, לדרכן אותו, או לבקש ממנו שיהיג את ה"קופסה השחורה", או מה שנקרא הטכוגרף, גם באוטובוסים ובמשאיות הנעות על כבישי ישראל. ה"קופסה השחורה" הזאת — — —

שבח רייס (המערך):
איפה זה מקובל?

לכן אני מבקש, אדוני היושב-ראש, לפי התקנון, להפסיק

את הדיון ולאפשר לנו, בוועדת החוקה, לחקן את סעיפים 144ג(ב) ו-144ד.

היור' ש' הלל:

חברי הכנסת, סעיף 127(א) אומר: "בכל שלב של הדיון בקריאה השנייה רשאית הכנסת, לפי הצעת הממשלה או יושב-ראש הוועדה, להטיל על הוועדה לחזור ולדון בהצעת החוק כולה או בשאלה שהכנסת תפרש בהחלטתה". אני מבין, על-פי בקשתו של יושב-ראש הוועדה, שהוא מבקש מן הכנסת — זה טעון אישור הכנסת — להטיל על הוועדה לחזור ולדון בסעיפים 144ג(ב) ו-144ד, אם אינני טועה. לחזור ולדון בשני הסעיפים הללו, בפנינו הבקשה של יושב-ראש הוועדה, ואני מעמיד אותה להצבעה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שייקח את החוק כולו בחזרה.

היור' א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אני מתכבד להמשיך בישיבה.

אנו ניגשים להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דב כ"מ-ארי: הצורך להפעיל טכוגרף לרכב ציבורי ומשא בישראל. בבקשה, אדוני.

דב כ"מ-ארי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בין דיון לדיון על סעיפיו של חוק הגזענות, שחייב, כאמור, לדון ביחסים בין בני אדם. מן הראוי לנצל את פסק הזמן שנשלה מליאת הכנסת ולהעלות לדיון נושא שאולי לא עוסק כל כך ביחסים שבין אדם לבין אדם אבל עוסק בנושא של הצלת חיי אדם, זהו אולי המצווה הראשונה המוטלת על כולנו.

הגשתי את ההצעה לסדר-היום לפני האסון המחריד בכביש "הסרגל". אני רוצה לנצל הזדמנות זו ולצרף את תנחומי למשפחות ולקיבוץ חפצייכה.

אוסף על כך גם כמה דברים לגופו של האירוע המצער. בכל פעם כאשר דנים על נושא תאונות בדרכים אומרים: בסופו של דבר, הגורם האנושי הוא הקובע. אולם, רבותי, האם אין מוטלת עלינו חובה לדרגו לכך שנוזק של הגורם האנושי יצומצם עד למינימום? לא מזמן בנו קיר הפרדה בכביש שער-הגיא. האם הוא איננו מונע הרבה טעויות אנוש? לו היה כביש "הסרגל" רחב יותר והיה שם גם קיר מפריד, האם טעות האנוש — ועדיין לא הוחלט, או אולי כבר כן הוחלט אם נהג ה"סמיטריילר" הוא אשם או נהג ה"טרנזיט" אשם — על כל פנים, האם טעות אנוש זו לא היתה נמנעת?

ובכן, אחד הדברים שאיננו שמים לב אליהם הוא, שבלי שינוי מהותי בתשתית מערכת התחבורה לא נצליח להתמודד עם מכת תאונות הרכים. אחת הסיבות ליורידה במספר תאונות הרכים בשנים האחרונות היא, קודם כול, העובדה שמספר כלי הרכב החדשים הנעים על הכביש גדל באופן יחסי ומכוניות חדשה, בדרך כלל, מונעת תאונות יותר ממכונית משומשת. ישנה, הנוטה לתקלה זו או זו באורח בלתי צפוי.

אמש היה כאן דיון שהרגיו כמה שרים ואולי את כל

הטכנוגרף על הנהג הישראלי תהיה זהה להשפעתו על הנהג בחוץ-לארץ.

חברי הכנסת, בשנת 1984 אירעו בארץ כ-19,000 תאונות דרכים שבהן היה מעורב רכב משא ורכב ציבורי. והיו בהן קרוב ל-400 נפגעים. צאו וחשבו, חברי הכנסת, אם בזכות התקנת מכשיר הטכנוגרף נקטין את מספר התאונות ב-20%, וכמו כן נצמצם מספר התאונות. הקטלניות באחוזים דומים לאלו שנתגלו במעקב שנעשה בחוץ-לארץ. פירוש הדבר יהיה הקטנת מספר ההרוגים ב-51.

אך יתרונות מכשיר זה אינם מצטמצמים בתרומתו במשך הנסיעה הרגילה של הרכב. הרישום האמין. השוטף והאובייקטיבי של כל הקורה ברכב במשך 24 שעות משמש עדות אמينة ומדויקת מאין כמוה בתאונות דרכים, כאשר ואם הן קורות. פענות הרישום, ממש כמו ב"קופסה השחורה" במטוס, יכול ללמדנו, בדיוקנות של עד כדי שניות, את כל הקורה ברכב בסמוך להתנגשות ומלימוד פרטי האירוע להפיק לקחים שיוכלו למנוע כעתיד תאונות דומות.

כולנו היינו שותפים בעבר הקרוב לוויכוחים מרים לגבי הפרטים המדויקים של תאונות קשות. גם היום אנחנו נתונים בוויכוח כזה. לו הופעלו מכשירי טכנוגרף בכל כלי הרכב הציבוריים, יכול היה הרישום בטכנוגרף לשמש עדות אובייקטיבית לקורה בעת התאונה, למהירות הנסיעה, לעצירה ולהתנהגות הנהג בסמוך לתאונה.

אני מבקש להוסיף ולומר עד כמה יכול הטכנוגרף לעזור. אנחנו יכולים להגיע בטכנוגרף לדיוק שלפיו ניתן לקבוע בדיוקנות רבה את הקורה בסמוך לתאונה, דיוק המושג לכדי קילומטר לשעה עד 1 מטר ל-1 שנייה. הווי אומר, יש רישום עד כדי דיוק כזה לגבי מה שקרה בעת התאונה.

יש ארצות מספר שכבר הנהיגו את השימוש בטכנוגרף גם בחוק, וכיניהן צרפת, בלגיה, גרמניה, אנגליה — — —

שר התחבורה ח' קורנו:
מנין הנתונים האלה?

דב בן-מאיר (המערך):

אחר כך אמסור לך אותם. קיבלתי אותם.

יש לי גם מכתב ממשרד התחבורה השווייצרי, המבטא נאמנה את התועלת הרבה ששווייץ הפיקה מהתקנת הטכנוגרף כגורם להקטנת מעורבות רכב בתאונות.

הנתונים האלה נאספו עליידי מארצות שונות. מצאתי לנכון להעלותם כאן באוזניו של שר התחבורה.

אשמח מאוד אם שר התחבורה יסכים להעביר את הצעתו לוועדת הכלכלה, כדי שנוכל שם להעלות את הנושאים בצורה מפורטת הרבה יותר. אם משרד התחבורה ישתכנע שאומנם המכשיר הזה יכול לעזור במלחמה בתאונות דרכים — נשמח מאוד אם ינהיגו אותו גם בארץ.

היור"א נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דב בן-מאיר. דברי חשובה מפי שר התחבורה. בבקשה, אדוני.

שר התחבורה ח' קורנו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני אסיר תודה לחבר הכנסת דב בן-מאיר על שהציע הצעה זו כהצעה לסדר-היום. הוא יכול היה להציעה כהצעת חוק ולהעבירה. כך תהיה לפחות אפשרות, בוועדה שתדון בהצעה, ללמוד כיצד הנתונים שהוא הציג כאן עומדים במבחן המציאות.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
בארצות-הברית.

דב בן-מאיר (המערך):

הדבר מקובל ב-32 ארצות: אלזיר, ארגנטינה, אוסטרליה, ברזיל, צ'ילה, צ'כוסלובקיה, מדינות השוק המשותף, בלגיה, דנמרק, צרפת, גרמניה, אנגליה — — — 32 מדינות די מכובדות, לא כל כך כמו מדינת ישראל אבל בכל זאת.

ההצעה הזאת נועדה להביא לידי כך שנדע בדיוק מה קורה עם הרכב הזה, מתי הוא נוסע, מתי הוא נח, באיזו מהירות הוא נוסע, מהו העומס שלו. הדבר הוא חיוני ביותר גם מבחינה פסיכולוגית, ומייד אסביר.

כפי שאמרתי, המכשיר הזה דומה ל"קופסה השחורה" במטוסים. המכשיר בא לבצע רישום שוטף של מהירות נסיעת הרכב, ומני נסיעה ועצירה, שעות עבודה ומנוחה וטווח הנסיעה.

במשך שנים הצטבר ניסיון עשיר ורחב יריעה בארצות שהנהיגו את חובת השימוש בטכנוגרף כמכשיר רב חשיבות במלחמה בתאונות דרכים שבהן מעורב רכב ציבורי, משאיות ומוניות.

רשימת 32 המדינות שהנהיגו עד היום את חובת השימוש כמכשיר זה כוללת את כל ארצות השוק המשותף וכן ארצות נוספות והיא מצויה ביד. חלקה כבר קראתי כאן. סך הכול, אוכלוסייה של 600 מיליון אזרחים.

שבח וייס (המערך):
מהי העלות?

דב בן-מאיר (המערך):

מייד. היתרונות שבהפעלת מכשיר זה מחמקדים, כאמור, בהורדת שיעור תאונות הרכים, בניצול יעיל יותר של צי הרכב, בזכות לימוד שעות המתנה כנגד שעות כטלה, דבר שמשמעו הוא ניצול טוב יותר של כלל צי הרכב. ניצול טוב יותר של כלל ההשקעות במשק התחבורה.

תרומתו של מכשיר פשוט ואמין זה אינה קשורה בהשקעה כספית בשל העובדה כי במרבית המקרים רכב המסופק לישראל מיצרניות הרכב של השוק המשותף כולל מכשיר זה כאביזר סטנדרטי בעת הייצור. כבר כיום חלק מהרכב הנוע על כבישי הארץ מצויד באביזר זה, אלא שאיש אינו בודק אותו ואינו משתמש בו. מכאן, שחקנה שתוצא כדי לחייב ייבוא רכב לארץ להיות מצויד בטכנוגרף לא תעמיס ולא כלום על קופת המדינה.

אמינותו הגבוהה של המכשיר מוצאת ביטויה בהוצאות אחזקה מזעריות של הציוד, כשהתועלת שבו עולה לאין ערוך על ההוצאה הכספית הן למשק הלאומי והן לפרט.

כאן אני רוצה לספר מעשה שקרה לי. נסעתי באוטובוס חיירים באנגליה — חבר הכנסת שבח וייס, אני מבקש שתקשיב — והאוטובוס סטה ממסלולו במהירות שאיננה מתקבלת, על הדעת, זוג שוטרים עצר אותו, עלה על האוטובוס וביקש מהנהג לפתוח את ה"קופסה השחורה" ולהראות מה קרה במשך הרגעים שבהם סטה האוטובוס ממסלולו.

עובדה מוכחת היא כי התנהגות הנהג שונה לגמרי אם הוא נוהג ברכב שבו מותקן מכשיר טכנוגרף. מחקר השוואתי בחוץ-לארץ מראה, כי רכב שמוחקן בו מכשיר הטכנוגרף היה מעורב בתאונות דרכים ב-20% פחות בכלל וב-13% פחות בתאונות קטלניות. מותר לנו להניח, כי השפעת מכשיר

המכשיר הזה נהוג במסגרת חקיקה בשווייץ ובגרמניה. מכל מדינות העולם — רק בשתייהן. בשתייהן הוא נהוג בעיקר כמערכת היחסים שבין בעלי החברות לבין הנהגים שלהם. מכשיר זה מאפשר להם מעקב אחרי הנהגים שלהם בחברות הגדולות של המשאיות והאוטובוסים.

למכשיר הזה יש ערך כאשר הוא מלווה ביומן עבודה, כי אי אפשר לפתח את הסרט כאשר מוציאים אותו אחרי שבוע ולהבין ממנו מה קרה, כי אפילו לא יודעים באיזו דרך הוא נסע. כאשר יש יומן עבודה ונרשמת כל נסיעה ואחר-כך מפתחים את הסרט ועוקבים אחרי כל שעה ושעה משעות עבודתו — יכולים ללוות את עבודתו ולדעת מה הוא עשה ואיך הוא התנהג בדרך. הוא אינו טוב כאשר בעל משאית פרטית יפעיל טכוגרף וכעבור שבוע הוא יוציא אותו. איש לא יבין מה כתוב שם ולא יוכל לפענח זאת. שלא לדבר על העבודה הרבה שיש בפענוח, ועל כוח-האדם הדרוש כדי לעשות את זה.

המכשיר הזה כבר מוכר בעולם התחבורה שנים רבות, ובשום מדינה הוא עדיין לא הוכנס בהוראת חוק כדי להילחם בתאונות הדרכים. הוא הוכנס, כפי שצינתי, בשני מקומות על-פי יוזמות של בעלי החברות, כדי שהם יוכלו לעקוב אחר תנועת כלי הרכב ותנועת הנהגים שלהם.

המכשיר הוא מכשיר שליטה, כפי שצינתי, בעיקר במה שקשור בשעות, שעת היציאה ושעת ההגעה, מכיוון שהמונה הוא מדריך לחלוטין, ואפשר על-פיו לעקוב אחר כל התנועות. כל מה שקשור בסטיות וכל מה שקשור בדרכים אחרים — אם לא תהיה מפה מלווה ביומן עבודה לא יהיה אפשר ללמוד ממנו מאומה.

חבר הכנסת בן-מאיר, אני מציע לנו להיות זהירים מאוד, לא להיכשל בלשוננו בנוסחאות קסמים ובסטיסטיקות מטעות. אתה כבר הורדת 20% מן התאונות, כבר חסכת מספר כזה או כזה של חיי אדם. לפעמים אנחנו מפליגים בחוסר אחריות. כשאחא אומר לנו שבכביש "הסרגל" צריכה היתה להיות גדר הפרדה, אני מבקש את סליחתך, אתה פשוט לא יודע מה אתה סתם. איך אפשר לעשות גדר הפרדה בכביש שיש בו שני נתיבים?

דב בן-מאיר (המערך):
צריך להרחיב את הכביש.

שר התחבורה ח' קורפו:
צריך להרחיב גם את הכביש לאילת. יש לך יכולת לכך?

דב בן-מאיר (המערך):
את זה אעשה יחד אתך.

שר התחבורה ח' קורפו:
גם אם תעשה את זה יחד אתי, יש אפשרות לעשות זאת? זה רציני לומר זאת על כביש שיש בו 2,500 תנועות של כלי רכב ביממה? זה עומס קטן יחסית כדי להתקין בו ארבעה נתיבים. זו איננה השקעה כלכלית.

דב בן-מאיר (המערך):
אינני רוצה להתווכח אתך. אני רוצה לחזק אותך. אתה בעצמך אמרת בנאום שלך פה, שהמשלה גובה 1,200 מיליון דולר ממיסוי רכב דלק ואגרות ונותנת בשביל כבישים רק 36 מיליון דולר. הנה, זוהי התשובה.

שר התחבורה ח' קורפו:
זו לא התשובה. אני טוען בחיטים ואתה עונה לי בשעורים. אני אומר שצריך להיזהר מהפרחת נתונים ונוסחאות קסמים שאין בהם ממש.

אני מבקש להעביר את הנושא הזה לוועדה, כדי שבועדה אפשר יהיה להראות נתונים ברורים לא הסטיסטיים שנמצאים בידך — אני חושב שהם שאובים ממקור מדעי מפוקפק מאוד, וראיתי גם בנושאים אחרים עד כמה אפשר להיעזר במספרים מטעים. אני מבקש להעביר את ההצעה לוועדה כדי לבחון את הנושא ביסודיות ולראות מה בו הוא ממשי ומה אוויר. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לשר התחבורה. אם כן, אני שואל את חבר הכנסת דב בן-מאיר, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת הכלכלה?

דב בן-מאיר (המערך):
בהחלט.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, לפנינו רק הצעה אחת: להעביר את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דב בן-מאיר בדבר "הצורך להפעיל טכוגרף לרכב ציבורי ומשא בישראל" לוועדה. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

ה צ כ ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נתקבלה.

טו. הצעה לסדר-היום

פרסומים והודעות מטעם חברת התעופה הלאומית "אל על" בנושאי שבת וכשרות

בגין, שהמוביל הלאומי של ישראל לא יטוס בשבתות ובחגי ישראל.

רכים בארץ ובחוץ-לארץ, ולא דווקא יהודים רחיים, ראו בהחלטה זו אקט היסטורי חשוב, כאשר החברה הלאומית, המייצגת את המדינה היהודית ככל קצוות תבל, מושבת בשבתות ובחגים. זה היה הישג חשוב לא רק לחברה ולא רק לציבור הקליינטים, אלא היה זה כראש ובראשונה הישג סוציאלי לעובדי "אל על", כיהודים וכעובדים.

דב בן-מאיר (המערך):
תגיד שזה הישג של המפלגות הדתיות.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא. הצעה לסדר-היום: פרסומים והודעות מטעם חברת התעופה הלאומית "אל על" בנושאי שבת וכשרות. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, בבקשה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בחודש אוקטובר 1982 קיבלה מועצת המנהלים של חברת התעופה הלאומית "אל על" החלטה אמיצה וחשובה לעם ישראל ולאופיה היהודי של המדינה — להפסיק את הטיסות בשבתות ובמועדי ישראל, על-פי הוראתה והחלטתה של הממשלה בראשותו של מנחם

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"ר):

הישג של ההסתדרות הכללית.

אמר, יהיו טובים יותר, כי "נשתמש בצירוף שאחרת לא היה מנוצל", כלומר, הוא לא מנוצל בשכתות. תשלום נמוך יותר בעד מטוסים יאפשר לצירוף להווייל תעריפים לסוכנים המארגנים את הקבוצות וכך יהיה מתחרה עם מובילים זרים.

גם קווי העופה "קאל קארגו" מפעילים בשבת מטוס "בואינג" שהותכר מ"אל על". מר הרלב אמר, שהצעה זו תוכל לעזור לשני הצירטורים להגדיל את הקיבולת, תביא להגדלת ההכנסות מן התיירות לאוצר ותביא רווחים ל"אל על".

כידוע, חברת "קאל", שירות טיסות משא, כבר התחילה בהכנת מטוסי "בואינג", המוחזרים על-ידי "אל על", כדי להעביר תוצרת חקלאית ותעשייתית מישראל לאירופה בשבתות.

נשאלת השאלה: מי שמך, מר הרלב? כשם מי אחת פועל? ממי ביקשת וממי קיבלת רשות להפר את החלטות הממשלה? איך מעז מנכ"ל חברה בפירוק, עם כל הכבוד, חברה המנוהלת על-ידי כונס נכסים כל כך הרבה זמן, לשנות מדיניות, להפר החלטות ממשלה ולהפעיל מטוסי החברה בשבתות למען עשיית רווחים? לכיסוי הפסדי "אל על"?

ובכלל, איפה נשמע דבר כזה, שחברה לאומית כה גדולה, כה מסובכת, כה פרוכלמטית, מנוהלת על-ידי איש אחד, ויהיה מי שיהיה, והוא פועל ועושה כבחון שלו? מה קורה כאן? אדוני שר התחבורה, איפה המפרק?

רבותי חברי הכנסת, לא אכניס את ראשי בבעיית הליקויים השונים אשר פורסם עליהם בעיתונות — אי-גביית חובות, סדרי מינהל הגורמים לנזקים, 15,000 כרטיסי חינוס המחולקים בשנה לעובדי "אל על" ולקרוכיהם. זה פורסם לפני זמן לא רב, אבל לפעול בנושא כה רגיש על דעת עצמו? מיהו כעל-הביט ב"אל על"?

חברי הכנסת, לפני זמן מה הופצה מטעם "אל על" חוברת בשם "עזור לנו לשרת אותך טוב יותר", מגמת החוברת, כנראה, להכיר את נוסעי "אל על" טוב יותר, לשמוע את דעתם על השירות, כדי לשפרו, נו, על השירות הטוב של "אל על" שמענו — ויש שירות דיו, טוב, אבל אני אישית יכול לספר סיפורים אישיים מעניינים, אלא שלא כאן המקום.

ובכן, מה רוצה "אל על" לדעת? השאלות הנשאלות הן, למשל: האם הינך טס ב"אל על" מכיון שהיא אינה טסה בשבת? אם "אל על" טוסת בשבת עם צוות לא-יהודי, מה דעתך על כך? אם "אל על" טוסת בשבת כמו החברות האחרות אך תמשיך לשמור על הצביהן היהודי המיוחד לה, מה דעתך על כך? אם "אל על" טוסת בשבת ובתנאי הכיורו הרבינים חרם על החברה — מה דעתך? ועוד שאלות מעניינות. מי החליט? באיזו מדינה זה נהוג?

מעניין ש"אל על" דאגה, אדוני שר התחבורה, שחברתו לא תגיע אליך בשלמותה. חלקים ממנה הוסתרו והועלמו.

אדוני השר, אני רוצה להאמין שבמשך הזמן, היות שההצעה שלי מתגלגלת זמן רב, תוקנו דברים; הלוואי, אני אבקש, אדוני השר, שתיתן דעתך לנושאים שהעליתי, וכי שנוכה, סוף סוף, גם לכך שהחברה תצא מעידן הפירוק לעצמאות עם מוצעת מנהלים אשר חדאג לפקוד עליה את עניה, כמקובל בכל חברה ממשלתית.

אני מציע דיון במליאה, תודה.

חברי הכנסת, כידוע עברה "אל על" בתקופה ההיא, בטרם הוחלט על הפסקת הטיסות בשבת, משבר כלכלי, עמוק, המניעים שלו ידועים: ניהול כושל, יחסים מעורערים, משכורות מופרזות, בזבזים, התחשבות מיוחדת במיוחסים, חלוקת כרטיסי חינוס ועוד ועוד. הנושאים ידועים, ודובר על כך לא אחת בבית הזה. בכל אופן, לא השבת, חלילה, היא אשר גרמה למצב המעורער בחברה ולגירעון של מאות מיליונים, ההשבתה הארוכה ואוולת היד של הגורמים המחליטים גרמו לכך שהחברה עמדה כמעט לפני פשיטת רגל, לפני חיסול.

לאחר שמונה כונס נכסים, עורר-הדין עמרם כלום, איש מוכשר, אמיץ, ומונה מנכ"ל חדש, מר הרלב, החלה "אל על" לעלות על דרך המלך, היא מתפקדת וכולנו מקווים שהיא תמשיך להתיעל ולהתקיים.

רבותי חברי הכנסת, את כל מי שמנסים לסלף את האמת ואת העובדות וטוענים כי "אל על" מפסידה עקב ההשבתה בשבתות ובחגי ישראל, ועושים זאת מתוך קנטור וצרות עין, אני מפנה לדברים אשר אמר בסוף שנת 1985 המנהל הכללי של "אל על", כי שנת 1978 הייתה השנה הראשונה להפסדי החברה. באותה שנה הפסידה החברה 24 מיליון דולר, עקב התייקרויות הדלק ובשל כוח-אדם מנופח. השר קורפו אמר בדבריו בכנסת, כי בשנת 1983/84, השנה הראשונה שבה חברת "אל על" פעלה כלי לעבוד בשבתות ובחגים, היא הפסידה בכך-הכול 14 מיליון דולר. אומנם זה סכום מכובד, אבל לעומת ההפסדים של 50 מיליון דולר בכל אחת מהשנתיים שקדמו לשנה זו, וזהו ירידה גדולה והישג רב.

אני רוצה שוב לציין, כי בעניינו אין ההפסד של 14 מיליון דולר נחשב להפסד, על-ידי שמירת שבת לא מפסידים אלא מרוויחים. אנו טסים, ברוב השם, בטוח יותר, וזה גם הישג כאשר הדבר מכביד וכבוד וגאווה לאומית לישראל ולעם ישראל.

חברי הכנסת, יש לי חששות שבאחרונה ננסה המנהל הכללי, אשר עומד בראש החברה זה שנים מספר בלא מוצעת מנהלים ובלא פיקוח צמוד, להחזיר את הגלגל אחורנית, ובדלת האחרית להחזיר אותנו למצב של הפעלת "אל על", ולו בצורה חלקית, בשבתות. יש לי סימנים לכך, על כך כאמי להתיר, טרם תתחיל הסטייה הזאת להתבסס בשקט, וודאי בניגוד לדעתו של המפרק ובניגוד לדעתו של שר התחבורה.

ובכן, לפני חודשים מספר הביע מנכ"ל החברה, באספה לציין פתיחת שירות צירטר מישראל להמבורג ולקלן שבגרמניה, אשר מופעל על-ידי חברה-בת של "אל על" ו"ארקיע" — "סן דור" — המנכ"ל הביע נכונות והציע להחזיר לחברת "ארקיע" מטוסים, ועל-ידי כך לאפשר למוביל הלאומי לעקוף הוראה ממשלתית שלפיה אסור להפעיל את המטוסים בשבתות. פורסם כהרבה ב"גירוסלם-פוסט" ביצא-איש-פרס" ובעיתונים אחרים, כי מר הרלב אמר באותה מסיבה, שהוא ישמח להעמיד ציוד לרשות המוביל בשבתות, וכן הבהיר שיצטרכו לו-חזיר את המטוסים לפני הטיסות המתוכננות ליום ראשון. הוא ציין גם, כי האירופים מעדיפים להכניס את טיסותיהם לתופשות כסופי השבוע ושבת הוא היום הטוב ביותר כשכוע. איני מבין, הוא אומר, מדוע לא מנצלים אותו יותר? הוא הוסיף כי הוא יכול להחזיר את מטוסי הג'טים לטיסות בשבתות כתעריפים מחלים, נמוכים יותר מאלה שמשולמים על-ידי "ארקיע" בעד שני מטוסי "בואינג 707", שהוחזרו על בסיס ארוך טווח מ"אל על". תנאי החכירה, הוא

חוברת ל"ט, ישיבה רל"ה
— הצעה לסדר היום —

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, רשות להשיב תשובה לשך התחבורה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, חברת "אל על" לא החכירה ולא השכירה מטוסים לחברות אחרות כדי שהם יטוסו בשבתות ובמועדי ישראל, אין שום כוונה לחדש את טיסות "אל על" בשבתות.

החוברת, חבר הכנסת ורדיגר, שריכרת עליה, אני רוצה להודות ולהתוודות, הוכנה מסיבות אחרות.

חברת "אל על" הציגה סקר הקובע שהפסקת הטיסות בשבתות עולה לה בין 20 ל-25 מיליוני דולר. כשראיתי את הדוח הזה פניתי אל היושב ראש, המנכ"ל של החברה ואל המפרק ואמרתי: רבותי, אני לא מוכן לקבל סקר שנעשה עליידי חברה כלי לבדוק בצורה יסודית מה אירע בחברה בעקבות הפסקת הטיסות בשבת. אני יודע מעובדות שמשדרי נסיעות שהפסיקו לעבוד עם חברת "אל על" לאחר שהיא הפסיקה את טיסותיה בשבתות חזרו לעבוד עם "אל על" לאחר שלושה או ארבעה חודשים ושינו את לוחות הזמנים שלהם. אמרתי שאינני מוכן לקבל נתון כזה בלי בדיקה יסודית. לחברה היה נוח מאוד להצביע על כך שבשל החלטת הממשלה הם מפסידיים 20 עד 25 מיליוני דולר בשנה, כי יש ממי לבקש זאת. על כן ביקשתי לעשות בדיקה חוזרת. הסקר שאתה מדבר עליו, אותן שאלות, זהו סקר של חברה שווייצית שנתבקשה לבדוק מהו מספר הנוסעים הדתיים שנוספו לחברת "אל על" בשל שמירת השבת. גם זה מופיע בשאלון, לא רק השאלות השליליות אלא גם החיוביות. הסקר נועד לתת תמונה ברורה מהו ההפסד הכספי של החברה בשל הפסקת הטיסות בשבתות ובמועדים. זה לגבי השאלון. ראיתי את השאלון, לא הסתירו אותו ממני. הוא הודפס בארבע שפות. השאלון הופץ בשתי טיסות מארצות-הברית לישראל ובארבע טיסות מאירופה לישראל. כל הנשאלים ענו על השאלון והחזירו אותו, מלבד נוסע אחד, ואותו שאלון כנראה הגיע אליך. כל היתר השיבו על השאלון כי הם ראו בו שאלון שבאמצעותו החברה מעוניינת לקבל מידע ותשובות על שאלותיה.

אני מתפלל על כך שמצאת לנכון לחקוף את המנכ"ל בדברים חריפים. קודם כל, כמה שונה המצב של מנכ"ל כפוף למפרק מכל השנים שקדמו, כאשר פעלה מועצת מנהלים? האם אז לא טסו בשבתות?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
זה לא קשור לשבתות.

שר התחבורה ח' קורפו:

תסלח לי, טסו בשבתות ושכרו מטוסים והכול פעל, עם הנהלה ציבורית, עם מועצת מנהלים. איזה קשר יש לזה? לחקוף עכשיו ולומר שהיא צריכה לחזור לדיים ציבוריות? זהו שירות צדד. האם אתה יודע שבידיים ציבוריות היא היתה יותר טובה? בדקת זאת, טרחת לראות את זה? אני טרחת לבדוק את זה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
כמה זמן יכולה חברה להיות בפירוק?

שר התחבורה ח' קורפו:
תשאיר את זה לאלה המופקדים על הנושא.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
יש ביקורת על כך.

שר התחבורה ח' קורפו:

תסלח לי, אני יודע שיש ביקורת כפי אלה שקיבלו חמישה כרטיסי טיסה לשנה ועתה הם מקבלים כרטיס אחד. אני יודע היכן צומחת הביקורת. החברה כיום תחת מנכ"ל ומפרק היא חברה יעילה, חברה שהתיעלה כדי 95% מבחינת הפירוק היא נמצאת היום במקום השלישי בעולם בין חברות הטיסה — יש חברות שיש להן ניסיון של שנים על גבי שנים בטיסה, והן מקיימות צי של מאות מטוסים — השלישית בעולם בהתיעלותה, בדייקנותה ובשירות שלה.

עכשיו אני תמה, קראת בעיתון, כמה טוב עיתון נוצרי, גוי, משני עיתונים דתיים?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
זה ה"גירוסלם פוסט".

שר התחבורה ח' קורפו:

כמה ה"גירוסלם פוסט" טוב יותר מעיתון "ערב שבת"?

בעיתון "ערב שבת" אני קורא: "מאז הפסקנו לקיים טיסות בשבת יש לנו הרגשה שהקדוש-ברוך-הוא נמצא לצדנו. אין שום חברת תעופה אחרת בעולם המסוגלת לומר דברים אלה, וזה מה שמסייע לנו להתגבר על כל בעיותינו" — דברים אלה אמר רפי הר"ל מנכ"ל "אל על". אם כן, למה אתה מאמין למה שקראת ב"גירוסלם פוסט" — זה מצוטט בעיתון זו אחר — אילו לעיתון "ערב שבת" אינך מאמין?

עוד עיתון, "המחנה החרדי" — מוכר לך העיתון הזה? יפה. ביום 18 במרץ 1986 נכתב בו: "בניגוד לחברות התעופה האחרות, חברת "אל על" אינה טסה בשבתות ובחגים, ואף-על-פי-כן, היא כיום חברה רווחית — כך אמר השבוע לעיתונות כונס הנכסים והמפרק הלאומי עמרם בלוס. בכך הצטרף כונס הנכסים למיזמי שקרי שונא הדת. כוכור, אמר דברים דומים לא מכבר שר התחבורה חיים קורפו. בלוס, שהתייחס למצבה של "החברה הלאומית" ואמר, כי פעולת הבראת החברה היכיתה שהיא מוסיפה להיות רווחית הגם שפוטרו 1,000 מעובדיה וכיום עובדים בה 3,600 עובדים. השנה היה לה — אמר המפרק — רווח תפעולי די משמעותי. ורק בעיית החובות, המצטברים ל-340 מיליון דולר" — מהתקופה שבה פעלה החברה בשבתות, במועדים, תחת הנהלות ציבוריות, תחת פיקוח, תחת שני שרים, תחת שני סגני שרים, תחת הכול היא פעלה, זו התוספת שלי, זה לא מהעיתון — "מעיקה על החברה. עד שאילו היתה חייבת עתה לשלם את כל חובותיה היתה מתמוטטת". אם כן, למה אתה לא רבי לוי יצחק מברדיצ'ב? למה אתה צריך לחקוף רק מפני שקראת בעיתון כתבה שצוטטה אחר כך בעיתונים אחרים?

מה שאמרתי לך בראשית דברי זו המציאות. חברת "קאל" איננה חברה — — —

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
לא היתה הכחשה לאחר הפרסום בעיתונים, ואני ציטטתי.

שר התחבורה ח' קורפו:

אם חברת "אל על" תצטרך להכחיש כל מה שמתפרסם — — —

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
לא מה שמתפרסם. זה נאמר.

שר התחבורה ח' קורפו:
הנה ההכחשה, בשני העיתונים.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
טוב, עכשיו יש הכחשה.

שר התחבורה ח' קורפו:

אני מקווה שמגיש ההצעה לסדר-היום, חבר הכנסת ורדיגר, השתכנע מהדברים שאמרתי, ואני מציע לו להסתפק בהם כדי שלא נצטרך להסיר את ההצעה מסדר-היום.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לשר התחבורה. מה אומר חבר הכנסת ורדיגר, הוא מסתפק בתשובתו של השר?

אברהם ורדיגר (מורשה פא"י):

כן, מסתפק.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לך, חברי הכנסת, אני מכריז על הפסקה של 30 דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 21:13 ותודעה בשעה 21:47)

טז. הצעה לסדר

הי"ר ש' הלל:

תודה. אני חושב שהדבר האחרון שאפשר להגיד על הצעת חוק זו הוא שהיא הצעת חוק חפוזה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

זה מה שנעשה עכשיו.

הי"ר ש' הלל:

הצעת החוק הזאת מונחת על שולחנה של הכנסת זה כשנה וחצי, וכל אחד יודע ששום דחייה לא תפתור את הבעיות הקיימות. יש לנו בעיות אמיתיות, ומנסים, עד הרגע האחרון, להגיע לפתרון זה או זה. לכן, לפי דעתי, דחייה לא תוליד שום דבר טוב. התחלנו בדיון ואנחנו נמשיך אותו ונאשר הערב, אני מקווה, את החוק גם בקריאה שלישית.

קריאה:

זו אותה הצעה, אדוני היושב-ראש?

הי"ר ש' הלל:

נשמע מייד.

יז. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 20), התשמ"ו — 1986

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

אקרא את התיקונים כפי שהם התקבלו בוועדת החוקה, חוק ומשפט: בסעיף קטן (ב) לסעיף 144 ייאמר: "פרסום ציטוט מתוך כתבי דת וספרי תפילה, או שמירה על פולחן של דת, לא יראו אותם כעבירה לפי סעיף 144, ובלבד שלא נעשו — יש פה טעות בהדפסה — מתוך מטרה להסית לגזענות".

סעיף 144 ייאמר בו: "המחזיק לשם הפצה פרסום האסור לפי סעיף 144 כדי להביא לגזענות, דינו מאסר שנה והפרסום יחולט".

אדוני היושב-ראש, הבקשה שלי — — —

אלעזר גרנות (מפ"ם):

ברשות היושב-ראש, אני לא מבין מה זה. מותר לי לשאול? מה זה ספרי דת?

הי"ר ש' הלל:

אני מציע לפנות לספרייה. שם יש כל הספרים, כל הפרוישים והאנציקלופדיות.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אין דבר כזה.

הי"ר ש' הלל:

אני מתכבד לחדש את ישיבת הכנסת. הצעה לסדר לחבר הכנסת, אלעזר גרנות.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע לסדר את הנוסח הבא: הכנסת מחליטה להסיר מסדר-יומה את הדיון בחוק העונשין (תיקון מס' 20), התשמ"ו — 1986, ובחוק לתיקון פקודת טרור (מס' 2), התשמ"ו — 1986, ולדחות את המשך הדיון בחוקים אלה למועד אחר.

הנימוק שלי להצעה זו הוא: לאחר שנה וחצי של דיונים בוועדת החוקה, חוק ומשפט הופך הדיון בחוקים אלה לסחר-מכר מאחורי הפרגוד שבמהלכו נקבעים שינויים מפליגים בהצעה שהונחה על שולחן הכנסת.

לפנינו מעשה של חקיקה חפוזה המבזה את מעשה החקיקה ואת בית-המחוקקים ומרוקנת את החוקים שעמלו עליהם חודשים רבים מתוכנם ומשנה אותם לחלוטין.

הי"ר ש' הלל:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): זה שמאיר כהנא תומך בחוק — זהו צחוק אחד גדול.

הי"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אני מציע לכם, אל תיבהלו זה מזה ואל תבהילו זה את זה. אדוני יושב-ראש הוועדה, אנא בטובך.

אלעזר קולס (י"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטער על ההפסקה הארוכה שנדרשנו לה, אבל זה לא היה מפני שהדיונים בוועדת החוקה, חוק ומשפט התארכו. ועדת החוקה, חוק ומשפט סיימה לפני קרוב לשעתיים את הדיון. הבעיה היתה טכנית, בהדפסת ההצעה.

בכל אופן, על-פי החלטת הכנסת מהיום, אנחנו מגישים כזה תיקון של סעיף 144(ב) ותיקון לסעיף 144, כפי שהוחלט על-ידי ועדת החוקה, חוק ומשפט. לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הכנסת שחתמו על הפנייה הזאת הם חברי הכנסת אבנר חי שאקי, חבר הכנסת דוד ליבאי, חבר הכנסת אוריאל לין, חבר הכנסת יעקב יוסף, חבר הכנסת מיכאל איתן, חבר הכנסת יצחק ארצי, חבר הכנסת אמנון לין וחבר הכנסת חיים רמון.

אני מתכבד להגיש לך את הבקשה שלהם למחוק את ההסתייגויות שלהם לחוק.

עבדאללה דראושה (המערך):

ברשות היושב-ראש, יש לי שאלה מהותית ביותר.

היו"ר ש' הלל:

אתן לך, המתן שנייה. אבל אני מציע, חבר הכנסת קולס, שתחילה תגמור את דבריך.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, לתיקון שלפנינו הוגשו כמה הסתייגויות מאת חברי כנסת, ואני מבקש לאפשר להם להשמיע את הנימוקים להסתייגויות שלהם. בזה סיימתי, ואני אשיב אחרי שנשמע את ההסתייגויות.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת דראושה, רצית לשאול את הנואם, בבקשה.

עבדאללה דראושה (המערך):

אדוני יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, בהצעת החוק כתוב: פרסום כתבי דת וספרי תפילה וכו'. אני רוצה להביא דוגמאות של ספרי דת, למשל ספרים של חומייני, האם הם מקובלים לפי האמור בהצעת החוק הזאת? האם הכוונה כאן היא לספרי הדת הרשמיים של — — — הברית החדשה והתנ"ך? אם זה כך, זה דבר אחר, אלה ספרים מקודשים.

היו"ר ש' הלל:

הבנתי את השאלה, ואני אשיב לך.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני רוצה להסב פעם נוספת את תשומת-לב חברי הכנסת לסעיפים בחוק, סעיף 144(ב) אומר: "המפרסם דבר מתוך מטרה להסית לגזענות, דינו — מאסר חמש שנים". אם כן, המבחן הוא אם היתה בפרסום אותו דבר מטרה להסית לגזענות.

סעיף של "פרסום מותר" אומר, שכל דבר שנעשה שלא מתוך מטרה להסית לגזענות — המבחן הוא המטרה. לכן, אם אתה קורא מכתבי הקודש שלא מתוך מטרה, לא משנה אם אתה קורא מכתבי הקודש או ממקומות אחרים. הסעיף הזה הוא יותר דקלרטיבי, סעיף שבא לבטא מגמה חינוכית ולא משהו אחר. כי הסיפא שלו אומר מחדש: "ובלבד שלא נעשה מתוך מטרה להסית לגזענות". הווי אומר, אם תקרא מכתבי הקודש, ולא משנה של איזו דת, מתוך מטרה להסית לגזענות, זו תהיה עבירה, ואת זה אנחנו באים למנוע. העונש המרבי על העבירה הזאת הוא חמש שנים.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שהבהרתי את הסעיף.

אהרן נחמיאס (המערך):

אני מבקש לשאול שאלה.

היו"ר ש' הלל:

כן, מה השאלה?

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, אני מבקש את תשובתך, הצעות החוק אשר הגיש חבר הכנסת כהנא עד

היו"ר ש' הלל:

באשנב הזה לא ננהל שום ריכוז פילולוגי. נשמע את יושב-ראש הוועדה, רשומות הסתייגויות, חבר הכנסת גרנות, ההסתייגויות שלך רשומה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אני רוצה להבין.

היו"ר ש' הלל:

אני מציע לפנות לספרייה. כל מי שזקוק לסיוע יפנה לספרייה.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

מה זה?

עבדאללה דראושה (המערך):

— — —

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אני רוצה להבין מה זה פולחן דתי.

קריאה:

זה צחוק.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אבקש את תשומת לבכם. אני יודע שהחוק הזה נתון בוויכוח ציבורי. אנחנו מקיימים את הדיון בו במלוא הסבלנות ואורך הרוח, תינתן אפשרות ביטוי לכל אחד כמקובל. עם הרבה הפרעות לא נקדם את העניין. בבקשה, אדוני יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לבקש מחברי הכנסת שלא יתפסו מלה מסעיף בחוק אלא יקראו את הסעיף כולו וייתייחסו לדברים שאמרתי בראשית הישיבה הזאת. הסכרתי שמטרתו של החוק היא חינוכית. הסעיף הזה הוא סעיף הצהרתי.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

זה אינו חוק, זה חוק, זה חוק.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני רוצה שתקרא את הדברים ביחד עם מה שכתוב שם: "ובלבד שלא נעשו מתוך מטרה להסית לגזענות". כל דבר שנעשה מתוך מטרה להסית לגזענות הוא אסור על-פי החוק. אם תקראו זאת בצורה כזאת, לא יהיה מקום לכל ההצהרות המפלגתיות האלה כאן, כי אנחנו רוצים לקבל פה — — —

אלעזר גרנות (מפ"ם):

אתה משמץ את הדת.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

איש אינו משמץ פה שום דת. אין פה שום השמצה של הדת.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת גרנות, נתתי לך אפשרות לדבר, וזה היה כמעט לפנים משורת הדין. אני מבקש להמשיך בדיון בצורה מסודרת.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, הכנסת הפסיקה לבקשתי את הדיון לפני שעות מספר כדי לאפשר לנו להגיע לקונסנסוס כלשהו בוועדה, ואומנם הגענו אליו. כעקבות אותה הסכמה קיבלנו גם פנייה מחברים שהגישו הסתייגויות לחוק, ולפיה הם מבקשים להסיר בזה את כל ההסתייגויות שלהם לחוק הנ"ל. חברי

בין הצעדים שנקטתם כדי לעקף את החוק — וכאן עיקר הסתייגותי — יש השילוב בחוק של מרכיב המטרה להסית לגזענות, כלומר, לא די לכם בהסתה לגזענות בעוכרה אובייקטיבית, אתם דורשים להטיל את החובה להוכיח שהמסית לגזענות עשה זאת במטרה, בכוונה לעשות כן, אתם מבקשים שיוכיחו את הכוונה.

אילו באתם בידיים נקיות, כאילו שיקולים ענייניים לכם, אפשר היה גם להשיב לכם באופן ענייני, אבל אתם לא באים בידיים נקיות בפרשה הזאת. בחוק הטורר, למשל, שתביאו אחר כך, לא הוספתם את עניין המטרה כחלק מההגדרה. מדוע?

יחר על כך, אני מחזיק בידי מסמך בין לאומי, שמדינת ישראל לא זו בלבד שהיא חתומה עליו, אלא היא והקונגרס היהודי העולמי היו בין היוזמים לחקיקתו באו"ם. אני מתכוון לאמנה הבין לאומית לעקירת גילויי האפליה הגזענית. נציג ישראל, ד"ר יאפו, היה שותף פעיל בוועדות הניסוח, והנה, מה אומר הנוסח של האמנה? בסעיף 1 נאמר כך: "כאמנה זו, המנוח אפליה גזעית משמעו היא כל הבחנה, הוצאה מן הכלל, הגבלה או העדפה המיוסדים" — חברת הכנסת גאולה כהן, שמעי הטיב — "על נימוקי גזע, צבע, ייחוס משפחתי, מוצא לאומי או אתני". נציגי ישראל ביקשו שיהיה כל המגוון הזה בהגדרה של אפליה גזעית, וכאן נאמר "שמגמתם או תוצאותיהם יש בהם כדי לסכל ההכרה, ההנאה והשימוש, או לפגום בהכרה, בהנאה או בשימוש על בסיס שווה של זכויות האדם וחירויות היסוד בחיים המדיניים, הכלכליים והחברתיים".

מרסם גלוריה-תעסה (הליכוד):
מאיזו שנה זה?

יאיר צבן (מפ"ם):
בשנת 1966 חתמנו על האמנה, ובשנת 1979, בחקופת ממשלת הליכוד, אשררנו אותה.

מרסם גלוריה-תעסה (הליכוד):
— — — ואיך קרה שציונות זה גזענות?

יאיר צבן (מפ"ם):
כאשר מדובר לא על אפליה גזעית, אלא על הסתה גזעית, הנה מה שאומרת האמנה שאנחנו לא רק חתמנו עליה אלא אף השתתפנו כאמור בניסוחה: "להכריז כעבירה ענישה בחוק כל הפצה של רעיונות המבוססים על עליונות גזעית או שנאה גזעית. הסתה לאפליה גזעית וכן כל מעשי אלימות או הסתה למעשים כאמור. נגד כל גזע או קבוצת בני אדם בעלי צבע או מוצא אתני אחר וכו'". הווי אומר, את עניין המגמה יחד עם התוצאה הכניסו לסעיף העוסק באפליה. כאשר האמנה עוסקת בהסתה היא אומרת: לא מעניין אותי אפילו להזכיר את נושא המגמה. אני קובעת עובדה אובייקטיבית: כל דבר שהוא בגדר הסתה הוא בר-ענישה.

אבל, אם חברת הכנסת גלוריה-תעסה שאלה אותי מתי זה נעשה, אני מבקש לספר לכנסת, שאני מחזיק בידי את הדין-יחשכון של ועדת האו"ם לעקירת כל גילויי האפליה הגזענית, על הופעת נציג ממשלת ישראל לפני הוועדה ב-12 במרס 1985. ומה אומר נציג ממשלת ישראל, שהוא לא דיפלומט, לא פוליטיקאי ולא עסקן, אלא משפטן בכיר, אדם שבקי ברוי הניסוח? אקרא את הנוסח האנגלי, ומייד אחרי את התרגום:

היום התבססו לא מעט, פה ושם בסילוף מדהים, על כתבי הקודש של העם היהודי, האם זה דבר גזעני או לא גזעני?

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
השאלה — — —

היו"ר ש' הלל:
רגע, סליחה, אני מבקש מיושב-ראש הוועדה שלא לענות על הדברים האלה, השאלה שהפנה חבר הכנסת אהרן נחמיאס איננה בסמכותו של יושב-ראש הוועדה, ולא עליו לקבוע זאת, אלא היושב-ראש והסגנים, אני מבקש שלא להיכנס לסוגיה הזאת.

אנחנו ממשיכים, אני מודה מאוד ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

חברי הכנסת, קיבלתי הודעה מחברי הכנסת אבנר חי שאקי, דוד ליבאי, אוריאל לין, אמנון לין, יעקב יוסף, מיכאל איתן, יצחק ארצי וחיים רמון, כי הם מסירים בזה את כל ההסתייגויות שלהם לחוק הנ"ל, נא רשמו לפניכם.

חבר הכנסת שם-טוב, בבקשה.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, בדף ההסתייגויות הצהוב של הנוסח החדש, שהביא עכשיו יושב-ראש הוועדה, יש הסתייגות אחת לסעיף 144 — של חברי הכנסת שולמית אלוני, ויקטור שם-טוב, מרדכי וירשובסקי וחופיק טובי, ולאחר סעיף יש הסתייגות לחבר הכנסת מתי פלד, בנוסח אחר, אני רוצה להצטרף להסתייגות של חבר הכנסת פלד לאחר סעיף, ולא להסתייגות הראשונה של חברת הכנסת אלוני.

היו"ר ש' הלל:
להצטרף אחת יכול עכשיו רק בהצבעה, יש טעות, או שיש שינוי? אם זו טעות ואתה אומר לי שזו טעות, זה בסדר.

לפני שניגש להסתייגויות לגבי ההצעה החדשה שהביא יושב-ראש הוועדה, אתן את רשות הדיבור לכמה חברי כנסת הזכאים לנמק את הסתייגויותיהם עוד מלפני שיצאנו להפסקה, יש שלושה מסתייגים שעדיין יש להם אפשרות להסתייג, והם חברי הכנסת יאיר צבן, ויקטור שם-טוב ורן כהן. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, וביתאים אני אבדוק אם היתה טעות.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אדוני היושב-ראש, בהתאם להודעתה של היועצת המשפטית של ועדת החוקה, חוק ומשפט, הגברת רחל מלחי, ביקש חבר הכנסת ויקטור שם-טוב לרשום את ההסתייגות כפי שהיא נרשמה, ולא כפי שהוא הודיע עכשיו. לכן איני רואה מקום להיענות לבקשתו.

היו"ר ש' הלל:
טוב, חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה.

חברי הכנסת, אני מבקש שקט. גמרנו את השלב של ייחוס כעלמה, והגענו לשלב של הנמקת הסתייגויות. לאחר מכן יביע כל אחד את עמדתו בדרך ההצבעה ולא בדרך של צעקות. כך יהיה. חבר הכנסת צבן, בבקשה, נמק את הסתייגויותיך.

יאיר צבן (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, על הצעת החוק הזאת אמר הנביא: "ויקו למשפט והנה משפט". לכאורה, הבדל של אות אחת בין משפט למשפח, במעשה הבדל של עולם ומלואו, דבר והיפוכו, וכאן שינו לא רק את המשפט, שינו את הכול כמעט.

חוברת ל"ט, ישיבה רל"ה
— הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 20) —

הכעיות. הממשלה הורידה את הצעת החוק הפרטית ואמרה לנו: אנחנו נביא חוק טוב יותר. חזינו שיש חודשים.

לראשונה הגישה הממשלה לכנסת הצעת חוק נגד גזענות ב-7 במאי 1985. בארבע ישיבות נפרדות דנה הכנסת על הצעת החוק של הממשלה. היא הועברה לוועדה לאחר שלושה חודשים, ב-9 ביולי 1985. שבעה חודשים היתה הצעת הממשלה בוועדת החוקה, חוק ומשפט. אילו מאמצים לא נעשו, גם עליידי הממשלה, כדי לשנות ניסוחים, להגיע לפשרות, לתפור טלאים, סוף סוף, ב-10 בפברואר 1986 הובאה הצעת חוק לכנסת מטעם הוועדה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

עברו שבעה חודשים נוספים של דינוי סרק בחוק הוועדה, כאשר הקואליציה מתמודדת בתוכה. לאחר שבעה חודשים של דינויים נוספים בוועדה, ותמרונים שונים ומשונים, מביאים לנו הערב, עד שעות מאוחרות של הלילה סוף סוף, הצעת חוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

איזה ביזיון היה היום, כשלב מאוחר כל כך, לאחר כשנתיים של דינויים מבקשת הקואליציה את הפסקת ישיבת הכנסת. ברגע האחרון נכרו שדרושה "אחרות לאומית" סביב חוק זה, שצריך "קונסנזוס רחב".

ואז מתחילים להטליא טלאים, מעבירים את הנושא שוב לוועדת החוקה, חוק ומשפט; ועדת החוקה, חוק ומשפט מפסיקה את הדיון, מסתבר שאין להם נוסחה משותפת אין "אחרות לאומית" עד בסופו של דבר, היום, לאחר 20 חודשי דינויים, בשעה עשר וחצי בערב, אנחנו מקבלים "נוסחה חדשה" של אותו חוק.

חברים, כשאתם בודק את החוק, את מה שיש בו ומה שאין בו, כל אדם אובייקטיבי, כל אחד מכם יבוא ויאמר: התיבחה של העם: הבו חוק לבלימת הגזענות — נשארה ללא חשיבה.

ההר הזה של דינויים הוליד עכבר עלוב. הלא יש לכם בעיה: הגזען מספר אחד של הארץ הזאת מודיע היום מעל במת הכנסת שהוא יצביע בעד החוק נגד גזענות שאתם מביאים. האם אינכם מרגישים את הגיחוך? והוא עושה זאת בשם הדת ובשם הציונות. נו, מה אתם אומרים?

איזה חוק אתם מחוקקים היום? החוק של היום גרוע יותר מהחוק שהממשלה הביאה ב-7 במאי 1985. מהנוסחה שמגדירה גזענות מחקתם את המלה "דת", שהופיעה בנוסחה הקודמת. באותה נוסחה של גזענות אתם מונעים להוסיף את המלים "אפליה גזעית", אתם מדברים רק על הסתה. בנוסח של היום אתם מדברים רק על הסתה נגד ציבור ולא על פגיעה בפרט. ואתם דוחים הסתייגות שלנו לכלול גם את הפרט שנפגע מהגזענות הזאת. ועל חוק זה אתם אומרים שהוא יכלול גזענות? איזו אשליה, איזו הולכת שולל. מה אתם אומרים לעם שמצפה לחקיקה אפקטיבית, לבלימת אחד האסונות שלנו, של התפתחות גזענות במדינת היהודים?

גאולה כהן (התחיה):

אתם אשמים — —

ויקטור שם-טוב (מפ"ס):

חברי הכנסת, אני רוצה לומר היום כמה מלים מן הלב דווקא לחברי הכנסת הדתיים. מה אתם עושים? אתם נותנים יד להשמצת דת ישראל, שיש בה, לדעתי, עקרונות וערכים יוצאים מן הכלל. התואמים את האידיאלים ההומניסטיים הגדולים של האנושות. עצם העובדה שלפי הדת האדם, כל אדם, נולד בצלם אלוהים — לדעתי זה אחד הדברים היפים וההומניסטיים

Whereas under the current law, the intent to incite to racism had to be proved, under the new law any racist statement in itself warranted prosecution.

כלומר, בה בשעה שבחוק העונשין הקיים דרוש להוכיח את הכוונה ואת המטרה, אנחנו, ממשלת ישראל, הבאנו לכנסת הצעה, שלפיה בחוק הגזענות החדש לא יהיה צורך להוכיח את המטרה. די יהיה כעובדה שזאת הסתה.

אם כך, זה אינו עניין של אי-הבחנה, רבותי. אתם הייתם מודעים לשאלה הזאת של המטרה והכוונה, אבל מצדה השני של המטבע, כאחם והתנאתם בפני הוירה הבין-לאומית שיש לכם חוק משופר שעל-פיו לא צריך להוכיח כוונה. והיום אתם מעמידים פני מיתממים ואומרים שהעניין הזה של שילוב מרכיב הכוונה והמטרה הוא "משום", ו"משום" ו"משום".

אני רוצה לסיים ולומר לכם, חברי הכנסת, שתזכרו שהאמנה שחתמנו עליה, ושהיינו בין יוזמיה, לא היתה אמנה למניעת הסתה גזעית. יש כאן אלמנטים של הסתה, אנחנו יזמנו והצטרפנו ואשרנו "אמנה בין-לאומית לעקירת כל גילויי האפליה הגזענית". ואחם, את עיקר הנשמה — את נושא האפליה — עקרתם והוצאתם מהחוק נגד גזענות.

לפני ארבע שנים הזהרנו אתכם חברי ואנוכי מפני הסכנה. עלה שר המשפטים דאז, משה נסים על הדוכן הזה והשיב לי: אתה צודק באופן עקרוני, אבל אתה מגויס בסכנה. בוועדה אמר לנו פרופסור זמיר: אתם צודקים באופן עקרוני, אבל אתם מגזימים בסכנה. נאלצתם להודות בטעות לאחר מעשה. אני מציע לכם לשעות לאוהרה היום ולשנות את הצבעתכם ברגע האחרון.

היור' ש' הלל:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת ויקטור שם-טוב לנמק את הסתייגותו.

ויקטור שם-טוב (מפ"ס):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לנמק עכשיו בכח אחת ארבע הסתייגויות שלי.

היור' ש' הלל:

אתה מתכוון גם של התוספת?

ויקטור שם-טוב (מפ"ס):

לא, אינני מתכוון לתוספת. יש לי ארבע הסתייגויות: 1144, 1144, 1144, 1144.

חברי הכנסת, עם הופעתו של גזען בכנסת —

מאיר כהנא (תנועת כך):

איפה?

ויקטור שם-טוב (מפ"ס):

— ועם ההתפשטות הגזענות בחברה הישראלית. ובמיוחד בדור הצעיר, ובמיוחד בין יהודים דתיים, וגם בין יהודים חילוניים, חל ועזוע עמוק, ומצדדים שונים בחברה הועלתה התיבחה: הבו כדחפיות חוק נגד הגזענות. הזעזוע הוא טבעי ומובן. מדובר בתופעות של גזענות בקרב עם שסבל יותר מכל עם אחר מגזענות.

כתוצאה מועקה זו הציעו כמה חברי כנסת, ובהם חבר הכנסת מתמר ותר בשם סיעת מפ"ס, הצעת חוק פרטית לבלימת הגזענות. זו היתה הצעת חוק אפקטיבית שעונה על

אין בהצעת החוק הוצאת של הממשלה שום זכר לצעד כלשהו נגד קיומו של ארגון גזעני במדינת ישראל. חרשו לי להביא את דעתו של פרופסור ידוע למשפטים, שהופיע גם בוועדת החוקה, חוק ומשפט בנושא זה, הפרופסור פלר. הוא אמר לנו: "אם המחוקק אינו מקנה לבתי המשפט כלים לפגוע בארגון גזעני, היינו פגיעה בחבריו, פגיעה ברכוש, במקומות הכינוס שלו וכיוצא בזה, לא העלינו מאומה".

גם אני וגם חבר הכנסת ליבאי הצענו הצעה בוועדה לכלול בחוק שלילת קיומו של ארגון גזעני — הגדרנו בחוק מה הוא ארגון גזעני, והצענו שאפשר יהיה לחבוע אותו לדין על הסתה גזענית או על תעמולה גזענית, להחרים את רכושו, להביא לדין את ההנהלה שלו, את הפעילים שלו, לאסור איסוף תרומות בשבילו, ואתם, מהקואליציה, כולכם נותנים יד להסרת הסתייגות כזאת, שהיתה נותנת לחוק הזה שיניים והיתה אוסרת את קיומו של הארגון של הגזען הזה שיושב בכנסת.

אתם מביאים חוק חיוור שאין לו שיניים. זה אינו חוק אפקטיבי, הוא לא פותר שום בעיה, ובצירוף לחוק הזה אתם מביאים גם חוק נגד הטרור — נדבר עליו בשלב הבא — והוא בורש וחרפה למדינת ישראל ולספר החוקים שלה.

אין אפשרות להתייחס ברצינות לחקיקה הזאת. לכן, אדוני היושב-ראש, אנחנו נצביע נגדו אם הסתייגויותינו לא יתקבלו.

היו"ר ש' הלל:

חננה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, ברגע האחרון ממש אני רוצה לבקש מיושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט למשוך את הצעת החוק הזאת בחזרה. וזה לא משום שהצעת החוק הזאת איננה מממשת את כוונתה של הכנסת — שהיתה הדוחפת לחקיקת חוק שבא למנוע הסתה גזענית — לא משום שהחוק הזה לא בא לענות על הציפייה של הכנסת לחוק שיאפשר להתגבר על תופעות של גזענות מתגברת בחברה. אני בא לבקש, ממש לבקש ברגע האחרון: מוטב לנו בלי החוק הזה, ובלי חוק נגד גזענות בכלל, מאשר אתו. החוק הזה הוא חוק לחיפוי על מעשי גזענות. אין לי מלה אחרת לתאר אותו. ואשתדל להוכיח זאת.

אדוני היושב-ראש, הלוא מה שקרה כאן הוא, שמרוב שרצינו — גם בעלי הכוונות הטובות — שאדם יהודי רחי לא יוכל להיות מואשם בגזענות באשר הוא כזה, נוצר מצב שבו כל אדם שירצה בכך יוכל, בשם הדת, לחפות על גזענותו.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה אתה מדבר סתם שטויות, אתה לא קראת את החוק?

היו"ר ש' הלל:

אל תפריע. חבר הכנסת איתן, אני מבקש שלא להפריע בשלב הזה. טוב? את כל הוויכוחים יכולתם לקיים במשך השנתיים האחרונות.

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא חדש.

היו"ר ש' הלל:

תסלח לי, אל תפריע, אנחנו מוכרחים לגמור היום את הישיבה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אילו הביאו חכמים גדולים כמון הצעת חוק שכנהא לא היה תומך בה — — —

ביותר שיש לנו. ובמקום שתבואו ותתווכחו עם האדון הזה — — — אתם נגידים אחריו.

מאיר כהנא (תנועת כך):

איזה אדון?

יקטור שטייטוב (מפ"ם):

אם הוא מצטט מדברי הקודש ציטוטים לא נכונים, חוכיתו לו שהוא זייפן. אבל אם הוא מצטט דברים נכונים, אתם חייבים לומר: הדברים הנכונים — בזמנם נאמרו. יש רלטיביזם בהיסטוריה: דבר שאולי היה נכון לומר אותו לפני שלושת אלפים שנה, אין לומר אותו היום. אם אתם מרשים לו להביא את הציטוטים בהקשר עם המציאות הקיימת היום, כהנחיה למדיניות אקטואלית, אתם מצטרפים לגזענות ומשמיצים את רח ישראל.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אתה משמין את הדת.

יקטור שטייטוב (מפ"ם):

איך אתם, רבותי חברי הכנסת הדתיים, לא מרגישים שאתם נותנים יד להשמצת דת ישראל — — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת כהנא, אתה לא תפריע כאן.

מאיר כהנא (תנועת כך):

היו"ר ש' הלל:

אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

מאיר כהנא (תנועת כך):

אוה!

היו"ר ש' הלל:

אני קורא אותך לסדר פעם שנייה. אם תפריע פעם נוספת, תצא מהאולם. ואחרי לא תגיד לי עוד פעם "אוה", מפני שאני אוציא אותך בכלל. תשכח מזה, תלמד לדבר בדרך-ארץ. את זה עוד לא למדת.

אבנר חי שאקיי (הסיעה הדתית-לאומית):

תרגש לי שאלה, חבר הכנסת שטייטוב.

יקטור שטייטוב (מפ"ם):

כן, אני מרגיש לך, לא על חשבוני, על חשבון — — —

היו"ר ש' הלל:

על שום חשבון. לכל אחד-יש פה חשבון שלו. אין על חשבון. זה על חשבון הזמן של כולם. אל תשאל עכשיו שאלות. ואל תענה על שאלות. כל אחד יאמר את דברו בצורה מסודרת.

יקטור שטייטוב (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, אין זה מקרה שהמשפטן ד"ר יעקב יינורוט, שדווקא השדולה הדתית הטילה עליו לכתוב חוות דעת על החוק הזה, אמר על הצעת הממשלה הטובה הזאת מלפני שנתיים: "ההצעה הקיימת מוטב לה שלא נבראה משוכראה. היא לקויה מכל בחינה שהיא, הן מבחינת מה שיש בה והן מבחינת מה שאין בה".

אדוני היושב-ראש, עכשיו אני רוצה לנמק את שתי הסתייגויות שלי, שלא היו, למעשה, הסתייגויות שלי בלבד, הן היו הסתייגויות של חבר הכנסת ליבאי ושלי. ושימו לב, חברי הכנסת, חבר הכנסת ליבאי נעלם מהישיבה. ואין זה מקרה. הוא נאלץ עליידי הנהלת הקואליציה למחוק את הסתייגויותיו מלות ההסתייגויות.

חוברת ל"ט, ישיבה רל"ה
— הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 20) —

שהחוק יהווה חיפוי להסתה גזענית. לכן אנחנו מבקשים: תמשכו אותו ברגע האחרון, מוטב בלעדיו. אל תעשו טובות לאיש. נתמודד עם הבעיה בצורה אחרת. אולי באמת תשבו עוד שנה, אבל תביאו חוק שיתמודד עם הגזענות מעט יותר מאשר החוק הדרקוני שאותו הבאתם לנו. הרי אנשים מן הסוג של הגזענים שראינו כאן ישתמשו בו כדי להסית ליתר גזענות. דבר שלא התכוונתם אליו, ואני מאמין שרובכם לא רציתם בו.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, לנוסח החדש שהביא יושב־ראש הוועדה יש כמה הסתייגויות. אני אתן, כמובן, רשות הדיבור למסתייגים. היה רצוי שהנואמים יביאו בחשבון שיש לנו עוד חוקים שהם ירצו להסתייג בהם, ולכן ככל שיקצרו ייטיבו גם עם עצמם.

רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית, אני מציינת כסיפוק שחברי הקואליציה הבינו שהנוסח הקודם היה אומנם — אף שכבר הביאו אותו כאן לקריאה שנייה ושלשית — היתר בלתי מרוסן להפצה ולמעשה הסתה גזענית. הם הבינו שתהיה זו חרפה לכנסת להביא חוק כזה, והלכו ואספו את ועדת החוקה, חוק ומשפט כדי לתקנו.

אך הם לא תיקנו, ואף שהצענו להם מוצא, אין מוכנים לקבל את המוצא הזה. כי מה קרה, ואין לי טענות למחנה הזה: אילו מפלגת העבודה הסוציאל־דמוקרטית מראשיתה היתה עומדת על עקרונותיה ומנסה להביא חוק נאור וצודק ברוח מגילת העצמאות, ברוח הרעיונות של המצע שלהם ועומדים על כך בתוקף, איש לא היה יכול לצאת נגדם. מי המציא את המלה "במטרה" — מפלגת העבודה. מי הציע עכשיו להכניס את הנושא של הפולחן לחוק פלילי, שאיש לא יודע מה זה, ויצטרך ללכת לבתי־משפט — לא לבתי־דין רבניים. לבתי־משפט — להתדיין מה זה פולחן, ואם הפולחן הזה יש בו הסתה גזענית או אין בו הסתה גזענית ואם הוא נעשה מתוך מטרה להסתה גזענית? מי המציא את ההמצאות האלה? לא הציבור הדתי אלא מפלגת העבודה הסוציאל־ליסטית והדמוקרטית המציאה את המעשים המעוותים האלה. כדי לשאת חן בעיני יהדות ה"כסאח" שאנחנו עדים לה היום: לא היהדות, אלא יהדות ה"כסאח".

רבותינו ידעו להפריד בין אל רחום וחנון לבין אל נוקם, ובתפילת שמונה עשרה אינכם מכניסים את הנקמה, ומדוע? מפני שיש סוג של הלכות, יש סוג של דברי חכמים שנאמרו בתקופות מסוימות ובסיטואציה מסוימת והם בבחינת הלכה ואין מורין כן. מה שידעה היהדות בתקופת חייה היצרים, שיש הלכה ואין מורין, שיש דברים שאבר עליהם כלה, שיש דברים שהם בחזקת אונברזיות, הכנסת הזאת היום, בשותפות פעילה של המפלגה הליברלית, במרכזאות כפולות ומכופולות, והמפלגה הסוציאל־דמוקרטית במרכזאות כפולות, כיוזמה משותפת כזאת, הפכה לקדושים ומעוררים ומקמים ומחדשים את כל ההלכות שאין מורין כמותן עוד.

עכשיו, אנחנו באנו ואמרנו: חשוב לכם שבצע הפרסום המדעי תהיה אפשרות לפרסום מתוך כתבי הקודש, שזה מובן מאליו ואין צורך לומר זאת בחוק. אנחנו אומרים: בסדר, את סעיף 44ג(ב) יש למחוק ולשלב בחלק הזה גם ציטוט מכתבי הקודש. לא נחה דעתכם. ידידי משה שחל, המשפטן, רץ יחד עם העורר האישני של הוד מעלתו רבי מאיר כהנא ומצא את הנוסח שצריך להוסיף — "פולחן". פתאום גם ה"אישיות" הזאת התחילה להסתובב בוועדת החוקה.

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא היה תומך ככל הצעה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הרשה לי, עכשיו אני מדבר, לא אתה.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת איתן, נא לא להפריע.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לפחות תשפוט לפי התוצאה, גם זה דורש לפעמים קצת שכל.

אם אדם שאתה אמור לחוקק נגדו, כביכול, את החוק יתמך בו הערב ויצביע בעדו, וקורבנותיו עד אחד מתנגדים לו, האם הגעת לתוצאה המקוה ויש לך עוד החוצפה להעיר הערות?

אביא לך דוגמה שנייה: האם באמת כל חברי הכנסת המייצגים כאן את הדת מתכוונים לחפות על אדם שיבוא ויאמר בשם ההגדרה "טוב בגויים הרוע", שהוא בא, כביכול, להגן על דת ישראל? זאת כל רת ישראל אצלכם? אתם מוכנים, בשם הציטוט הזה, להגן על כל אדם המייצג כביכול את מערכת הערכים של העם היהודי? כולכם מסכימים לזה?

שבח וייס (המערך):

— — —

היו"ר ש' הלל:

לא, לא, לא. עכשיו אתם לא תשכנעו איש, אם קשה לך, צא החוצה, עכשיו לא תשכנעו זה את זה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני, היושב־ראש, הלוא אני אומר דבר שנגזר מתוך ההגדרה שהובאה כאן. זהו ציטוט, אחרי הציטוט הזה יכול להסתתר כל גזען, ותיכף אומר מלה על התחכום של הגזענות שעמה מנסים להתמודד באופן הזה.

או כל מי שיאמר בשם "החרם תחרימם, השמד תשמדם", שזאת היתה כוונת העם היהודי, ובשם הזה יבוא ויסית ויאמר: אני, בסך הכול, בא להגן על דת ישראל, ולהראות את הפסוק ואת מקורותיו?

היום אתם מוכנים לתת נשק בידי גזענים בעלי כוונה להשתמש בציטוטים כדי להסתתר מאחוריהם ולהטיף לגזענות ואינכם מוכנים לומר לעצמכם שאתם נותנים נשק בידם? לא רק שאינכם מונעים אותם ממעשי גזענות, אתם נותנים בידיהם נשק כדי להטיף לגזענות. לכן מוטב, גם מקודת ראות זו, בלי החוק הזה מאשר עמו.

והדבר האחרון, רבותי חברי הכנסת, אני פונה באמת אל ספסלי המערך והליכוד: מה זה "מתוך מטרה"? האם אתם משחקים כאן עם אנשים גלויי לב, בעלי כוונות פשוטות ותום לב? עם הבעיה של ההתמודדות עם הגזענות היא בעיה של התמודדות עם אנשים בעלי כוונה, ואנשים בעלי כוונה עד כדי כך חזקה ולוהטת ומסוכנת שהם ינסו להסוות אותה בכל דרך שהיא. ההסוואה הזאת היא הסוואה שיכולה לקדש את השקר ואת הרמייה ואת ההונאה. ואתם באים לומר לי שבהגדרות מן הסוג הזה שאתם כותבים כאן אתם באים להתמודד עם גזענות? הלוא בעצם ההגדרה שהכנסתם "מתוך מטרה" יש משום חיפוי יל בעלי הכוונה להסית לגזענות.

לכן, מוטב בלי החוק הזה. אתם מכריחים אותו להצביע נגד חוק שאמור, כביכול, למנוע הסתה גזענית, מתוך ידיעה

שאל המאהב מה עושים, הכניסה אותו האשה לארון. הבעל פתח את הארון ושאל: מה אתה עושה פה? אמר לו המאהב: ואם אני אגיד לך שאני מחכה לאוטובוס מספר 5?

כך גם כאן. המחזיק פרסום אסור על-פי החוק לשם הפצה, זו עדיין איננה עבירה לשיטתכם, אדוני שר האנרגיה, עורך-הדין משה שחל, אלא יש צורך בנוסף על כך למצוא אותו שם, למצוא את החומר, וגם אם זה חומר אסור והוא נמצא שם לשם הפצה — גם אז עדיין יש להביא ראיה שהיתה לו מטרה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

סלחי לי, את לא קוראת נכון. החוק אומר — — —

היו"ר ש' הלל:

לא, השר שחל, אני מצטער. בשלב הזה אין ויכוח וקריאות.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הוספת: כדי להביא לגזענות. שינית את המטרה והוספת "כדי להביא לגזענות". בשביל מה הוא מחזיק חומר אסור, והוא מחזיק אותו לצורכי הפצה? לשם מה הוא מחזיק אותו — האם לא כדי להביא לגזענות? למה להביא — לטרת העם? לניקוי הארץ מכל הגויים? למה הוא מחזיק את זה?

הסעיף הזה יש לו מקום בספר החוקים בלי ה"כדי" וכלי ה"מטרה" אלא "המחזיק דינו שנה" וכו'. זוהי ההצעה שלנו. אם אתם תשאירו את ה"פולחן", אם תשאירו את שאר הדברים האלה, אני מבינה בהחלט על שום מה הודיע חבר הכנסת מאיר כהנא בשמחה רבה ובשביעות רצון שהוא יצביע בעד החוק הזה — מפני שהוא או הגזענות או הדרך שבה הוא נוהג עומדים לנצח את הכנסת, לא מכוחו אלא מכוחכם. ואנו, כמוכן, לא נצטרף לדבר הזה. תודה.

היו"ר ש' הלל:

תודה לחברת הכנסת שולמית אלוני. רשות הדיבור לחבר הכנסת ויקטור שמ-טוב.

ויקטור שמ-טוב (מפ"ם):

אני מוותר.

היו"ר ש' הלל:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דבר אחד אסור שאנחנו נעשה — אסור לנו לרמות את עצמנו, אסור לנו לרמות את הציבור, כאשר אנחנו עוסקים בחקיקה שיש לה משמעות, כאשר אנחנו מנסחים סעיפים שהם חסרי נפקות משפטית כלשהי.

בתיוקן שנעשה בסעיף 144, בנוסח החדש, לאחר שהתברר שהיה צורך להוציא את העו מן הבית ולעשות משהו, מפני שהיא הסריחה יותר מדי בנוסח הקודם, עכשיו יש לנו תיוקן האומר: "פרסום ציטוט מתוך כתבי דת וספרי תפילה" — דבר שאני יכול להבין אותו, אני יודע מה זה. אנחנו עוסקים בחוק פלילי, ואני יכול להסכים עם זה או לא להסכים, אבל יש משמעות למלים האלה.

אבל, אם אני אומר ששמירה על פולחן של דת לא יראו אותה כעבירה לפי סעיף 144, הרי אני יודע מה אני כותב בספר החוקים שלנו. אני יודע איזה מוח משפטי פורה או איזה מוח פוליטי פורה עוד יותר רוצה להכניס לספר החוקים שלנו משהו כדי להפסיק את דעתם של חוגים מסוימים ולהגיד: אתם יכולים לישון בשקט.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
סליחה, קודם כול לא רצתי אתו.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא אתו? לא רצת — הלכת מדורות.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
לא הלכתי.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כאו אליך. סליחה, אדוני השר, אליך באים לחלות את פניך.

היו"ר ש' הלל:

השר שחל, עזוב את זה.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
קודם כול צריך לדייק. אילו את הצבעת בזמנך על ההצעה — — — זה לא היה קורה.

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר שחל, אנחנו לא ניכנס לזה עכשיו.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא רצת, הלכת, אבל דיברת אתו?

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:
עם מי?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
עם העוזר של ה — — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת יוסי שריד, אני מבקש.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

שוב לא מדייקים ואומרים דברים — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
השר משה שחל, את ה"מטרה" אתה המצאת, ובמטרה הזאת שאתה המצאת — — —

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

השר משה שחל, ישבת במקומך ונחה עליך הרוח ובאה עליך ההארה ואז יצאה לך ההערה ומצאת פתרון כיצד לחלות את הציבור שחושב שיש לקדש כל דבר ומצאת את המלה "במטרה", אף שכמשפטן אתה יודע שממילא בכל מקום אין עבירה פלילית בלא כוונה. למה הדגשת את זה ובאותה נשימה לא דרשת "מטרה" בעניין האחר שעוד נדון בו היום? שם פתאום אין צורך, שם פתאום המחשבה הפלילית שלך שונה. כי פה באת לחלות פני מישור ולתת חיזוקים לעניין.

אנחנו מציעים לכם כמבחן אפשרות לקבל את הסעיף הזה — הגם שכפי שאנחנו מציעים אותו הוא רע — בשילוב של 144גא) ר(ב), (כ שבסעיף (ב) מחוקה המלה "פולחן". ונראה כיצד הכנסת הזאת תקבל את הדברים.

ודאי הוא שבסעיף 144, "המחזיק לשם הפצה פרסום אסור לפי סעיף 144ב", לא די היה לכם לקבוע שדינו מאסר, אלא הוספתם בו "כדי להביא לידי גזענות".

הרשו לי לחזור על מה שסיפרתי היום בוועדת החוקה, חוק ומשפט, את הסיפור על פלוגת שהביאה הבייתה את מאהבה ובעלה נכנס בשעה לא מתאימה והפתיע אותם. כאשר

אלעזר גרנות (מפ"ס):

למשל, הוצאת הגופה של תרזה אנגלברין.

מרדכי ורשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני לא הייתי עושה שימוש בטרנדית הזאת אפילו כשביל קריאת ביניים.

אני חושב שאנחנו, כבית מחוקקים, מרמים את עצמנו ומרמים עוד שלושה מיליונים וחצי תושבים במדינת ישראל, יהודים ולא-יהודים, על-ידי הוספת מלים ואנחנו אומרים: אנחנו נלחמים נגד גזענות, כאשר בעצם אנחנו מכניסים דבר כזה לספר החוקים.

זו איננה מלחמה בגזענות אלא להיפך, זה עידוד לה. נכון, שזה טוב יותר מהגרסה הקודמת שהיתה מנוחת לפנינו, שעד כדי כך הטרידה את כולם שבאמצע הדיון, תוך כדי הקריאה השנייה והקריאה השלישית, פתאום הבינו שאי אפשר כך. אבל גם ההצעה החדשה איננה מעוררת לא תיאבון ולא אמן בחקיקה שלנו.

אני קורא לחברי הכנסת לחזור בהם, למחוק כליל את הסעיף הזה מהחוק, ואם לא למחוק אותו, הרי לפחות להשמיט את המלים האלה לגבי שמירה על הפולחן של הדת. המלים האלה פותחות פתח רחב מדי לפעולה של הסתה כענייני דת שאין לה חקרים, או שזה כלכול הנוסח של ספר החוקים הפלילי שלנו. כשני המקרים אנתנו לא עושים מלאכתנו נאמנה. אם אנתנו רוצים לסיים אחרי חודשים רבים עבודה של ממש בתחום המלחמה נגד ההסתה הגזענית, וחזרנו לממדים שזו לא אפליה ולא מלחמה בגזענות אלא בסך-הכול מלחמה נגד ההסתה הגזענית, הרי לפחות את זה כואו ונעשה עד הסוף. על-ידי הכנסת המלים האלה אנחנו עושים שירות רע לחוק ולמלחמה בהסתה הגזענית.

אני שואל באמת את השר שחל, שהיה כה אינסטרומנטלי, לצערי הרב, בחוק הזה, על-ידי הכנסת המלה "במטרה" או "בכוונה" בשלב מסוים — ואהא יודע כמה אתה מכבד על הפעלת החוק הזה — אם נתת את ידך לרברים האלה, פגעת במאבק, אולי לא מתוך רצון אלא מתוך ניסיון לקיים דבר, אבל גרמת לנסיגה גדולה במלחמה נגד הגזענות כאשר הצעת את הפתרון הזה.

אני קורא לכנסת שלא לקבל את התיקון הזה, כי אם נקבלו — החוק שאנחנו רוצים לחוקק לא יהיה חוק שנוכל להתנאות בו ולא יישמש כלי במערכה נגד הגזענות. תודה.

היור' ש' הלל:

תודה. רשות הדבור לחבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כדי שהדבר יתוקן בנייר הצהוב החדש אני רוצה להודיע שהסתייגותי לסעיף 144ג(ב) היא ביטול הסעיף, מחיקתו ולא תיקונו.

חברי הכנסת, הפסקת הדיון בחקיקה מתוך קנוניה קואליציונית נוספת במלאכת עיקודו והוצאת נשמתו של חוק, שנועד להיות נגד גזענות — הפסקה זו הערב, שנועדה להוריד הסתייגויות מסוימות במחנה המערך, היא צעד שמצד אחד מבזה את עבודת הכנסת ומתעלל בה, ועל כך מביעים אנו את מחאתנו הנמרצת, אך מצד אחר שינויים אלה, במיוחד לגבי סעיף 144ג(ב), יש בהם כדי להחיר, בשם הגנת הדת והפולחן הדתי, את הגזענות ולהפיץ אותה.

אני חושב שהניסוח של סעיף זה, יותר משהוא מגן על

הדת, הוא מכתיב אותה בגזענות ובהסתה לגזענות ומציג אותה כזקוקה לחקיקה הנותנת לה חסינות. אבל הדבר החמור והמסוכן מכול הוא הפיכת החוק המובא לפנינו מחוק נגד הגזענות לחוק הממסד את ההסתה לגזענות והופך אותה למעשה מותר ומעוגן בחוק.

אחרי היריון של שנה וחצי הקואליציה של המערך, הליכוד והמפלגות הדתיות מביאה לכנסת חוק נפל, חוק שלא זו בלבד שהוציאו ממנו את נשמת המאבק נגד תופעת הגזענות, המחשפוט לדאגתנו במדינה, ולא זו בלבד שאין בו איסור על אפליה גזענית, ולא זו בלבד שאין בו איסור על מעשה של גזענות, אלא הוא אף בא וממסד הסתה גזענית, נותן לה חסות ומסוכך עליה.

לכן, חברי הכנסת, לא מקרה הוא שכהנא, שהחוק הזה צריך היה להיות תגובה להופעתו המחפירה בחיים הציבוריים, שכהנא מודיע שהוא יצביע בעד החוק, שורשי תופעת הגזענות, שמהם יונק הכהניזם והם מצויים עמוק במדיניות חוגי השלטון בישראל, במדיניות הכיבוש והאפליה הלאומית — הפיכת התושבים הערבים לאזרחים מדרגה שנייה ומדרגה שלישית, רמיסת הדמוקרטיה וחסמת הדרך בפני דו-קיום בשלום ובכבוד בין שני העמים — שורשים אלה של הגזענות הביאו לנו אחרי חודשים רבים של קנוניות חוק, שגולת הכותרת שלו היא תמיכת כהנא בחוק, במקום לנדות את כהנא, הוא מוצא בחוק הזה עוגן להמשיך בעזרתו את פעילותו הגזענית.

הקואליציה של הליכוד, המערך והמפלגות הדתיות, שכהנא הצטרף אליהן, הביאה עתה לכנסת את חוק נגד הגזענות אלא חוק היתר לגזענות. עתה מסתבר שהכוונה האמיתית מאחורי החוק הזה, המתיימר להיות נגד הגזענות, היא לתת כסות וסיוע לחקיקת החוק המביש והמסוכן נגד מפגשים בין ישראלים לפלשתינים למען השלום.

אני פונה לחברי סיעת המערך, שבתחילה אולי האמינו בתום לב שמביאים לכנסת הצעת חוק נגד הגזענות, הנוכחים עכשיו לדעת שתטאו פעמיים: פעם אחת על שהרגו בקנוניה קואליציונית את החוק נגד הגזענות, ופעם אחרת על שבכנסת החוק האומלל הזה יביאו בעוד שעה את החוק נגד השלום, האוסר מפגשים בין ישראלים לבין פלשתינים. לכן אני קורא ברנע האחרון: קחו חזרה את הצעת החוק האומללה הזאת, טוב יותר למאבק נגד הגזענות בלעדי החוק הזה.

היור' ש' הלל:

תודה. רשות הדבור לחבר הכנסת יובל נאמן.

יובל נאמן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בחיקון שנעשה בסעיף 144ג(ב) הוצאו כמה דברים ונשאר רק הנושא: "ציטוט מתוך כתבי דת וספרי תפילה — — — לא יראו אותם כעבירה לפי סעיף 144ב, ובלבד שלא נעשו מתוך מטרה להסית לגזענות". אנחנו מבקשים להוסיף משהו ממה שנשמט ומשהו שלא היה, היינו: "או דברים שכוונתם שמירה על הצביון היהודי והייחוד הלאומי".

ידוע, חברי הכנסת, למשל, שארגון כמו האומות המאוחדות מצא פסול בציונות והכריז על הציונות כגזענות, ויש די גורמים בישראל שיכולים כיום מן הימים להיאחו בגושפנקי כה חשוכה ומכוננת כמו הגושפנקי של האו"ם ולראות גזענות בדברים שאנחנו מגדירים אותם כציונות, ולהאשים את מי שיאמר אותם כגזענות.

אנחנו יודעים שאין כל ספק שבמסגרת המאמץ של שיקום העם היהודי עשינו, אנחנו עושים ואנחנו מאמינים שצריך

למה הוא ציטט את הציטוט הזה, אבל היות שזה היה ציטוט מכתבי קודש, מצאו שלטונות הצבא שאין שום פסול בכך. הנה מכיוון שהוא, בסך הכול, ציטט ציטוטים. לזה החוק הזה הולך לתת צידוק. הוא ייתן צידוק לכל מיני ציטוטים כאלה.

מה פירוש שמירה על פולחן של דת? אני מניח שנישואין הם פולחן. מי שיסית נגד נישואי תערוכת ינסה לשמור על פולחן של דת.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
מדויק. קלעת למטרה, וזה מה שאנחנו רוצים.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
ברוך. ודאי, ודאי, אצטט לך זאת מ"מין קאמפף".

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
איך אתה משווה את התנ"ך ל"מין קאמפף"?

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
אני משווה מכיוון שגם כהנא התנגד לנישואי תערוכת מאותה סיבה — — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת שאקי, אני מבקש ממך שלא להפריע עכשיו.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
מי שיסית נגד מפגשים של תלמידי בית-ספר משום שהם עלולים להביא לנישואי תערוכת, גם הוא ישמור על פולחן.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
נכון.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
הסעיף הזה בא לתת חופש פעולה להסתה גזענית מובהקת בשם הדת. כאן רוצים שנראה בזאת עניין של ציטוט תמים. מה לציטוט תמים ולחוק הזה?

מישהו אמר את השטות שגורמים אנטי-דתיים תופסים טרמפ על חוק הגזענות כנגד הדת. זאת שטות ממדרגה ראשונה.

מיכאל איתן (הליכוד):
גם אנטי-לאומיים, לא רק אנטי-דתיים.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
מה שקורה הוא שגורמים גזעניים מובהקים תופסים טרמפ על הדת כדי לזכות בחופש פעולה מוחלט.

מיכאל איתן (הליכוד):
מי שאומר על הדת היהודית "מין קאמפף" הוא בעצמו גזעני.

היו"ר ש' הלל:
חבר הכנסת איתן, נא לא להפריע.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
גזענים מנסים לרכוב על הדת ולזכות בחופש פעולה מובהק, וזה מה שאחם רוצים להשיג עם החוק הזה.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת שאקי, אני אקרא אותך לסדר. אתה לא תפריע.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת פלד, הגזמת.

לעשות. הלאה דברים הקשורים בפרוגרמה מיוחדת לעם היהודי. היו, למשל, תקופות שבהן נושא העבודה העברית היה כראש כל המאווים הציניים, ואין כל ספק שאפשר לומר היום על ספרי ההיסטוריה האלה שהם מלמדים גזענות, אם לא נגן על הצינונות מפני האשמות כאלה.

יש היום בברית-המועצות מסמכים המתפרסמים כל הזמן וטוענים שהצינונות היא גזענות, והם אינם מתכוונים לכהנא אלא למה שעושה היום ממשלת ישראל.

לכן יש טעם וחשיבות להגדיר ברורות, אם כבר יש חוק כזה, שאותם דברים ואותם מעשים אינם מהווים גזענות, כי מי שמחליל בפירושים ובכוונות יכול גם להגיע לזאת. יש לו מספיק אסמכתאות בכתומר המתפרסם, למשל, במדינות השכנות. ידוע שאפילו "הפרוטוקולים של זקני ציון" מקובלים מאוד היום בכמה מארצות ערב. אנחנו נתקלים בחומר כזה, ואם כבר מכניסים סעיפים השומרים על נושאים שלא ייחשבו במסגרת זו של גזענות ושל הסתה לגזענות, צריך לדאוג שספרים של הצינונות ודברי ימייה של הצינונות וגם נושאים אחרים הקשורים ביחודי הלאומי שלנו וכצביון היהודי יהיו מוגנים באותה מידה שמגינים על הפולחן.

בידוע, אנחנו דת שהיא גם עם, וקשה מאוד להפריד בין שני הדברים וצריך לשמור גם על האספקט הלאומי. עד כאן על התיקון.

חברי הכנסת, כללית, אנחנו רואים את כל החוק הזה כמוותר. יש בישראל די חוקים שאפשר היה להשתמש בהם כדי למנוע הסתה לגזענות. אבל, מה שקרה הוא שהבטליונים של השמאל הקיצוני הישראלי ניצלו את הופעתו של חבר הכנסת כהנא ככנסת כדי ליצור דחליל חדש. כמשך שנתיים "טרטרו" את הנוער שלנו בנושא הדמוקרטיה עד שהיא כבר יוצאת להם מן האף. כמשך כל החקופה הזאת ריכזו את כל מעיינינו ואת כל תשומת הלב בנושא שהוא שונה לחלוטין בחברה הישראלית, שהוא זר באמת למסורת היהודית ולמסורת הישראלית, אבל כיוון שהם העלו אותו על נס — נאלצו לעסוק בו ואנחנו מגיעים הלילה עד לחוק הזה.

חברי הכנסת, אנחנו נימנע, תודה.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):
אתה קראת לגירוש חצי מיליון אנשים. היה צריך להעמיד גם אותך — — —

היו"ר ש' הלל:
תודה רבה לחבר הכנסת יובל נאמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, למקרא הנוסח המתוקן של סעיף 144(ב) איני יכול אלא להציג את השאלה: הלנך עיני אנשים באהם? מה עניין פרסום ציטוטים מתוך כתבי קודש ותפילה לחוק הגזענות? כמה אנחנו מדברים כאן? האם מדובר בציטוט תמים במהלך דיון מלומד, או בשיעור בבית-ספר או אפילו בפולמוס תיאולוגי? הלא מדובר בציטוטים שנועדו לשמש תעמולה גזענית מובהקת. זאת הסיבה שבגללה מדובר בציטוטים כאלה.

לכן, איך אפשר לעשות את ההבחנה שלפיה ציטוטים מתוך כתבי דת וכדומה לא יראו אותם כעבירה? לשם מה נועדו הציטוטים הללו? לא מזמן ציטט רב צבאי ציטוטים מספר שדיברו על החובה להשמיד את עמלק, הוא הפיץ זאת בכרוז בקרב כל החיילים, בקרב כל חיילי הפיקוד. לא היה כל ספק

להיות בעיה שבית-המשפט יצטרך לפסוק לגבי האם הציטוט הוא הסתה גזענית או לא.

חברי הכנסת, אני רוצה להסביר לכבודכם מהו בעצם הקריטריון שסעיף זה מעניק לנו כדי להחליט מתי הציטוט הוא אומנם הסתה גזענית ומתי הוא ציטוט תמים מן הדת הקיים לאורכה של כל ההיסטוריה של אותה דת. אשתמש בדוגמה שהביא כאן חבר הכנסת רן כהן, שאמר שבמקום כלשהו מופיעה האמרה: "הטוב בגויים, הרוע". והוא בא ואמר: אם מישור יצטט זאת, הרי זה יכול להיות הסתה גזענית.

חברי הכנסת, נניח שבאחד הפולחנים של הדת היהודית, מישור, בנסיבות כלשהן, אומר את האמרה הזאת, או אמר אותה, או חייב לומר אותה, או אינו חייב לומר אותה באחת ההזדמנויות שבהן העם היהודי חוגג. מתי האמרה הזאת הופכת להיות הסתה ומתי לא? אם יושבים בפסח בקרב המשפחה, או בקיבוץ, ואומרים אמרה כזאת, זה שייך למסורת, זה שייך לפולחן, זו איננה הסתה גזענית. אבל אם יעמוד מישור ויאמר את הפסוק הזה באום-אלי-פחם ברחוב ערב, ואם הוא יאמר זאת ליד כנסייה נוצרית, זאת תהיה הסתה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ואם בכיכר מלכי-ישראל?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
או במחנה-יהודה.

אמנון לין (המערך):

לכן אנחנו אומרים: "שלא נעשה מתוך מטרה להסית לגזענות". אין כל ספק, שכשאנשים מקיימים את הפולחן שלהם, בתוך עצמם, זו אינה הסתה. אבל כשהם באים לביתו של השכן, שאיננו בן לאותה דת ואומרים אותם פסוקים, זוהי מטרה להסית נגד אותו עם. לכן הכנסנו את הפסוק הזה באותו סעיף.

מחמד ותד (מפ"ם):

איפה זה נחשב לגזענות — — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת ותד, אני מצטער מאוד, אני לא ארשה זאת. אני אקרא את האנשים לסדר ואוציא אותם מן האולם. בשעה 23:15 לא תצליחו לשנות זה את דעתו של זה בצעקות. תתרגלו לעניין הזה. גמרנו את הוויכוח.

מחמד ותד (מפ"ם):

רק קריאת ביניים.

היו"ר ש' הלל:

אינני מרשה עכשיו שום קריאת ביניים.

אמנון לין (המערך):

אמר כאן ידידי, חבר הכנסת דראושה, שלא בקוראן ולא בתנ"ך ולא בכוזבית החדשה אין כלל דברים שמביאים להסתה, אלא סביב לדתות. הוא דיבר על חומייניזם. אינני יודע באילו קטעים של החומייניזם הוא מדבר. אבל אני גם כן קראתי.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):

הכוונה שלי לא לחומייניזם — — —

היו"ר ש' הלל:

אני מבקש לא להפריע. אני מבקש להזכיר לחברי הכנסת הנכבדים, דווקא אלה שצועקים, שישמרו מעט כוחות לסעיף הבא. יש להם הרבה זמן לצעוק אחר-כך. לכן, שבו עכשיו בשקט.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

חברי הכנסת, אני מתאר מצב מדויק. העקובות שבמלחמות העקובים שכפוגרומים הוצעו בשם הדת ובשם הדתות השונות. אני כלל לא התפלאתי, לא היה לי שמץ של ספק, שכהנא יתמוך בחוק הזה. חומייני צריך היה מהפכה כדי לזכות באפשרות לנהל מלחמת-שמד בשם הדת. כאן חוק ייתן לכהנא את האפשרות לעשות זאת, הוא כלל אינו צריך מהפכה. כל העולם עומד פתוח לתעמולה המסית, הגזענית שלו, בשם הדת.

האם מדובר כאן כאמת רק בציטוטים לשמם? האם לא ברור — חבר הכנסת נחמייאס העלה את השאלה — באותם חוקים שהוגשו, והם כולם נובעים מציטוט כלשהו, האם הציטוט לא נועד כדי להצדיק פעולה גזענית? ואם זה לא ייעשה באמצעות הצעת חוק של הכנסת אלא ייעשה בנאום או כמאמר זה חזל להיות הסתה גזענית?

בכן אין הבדל בין הסעיף הזה לבין הסעיף שאותו הוא בא להחליף. אנחנו מציעים לבטל את הסעיף הזה כפי שהצענו לבטל את הסעיף הקודם.

הערה נוספת לסעיף 144ד — כבר אמרו לפני, ואני רק רוצה לחזור על הדברים: אדם יחזיק לשם הפצה פרסום אסור, ועדיין מעלים את השאלה, האם הוא יפיץ זאת כדי להביא לגזענות. אלא לשם מה הוא יפיץ זאת? אם הוא מחזיק פרסום אסור לשם הפצה, לא די בכך? צריך להביא הוכחה נוספת כדי להפילול בגזענות. איך מוכיחים דבר כזה?

ברור לגמרי שהחוק הזה נועד לשריין את הגזענים בשם הדת בכל שריון אפשרי כדי שלא יובאו למשפט, ואם הם יובאו למשפט, הם ייצאו זכאים. זאת תכלית החוק הנקרא חוק נגד הסתה גזענית. כפי שאמרתי קודם לכן, זהו הצ'רטר של הגזענות הישראלית. מכאן ואילך, הגזענות הישראלית תפעל באופן חופשי, לא יהיה אפשר לעשות דבר נגדה, ונחזור לתקופות מלחמת הדתות כאשר הפעם הזאת הדת היהודית תהיה זו שתוליך את האופנסיבה.

אני מבקש מכל חברי הכנסת להצביע נגד החוק הזה.

היו"ר ש' הלל:

תודה. כזה חמה הנמקת ההסתייגויות. לפי הודעת יושב-ראש הוועדה, ישיבו למסתייגים שלושה חברים מהוועדה, חברי הכנסת אמנון לין, שבח וייס ואלי קולס יושב-ראש הוועדה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין להשיב על חלק מן ההסתייגויות.

אמנון לין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אומר כמה מלים כלליות כהמשך להצעת החוק. אבל לפני כן הייתי רוצה להשיב למסתייגים לגבי סעיף 1, שהוא סעיף 144ג(ב).

ובכן, עמדו כאן חברי הכנסת המכובדים וטענו, ובצדק, שיש בעיה עם הסעיף הזה, סעיף 144ג(ב). כמה מדובר? נאמר כאן שבכמה וכמה כתבי קודש של דתות, אולי גם הדת היהודית, אולי גם הדת המוסלמית, אולי גם הדת הנוצרית, יש פה ושם אמרות, ביטויים שהם תולדה של היסטוריה של אותה דת באזור זה של העולם בעיקר, שאם מצטטים אותם, הם יכולים להתפרש כהסתה גזענית. ומתוך כך, אמרו כאן חברי הכנסת, שהם חושבים שהחוק הזה הוא חוק מיותר. מדוע? מפני שכל ציטוט של אמרה כזאת מאחד מכתבי הקודש ייהפך

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה החידוש בזה?

היור"ר ש' הלל:

חברי הכנסת מיערי ורין כהן. אני אקרא אתכם לסדר.

אמנון לין (המערך):

אנחנו יוצרים כאן מסגרת חינוכית שלאורה יתחנך דור שלם. עמים רבים בעולם יאיינו לחוק הזה ויאמרו: זאת אומנם מדינה שחרתה על דגלה להילחם בכל גילוי של גזענות כדוגמת הכהנים או כדוגמת כל תופעת גזענות אחרת.

לבסוף, חברי הכנסת, אומר לכם רק משפט אחד: אני מאמין שכל בית — — —

היור"ר ש' הלל:

האם אני יכול לבקש רגע סליחה? — אלה שעומדים פה עם הגב, אני לא יכול להכיר אתכם. מיה עומד מולנו עם הגב? אדוני השר, זה לא מקובל. אי אפשר כך. אתם יכולים ללכת הצדה, אי אפשר לעשות זאת.

אמנון לין (המערך):

כל בית שהאחווה שרויה בו, כל בית שהאהבה שרויה בו הוא כבית מקדש. אני קורא לבית הזה: הכהן נחוקק את החוק הזה, גם אם יש בו פגמים, כדי שנוכל ליצור חברה שיש בה אהבה איש לרעהו, אהבה לכל היקר לנו, לציונות, למדינה, לשלום, לאחווה עמים, לאחווה בין העמים, על-מנת שכל באי ביתנו, כל מי שישתכל אלנו, יתייחס אלינו כאל מקדש לאהבתנו את כל אלה.

אני קורא להצביע בעד החוק הזה. תודה.

היור"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אני מבקש את תשומת לבכם. יש כאן איזו תופעה די משונה. בדרך כלל יש הסתייגויות ומשיב עליהן יושב ראש הוועדה. קיבלתי פנייה שיש יותר ממשיב אחד, ומתחילים להיתוסף חברים אחרים ואנחנו מתחילים את הדיון מחדש. זה לא מקובל עלי. איננו יכולים להתחיל עכשיו את הוויכוח מחדש. כל אחד יש לו טעמים משלו. קודם קיבלתי את העניין, אך אני רואה שהרשימה של המשיבים למסתייגים הולכת ומתארכת, ועוד מעט תהייה הסתייגויות חדשות.

על דעת יושב ראש הוועדה, חבר הכנסת שבח וייס יהיה האחרון שישביע מטעם הוועדה. איני יכול לפתוח את הדיון מחדש.

שבח וייס (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, החוק הזה במתכונתו זאת איננו ממדי-נפש של תנועתנו. אני משוכנע שאילו הצלחנו, פוליטית בבחירות האחרונות, יחד עם אקזיטיונו, להשיג הישג פוליטי ניכר ויהיה כדינו הכוח הפרלמנטרי הדמוקרטי לחוקק חוק כזה — הוא היה שונה.

וזאת ועוד: החוק הזה היה שונה לפני חודשים אחדים, פחות טוב ממה שרצינו, מעט טוב יותר מכפי שהוא היום, אלא שאז חברינו בוועדת חוקה, חוק ומשפט יזמו את העיכוב, ובלא משים גרמו לכך שקיבלנו היום חוק פחות טוב לטעמי מכפי שהוא היה לפני חודשים-שלושה חודשים.

עכשיו אני רוצה — וחברים, באמת אין לי שום רצון להתווכח אתכם, אני רוצה לנסות להתווכח עם האיש — — —

מדרכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

— — — אני לא מבין — — —

עבד-אללה דראושה (המערך):

אני מדבר על חומייניזם, גם בקרב היהודים וגם בקרב הערבים.

אמנון לין (המערך):

נתאר לעצמנו שחכם דת מוסלמי מתכוון לצטט את אחד הציוטיטים האלה שחבר הכנסת דראושה מתכוון אליהם, אם הוא אומר זאת בתוך רחוב או יישוב ערבי או מסגד ערבי, זה לא ייחשב להסתה לגזענות. אבל אם הוא יבוא לרחוב יהודי, הוא יבוא לבית-כנסת יהודי, למועדון של יהודים ויאמר את זה במתכוון, אף שזה לא שייך לאותה עדה שמאמינה באותה דת, זה ייחשב להסתה. לכן, חברי הכנסת, הסעיף הזה נראה לי סעיף המבטא בהחלט את מה שרצינו.

אני רוצה לומר כמה מלים לאלה שטענו שהחוק הזה לא השיג את מטרתו וכן הלאה.

היור"ר ש' הלל:

אבל באמת בקצרה, אנחנו לא נצא מזה. יש לנו עוד ארבעה משיבים.

אמנון לין (המערך):

חברי הכנסת, אני רוצה לבטא קצת מהרגשות האישיים שלי לגבי החוק הזה. בראשית דרכה של המדינה הצבנו לנו מטרה גדולה, על אף כל השנאה שהקיפה אותנו מסביב, באזור זה של העולם, ועל אף המלחמות שנכפו עלינו, שמנו לנו למטרה — וזה מופיע במגילת העצמאות — שמדינת ישראל תהיה מדינה שלא יהיה בה מקום לגזענות. הקפדנו במשך כל השנים, גם אם היו צללים פה ושם, שלא יהיה שום צל, שום סימן, שום גילוי של גזענות בחברתנו.

והנה לפתע, פתאום, בשנים האחרונות, בשנתיים האחרונות, היינו עדים לתופעה מזעזעת בחברתנו, שיש בה כדי לקעקע את כל השבועה שלנו להקים מדינה דמוקרטית חופשית, שבה יש סובלנות של דת אחת כלפי רעותה, של אדם כלפי חברו — בהתגלמותו של חבר הכנסת מאיר כהנא. לא תיארו לעצמנו, לאחר שהקמנו מדינה כל כך טהורה, עם כוונות כל כך טובות, שיקום בחברתנו אדם ויתחיל לערער את כל היסודות הדמוקרטיים של החברה הדמוקרטית הנאצלת שלנו.

בעקבות הופעתו ראינו את הצורך לחוקק חוק שיסדיר את חיינו, שיגונן על הדמוקרטיה הישראלית, שיגונן על החברה הישראלית מפני התפתחות של מגמות כה הרסניות כה. אני רוצה לומר, שהיו בינינו אנשים, ולא אתפלא אם היו כאלה, שקיוו לחוק חוק יותר. לאלה אני אומר — לכל הכיוונים של הבית הזה — שגם אני חשבתי שאפשר לחוקק חוק משמעותי הרבה יותר. אבל אנחנו חיים בחברה מסוימת, ובה צריך להתפשר, וכדי להביא את החוק הזה היינו צריכים להתפשר בינינו ובלבד שהחוק הזה יתוקק.

באים ואומרים לי: אם תוקקתם חוק כזה, לא צריך אותו. אני אומר לאלה, למי שאומר את הדברים האלה, שאני מתחיל לפקפק, האם כל כך חשוב לו שיהיה חוק נגד גזענות. ומדוע? מפני שתמיד מוטב חוק שיבהיר את הכוונות המוסריות, החינוכיות, הציבוריות, הפוליטיות של מדינת ישראל, גם אם חסרים בו פרטים. זה עדיף תמיד על מצב שלא יהיה חוק כזה כלל. אני בטוח, חברי הכנסת, שכאשר אנחנו מחוקקים את החוק הזה, אנחנו יוצרים מסגרת חינוכית, מוסרית, תרבותית

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקרמת לשלום):

אתה לטובת הגזענות.

הו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת וירשובסקי, אני קורא אותך לסדר. קראתי אותך לסדר בפעם הראשונה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
מה? זה עדיין לא קרה לי, אדוני.

הו"ר ש' הלל:

כן, מה ששמעת, ואם תפריע לא תשמע כשאקרא אותך לסדר בפעם השנייה ובפעם השלישית.

אני מבקש להקפיד. יש לנו עוד יום חינוך ארוך מאוד, ואני מודיע לכם: מי שיפריע אקרא אותו לסדר פעם ראשונה, שנייה ונצא אותו מן האולם. אני לא מוכן לקבל את התכתובת הזו שכל אחד יושב לו וצועק את הצעקות כרצונו. די.

שבח וייס (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):
חבר הכנסת וירשובסקי — — —

הו"ר ש' הלל:

אתה לא מתווכח עם חבר הכנסת וירשובסקי.

שבח וייס (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):
לא, אני לא מתווכח, אני רק משתדל להשיב גם בשמו של הפרופסור אמנון רובינשטיין.

זה שכהנא מצביע בעד החוק הזה, חברי, אני משוכנע — — —

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה לברו היה צריך לכייש אותך.

הו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

שבח וייס (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אני רוצה לומר לכם, שגם אם חבר הכנסת צ'רלי ביטון היה מנסח את החוק הזה, הוא היה מצביע בעדו. אתם עוד לא התרגלתם למידת הצניעות המטורפת שלו? האם זה מה שמדאיג אתכם? תראו בעד מה הוא מצביע. הוא מצביע בעד חוק שעלפי מתכנתו הנוכחית הוא לא לגמרי לטעמי, ולו הוא לא היה חבר כנסת, מחר הוא היה הולך לבית משפט. שימו לב, הגדרה של גזענות: "רדיפה, השפלה, ביזוי, גילוי איבה, עוינות או אלימות, או גרימת מדינים כלפי ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכול בשל צבע או השתייכות לגזע או למוצא לאומי-אתני". אנו אפילו הרחבנו פה את ההגדרה של גזענות והעברנו זאת לעניין אתני.

קריאות:

מחמד ותד (מפ"ם):

שבח וייס (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):
תראו מה שאתם עושים, אתם משחקים לידיים שלו.

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
איפה אתם?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

הו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך לסדר. קראתי אותך לסדר. חבר הכנסת מוחמד מיעארי, קראתי אותך לסדר פעם ראשונה. חבר הכנסת מחמד ותד, קראתי אותך לסדר פעם ראשונה — פעם שנייה לאחר מכן אתם תוצאו מהאולם. לא אתן להפריע. מי שרוצה לצאת מהאולם יוכל לעשות זאת גם בצורה מכובדת יותר. בבקשה.

שבח וייס (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אני רוצה לומר לכם, חברים, אתם חושבים באמת שאנחנו הולכים לחוקק חוק כזה מתוך קנוניה עם הליכוד? הליכוד לוחץ עלינו לחוקק חוק כזה? אנחנו נקלענו למסלול הזה ברצון משותף לחוקק חוק כזה ונשארו במסלול הזה לברנו בחוק פחות טוב מכפי שרצינו, כי רובנו, אם לא כולנו, עדיין מאמינים שיש בחוק הזה פתח לשינוי המצב, לא מושלם, אבל מדוע הצניעות הזאת? מה יש לנו מזה? האם זה חלק מהסכם קואליציוני?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בהסכם הבא.

שבח וייס (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):
זה חלק מההסכם הקואליציוני? אין כאן גבול לצניעות?

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
וו לא צניעות. מי עושה צניעות? — אתם עושים צניעות.

שבח וייס (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):
החוק הזה ייבחן אחרי שניים-שלושה פסקי-דין. מי שסבור שבית-משפט בישראל לא יהיה בו כוח האבחנה המשפטי, האינטלקטואלי והמוסרי לזהות דבר שהוא כל-כך ברור, שהאיש הזה כל מה שהוא עושה זה מתוך מטרה גזענית, כל מלה, כל פסיק, כל משפט, כל נשימה שלו, כל תנועה שלו, כל נוכחות שלו — עד כדי כך אתם לא סומכים על בית-משפט בישראל? ואם יתברר שבית-המשפט — — —

יידן עטשי (שינוי — מפלגת המרכז):
לפי החוק — — —

הו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת מיעארי, לא כדאי לך.

שבח וייס (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):
חבר הכנסת מיעארי, אנחנו בעניין זה כאותו צד, ותראה שגם בחוק הבא אנו כאותו צד.

הו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת וייס, אני מבקש שלא להיכנס לורכוחים. תנמק מטעם הוועדה. אתה לא כוונת פה.

שבח וייס (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אני מנמק. על כן, אצלו במפלגה, ואני מייצג אותה כאן, משוכנעים, במצב שנוצר, שבאמצעות החוק הזה נוכל להצר את צעדי של האיש הזה. ואם יתברר בפסיקה ראשונה שלא כך הוא, נעשה צעד חוקתי נוסף, והיו דברים מעולם. אתם עושים שגיאה קשה מאוד שאתם עושים דמוניזציה של הניסיון הכן שלנו לעמוד בחזית שיצאנו אותה יחד. כשביל מה ההערות המתנשאות האלה? מה החלוקה הזאת? האם יש באמת הבדל כינינו לביניכם בנושא הערכת הגזענות? פה יש מפלגות — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אתה מסכים לזה — — —

היור"ר ש' הלל:

חבר הכנסת מעארי, אני קורא אותך לסדר פעם שנייה.

שבח רייס (המערך):

אני מסיים. החוק הזה אינו פרי של קנוניה כלשהי. זהו התוצר האפשרי בנסיבות האלה. כשיהיה לנו כוח פוליטי אחר, ייתכן שיהיה חוק שיהיה קרוב יותר ללבנו, וגם כפי שהוא יש בו פוטנציאל חינוכי ומשפטי. בעתיד הקרוב נראה האם כך הוא, ואם לא כך הוא — לא נרפה מן המערכה הזאת. בשום פנים ואופן. זוהי מערכה משותפת של כולנו.

היור"ר ש' הלל:

תודה, אדוני יושב־ראש הוועדה.

אליעזר קולס (יור"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני מלווה את הצעת החוק הזאת כבר למעלה משנה, ואני חושב שאני היחיד מבין כל חברי הוועדה שהשתתף בכל הדיונים הקשורים בחוק הזה. אני יושב כאן ושומע את ההסתייגויות, ואני יודע איפה אני נמצא. כולי פליאה וכולי תימהון על מה רעמו ועל מה רגשו אמרת הספים. כלום ניסה מישור לקחת את הצעת החוק של הממשלה, אשר הונחה על שולחן הכנסת, לפי דברי חבר הכנסת ויקטור שם־טוב, כפברואר השנה, ולהשוות אותה להצעה שמונחת כאן? אני עוד וזכר את אותם ימים כפברואר. כשרצו באותו יום להכניס חוק פלילי לתוקף, ביקשו הסתייגות מסוימת. כדי שהחוק הזה, שעכשיו אומרים שהוא לא שווה שום דבר ולא צריך להביא אותו, ייכנס לתוקף בו כיום, תוך חריגה מכל עיקרון שאנחנו מכירים בחוק הפלילי. חשבו שהוא ירפא את כל הרעות החולות.

אני לא מבין את הועקה והצעקה. שמעתי פה אנשים שמדברים על אמנה, על אמנה בין־לאומית. באמנה בין־לאומית מופיע המינוח דת? לא, לא מופיע. אמנה בין־לאומית מדברת על כוונה ועל מטרה. מה אנחנו עשוי, אדוני היושב־ראש, בחוק? כלום לא הכנסנו את המטרה?

אדוני היושב־ראש, אני רוצה לומר, שאני לא הסתרתי את דעתי לגבי החוק הזה מהרגע הראשון שהוא בא לכנסת יחד עם התיקון לחוק־יסוד: הכנסת. אמרתי לשר המשפטים דאז, השר משה נסים, שאני, לטעמי, הייתי מעדיף אולי חוק אחר, אבל כמלחמה הזאת שאנחנו מנהלים נגד הגזענות — וכאן צריך אולי לראות את הפרופורציות האמיתיות של אותה גזענות במדינת ישראל — התופעה הזאת מסתכמת בדמותו של איש אחד, ואיש אחד בלבד. האיש הזה ירד היום ירידה חזקה מאוד. כל זמן שאנחנו לא נחזק אותו, הוא ייעלם לגמרי מהמפה. אני שמח שהתופעה הזאת היא שולית ואפסית. בואו לא נגדיל אותה למיידוע־מה.

אדוני היושב־ראש, ההגדרה שלנו לגזענות היא הגדרה רחבה מאוד, הגדרה הכוללת הרבה מאוד מרכיבים. אדוני היושב־ראש, אני רוצה לומר שהמלחמה שלנו בגזענות מורכבת מהרבה מאוד נדבכים, וכוונתנו אותה נדבך אחר נדבך.

ברברי עם הצגת החוק דיברתי על האלמנט החינוכי, שהוא חלק בלתי־נפרד מהאלמנט החוקי. בחוק הזה אנחנו נותנים כסים רציני מאוד, רחב מאוד, לאלמנט החינוכי.

חברת הכנסת שולמית אלוני, הייתי לוקח את הדברים שלך בהזדמנויות אחרות, אם הם היו מונחים פה לנגד עיני, הייתי קורא אותם והייתי רואה מה האלמנט החינוכי, אבל חבל על הזמן.

בעצם העובדה שאנחנו מסוגלים להתלכד ולרכו את

מרכיב חברי הבית מסביב להצעה שלפנינו הייתי רואה ביום הזה חג לכנסת, חג למדינת ישראל. הרי גם אלה שדיברו נגד החוק הזה הם בעצם נגד גזענות. בעצם, כל 119 חברי הכנסת היושבים כאן באולם הזה הם נגד גזענות. למה לא נגיד זאת? ההבדל בין החוק הזה לחוק שאתם הייתם רואים אותו כחוק טוב מאוד — לא אני — הוא, בסך־הכול, חלק מסעיף שיצא מהצעת החוק של הממשלה, ולעומתו נוספו דברים אחרים.

בואו נראה בחוק הזה שני דברים. בואו נראה בו נדבך נוסף אחרי שקיבלנו את חוק־יסוד: הכנסת והתיקון בנושא הגזענות, שרשימה שמסיתה לגזענות לא יכולה להתמודד בכחירות לכנסת. נקבל את החוק הזה. אני מציע שגם אלה שהגישו הסתייגויות יסירו אותן ויחלכו אותו. בואו נגמור את כנס החורף של הכנסת ונצא עם כשורה לעם ישראל. עם דבר שכל העם מחכה ומצפה לו. הרי, בסופו של דבר, בעצם הדרישה להעלות את החוק הזה במליאה, בעצם הכקשה לחזור ולדון בו — נראה שכולם רצו אותו דבר.

אני חושב שהניסוח הוא ניסוח טוב. הניסוח יאפשר למחוקקים, למחנכים שבקרבנו לחנך את הדור הצעיר ולהמשיך לחנך אותו נגד גזענות.

אני רוצה להזכיר דבר שלא נאמר כאן. בעצם הדבר שעומד מנגד — — —

היור"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אנא מכם, אי־אפשר להמשיך ולקיים כך את הדיון. חבר הכנסת דן תיכון, אנא ממך, יש כאן ממש רעש בלתי־נסבל.

אליעזר קולס (יור"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב־ראש, החוק הזה בא — — —

היור"ר ש' הלל:

חבר הכנסת קופמן, אי־אפשר, ממש אי־אפשר.

אליעזר קולס (יור"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

החוק הזה בא להגביל את חופש הביטוי ואת חופש הדיבור, אומנם בנושאים שאנחנו לא רוצים שיתבטאו בהם כלל, אבל עדיין הוא בא להגביל את חופש הביטוי ואת חופש הדיבור. לכן, במסגרת החקיקה ובצורת החקיקה היתה פה בעיה גדולה. היה ירכוח על כל אות, על כל חג ועל כל מלה. אני חושב שהניסוח שהענינו אליו בסופו של דבר הוא ניסוח שיכול לסייע לנו כמלחמה נגד הגזענות. הוא נדבך נוסף באותה מלחמה, ואני מבקש, אדוני היושב־ראש, לאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תודה.

היור"ר ש' הלל:

תודה רבה. כשם הממשלה ידבר השר משה שחל.

קריאות:

— — —

היור"ר ש' הלל:

כשם הממשלה אני נותן את רשות הדיבור לשר משה שחל, על־פי בקשתו.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, לא התכוונתי להשתתף היום בדיון, לולא כמה דברים שנאמרו על־ידי כמה חברי כנסת שלא רייקו דבריהם. אליהם מופנית היום, כעזרה מפורשת, אצבע מאשימה על כך שהם, במעשיהם, הביאו לאותם סעיפים שהם הסתייגו מהם היום.

הברית החדשה ואם הקוראן. אין אדם שלא היה עומד לדין על-פי שיטתן — יהודי, מוסלמי או נוצרי, ולא זה היה החשבון.

חברי הכנסת, בקשר לנימוק האחרון — סעיף 144ג(ב) מיותר בעיני. הוא חוזר על עצמו, מפני שברגע שיש לנו סעיף "מטרה", אין בו צורך. אבל, החסרי אמונה אחס בבתי-המשפט? שום דין משפטי לא יהיה בעניין הזה אם הוא לא יגיע לבית-המשפט העליון, האמינו לי, לא חשוב איך פלוני יצביע בעד החוק. מעשיו של אותו איש הם הסתה לגזענות והוא ייתפס בחוק הזה, יועמד לדין ויורשע בדין גם אם כתוב "פולחן". אתם חושבים שיהיה בית-משפט בישראל שיפרש: פולחן דתי הנעשה לשם פולחן דתי כלבד, אם הוא ייעשה לשם הסתה לגזענות? לעניות דעתי, הסעיף מיותר. אבל אתם הכנסתם אותו. לו קיבלתם את הצעת הממשלה באותו יום עם הוספת המלה "מטרה", החוק הזה היה בלי הסעיף הזה. חבר הכנסת שריד, זה לא עוזר לך, כמו דייכם שיכשחם הליך חקיקה, הבאתם לתוצאה הזאת של היום, והיום אתם משתמשים בדמגוגיה, בהטעיה מכוונת, שאיננה נכונה.

לו כיבדה הכנסת את רצונה של הממשלה וקיבלה את החוק, לאחר שהממשלה דנה בו במשך הרבה מאוד ישיבות — אם בגלל חברת הכנסת שולמית אלוני וחבריה ואם בגלל הסיעות הדתיות — ללא ספק היה מתקבל טוב יותר. היום הוא איננו יצירה כלילת השלמות, אבל עדיף לקבל אותו מאשר לא לקבל אותו. ומי שמתנגדים לו עושים שירות לאדם אחד, שמנסה לתעתע בכולכם.

אני חושב שהכנסת צריכה להתאחד על מה שהושג כאן על-ידיה, ובלבד שתקבל את ההגדרה של הסתה לגזענות. שבעיני היא החלק החשוב ביותר בחוק הזה.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, אנתנו עוברים להצבעות. חבר הכנסת מאיר כהנא הודיע לי שהוא מסלק את כל הסתייגותיו.

לסעיף 1. לכותרת הסימן. הצעה לחבר הכנסת ורדיגר. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת א' ורדיגר לכותרת סימן א' לא נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת מ' פלד לכותרת סימן א' לא נתקבל.

התיקון של חבר הכנסת ת' טובי לכותרת סימן א' לא נתקבל.

סימן א', כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים עכשיו להגדרות סעיפים 144א עד 144ה. בסעיף זה יש הסתייגות של חברת הכנסת גאולה כהן. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חברת הכנסת ג' כהן לסעיפים 144א עד 144ה לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

לסעיף 144א הסתייגות של חברת הכנסת וירשובסקי. שם-טוב, פלד, טובי ואלוני. אני מעמיד אותה להצבעה.

חברת הכנסת שולמית אלוני. שאתה התפלמסתי גם מעל דפי העיתונות, כאשר הוכנס סעיף ה"מטרה", זימנה כלי מחשבה את ועדת החוקה, חוק ומשפט וביקשה להחזיר את החוק. הזהרת אותה או ואני חוזר על כך גם היום, שכל שיתור עיכוב בחוק התוצאה תהיה גרועה יותר מקדמתה.

חברת הכנסת שולמית אלוני. את אשמה היום בסעיפים שהוכנסו בחוק הזה: את ולא אף אחד אחר. כל מי שבא בטענה איננו, אלא מטעה כמזיד. הבעיה של החוק הזה לא עמדה לנגד עינייך, אלא נימוקים אחרים. אני, לגופו של עניין, ובעקביות לגבי אותה שאלה, כאשר נשאלתי כאן בכנסת, אמרתי, שלגבי דירי — וזאת חברת הכנסת שולמית אלוני, כמשפטנית, יודעת — שברדני עונשין מטרה היא חלק חשוב. כשנשאלתי האם לדעתי, לגבי חוק המפגשים, מטרה היא גם צורך, עניתי חשובה חיובית. בעיני אין שוני. אבל כאשר אתם באים כאן ומערבבים שני דברים בנושא הגזענות ואומרים, שמפני שהוכנס סעיף ה"מטרה", החוק הזה איננו ישים, איננו אפקטיבי, הוא לא יעיל ומיותר, אני אומר שאתם מטעים, ומטעים כמזיד. אין זה נכון.

קריאות:

— — —

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

אני מבקש לא להפריע לי. העובדות הן, שבשלב מסוים, פרופסור זמיר ועוד שבעה משפטים באו להתייעצות ואמרו, בתשובה על שאלה מאוד מפורשת, שקיים אצלם חשש שאדם שמתפלל בתום לב, בין שהוא יהודי, בין שהוא מוסלמי, אם הוא מתפלל בתום לב הוא עלול להיות מועמד לדין. לכן היה צורך להוסיף את סעיף המטרה.

אני קורא למי שחושבים שמדובר רק ביהדות, לחברים הדתיים, שלא זו בלבד שהם עשו טעות, אלא הם נפלו למלכודת — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, חבר הכנסת גדות, אני מבקש שלא להפריע. אתה מדבר עם חבורה שלמה. אתם רוצים להתייעץ — בחוק. אני מבקש שבאולם יהיה מעט איפוק, בבקשה, השר שחל.

שר האנרגיה והתשתית מ' שחל:

הם טועים אם הם חושבים שהחשש הזה היה מיותר לחלוטין. בעיני, סעיף 144ג(ב) מיותר לגמרי. זו היתה גם דעתו של מי שהיה שר המשפטים, השר משה נסים. גם היום אני חושב שהסעיף הזה מיותר לחלוטין. אבל את, חברת הכנסת אלוני, את והחברים שלך הכנסתם את הסעיף הזה, ומה שמקומם אותו זו הצביעות — במקום לקבל, על-ידי 119 חברי הכנסת, חוק אחד, היוצא במפורש נגד הגזענות, הפכתם את זה, את והמפלגות הדתיות, לעניין צדדי שכל חשבונו הוא מפלגתי. בלי להבין במה מדובר — וחלק מזה מתוך חשבון קר, צבוע מאוד — עושים חשבון עם מפלגת העבודה מצד אחד, והמפלגות הדתיות עושות חשבון מפני שיש להן חשש מכהנא, ולא לגופו של עניין. לממשלה היה עניין לקבל חוק בתמיכה של 119 חברי כנסת, והכנסת סעיף ה"מטרה" לא סיכלה את החוק אלא כאה לענות על צורך אמיתי.

אני רוצה לומר לך, חברת הכנסת אלוני: לנו יש בעיה עם גזענות: לך יש חשבון עם דתיים — אך זו שאלה אחרת לגמרי, זו איננה מטרת החוק. אמרתי לך זאת גם במאמר בעיתון, ואני אומר את זה גם כאן. אילו דוגמאות את הבאת? הבאת דוגמאות מהתפילה היהודית. אני מציע לך לקרוא ספרי דת אחרים. אם

ה צ ב ע ה

התיקון של חברי הכנסת ש' אלוני, מ'
ירושובסקי, ור' שם-טוב לסעיף 144ב(א) לא
נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

גם לחבר הכנסת ורדיגר הסתייגות לסעיף קטן (א). אני
מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת א' ורדיגר לסעיף
144ב(א) לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

יש הסתייגות נוספת של חבר הכנסת שם-טוב. אני מעמיד
אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת ר' שם-טוב לסעיף
144ב(א) לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

לאותו סעיף — הסתייגות לחבר הכנסת פלד. אני מעמיד
אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת מ' פלד לסעיף
144ב(א) לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

אני מעמיד להצבעה את סעיף 144ב(א) כהצעת הוועדה.

ה צ ב ע ה

סעיף 144ב(א), כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

אנו עוברים עכשיו לסעיף 144ב(ב). יש כאן הסתייגות
לחבר הכנסת ורדיגר, האומרת "במקום 'לגזענות' יבוא 'לאיבה'
בין עם לעם". אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת א' ורדיגר לסעיף
144ב(ב) לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

באותו סעיף — הסתייגות לחבר הכנסת שם-טוב,
שלשונה "העושה מעשה גזעני נגד יחיד, דינו — מאסר חמש
שנים". אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת ר' שם-טוב לסעיף
144ב(ב) לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

בזה גמרנו עם ההסתייגויות לסעיף 144ב(ב). אני מעמיד
להצבעה את הסעיף כהצעת הוועדה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חברי הכנסת מ' וירשובסקי, ו'
שם-טוב, מ' פלד, ת' טובי וש' אלוני לסעיף
144א לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

באותו סעיף — הסתייגות לחבר הכנסת ורדיגר. אני
מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת א' ורדיגר לסעיף
144א לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

באותו סעיף — הסתייגות לחברת הכנסת גאולה כהן. אני
מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חברת הכנסת ג' כהן לסעיף 144א
לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

כאמור, חבר הכנסת מאיר כהנא הסיר את הסתייגותו.
לאותו סעיף — הסתייגות לחבר הכנסת פלד. אני מעמיד אותה
להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת מ' פלד לסעיף 144א
לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

באותו סעיף — הסתייגות לחבר הכנסת ויקטור שם-טוב.
אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת ר' שם-טוב לסעיף
144א לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

באותו סעיף — הסתייגות נוספת לחבר הכנסת פלד. אני
מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת פלד לסעיף 144א לא
נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

עכשיו אעמיד להצבעה את סעיף 144א כהצעת הוועדה.

ה צ ב ע ה

סעיף 144א, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים לסעיף 144ב. אני מכין שההסתייגות של
חבר הכנסת שאקי לסעיף קטן (א) הוסרה. לפיכך יש כאן
הסתייגות לחבר הכנסת אלוני, וירשובסקי ושם-טוב. אני
מעמיד אותה להצבעה.

חוברת ל"ט, ישיבה רל"ה
— הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 20) —

ה צ ב ע

סעיף 144(ב). כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

אני עובר לסעיף 144. בסעיף זה — הסתייגות לחבר הכנסת ורדיגר. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

התיקון של חבר הכנסת א' ורדיגר לסעיף 144 לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

אני מעמיד להצבעה את סעיף 144(א) כהצעת הוועדה.

ה צ ב ע

סעיף 144(א). כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים לסעיף 144(ב). לסעיף זה הסתייגות של חברי הכנסת אלוני, וירשובסקי, פלד ושם-טוב, המציעים למחוק את סעיף קטן (ב). אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

הצעת חברי הכנסת ש' אלוני, מ' וירשובסקי, פלד ור' שם-טוב לסעיף 144(ב) לא נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

בדף הצהוב הנוסף שהונח לפנינו על-ידי הוועדה יש הסתייגות נוספת של חברי הכנסת אלוני, שם-טוב, וירשובסקי וטובי. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

התיקון של חברי הכנסת ש' אלוני, ר' שם-טוב, מ' וירשובסקי ור' טובי לסעיף 144(ב) לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

באותו סעיף — הסתייגות של חברת הכנסת גאולה כהן, שנמקה קודם לכן. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

התיקון של חברת הכנסת ג' כהן לסעיף 144(ב) לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

באותו סעיף — הסתייגות של חבר הכנסת מתתיהו פלד. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

הצעת חבר הכנסת מ' פלד לסעיף 144(ב) לא נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

אני מעמיד עתה להצבעה את סעיף 144(ב) כהצעת הוועדה.

ה צ ב ע

סעיף 144(ב). כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים עכשיו לסעיף 144. בסעיף זה — הסתייגות של חברי הכנסת אלוני, שם-טוב, וירשובסקי, טובי ופלד. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

התיקון של חברי הכנסת ש' אלוני, ר' שם-טוב, מ' וירשובסקי, ת' טוב ומ' פלד לסעיף 144 לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

באותו סעיף — הסתייגות של חבר הכנסת ורדיגר: בעמוד 6. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

התיקון של חבר הכנסת א' ורדיגר לסעיף 144 לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

אני מעמיד להצבעה את סעיף 144. כהצעת הוועדה, בנוסח החדש שהונח לפנינו.

ה צ ב ע

סעיף 144. כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

אחרי סעיף 144 יש הצעה של חברי הכנסת אלוני, וירשובסקי ושם-טוב להוספת סעיפים. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

הצעת תוספת הסעיפים אחרי סעיף 144 של חברי הכנסת ש' אלוני, מ' וירשובסקי ור' שם-טוב לא נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

גם לחבר הכנסת טובי הצעת תוספת אחרי סעיף 144. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

הצעת התוספת של חבר הכנסת ת' טובי אחרי סעיף 144 לא נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

גם לחבר הכנסת וירשובסקי הצעה לתוספת אחרי סעיף 144. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

הצעת התוספת של חבר הכנסת מ' וירשובסקי אחרי סעיף 144 לא נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת שם-טוב וירשובסקי מציעים הצעה אחרת אחרי סעיף 144. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

הצעת התוספת של חברי הכנסת ר' שם-טוב ומ' וירשובסקי אחרי סעיף 144 לא נתקבלה.

היו"ר ש' הלל:
מי נמנע?

ה צ ב ע

בעד החוק 57 —
נגד 22 —
נמנעים 7 —
חוק העונשין (תיקון מס' 20),
החשמי"ו — 1986. נתקבל.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
אני מבקש רשות להודעה בשם הנמנעים.

היו"ר ש' הלל:

חברי הכנסת, לפני שאנן את רשות הדיבור לחבר הכנסת פרוש להנמקת הימנעות, אני מבקש את תשומת לבכם לכמה דקות.

אני רוצה לומר כמה מלים לגבי קבלתו של החוק הזה. החוק לא התקבל פה אחד. אני גם יודע אף יודע שרבים מאלה שהצביעו בעדו עשו זאת מתוך רגשות מעורבים, וטוב שנדע זאת.

עם זאת, לאחר שקיבלנו את החוק הזה בקריאה שלישית, אני רוצה קודם כול לקבוע: זה החוק שהתקבל בכנסת. אני חושב שאנחנו צריכים לברך את הכנסת על קבלתה את החוק למניעת הסתה לגזענות.

אני רוצה גם להודות ליושב ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט ולתכניה, החוק הזה לא התקבל בקלות. היו לו הרבה ירחי לידה. ואני יודע שיש חברי כנסת רבים בין אלה שתמכו בו שעשו זאת, כפי שאמרתי, ברגשות מעורבים. אני חושב שכולם היו בתחושה שהיום הזה ניצבה בפנינו ברירה אחת: או שהכנסת תסיים גם את המושב הזה, ואני מרשה לעצמי לומר שלפיכך גם תסיים את תקופתה, בלא, קבלתו של כל חוק; או שתקבל — ואני אומר את זה אולי בקצת אירוניה — את החוק הטוב ביותר שהכנסת הזאת היתה יכולה לקבל בקונסטלציה הזאת. אני חושב שכל דחייה לא היתה מולידה שיפור לטעמו של איש.

לפיכך, דומני שכולנו יכולים לומר, שבמצאות כפי שהתהוותה, התפורותה של הכנסת מהמושב הזה, או סיום הקדנציה של הכנסת ללא קבלתו של כל חוק, לא היו מוסיפים לנו לא יוקרה ולא כבוד, והיו פוגעים במאמץ שכולנו חייבים לעשות כדי להתמודד עם ניצנים של גילויים שאנחנו כינינו אותם בלשון כללית גזענות. אני יודע שיש ויכוח גם לגבי ההגדרה הזאת.

אני לא יכולתי להשתתף בדיון, וכל מה שאני רוצה לעשות בשלב הזה הוא לפנות בבקשה אל כל חברי הכנסת, גם אלה שהצביעו נגד החוק, גם אלה שנמנעו: מהיום זה חוק של הכנסת כולה: מהיום גם אלה שיש להם ספקות לגבי טיבו ואלה שחשבו שניתן לשפר אותו — נתייחס אליו כאל ביטוי חינוכי, נתייחס אליו כאל נורמה שהכנסת קבעה, גם אם יש ספקות והיסוסים ויכולת לעשות שיפורים אלה ואחרים. דומני כי נפגע במטרה שכולנו נאבקנו עליה אם לא נאמר: החוק הזה התקבל, זהו החוק של הכנסת, ננסה יחד אותו להתמודד כדי לחזק בצידור את הנורמה שכולנו רוצים בה, בחינוך, ונימנע מניסיון לפגוע, משום שהפגיעה לא תוסיף דבר וחצי דבר.

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים לסעיף 144. בסעיף הזה — הסתייגות של חברי הכנסת שולמית אלוני ומרדכי וירשובסקי. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

התיקון של חברי הכנסת ש' אלוני ומ' וירשובסקי לסעיף 144 לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

לאותו סעיף — הסתייגות לחברי הכנסת ר' שם-טוב ות' טובי. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

התיקון של חברי הכנסת ר' שם-טוב ות' טובי לסעיף 144 לא נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

לאחר שהסתייגויות לא נתקבלו, אני מעמיד להצבעה את סעיף 144 כהצעת הוועדה.

ה צ ב ע

סעיף 144, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש' הלל:

יש הצעה להוספת סעיף 2, שאחרי שחברת הכנסת שולמית אלוני הסתלקה ממנה היא נשארה הצעתו של חבר הכנסת וירשובסקי בלבד. חבר הכנסת וירשובסקי, האם אתה מבקש להעמיד אותה להצבעה?

מרדכי וירשובסקי (שינור — מפלגת המרכז):
אני מוותר.

היו"ר ש' הלל:

אם כן, אין לנו תוספת.

חברי הכנסת, ליתר ביטחון וכדי להסיר צל צלו של ספק, לאחר שעברנו את כל סעיפי המשנה ותחת-סעיפי המשנה, אני מעמיד להצבעה בקריאה שנייה בשלב זה, כהצעת הוועדה וללא כל שינוי, פרט למה שנמסר לנו על-ידי יושב ראש הוועדה בהמשך הישיבה, את סעיף 1.

ה צ ב ע

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
מי נמנע?

היו"ר ש' הלל:
מי נמנע?

אני קובע שסעיף 1 כהצעת הוועדה נתקבל בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית על חוק העונשין (תיקון מס' 20), החשמי"ו — 1986.

שר התחבורה ח' קורסו:
אני מבקש למנות.

היו"ר ש' הלל:

אני מבקש ממזכיר הכנסת למנות. מי בעד החוק? מי נגד?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
מי נמנע?

המסתייגים, כפי שאמרנו: וכי יכולים אנחנו להזדהות עם מה שנכתב לפני מאות כשנים, ועוד אצלנו? מה שנכתב בכתבי הדת הוא קודש הקדושים, כי יסוד היסודות באמתנות — התורה שבעל-פה, ומעליה הם כתבי הדת, לנוכח מהלך ההידרדרות שאנו רואים וההתנכרות המשוועת לעקרונות ולערכי הקדושים, שנאמרו ונכתבו במהלך הדורות על-ידי גדולי מאורי ישראל, חששנו ולכן התנגדנו לכל מהלך החוק הזה.

אני רוצה להגיד: נכון, עקבנו בחדרה גדולה אחרי החוק בכללותו. אבל אנו מעריכים את הקואליציה אשר עשתה מאמץ, שאנו מעריכים מאוד, להגיע להבנה על שינויים בחוק שהוצע, שינויים אחרים מאלה שהיו קודם, השינויים האלה מנסים במידה משמעותית להקל מלבנו את חששותינו. אנו מעריכים זאת, והערכתנו גוברת כאשר אנו רואים כעת את כל אלה שהצביעו נגד החוק הזה ואנחנו רואים מה הסתתר במגמותיהם. לכן אנחנו מעריכים את התיקונים האלה שתוקנו, אבל לא יכולנו לתת יד לחוק מתוך חששות אשר מי יודע לאן אנחנו יכולים להגיע אי-פעם. לכן נמנענו.

היור' ש' הלל:

תודה. להנמקת הסתייגותה של סיעת ש"ס אני מתכבד להזמין את השר חבר הכנסת יצחק פרץ.

קריאה:

אם הוא שר, הוא לא יכול — — —

היור' ש' הלל:

לכן אמרתי: חבר הכנסת, בתור נציג סיעת ש"ס, יש פה בעיה לגבי הופעתם של שרים כחברי הכנסת, אבל כרגע לא אכנס לזה.

בבקשה, אדוני.

שר הפנים י"ח פרץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לומר את האמת: לא חשבתי לדבר הערב, גם לא לנמק את סיבת ההימנעות שלנו. אולם כאשר שמעתי שחבר כנסת מסוים ניסה להכתים את תורת ישראל כתורה גזענית, כתורה נאצית, כתורה שחופפת את מה שמובא כאותו ספר מנואץ שנקרא "מין קאמפף", אשר נכתב על-ידי האדם המעות ביותר שקם בתולדות המין האנושי, הרגשתי צורך לקום ולומר את הדברים הבאים.

כבר אמרתי פעם אחת בדברי מעל כימה זו: מעולם לא היתה תורה אנטי-גזענית כתורת ישראל. תורת ישראל היא זו שנתנה לאנושות כולה את הביסוס הרעיוני לתפיסה האוניברסלית של האנושות כולה. תורת ישראל היא זו שכתבה: "חביב אדם שנברא בצלם", אדם כאשר הוא אדם, כלא הבדל של דת, בלא הבדל של גזע, בלא הבדל של מין. תורת ישראל היא זו שאמרה: "מדוע נברא אדם יחידי? כדי שלא יאמר אדם: אבא גדול מאכין".

ומכאן לתפיסת העולם המוסרית של תורת ישראל, ומכאן לדברי הנביא אשר אמר: "הלוא אב אחד לכלנו, הלוא אל אחד בראנו, מדוע נבגר איש באחי?" ומכאן לאותה מסה מפוארת של הנביא שאמר: "זכותו חרבותם לאדם וחיתותיהם למזמרות, לא ישא גוי אל גוי חרב בלעז ילמדו ערד מלחמה".

אמת, תורת ישראל מאמינה בכחירה של עם ישראל. אמת, תורת ישראל מאמינה בסגוליות של עם ישראל, ותורת ישראל שיננה ולימדה אותו לומר: "אתה בחרתנו מכל העמים". אבל אין כאן גזענות, שהרי כל אדם כאשר הוא אדם, מכל גזע ומכל מין, יכול לבוא ולהצטרף לעם ישראל ולהיות עם בחירה

ראיתי צורך לפנות אליכם בשלב הזה, לאחר שהחוק התקבל, בניסיון שנאמר לעצמנו: לטוב או לרע, זאת נורמה חדשה שאנחנו רצינו לתת לה ביטוי בחקיקה שלנו.

אני נותן עכשיו את רשות הדיבור לחבר הכנסת פרוש להנמקת הימנעותו.

חברי הכנסת, אבקש את תשומת לבכם לרעג אחד: אנחנו נצטרך מייד לעבור שתי הצבעות, ויש חשיבות לנוכחותם של חברי הכנסת, לאחר הודעתו של חבר הכנסת פרוש. חברי הכנסת — כולם — אבקש שלא לעזוב את האולם, כי יש הצבעות שנדרשו על-ימנע שתובאנה אחר כך. יש חוק שהצבעה עליה מחייבת 61 חברי הכנסת, ולכן, על-פי בקשתו והחלטתו של יושב-ראש הישיבה, אני רוצה להביא אותו להצבעה מייד לאחר הודעתו של חבר הכנסת פרוש. חברי הכנסת ייטיבו לעשות אם יתאזרו בעוד שתיים-שלוש דקות של סבלנות כדי שנוכל להביא את הצעת החוק הזאת להצבעה, שדרושה בה הצבעה של 61 חברי הכנסת.

בבקשה, חבר הכנסת מנחם פרוש.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, נמנענו מלהצביע בעד החוק הזה, ואני רוצה להסביר עמדתנו.

כאשר התעוררו לחוק חוק כרי לבלום את ההתפתחויות שנצרכו על-ידי גורם מסוים, אמרנו שאנחנו מוכנים לתת יד לזה, כי אנחנו מתנגדים למהלכיו של אותו גורם ומגמתו היא למצוא דרך של שלום עם שכנינו. אולם מהרגע הראשון שהוגש החוק במקורו הבענו התנגדות, כי חששנו ואנו חוששים שבים מן הימים יוכלו לנצל אותו לגינוח נושאי הדת ועקרונות יסוד ביהדות. חששנו ולכן התלבטנו והתווכחנו, ואומנם הוכנסו תיקונים משמעותיים.

עד כמה שהחששות האלה היו מוצדקים שמעתם כאן, כי שכנה משפטנים בראשותו של היועץ המשפטי לשעבר, הפרופסור זמיר, הביעו את חשש הזה, כי תהא אפשרות לנצל ולהביא לדיון מי שיחפץ בתום לב. ואמר גליליות: בכלוב המושגים מבלבלים גזענות עם יהדות, כאשר אין לזה כל קשר ובורר כי זוהי הפגיעה החמורה ביותר להשוות גזענות, חלילה, עם היהדות.

לא נעלים ולא נחללים: יסוד היסודות של עמנו — "המבדיל בין קודש לחול, בין אור לחושך, בין ישראל לעמים", "כי אתה בחרתנו מכל העמים", "אשר בחר בנו מכל עם ורוממו מכל לשון", ואלו חמפלים "שפוך חמתך על הגוים אשר לא ידעוך". יהא ברור: ייחוד עמנו הוא בהיותו "עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב", ככל זה וככל ההלכות וההליכות שקבעה לנו תורתנו על ההפרדה בינינו לבין העמים אנו רואים את זכות הקיום של עמנו. אבל, חלילה וחלילה לנו להעלות על הדעת להשתמש בעיקרי יסוד אלה של עמנו כדי לנגח עמים אחרים, לרדוף עמים אחרים. הרי כקביעת גדולי ישראל: כרודף עם ישראל מי שרודף עמים אחרים, כי שיטה זו פוגעת ביסודות עמנו.

ולעומת זאת, אם רצה מישהו להשלות אותנו, כי לא היתה סכנה בחקיקת חוק זה כפי שהוצע, חושבני שהוא טעה. גם כשהשכנו להנמקות של המסתייגים הערב יכולנו לראות עד כמה מוצדק היה החשש הגדול שלנו. ההתקוממות במקלה נגד סעיף 144, סעיף קטן (ב), על פרסום ציטוט מתוך כתבי דת וספרי תפילה, או שמירה על פולחן של דת שלא יראו אותו כעבירה — די היה לנו לשמור היחס לכתבי דת, הגישה של

— הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 20): הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 4): הצעת חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15) —

אנחנו הצענו נוסח שהיה מקובל על כל המפלגות הדתיות והבהיר שחוק הגזענות אין לו ולא כלום עם תפיסת היהדות, שחוק הגזענות לא ימנע בעדנו מלדבר על הצביון של הלאום, על הייחוד של הלאום. לצערי הרב, קשה לי להבין למה נאבקו כאן חברי כנסת בתוספת שאנחנו הוספנו. כמה יפה היה לראות איך כל חברי הכנסת תומכים בחוק אנטי-גזעני. כמה יפה היה לראות גם חברי כנסת דתיים, גם אנשי תורת ישראל, מרימים יד נגד תפיסת עולם נאצית, גזענית, שאני לא מאמין שהיא קיימת כלל בעם ישראל.

לכן, לצערי הרב, היינו צריכים להימנע. אבל אני מצטרף למה שאמר חבר הכנסת פרוש, ואני, בכל זאת, מכיר, מוקיר ומעריך את המאמצים של חברי כנסת הן מהליכוד והן מהמערך, בחלקם לפחות, שהשתדלו והתאמצו להוסיף נוסח שלא יאלץ אותנו, חלילה, להצביע נגד החוק.

לסיום, אני חוזר ואומר: מעולם לא היתה תורה אנטי-גזענית כחורת ישראל. מעולם לא היתה תורה שידעה להוקיר, לכבד ולהעריך כל אדם באשר הוא אדם בכל אומה, כאשר היא אומה.

היו"ר ש' הלל:
תודה.

ולחיות עם סגולה. ידועה ומפורסמת האגידה של הרמב"ם, כאשר הוא כותב לגר-צדק ואומר לו: מיום שהתגיירת יכול גם יכול אתה לכרך את ברכת התורה ולומר "כיון אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו".

התורה הגזענית רדפה יהודים שהתבוללו במשך דורות, כאשר תפיסת עולם נאצית ותפיסת עולם גזענית אינה מאמינה ביכולתו של אדם להשתנות. ובתורת ישראל נהפוך הוא — היא מאמינה לא רק שאדם יכול להמיר דתו, אלא שאדם יכול להמיר גם את הלאום שלו. וגר שהתגייר כקטן שנולד דמיה. מכאן רואים עד כמה תורת ישראל מאמינה במוסריותו של כל אדם, באלוקיותו של כל אדם, באשר כל אדם יכול להתגייר ולהיות לעם סגולה.

אהוד אולמרט (הליכוד):
להתגייר לפי ההלכה.

שר הפנים י"ח פרי:
להתגייר לפי ההלכה, ודאי.

לכן, החלטנו להימנע. שכן החוק כפי שהוא מנוסח היום איננו מבחיר בצורה ברורה שזכותנו לדבר על שמירת צביון האומה, שזכותנו לדבר על הייחוד של האומה שלנו, שזכותנו להיאבק כדי למנוע את הנגע של ההתבוללות.

יח. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 4), התשמ"ה — 1984*
(הצעת חברי הכנסת מ' וירשובסקי וז' עטשי)

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אנחנו מבקשים דחייה.

היו"ר ש' הלל:
אתה רוצה לדחות את זה? אם נדחה, זה יהיה עד לאחר הפגרה. אם אין לך התנגדות, תהיה לנו בריא.

היו"ר ש' הלל:
חברי הכנסת, לפני שנעבור לדון בחוק לתיקון פקודת מניעת הטורר (מס' 2), אנו צריכים לקיים שתי הצבעות — האחת בהצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 4), התשמ"ה — 1984, מאת חברי הכנסת מרדכי וירשובסקי וז' עטשי, שהדיון עליה התקיים — — —

יט. הצעת חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986
(קריאה ראשונה)

יאר צבן (מפ"ם):
על זה לא צריך להתייעץ?

היו"ר ש' הלל:
בעניין זה אין שום ספק, אין שום ספק ספיקא.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אדוני היושב-ראש, אולי אוכל לומר כמה מלים לפני ההצבעה?

היו"ר ש' הלל:
לא, אינני יכול להרשות דיון. אני שואל את יושב-ראש הוועדה: האם אתה רוצה שאני אעמיד את הצעת החוק להצבעה?

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
לא, אנחנו מבקשים לקיימה.

היו"ר ש' הלל:
אם כן, אנחנו עוברים להצבעה בלבד על חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986, שהועבר אלינו היום על-ידי ועדת החוקה, חוק ומשפט. הואיל והוא מובא בקריאה ראשונה, לית מאן דפליג שאנחנו צריכים רוב של 61 חברי הכנסת.

היו"ר ש' הלל:
אם כן, אני מעמיד להצבעה את חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986, שהועבר אלינו היום מן הוועדה.

היו"ר ש' הלל:
אם כן, אני מעמיד להצבעה את חוק יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986, שהועבר אלינו היום מן הוועדה.

מי כעוד? נא להחזיק את ידיכם למעלה, יש צורך למנות.
החוק, אל תיראו.

(תיקון מס' 15), התשמ"ו — 1986, לוועדת
החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

קריאה:

חבר הכנסת שבח וייס, אינך מנמק את הימנעותך?

היו"ר ש' הלל:

לא, הוא לא ביקש לנמק.

אני קובע שב-73 קולות בעד, 4 נגד, ו-1 נמנע הוחלט
להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנתה
לקריאה שנייה ושלישית.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדה

— 73

נגד

— 4

נמנעים

— 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: הכנסת

כ. הצעת חוק לתיקון פקודת מניעת הטרור (מס' 2), התשמ"ו — 1985*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-הליכה: חוק לתיקון
פקודת מניעת הטרור (מס' 2), התשמ"ו — 1985. יביא את
הצעת החוק יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
יביא אותו חבר הכנסת אוריאל לין.

היו"ר ש' הלל:

בסדר, אבל רק אחד. אני לא מוכן לחזרה על התרגיל שבו
אתם מחלקים כיבודים.

אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אבל יש שתי גרסאות.

היו"ר ש' הלל:

רק אחד, יביא את החוק, בשם הוועדה, חבר הכנסת
אוריאל לין, בבקשה.

אוריאל לין (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה — — —

אלעזר גרנות (מפ"ם):

הוא לא הושעה? חשבתי שהוא הושעה.

היו"ר ש' הלל:

מה קרה? יש לכם מצב רוח עליו בשל השעה המוקדמת?
בבקשה, חבר הכנסת לין.

אוריאל לין (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החוק המובא בקריאה
שנייה ושלישית הוא חוק לתיקון פקודת מניעת טרור (מס' 2),
התשמ"ו — 1985.

בסעיף 4 לפקודת מניעת טרור, התשמ"ח — 1948, לסעיף
קטן (1) אחרי פסקה (ז), תיחוסף פסקה (ח), ואני רוצה לציין
את המרכיבים והאלמנטים של החוק הזה במדויק.

האלמנט הראשון הוא קיום מגע עם אויב בידועין, כלא
סמכות כדון. קיום המגע צריך להיות עם מי שממלא תפקיד
בהנהלה, כמזעזה או בנגן אחר כיצא כזה, של ארגון
שהממשלה הכריזה עליו לפי סעיף 8 כארגון טרוריסטי, או
שהוא משמש נציג של ארגון כאמור.

על-פי ההרחבות שבאו להתייר קיום מגעים בתנאים האלה
— יש בפניכם שתי גרסאות: גרסה א' וגרסה ב', ואתם

* "דברי הכנסת", מושב ראשון, חוב' מ"ד, עמ' 4004; נספחות.

מחבקים להכריע ביניהן. על-פי גרסה א': לא יורשע אדם
כאמור באיסור הקודם, אם הוכח לכיח-המשפט שהוא קיים את
המגע בתוך-לארץ באחד מהמקרים הבאים: (1) משום קרבת
משפחה בינו לבין מי שאתו הוא קיים את הקשר; (2) למטרת
מתן סיוע לקרוב משפחה שלו הנמצא במצוקה; (3) אם הוא
משמש נציג של אמצעי התקשורת המשתתף במסיבת
עיתונאים, אבל רק אם השתתפו באותה מסיבה גם נציגים של
אמצעי התקשורת הבין-לאומיים; (4) אם הוא משתתף
ברכישת בין-לאומי בנושא אקדמי, מדעי, שאורגן על-ידי
מוסד אקדמי.

שבח וייס (המערך):

ומה יהיה — — —

אוריאל לין (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חברים, אנחנו מדברים על קיום מגע עם ארגונים הידועים
כארגוני רוצחים.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

איזה סוג של מגע?

שבח וייס (המערך):

אני יכול לשאול שאלה?

אוריאל לין (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חבר הכנסת שבח וייס, אני לא אתנגד, אם יושב-ראש
הכנסת יסכים, אני חייב להתקדם בדברי.

היו"ר ש' הלל:

לא, אני מציע — — —

שבח וייס (המערך):

הצבעתי תלויה בתשובה, אם אני אסע לכינוס מרענים,
האם אהיה פרופסור או חבר כנסת?

אוריאל לין (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

לצורך זה, אם אתה גם איש מרע — תיחשב כאיש מרע.

היו"ר ש' הלל:

קיבלת הנחה.

שבח וייס (המערך):

אני מצביע נגד, אבל לא חשוב.

אוריאל לין (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חברי הכית, אני רוצה שיוכח שאנחנו מדברים על אנשים
שנושאים בתפקידים כמוסדות, בהנהלה או כמזעזה של

מיכאל איתן (הליכוד):
מדובר על קרבת משפחה.

עכשיו אני רוצה להבהיר לחברי מה ההיגיון בהרחבת ההגנה ובקבלת הגרסה שלי. ההגנה הניתנת לקרבת משפחה היא הגנה המקובלת בדיני העונשין. המשפט הפלילי מכיר בתכונה האנושית הזאת, בקרבת משפחה, ובעבירות פליליות שונות — למשל, סיוע לאחר מעשה בעקבות מתן מקלט — יש הגנה מפורשת לכן משפחה. כאן אנחנו מדברים על עבירה פחות חמורה, מבחינה זו שאין עמה שום כוונה לפגוע בביטחון המדינה, והשאלה שאנחנו צריכים לשאול את עצמנו היא, האם אנחנו מתכוונים ליצור בחוק זה מצב שהוא בלתי-הגיוני — שכאשר אדם ייפגש עם בנו, עם בתו ועם סבו, ואותו קרוב משפחה יהיה אומנם נציג של ארגון טרור או בעל תפקיד בארגון טרור, אבל הם ייפגשו שלא על-מנת לפגוע בביטחון המדינה, שהרי אם ייפגשו על-מנת לפגוע בביטחון המדינה, יש סעיף אחר שעל-פיו אפשר יהיה להרשיע את הנפגשים, אלא יקיימו מגע של קרבת משפחה בלבד — אותו אדם שנפגש עם בן משפחתו הקרוב יובא לדין? האם יש טעם בכך?

ובכן, הגרסה כאן מדברת על מתן הגנה למפגשים על רקע משפחתי, וההשלמה לגרסה זו היא ההסתייגות שלי, שמופיעה ברגע ומדברת על הדרגה של הקרבה המשפחתית, ודרגת קרבת המשפחה מקבילה לזאת המוכרת על-ידי סעיפים אחרים של דיני העונשין.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת מיכאל איתן. רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלוני, בבקשה.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר א' נחמיאס:
בבקשה, אדוני.

יוסי שריר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו עוברים מחוק לחוק, מבושה לבושה. אולי מבושה לתרפה. הרגוני נא הרוג, לעולם לא אבין שתי הערות מקדימות שנאמרו בעקבות הדברים שנשמעו קודם, בסימום של הוויכוח על החוק הקודם נגד הסתה, גזענית כביכול. הרגוני נא הרוג, לעולם לא אבין מדוע אנשים מקבלים על עצמם, מרצונם החופשי, לטוהר כל שרץ — בדרך-כלל אנשים מוכשרים, שבח וייס, משה שחל — ותמיד בהתלהבות עצומה.

ומה אומרים לנו שני החברים האלה שלנו, שאחד מהם בכלל כאילו נולד שר? כבר שכתנו ימים שהוא לא היה שר, אותם ימים שגם הוא לא הבין מדוע צריך אדם לעלות בכל פעם ולטוהר כל שרץ כאילו היה איוה מין ארוסול פרלמנטרי. מה הוא מספר לנו, איוה כינה הוא מאלף אותנו בסימום של הוויכוח, ידידנו המלומד, השר שחל? הוא מאשים אותנו שבגללנו קרה מה שקרה בחוק הקודם, ויש לו שני טיעונים נמרצים. את הראשון הכנתי, את השני לא כל כך.

הטיעון הראשון שלו — הרי הוא הזהיר אותנו, השר שחל, שאם אנחנו לא נצביע בעד החוק על-פי הצעה מסוימת שחשבונו אותה להצעה גרועה ויעבור זמן, יהיה עוד יותר גרוע. זה נימוק מעניין מצד אחד, ומאד מעניין מצד אחר. מה זאת אומרת? האם לזמן יש כוח משל עצמו? מה זה, הזמן הוא כוח עליון, אתני טבע? זו עדות בעל דבר, מוישה שחל יודע, השר משה שחל יודע, שאם יעבור זמן — והוא מכיר את עצמו —

הארגונים האמורים. אנחנו מדברים על ארגונים שהם עדיין בכחית ארגוני רצח, ארגונים שתכליתם וייעודם הם לרצח יהודים או לרצח ישראלים.

אינני חושב שאנחנו צריכים להזכיר לעצמנו כאילו אירועים אנחנו מדברים ואילו מקרים ברוטליים כוצעו בישראל או מחוץ לישראל, ויש כמה אירועים מהתקופה האחרונה שאני חושב שהם טריים בזיכרון שלנו.

איסור המגע נעשה בגלל שני שיקולים עיקריים. קודם כול, יש כאן שיקול מוסרי בעל ערך חשוב ביותר. אינן יכול לקיים מגע עם מי שמייצג רצחנים. שנית, השיקול המדיני אומר, שקיום מגע עם ארגונים שהוכרו כארגונים טרוריסטיים צריך להיעשות על-פי החלטת ממשלה. זה נושא מדיני שעליו תחליט הממשלה.

כל המגעים המקרימים, במפגשים או בכל דרך שהיא, ביחמה של יחידים, בין שירצו ובין שלא ירצו, ונותנים לארגונים אלה הכשר בדרך זו או אחרת. מדינת ישראל אינה יכולה, מצד אחד, למתוח ביקורת על מדינות ורות על שהן נותנות הכרה לארגון פת"ח, כאשר אנשים הבאים מחוכה — ובחלקם הם באים גם ממסורות השלטון — מקיימים מגע כזה באופן חופשי לחלוטין. אם מדובר בהסדר מדיני, הוא צריך להיעשות בצורה מסודרת, בהחלטת ממשלה, כפי שהממשלה מוצאת זאת לנכון ובדרך שהיא מוצאת לנכון.

מסיבה זו אני מבקש לאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. תודה רבה.

היו"ר ש' הלל:
תודה. אנחנו עוברים עתה להסתייגויות.

אוריאל לין (כשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אדוני היושב-ראש, שכחתי להגיד שיש פה גרסה שנייה — חבר הכנסת מיכאל איתן יציג אותה — והיא גרסת הרחבות של המקרים שבהם אפשר לקיים את המגעים.

היו"ר ש' הלל:
רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכאל איתן.

מיכאל איתן (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, במהלך הדיונים בוועדה הצעתי לחברי הוועדה לקבל נוסח קצת שונה, ומאחר שהעצבה בוועדה על הנוסח שהצעתי זכתה למספר שווה של קולות, היא מובאת כגרסה שנייה.

ובכן, ההבדל בין שתי הגרסאות הוא, שבגרסה השנייה המוצעת נאמר שלא יורשע אדם אם הוכח לבית-המשפט כי קיים את המגע בארץ או בחוץ-לארץ משום קרבת משפחה כינו לבין מי שאותו קיים את המגע. ואילו בגרסה הראשונה מדובר על מגע שהתקיים רק בחוץ-לארץ. הווי אומר, על-פי הגרסה שאני מציע, ההגנה למקרים, שבהם התקיים מגע בארץ עם מי שהוא קרוב משפחה של האדם שאותו קיים המגע היא יותר רחבה.

מה ההיגיון בכך? על-פי הגרסה שהצעתי, ההגנה למקרים המפגשים רחבה יותר, ואדם שייפגש עם בן משפחה בארץ לא יורשע בעבירה. לעומת זאת, לפי הגרסה הקודמת שהושמעה כאן, אדם שיקיים מגע עם קרוב משפחה בחוץ-לארץ ייחנה מההגנה. אך אם יקיים את המגע בארץ הוא לא ייחנה מההגנה.

שבח וייס (המערך):

שאתה באמת מאמין בו ותראה שזה יכול להצליח לך ולא יקרה שום דבר. לא יקרה לך כלום.

היו"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, השעה מאוחרת ויש לנו סדריום גרוש.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תאמין לי, לפעמים יש נימוקים קואליציוניים, ואנחנו מכירים את הנימוקים הקואליציוניים ולפעמים יש להם משקל. האמן לי, התקופה הזאת היא תקופה נהדרת. מדוע? — כי הליכוד הרי לא יעשה שום דבר. אין ממי וממה לפחד. בשם הרוטציה ולמען הרוטציה, תאמין לי, הם מוכנים לבלוע הכול. את זה הם לא יבלעו? את העניין הבטל והמבוטל הזה? 23 חודש הם ישבו בממשלה ובלעו ובלעו ובלעו ועכשיו הם לא יבלעו? תנסה פעם אחת.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אתה כל הזמן מאשים את פרס שהוא בלע — אתה עוזב את פרס מפני שהוא בלע.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כולכם בולעים.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת אולמרט, אני דיברתי אליך? חבר הכנסת אולמרט, הבט אלי. אנא, ברוב טובך, אדוני.

אהוד אולמרט (הליכוד):

קריאת ביניים אינטליגנטית.

היו"ר א' נחמיאס:

הכול אינטליגנטי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ב־10 בנובמבר 1976 התקיים בכנסת דיון על מפגשים עם אנשי אש"ף. היו הצעות שונות לסדר-היום, אני רואה כאן לפי הפרוטוקול, של ארבעה-חמישה חברי הכנסת, נדמה לי שגם לי היתה הצעה בעניין זה. עלה על הדוכן — מעניין מאוד — שר המשפטים דאז, צריך להזכיר, שר המשפטים ב־1976 היה לא אחר אלא חיים צדוק, איש המערך. שימו לב מה אמר שר המשפטים חיים צדוק ב־1976. אחרי ככלות הכול זה לא לפני 50 שנה, לא 100 שנה — רק 10 שנים. הוא אמר כך: "כשאני עובר לדון בהיבט המשפטי של הנושא, להכדיל מן ההיבט המדיני, השאלה הניצבת בפנינו איננה אם מגעים מן הסוג הנדון בין אזרחי ישראל ובין נציגי אש"ף יש בהם מן התכונה או אין בהם מן התכונה, אם יש בהם כדי להביא תועלת או יש בהם כדי להסב נזק למדינת ישראל, אם יש להתייחס אליהם בחיוב או יש להתייחס אליהם בשלילה. השאלה מן ההיבט המשפטי היא: האם אזרח ישראל המקיים מגע עם נציגי אש"ף עובר עבירה על החוק".

עכשיו מגיע הקטע החשוב. אגב, כדאי היה לקרוא את כל הנאום, אבל אצטט רק קטע קצר: "אקדים ואומר כי בחברה דמוקרטית — שימו לב — נתונה לאזרח הזכות להיות שונה, הזכות לחלוק, הזכות להגות ולהביע דעה החולקת על מוסכמות, הזכות לפעול לקידום הדעה החולקת, וכלל זה הזכות לקיים מפגשים".

אהוד אולמרט (הליכוד):

עם מי?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מפגשים עם אש"ף. פה לא מדובר על מפגשים מסוג אחר.

יכול להיות שהוא לא יעמוד בכך והוא יצטרך שוב להיכנע. ועוד כניעה ועוד ויתור, ואחר כך הוא מאשים אותנו. לפעמים השר שחל כל כך מאוהב ב"טריק", ב"קונץ" — כדי שלא לומר קנוניה — עד שהוא מסוכב את עצמו בכחש.

מה זאת אומרת, כאשר הזמן יעבור יהיה יותר גרוע? אילו כוחות פועלים כאן אחרי ככלות הכול?

בטיעון השני שלו — הוא עובר עליו ברישול. במין אלגנטיות — הוא אומר: כאן יש מטרה וכל משפטן צריך להכין מה משמעותה של מטרה בחוק, אבל שואלים אותו. חזור ושאל. אלף פעמים: נו, אם כך, למה לא טרחת להכניס אותה מטרה, על-פי אותו היגיון משפטי, לחוק השני? והוא לא משיב. ברגע הזה בדיק עיניו ואוזניו לא כרויות.

היגיון, יושר אלמנטרי, באמת הגינות אלמנטרית. אתה אומר: כאן זה נחוץ, חסכיר למה שם זה לא נחוץ. משום שעבר זמן?

אהוד אולמרט (הליכוד):

השר שחל אינו כאן.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הדברים כתובים בפרוטוקול.

אהוד אולמרט (הליכוד):

לשר שחל אין זמן לקרוא את הפרוטוקול.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רבותי, עוד מספרים לנו האנשים הפרגמטיסטים האלה — אני מתקנא בהם, תמיד חבר הכנסת שבח וייס מלמד אותנו פרגמטיזם — ואומרים לנו: זה הרע במיעוטו. כל הזמן אני שומע שזה הרע במיעוטו. חבר הכנסת שבח וייס, מה דעתך לחשוב פעם אחת — תנסה זאת, ואגב, זה יכול להצליח לך — שאתה רוצה להשיג את הטוב במימך, לא את הרע במיעוטו? תנסה, אבל לא ניסית. עוד לפני שניסית אתה נכנע ומותרת. תנסה.

מיכאל איתן (הליכוד):

הוא לא רוצה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

סלה לי, לא הפרעת לי.

חבר הכנסת שבח וייס, אתה פרגמטיסט.

שבח וייס (המערך):

חבר הכנסת יוסי שריד, גם אתה פרגמטיסט.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

וראי שאני פרגמטיסט, אלא מה, אתה חושב שאנחנו מטפסים על הקירות? אנחנו פרגמטיסטים, אבל אנחנו לא רוצים, אנחנו מסרבים, להיות סמרטוטים, זה ההבדל.

שבח וייס (המערך):

זו לשון מזווהמת. משהו הציע כאן פעם חוק נגד זיהום הסביבה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ובכן, רבותי, אנחנו עוברים לעניינו בחוק הטרור. ב־1976 — — —

שבח וייס (המערך):

— — —

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת שבח וייס, פעם אחת תיאבק עד הסוף על מה

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה יודע מה אני יודע על חוות הדעת שלך, חבר הכנסת
אהוד אולמרט? מה לי ולחוות הדעת של צדוק? מתי נדרשתי
לחוות הדעת של צדוק? אילו חוות דעת של צדוק עמדו?

אהוד אולמרט (הליכוד):
אזכיר לך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אתה תזכיר לי? אולי אני אזכיר לך מה דעתך על חוות דעת
של חבריך? אנקוב גם בשמם?

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת שריד, תואיל ברוב טובך לנמק את ההסתייגות
שלך. חפסיקו את הוויכוח האישי הזה ביניכם. תעשו אותו
מתוך לאולם, לא כאן.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני חוזר על הדברים שאמר חיים צדוק: "לא רק הזכות
לפעול לקידום הדעה החולקת, ובכלל זה הזכות לקיום
מפגשים, הכול, כמובן, כל עוד המעשה שהוא עושה אינו בגדר
עבירה על החוק. מבחנה של חברה דמוקרטית הוא דווקא
בכוננותה לשאת דעות הנראות חריגות ופעילות הנראות
חורגות, ובלבד שישמרו הסייגים שהחוק קובע. מדינה
דמוקרטית איננה תובעת מאזרחיה הזדהות עם עמדותיה
המדיניות של הממשלה. אפילו אם עמדות אלה הן נחלת רובו
המכריע של הציבור, היא תובעת מכל אזרח קיום החוק
ושמירה על החוק".

אני שואל, איזו רוח בעצם עולה מן הדברים של חיים
צדוק, מן הדברים הנכוחים האלה? אולי באמת רוח דמוקרטית.
רוח של סובלנות? ואני שואל, מה קרה בעשר השנים
האחרונות בארץ שמחייב שינוי? אני שואל, מה קרה בארץ
כשנים האחרונות שמחייב שינוי מן הגישה הזאת, הדמוקרטית,
אל הגישה שמביאה אותנו היום לחוקק חוק מיותר כזה? אני
רוצה לשאול: האם יש צורך אובייקטיבי? האם בעשר השנים
האלה קרה באמת משהו שמצדיק באופן אובייקטיבי את
חקיקת החוק?

אני רוצה לנסות ולראות — לשיטתכם, לשיטתם של אלה
שמעוניינים בחוק הזה, אפשר היה לשאול, אולי אש"ף
התחזק? התחזק עד כדי כך, שבאמת אין להשוות את המצב של
1976 למצב של 1986? אבל הרי אתם אומרים, לשיטתכם,
ובימים האחרונים יותר מכלל זמן אחר, שאש"ף נחלש. אם כך,
מה הפחד הזה שנפל עליכם ב-1986, שלא היה ב-1976, כאשר
שר המשפטים מייצג אתכם — וכאן אני פונה למקום הזה,
לעבר הזה של הכית? מה קרה?

מאיר כהנא (תנועת כך):
אתה סכנה ולא אש"ף. אתה התחזקת.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רוצה לשאול שאלה שנייה, האם אש"ף נעשה קיצוני
יותר? נניח, שוב לשיטתכם, אש"ף נעשה קיצוני יותר, חלפו
עשר שנים ונניח שהקיצוניות הזאת מצדיקה חקיקת חוק. אני
אומר: אליבא דכל הדעות — אפשר לחלוק האם הוא נעשה
מתון יותר, אבל איש לא יחלוק על כך שהוא לא נעשה קיצוני
יותר. אז מה החוק הזה לכם?

האפשרות השלישית, אולי במשך עשר השנים האחרונות
היתה איוו נהירה עצומה של אנשים שמשחרים לפתחו של
ערפאת. ממש הכול נוהרים לשם, ושוב, לשיטתכם, אתם רואים
בנהירה ההמונית הזאת לשחר לפתחו סכנה. לא דובים ולא יער.

"הזכות לקיים מפגשים, הכול, כמובן, כל עוד המעשה
שהוא עושה אינו בגדר עבירה על החוק. מבחנה" — שימו לב.

מיכאל איתן (הליכוד):
כשביל זה יש עכשיו חוק.

שבח וייס (המערך):
הכוונה למה שהיה קודם.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת אהוד אולמרט, עזוב את הלצות השוק האלה.
תקשיב לטקסט.

אהוד אולמרט (הליכוד):
רגע, סלח לי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני לא רוצה לא רגע ולא לסלוח לך. עכשיו אני מדבר ואני
מבקש ממך להקשיב.

אהוד אולמרט (הליכוד):
עוד לא אמרתי שום דבר, עוד לא התחלתי להגיד לך מה
אני חושב על הקשקוש הזה. כאשר אני — תתייחס אלי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בסדר. אחר כך אני אגיד על הטמטום שלך.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, בשעת בוקר זו אלה המחמאות שאתם
מחליפים ביניכם? חבר הכנסת אולמרט, חבר הכנסת שריד,
אנא.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, הייתי מבקש שכשנאמר "קשקוש" תהיה תגובת
היושב-ראש, ואז אני אקבל בשמחה את ההערה של
היושב-ראש גם לגבי.

היו"ר א' נחמיאס:
טוב, תמשיך, אדוני.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
"הזכות לפעול לקידום הדעה החולקת ובכלל זה — — —"

אהוד אולמרט (הליכוד):
זה לא טוב.

היו"ר א' נחמיאס:
אולי אדוני יישב בנחת?

אהוד אולמרט (הליכוד):
עם כל הכבוד, המלים שקשקוש וטמטום אינן על אותה
רמה.

היו"ר א' נחמיאס:
וכי יש לי פה מאזניים של אמות מידה? באמת, יש לי
מאזניים של בית-מדיקת כדי לדעת איזו מלה כבדה יותר
מהשנייה?

אהוד אולמרט (הליכוד):
רק קוממונסנס. אבל היות שאני יודע מה חבר הכנסת שריד
רוצה לומר על חוות הדעת של צדוק — אני לא אתווכח אתו
כרגע, אני אתווכח אתו אחר כך.

הרי מה קורה כאן? היה חוק ירושלים — יום קודר מאוד למערך. אמרו שהחוק הזה הוא חוק רע. למשל חבר הכנסת אבא אבן, שרוחו טובה עליו, חשב שזהו חוק רע, ואמר שזהו חוק רע, והסביר בהסברים מאלפים ביותר מדוע זהו חוק רע. וכאשר הגיע רגע ההצבעה, הוא הצביע בעד החוק.

אבא אבן (המערך):

איזה חוק?

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חוק ירושלים.

אבא אבן (המערך):

לא הצבעתי בעד החוק.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הצבעת בעד החוק. אני הייתי היחיד מסייעת מפלגת העבודה שהצבעתי נגד החוק.

חוק רמת-הגולן. מלחמת לבנון, מדברים נגדה. עד הרגע האחרון מסבירים מדוע מדובר במיקח טעות, וברגע האחרון, כאשר היא פורצת, כרגע הקריטי ביותר מצביעים כעדה.

אני רוצה לומר משהו לאלה שמצביעים נגד החוק. אני מעריך זאת מאוד ומכבד זאת. אבל, זה לא מספיק, משום שאני מכיר את חלוקת העבודה הזאת. הייתי בתוך חלוקת העבודה הזאת הרבה שנים. אני מכיר בדיוק איך מחלקים, כמה יצביעו נגד וכמה יצביעו בעד, כדי שהחוק הזה יעבור. בלי התמיכה של מפלגת העבודה החוק הזה לא יכול לעבור, ואני יודע מה של מפלגת העבודה מסוגלת לעשות כאשר היא רוצה שחוק יעבור או לא יעבור. אני יודע גם מה אתם מסוגלים לעשות. לו הייתם הולכים — ומכיוון שמדובר בחוק ממדרגה ראשונה — לראש הממשלה, כפי שהולכים אליו בעניינים קלי ערך, ואומרים לו: מבחינתנו זה קסיוס-בלי, החוק הזה לא יעבור בתמיכתה של מפלגת העבודה או אנשים בתוך מפלגת העבודה, החוק הזה לא היה מונח כאן על שולחן הכנסת. כי אין חשש למשבר ממשלתי. שזה כביכול האיום הגדול ביותר. אין חשש למשבר ממשלתי. יש אולי חשש מדעת קהל, ועם דעת קהל צריך לדעת להתמודד, ללכת ולהתמודד ולהיאבק, וזה לא פשוט. נכון, דעת הקהל מורעלת; מי הרעיל את דעת הקהל כל השנים?

יעקב שמאי (הליכוד):

אתה מציע לחברך לשעבר שלא לכבד הסכמים.

שבח וייס (המערך):

לא, הוא מציע שלא לעשות הסכמים.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רבותי, אני יודע מה ההרגשה לאחר שזה קורה. בדרך כלל, אחרי כמה ימים, או אחרי כמה שבועות, או אחרי כמה חודשים, אתם אומרים לעצמכם: איזה שד דחף אותי להצביע כפי שהצבעתי? למה עשיתי את זה? למה עשיתי את השגיאה הזאת שעכשיו מזדקרת לעין כמלוא חומרתה, כמלוא אווילותה? כדי שלא חרגישו כך תעשו את המאמץ, תעשו את הניסיון הזה שהמלצתי עליו קודם לחבר הכנסת שבח וייס: להצביע כפי שחושבים.

הי"ד א' נחמיאס:

חודה לחבר הכנסת יוסי שרד. רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן, בבקשה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני גם כן חושבת שהחוק הזה הוא חוק של חולשה, אבל בדיוק מן הסיבות ההפוכות לאלה שהעלה כאן חבר הכנסת יוסי שרד.

מ-1976 עד 1986, מי שנפגש קודם לכן — ואני לא מבקר אותו, ניסיתי ללמד סיגוריה על המאמצים שלהם ואני לא הייתי שותף למאמצים האלה ב-1976, ומ-1976 עד 1986 אני ממנהגי לא שיעיתי — אבל מי שנפגש אז נפגש גם עכשיו. אז מה, בכל זאת, הסיבה לשינוי הזה?

הסיבה, רבותי, היא אחת ויחידה — ומוכרחים לומר

אותה — היא הסחף המתמיד שחל בהרבה תחומים, מתחום לתחום ותמיד באותו תחום, ההידרדרות הזאת אינה ההידרדרות שלהם, אלא ההידרדרות שלכם. הרי האיש הזה, חיים צדוק, ייצג אתכם, הרי זוהי ההידרדרות שלכם. זוהי ההשתעבדות שלכם, החנופה לכם, ההתבטלות שלכם. הרי זה בדיוק מה שקרה — חוסר היכולת שלכם להתמודד. מה קרה בעשר השנים האחרונות חוץ ממורך הלב הזה לקום נגד הגולם הזה שאתם עצמכם יצרתם? הרי אין שום שינוי אובייקטיבי.

רבותי, בעשר השנים האחרונות, אם אנחנו מדברים עליהן, הוזמנתי פעם אחת ופעמיים ושלוש פעמים להיפגש עם ראשי אש"ף, עם יאסר ערפאת בכבודו ובעצמו, ואני לא נעניתי להזמנה הזאת. לא נעניתי להזמנה הזאת משום שעל-פי השקפתי, על-פי הכרתי — וכל אחד על-פי הכרתו — הקרקע איננה מוכשרת לפגישה מן הסוג הזה, ובפגישה הזאת אין כדי להביא תועלת. ואני אומר, שפגישה כזאת, פגישה עם אריכ, צריכה להתקיים רק אם אתם סמוך ובטוח שיש בה כדי להביא תועלת, יש בה כדי לקדם במשהו את המאמץ לקראת השלום.

מיכאל איתן (הליכוד):

תועלת למי?

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לשלום.

אני לא חשבת כן ולכן לא נעניתי להזמנות האלה. אבל, רבותי, חברי הכנסת, שימו לב, שוב לשיטתכם, איזו עוצמה יש בסירוב הזה החוזר ונשנה במשך עשר שנים. לא קרה דבר במשך עשר השנים האלה. זו עוצמה שנובעת מן העובדה שהסירוב הזה הוא על-פי בחירה חופשית. לעומת זאת, החוק הזה מבטל את העוצמה הזאת. הווי אומר, זהו חוק של חולשה. זהו חוק החולשה הישראלית. זהו חוק שנחקק מתוך חולשה לא מתוך עוצמה. העוצמה היא התנהגות על-פי בחירה. על-פי הכרה, על-פי הבנה, על-פי מצפון ולא על-פי חוק.

אבל זהו לא רק חוק החולשה הישראלית. זהו גם חוק הסרכנות הישראלית. רבותי, כמה מדובר?

אהוד אולמרט (הליכוד):

לפי זה צריך לבטל את כל חוק העונשין.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מדובר במצב שבו לממשלה הזאת אין על מה לדבר אף לא עם אחד מן הגורמים הערביים, ובמיוחד אין לה על מה לדבר עם הגורם הפלשתיני. לאלה ולאלה, אין להם על מה לדבר. ואז, מהי הדרך הפשוטה ביותר כאשר אין על מה לדבר? לחוקק חוק שייצור רושם כאילו אין עם מי לדבר, או בפועל ליצור מצב שבו אין עם מי לדבר. הרי זוהי האפשרות היותר נוחה.

אני חושב, אולי אפשר לראות בזה פנייה, נניח — אני לא אוהב את הדרמה הזאת של הרגע האחרון. רבותי זו אינה הפעם הראשונה. אני על בשרי חיותי. אני יודע. אני מכיר את זה. זו אינה הפעם הראשונה שאחם נקלעים בדיוק לאותו מצב.

אהוד אולמרט (הליכוד):

זה יכול להיות נאום קצר, חברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

נכון, אבל לכאורה יש ממשלות שהמדיניות שלהן לאורך כל השנים היא מלחמת חורמה בארגוני הטרור, מלחמת חורמה באש"ף, ככל האמצעים, כשיש מדיניות כזאת מי צריך חוק? ולא צריך חוק.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת שריד, כרגע גמרתי לנאום נאום ארוך, האם יש לך עוד נאום?

גאולה כהן (התחיה):

כשיש מדיניות רשמית כזאת, לכאורה מי צריך חוק? וזהו המדיניות, מלחמת חורמה, המפגשים היחידים עם אש"ף צריכים להיות או בבית-הסוהר או כמו שחיל האוויר נפגש אתם כתוניס, אלה המפגשים היחידים שיכולים להיות עם ארגון כמו אש"ף, אויב? עם אויב נפגשים, אומר חבר הכנסת יוסי שריד, ככל מיני הודמניות, מה עושים? עם מי נפגשים? עם ידיד? — עם אויב נפגשים, עם כל אויב נפגשים?

עוזי לנדאו (הליכוד):

לפי אותו היגיון שלו אסור לעשות שלום —

גאולה כהן (התחיה):

עם הנגטיב? למה שלא יהיה לך אומץ לבוא ולררוש שמדינת ישראל תשנה את מדיניותה נגד אש"ף? — שלא תהיה מלחמת חורמה, שהשב"כ והמוסד לא יילחמו.

שם החוק, פקודה למניעת טרור, בעצם מטעה, איזה טרור? רק טרור? כאן יש ארגון שרוצה להשמיד את מדינת ישראל, ארגון שיש לו מגמות פוליטיות, והפגיעה בביטחונה של המדינה היא לא פגיעה בביטחון הקשור בנושא צבאי או במסירת סודות לאויב, ביטחון במדינת ישראל כולל גם את הנושא המוסרי, גם את הנושא המורלי וגם את הנושא המדיני, פגישות עם אש"ף זה לא לצורך זה שלא ימסרו סודות רשמיים או צבאיים, כל פגישה עם אש"ף משמעה לגיטימציה, וכל לגיטימציה משמעה עידוד, זה הנשק שהוא זקוק לו, הוא לא זקוק רק לנו, למורל שלנו, כדי להילחם בנו ולהשמיד אותנו, אבל כשכא עוד עידוד מצד מיני התבטאויות, הם רצים כלומר כמה וכמה שהנשק הזה הוא תחמושת ישירה לאקדח שבידו או לרובה שבידו.

חבר הכנסת שריד לא רוצה להיפגש עם אש"ף זה עשר שנים, אבל מתי הזמינו אותך? במשך עשר השנים האלה יש הידרדרות עצומה מבחינה ציונית במדינת ישראל, מה אתה חושב, שלא כולם רצים לאש"ף? כולם רצים, הם לא רצים עוד כרגילים, הם רצים בכל מיני התבטאויות, הם רצים כעמדות שלהם, האם צריך לרוץ ממש?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תעצרי את ההתבטאויות, צריך חוק נוסף: חוק למניעת התבטאויות.

גאולה כהן (התחיה):

תסלח לי, מדוע מזמינים אותך?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

גאולה כהן (התחיה):

אז הזמינו אותך, עצם זה שהזמינו אותך אומר משהו, זה שאתה אמרת לא — זה לא אומר, למה הזמינו אותך? כי אתה אמרת "כן" להרבה דברים, כי אתה אמרת "כן" לכך שאנו כובשים ביהודה ובשומרון, ובעצם אתה מבין, אפשר להבין, איך מתנהג מי שנכבש, מי שמצוי תחת כיבוש; איך הוא מתנהג? — בטורר, כך, בלי להגיד שאתה מסכים לטרור, אתה מבין אותו, אתם בעצם מצדיק אותו, לכן הזמינו אותך, אתה אמרת "כן", לא אמרת "לא", ה"לא" הטכני הזה, שאתה עוד לא נפגש עם ערפאת, לא עושה רושם כלל.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לך אסור לענות, כי לא הזמינו אותך, זה ההיגיון?

גאולה כהן (התחיה):

לכן אל תאמר לי שעשר שנים לא השתנה המצב, הוא השתנה, ולכן אני אומרת שהגענו למצב בלתי-שפוי, שאנחנו צריכים למנוע מגעים עם אש"ף בחוק, לאחר שיש לנו מדיניות כזאת, ועל זה באמת כוכה המחוקק, שהיינו צריכים להגיע למצב הזה, אסור היה להגיע למצב הזה, אבל יש פרצות ונזלו פרצות שהחוק הקיים לא סתמן, והיה בו כדי ליישם אותו, אבל אם שופטים אמרו שאי-אפשר על-פי החוק הקיים למנוע מגעים של אישים —

אהוד אולמרט (הליכוד):

רק היועץ המשפטי אמר זאת, זה העניין.

היו"ר א' נחמיאס:

תסלחו לי, אתם מנהלים פה דו-שיח ביניים.

אהוד אולמרט (הליכוד):

מותר להשתמש בקריאות ביניים.

היו"ר א' נחמיאס:

אתם משתמשים הלילה בקריאות ביניים כדי להחזיק את עצמכם ערים, יפה מאוד, אבל תאפשרו לנואמת להגיד את דבריה.

גאולה כהן (התחיה):

חבר הכנסת אולמרט, היועץ המשפטי לשעבר זמיר אמר הרבה פעמים בוועדת החוקה שלפי החוק הקיים הוא לא יכול להגיש תביעות.

אהוד אולמרט (הליכוד):

הוא טעה.

גאולה כהן (התחיה):

הוא טעה, ואני לא חושבת שהטעויות שלו היו בלתי-מגמתיות, אבל זו עובדה שזה שימש לו, אני יודעת אם סיבה, אבל תירוצו, לכן בא החוק הזה, כדי לסתום את הפרצה הזאת, אין ברירה, חבל שהגענו למצב כזה שצריך היה לחוקק את החוק הזה.

אני רוצה, אדוני היושב-ראש, לתת אפשרות לחבר הכנסת יובל נאמן לנמק עוד שתי הסתייגויות שלי, לכן אני רוצה לקצר ולומר מלה אחת.

היו"ר א' נחמיאס:

לפי זה את צריכה לסיים.

גאולה כהן (התחיה):

אני רוצה לסיים ולומר, שלצערי הרב העובדה שנצביע בעד החוק הזה, שמלכתחילה היה מיותר, נובעת מכך שלא רק החוק הקיים לא יושם אלא יש לנו חשש שגם החוק הזה לא

ישראל. עם סיום הוועידה הבין-לאומית בחסות האו"ם תבוא ההכרה ההדדית דהייורה.

אש"ף קיבל החלטות במעוצותיו. אש"ף תומך בהחלטות פס, שמדברות על קורים של 1967 ועל הכרה בכל המדינות, לרבות ישראל. לא אש"ף רוצה להשמיד את מדינת ישראל. אתם רוצים להשמיד את קיומו הלאומי של העם הערבי הפלשתיני. מי שלא רוצה לדבר עם אש"ף — לא רוצה לדבר עם העם הפלשתיני. מי שלא רוצה לדבר עם העם הפלשתיני — לא רוצה בשלום.

חברי הכנסת, אביא לכם דעה של אדם מוכר לכם, אני מצטט אותו: "כל הידברות", הוא אומר, "שירה עם הפלשתינים עשויה לעזור להשגת הסדר כולל באזור. על כן אני מוכן לדבר עם כל ערבי המוכן לדבר עם ישראל, לרבות ערפאת". מי אמר את זה? אמר את זה אריאל שרון במאמר ב"מעריב" מ-5 בדצמבר 1975.

דוד דינו (הסיעה הדתית-לאומית): השאלה היא אם מה שכתוב ב"מעריב" הוא נכון.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): ההתחכמויות האלה מצביעות על הפוליטיקה ועל הרמה שלכם. זה עניין רציני מאוד, ולא עניין להתחכמויות ולרזותיות. נכון, גם יצמן בדעה דומה וגם דיין היה בדעה דומה.

הבעיה היא לא עם מי מדברים. הבעיה היא על מה מדברים. לכן החוק הזה שמציעים הוא חוק נגד השלום, נגד הדמוקרטיה, חוק של פחד מוות מהשלום.

הכיבוש איננו נצחי. אתם חיים בטעות. הניסיון אחר מלחמת העולם השנייה מוכיח, ששום כיבוש לא יתקיים. הוא היה זמני. גם האינטרס הישראלי הוא שלא יהיה כיבוש.

חברי הכנסת, אפילו הבוס האמריקני שלכם לא מכניס חוק כזה לקונגרס האמריקני.

החוק הזה משתלב במאמצים לחפש נציגות פלשתינית קוויזלינגית, ראש הממשלה נפגש במחתרת עם 25 לא-מכווכדים מהגדה, וכדי למנוע שלום עושים דמוניזציה של הצד הערבי מתוך כוונה פוליטית מיוחדת ומכוונת.

הקשבתי לריאיון האחרון של השר יצמן בטלוויזיה. הוא התווכח עם בוש, סגן נשיא ארצות-הברית שהיה פה, ומדבריו אני מוציא דבר, שאפילו אטומי-מום פוליטיים צריכים להקשיב לו. הוא אומר לבוש: אתה יכול לא לדבר ולא לעשות בכיוון השלום, בכיוון שיחות עם מי שצריך לדבר, אבל אתה, בוש, עם כל הכבוד, אתה לא חי בירושלים, אתה לא חי במדינת ישראל. אנחנו צריכים לאכול את זה ואנחנו צריכים לדבר. השאלה היא על מה מדברים, מה מציעים.

הדברים קשורים גם עם ההצהרה המעוצת של השר רבין, שתקף את חברי מפלגתו — שהציעו הכרה בזכות ההגדרה העצמית — ואמר להם שהם עוזרים לאש"ף ולטרור, אבל שוכחים שבזמן הבחירות האחרונות לכנסת הליכוד הוציא סטמה, שער היום היא עדיין קיימת על כמה קירות בתל-אביב; פרס-ארוס — פרס שווה אש"ף, לכן, אל חלכו בדרך הזאת של הליכוד, כי זה בוחרנו נגדכם עצמכם.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

אתה רוצה שנכיר באש"ף?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני רוצה שתהיה הכרה הדדית. כן.

ייושם. אנחנו נצביע בעד, אבל בהרבה מאוד פקפוקים, מאחר שקיימת אווירה שבה נפרצים לא רק חוקים אלא נפרצת מדיניות מוצהרת של ממשלת ישראל. ממשלת ישראל והמערך מפוחדים. ולא כפי שאמר חבר הכנסת שמיר — המערך לא מפוחד מהליכוד, לצערי הרב, הליכוד לא מפחיד אותו. המערך מפוחד היום דווקא מאלה שבתוך מפלגתו שלו, שרוצים להתיישר עם קו שעליו אמר השר רבין שהוא לא רק מסייע לאש"ף אלא עוזר באופן פעיל לאש"ף, וכאן אפשר למצוא את שורש הסיבה להולדת החוק הזה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת גאולה כהן. חבר הכנסת מאיר וילנר, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

יש כאן בעיה חקנונית, אדוני היושב-ראש. החוק הונח אתמול. אנחנו דנים בו ברציפות מאתמול. השעה עכשיו אחת ורבע אחרי חצות, זאת אומרת שאנחנו דנים עליו ברציפות מאתמול.

היו"ר א' נחמיאס:

הישיבה טרם נעלה והיא יכולה להימשך. כל עוד הישיבה לא נעלה היא יכולה להימשך עוד כמה ימים.

חבר הכנסת וילנר, בבקשה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, החוק הזה הוא חוק של פחדנים, פחדנים שמפחדים פחד מוות מפני השלום. זה חוק פחדני. אלה שיזמו, אלה שלחצו לקבלת חוק טרוריסטי כזה, מפחדים מהשלום פחד מוות, כי הם יודעים ששלום פירושו נסיגה מהשטחים, והם מתנגדים לכך. לכן החוק הזה הוא חוק נגד השלום.

אין יכול היה להגיע בכלל חוק כזה? — בגלל ההידרדרות של המערך, של מפלגת העבודה, ימינה. אין שם מנהיגות בעלת מעוף היסטורי. אין שם מנהיגות אלא זו שפוזלת אל הבחירות הקרובות. בזמן האחרון הם רוצים להתיישר כמעט בכל השאלות במידה המקסימלית, ולהתחרות עם הליכוד על בסיס של הליכוד.

השאלה, חברי הכנסת, אינה של הביטחון, מה מסייע ומה מזיק לביטחון. זו שאלה פוליטית. אלה שיזמו וביצעו את מלחמת לבנון תרמו לביטחון? הם הביאו אסון לא רק על פלשתינים ולבנונים אלא גם על 6,000 בחורים ישראלים. הרוגים ופצועים. הם תרמו לביטחון? מה זה נזק מדיני? גם זו שאלה פוליטית.

מי שפוגע באמת בביטחון המדינה — יש נגדו חוקים.

עכשיו מופיע הנימוק, שלא לתת לגיטימציה לאש"ף — אש"ף צריך לגיטימציה שלנו? של מדינת ישראל? אש"ף קיבל לגיטימציה על-ידי ארגון האומות המאוחדות. אש"ף מיוצג ייצוג דיפלומטי ב-115 מדינות. יותר מאשר מדינת ישראל. לכן, לדבר על כך כאילו משהו מכאן צריך לתת לגיטימציה שלנו? הם צריכים לגיטימציה שלנו, של מדינת ישראל?

והנימוק שאש"ף רוצה להשמיד את מדינת ישראל — זה דיבור רמזוני מופקר. כל אחד יודע שאש"ף מוכן לשלום עם ישראל. אש"ף מוכן לשיבת עם מדינת ישראל, עם ממשלת ישראל בוועידה בין-לאומית בחסות האו"ם. עצם הנכונות הזאת, ההסכמה הזאת, היא נכונות להכיר בהפקטו במדינת

היה עולה על דעתה, וגם לא על דעתם, להגדיר מקרים אלה כעבירה.

כך, למשל, לא עולה בדעתי שהמשלה, או ועדת החוקה, התכוונו ומתכוונים לכך, שעורך-דין שילמד סניגוריה בהליכי מעצר או בבית-משפט על אדם הממלא תפקיד בארגון טרוריסטי יהיה צפוי לשלוש שנות מאסר. איני מכיר מדינה דמוקרטית האוסרת בחוק על כל עורכי-הדין שלה לתת הגנה משפטית לחשודים מסוימים. אבל זו בדיוק עלולה להיות התוצאה של הצעת החוק שהכנסת מתבקשת לאשר היום. כבר מבחינה זו הצעת החוק שוללת זכויות אדם יסודיות, שהוכטחו גם בישראל בחוק לשכת עורכי-הדין ובחוק סדר הדין הפלילי.

כמו כן, לא עולה על דעתי, שחובש ישראלי, המגיש עזרה רפואית לאיש אש"ף שנפצע קשה בהיתקלו בסוור של צה"ל, או במסיבות אחרות, ייחשב לפושע, באשר הוא בא "כיועזין" וללא סמכות כ"מגע" אתו.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

דוד ליבאי (המערך):
אני בוחן חוק לפי מה הוא אוסר ומה הוא אינו אוסר. צופים מקרים מראש ונותרים תשובות מראש, ולא נותרים תשובות רק לארבעה מקרים משום שאותם גילו מראש. תאמינ לי, זאת לא ההנמקה העיקרית, אבל הדוגמאות באות להראות עד כמה הצעת החוק אינה צופה רברים מראש.

לא עולה על דעתי שנעמיד לדין פלילי אם הממשלה לבנה, או אשה לבעלה, רק משום שהוא חבר בגוף של אש"ף, אבל זה מה שנתבקש מהצעת החוק. לפי גרסה א' של הצעת הוועדה, גרסה שהציג פה חבר הכנסת אוריאל לין, אסור לבעל לבוא כמגע מיני עם אשתו, אם אחד משניהם חבר באש"ף. זו כוונת הכנסת? לאפשר למשטרה להיכנס לחדר המיטות?

שבת וייס (המערך):

דוד ליבאי (המערך):
תרשה לי, אני רוצה להשיב, אני לא אשכנע אותך, אדוני השר, אנחנו כבר ניהלנו את השיחות האלה בוועדת החוקה.

אם חבר הכנסת אדרי או חבר כנסת אחר היה מתקבל על-ידי מלך מרוקו ויש היה נמצא אדם שהיום ממלא תפקיד מסוים באש"ף, שהוא איש מתון, שוחר שלום לטעמם של מהונים והיה מושיט ידו — חבר הכנסת אדרי או חבר כנסת אחר היה צריך לברוח מהחדר ה"מגע", שלום, הושטת יד — אסור.

חברי הכנסת, לא מצאתי אף ורע להצעת חוק שכזאת האוסרת מגע, מגע בלבד עם אויב, בשום מדינה שהיא פחות או יותר דמוקרטית. אדרבא, אני מציב לכם אתגר, הביאו לי דוגמה כזאת ממדינה אחרת.

אמרתי שהצעת החוק הזאת מיותרת, מדוע? משום שהכנסת לא נתנה דעתה על מגעים עם אש"ף, היא חוקקה חוק בעניין הזה והיא ראתה אפילו לתקן אותו ולעדכן אותו. אני מדבר על סעיף 114 לחוק העונשין. סעיף 114 (א) אומר: "מי שקיים ביודעין מגע עם סוכן חוץ ואין לו הסכר סביר לכך, דינו — מאסר 15 שנים". תאמרו: הסעיף מדבר ב"סוכן חוץ" — כאה הכנסת ותיקנה ב-1979, בעת כהונתה של הממשלה הראשונה של מנחם בגין, את החוק ואמרה: "סוכן חוץ", קרא

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

— את האמנה הפלשתינית שלו.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יש לי גם כן אמנה של הכנסת, שכל הארץ שייכת רק לעם היהודי. זאת גם כן אמנה ששוללת כליל את קיומו של עם שני. אני נגד שתי האמנות, אבל לא מדברים על אידיאולוגיה, מדברים על פוליטיקה, ובפוליטיקה הם מוכנים ומוכנים למדינה פלשתינית בגבולות 1967. אתם לא מוכנים, ואתם רוצים מלחמות נוספות.

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

המלך חוסיין לא מעוניין בה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
השיחות צריכות להיות עם מנהיגי אש"ף — הארגון הזה הוא הנציגות הלגיטימית המוכרת היחידה של העם הפלשתיני, וגם אם יש חילוקי דעות עם מנהיגים שלו — — — אל תחשבו שתוכלו לבצע את החוק, אם תרצו, תבנו בתי-סוד, תאחזו נעשה הכול למען השלום וניפגש עם כל מי שנמצא לנכון כדי לקרב את השלום. זה חוק טרוריסטי שאסור להיכנס לו.

הי"ח א' נחמיאס:

חודה לחבר הכנסת מאיר וילנר, רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד ליבאי, בבקשה.

דוד ליבאי (המערך):

אדוני הידיש-ראש, חברי הכנסת, הודעתי מראש לראש הממשלה ולסיעה שאיני מסוגל להשלים עם הצעת חוק זו של הממשלה ואצביע נגדה. הצעת חוק זו לחיקון פקודת הטרור היא מיותרת לחלוטין ואף מטעה, ומוטב היה שלא להביאה כלל לכנסת.

מאתר שהתגלגלה וכאה לכאן בדרך, אומללה, אני מנסה לצמצם את הליקויים שבה, את חומרתה ואת סיכוייה בשלוש הסתייגויות שהגשתי, שכל אחת מהן עשויה להקחות כמעט את שני הארס של הצעת החוק הנדונה.

לאחר שנודו מטחים של ביקורת על הצעת חוק זו, לאחר שהבאתי בפני ראש הממשלה והסיעה דוגמאות מספר להוכיח את האבסורד שבה, באו גם ראש הממשלה ושר המשפטים משה נסים לכלל מסקנה שאין להביא את הצעת החוק במקורה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית כפי שאושרה בממשלה, שכן הצעת החוק המקורית שפורסמה מטעם הממשלה בהצעת חוק 1742 באה לאסור באופן מוחלט על כל תושב ישראלי לקיים ביודעין מגע, בארץ או בחוץ-לארץ, עם אדם הממלא תפקיד בארגון טרוריסטי, והנה, שר המשפטים לשעבר נסים הודיע, בעת הקריאה הראשונה של הצעת החוק כאן בכנסת, כי הממשלה תבקש מוועדת החוקה, חוק ומשפט לקבוע בחוק חריגים לאיסור המוחלט, שכן אף הממשלה הבינה שהצעת החוק מרחיקה לכת ותביא לתוצאות אבסורדיות, וכך, על דעת הממשלה, קבעה ועדת החוקה ארבעה יוצאים מכלל האיסור, מקרים שבהם בית-המשפט לא ירשע אנשים שקיימו מגעים עם ארגוני טרור. הממשלה הבינה כי יש מגעים כאלה שהם מוצדקים ואינם ראויים להיחשב כעבירה.

אבל, נסיגתה של הממשלה בהצעת החוק הנוכחית מהאיסור הכולל והמוחלט של מגעים עם אנשי אש"ף וארגוני טרור אחרים היתה חלקית בלבד, גם תומכי החוק יכולים להיווכח בנקל שיש עוד מקרים שונים ומגוונים, שאילו חשבה עליהם הממשלה מראש, היתה מרשה גם אותם, ולא

התרשמותי מאוד מדברים שהביא המלומד פרופסור ש.ז. פלר המלומד לועזית החוקה. הוא כתב ניהוח מקצועי, ולא אלאה בו את חברי הכנסת, כי לעניות דעתי הוא מוכן יותר למשפטים. הוא שכנע אותי מאוד. הניתוח המשפטי שלו מכיל אותו לכתיבת משפטים מעין אלו, ופרופסור פלר אינו אישיות פוליטית, ואם הוא דואג למשהו הרי זה לצביון המדינה מבחינת אורחות חייה הדמוקרטיים ושיטת עונשין מסודרת ומקובלת. הוא אומר ש"חוק זה סותר מכול וכול את עקרונות דיני העונשין המקובלים בכל מדינה חופשית", חנו נא דעתכם לדעתו של מומחה למשפט פלילי. הארגומנט שלו אינו פוליטי אלא מקצועי, כמומחה לדיני עונשין, לחוק כזה אין שם מקום.

פרופסור פלר כותב: "הניתוח המקצועי באספקלריה של עקרונות דיני העונשין של האיסור הפלילי המהיר מביא למסקנה כי כל מטרת האיסור, החסר זיקה כלשהי לעבירות אחרות האמורות בפקודת מניעת טרור, היא לכפות על אזרחי ישראל וחובשיה השקפת עולם שענינה כל כולה הוא למסור, לרגשות ולכלל היותר לפוליטיקה" — לכפות השקפת עולם, וכל שתענינו בזה יותר תראו שאלה הם פני הדברים.

"לדוגלים בהצעת חוק זו", כותב פרופסור פלר, "תפיסת עולם פוליטית בנושא יחסי ישראל עם העולם הערבי. אולם אין זה נושא שבו ניתן לכפות על הפרט תפיסות עולם באמצעים פליליים בלי לפגוע בעקרונות המקובלים במדינה חופשית, שכן יש ויכולות להיות גם תפיסות פוליטיות אחרות. ומדוע במדינה חופשית דווקא? ששים שבמדינות בעלות משטר רודני כופים על האזרחים את המדיניות של מפלגה אחת, זו האוחזת בהגה השלטון — ואין זה משנה אם אלה שתי מפלגות, שלוש או ארבע מפלגות — ככל התחומים, וכל תפיסה חולקת היא בגדר איסור פלילי. האם נוכל עוד לסווג את עצמנו במחנה המדיניות החופשיות אם נגביל באמצעי ענישה את חופשו הפרט לקיים סתם מגע עם זולתו, ויהיה מי שיהיה, ובלבד שלא תהיה למגע כל זיקה לקידום עבריינות?

"ואם אסור לפרט לקיים מגע כזה, מדוע שיהיה מותר לגוף פוליטי, כגון מפלגה פוליטית, להגביל בגישה אחרת, ומדוע שלא לאסור על קיומה של מפלגה כזאת, וזה מה שצפוי, שהרי היא גורסת עמדה שיש בה עכירה פלילית, ומאכן קרובה מאוד השאלה מדוע בעצם שיש יהיו מותרות מפלגה אחת או שתיים בלבד, כבעלות הקו המדיני הרצוי, שתחזקנה בהגה השלטון.

לבסוף, "משטר שמותרת בו רק מפלגת השלטון הוא בלתי ניתן לניתוק גם ממשטר של רודן אחד. אין דיקטטורה בלי דיקטטור. לכן מוביל הקו הישיר, שתחילתו באיסורים כגון האיסור החדש" — דברי פרופסור פלר.

מורי ורבותי, ראויים הדברים כולם להיקרא. קראתי רק קטעים, הערכתי שבהחשב בעמדת הקואליציה לא יהיה כאן, לפחות לא בגלל, רוב שיעשה זאת את הראוי לה ויפיל אותה, ידחה אותה. ניסיתי לפחות להקרות את העוקץ בשלושה חיקונים:

האחד — במקום שכתוב היום בפסקה (ח) "המקיים ביועדן מגע עם" הצעתי, ואני לא היחיד, להחליף את המלים האלה ב"המקיים בכוונה לעודד טרור". הרשו נא לי להעיר כמשפטן, שיש פסיקה של בתי-המשפט העליון במשפטו של קורט סיטה, מה שמענות "ביועדן" בתחיקה ביטחונית, וכך נפסק שם: מותר לבית-המשפט להניח ולהסיק מכל נסיבות העניין, כי הנאשם ידוע ידע שהדבר עשוי להיות לחוללת האויב, או לפגוע בביטחון המדינה, ואפילו אם אין הוכחה ברורה על כך, הרי חובתו של האיש להיות ער לעובדה מאוד

כמקום זאת: "מי שיש יסוד סביר לחשוד בו שהוא חבר בארגון מחבלים, או קשור בו, או פועל בשליחותו" מדובר בחוק זה לא רק בבעל עמדה בארגון מחבלים, מי שיש יסוד סביר לחשוד בו שהוא חבר בארגון מחבלים, או קשור בו, או פועל בשליחותו, זה טוכן חרץ.

אם כן, כיום יש בחוק סעיף האומר: מי שקיים ביועדן מגע עם איש אש"ף, או חשוד להיות איש אש"ף ואין לו הסבר סביר לכך, דינו — מאסר 15 שנה. אבל הגיונו של האיסור היום בחוק — סבירותו, וסבירותו היא, ראשית, בכך שמותר לאיש להראות שהיה לו הסבר סביר, ואם בית-משפט מקבל אותו הוא פטור. הגיונו של האיסור כיום הוא שלא יורשע אדם לפי סעיף זה אם הוכח לבית-המשפט שלא עשה ולא התכוון לעשות דבר ש"יש בו כדי להביא לידי פגיעה בביטחון המדינה". זו מהותו של האיסור, להגן על ביטחון המדינה. כאן מתחיימים להביא לנו חיקון לחוק שבא להגן על מה? — נגד טרור. מה לו ולטרור? יש כבר בחוק איסור על מפגשים שיש בהם כדי להשפיע על ביטחון המדינה, וטרור זה ביטחון. אז מה בא האיסור הזה לחדש? חד וחלק: מגעים מדיניים. וזה נובע מהצעת החוק המונחת לפנינו.

אחד התריגים מסגיר את הכוונה. כשראו שיש בעיות, הוסיפו כאן חריג. שאלתי: יוזמן אדם ויבוא לכינוס מדעי בין-לאומי, ושם מסתובבים אנשים שונים, ויכולים להיות שם גם אנשי אש"ף. אם אני רוצה להישמר ולהזהר ולא להיות עבריין שמא אבוא אתו כמגע, מוטב שלא אסע לכינוס. אמרו: לא, לא, חיסע, חיסע, שחריג חדש. אדם לא יורשע אם יוכח בבית-המשפט שקיים את המגע בחוץ-לארץ כמשחתף כרבי-שיח בין-לאומי בנושא אקדמי מדעי שאורגן בידי מוסד אקדמי, ומתי הוא לא יורשע? — "בלבד שלא קיים עמו מגע בעניין מדיני". האם זה לא מגלה לכם מה מטרת החוק? סע לכנס מדעי, אבל וזכור: מגע, כן; אבל לא מדיני. כי זה הדבר שאותו אין אנו רוצים להרשות.

אני אומר לכם, חברי הכנסת, שזאת הצעה מאוד לא דמוקרטית ביסודה, משום שלקואליציה ולחברי הקואליציה מותר לקיים מהלכים מדיניים מסוימים. אם מדובר פה במהלכים מדיניים, כפי שהראיתי, זה מותר. הם יכולים לקיים זאת בסמכות. אבל לאופוזיציה אסור, אלא אם כן היא תקבל היתר מהממשלה, ואז תהיה לנו אופוזיציה כחסדי הממשלה. אני לא הייתי רוצה לאחל לעצמי להיות במדינה דמוקרטית שהאופוזיציה שבה פועלת בחסדי הממשלה.

בדרך כלל, הצעת חוק באה להגביל את הממשל. כשאנחנו מחוקקים אנחנו קובעים מהי סמכות הממשל ומהם גבולותיה עד כאן, ואילו זאת הצעת חוק שלא באה להטיל הגבלה שווה לכל נפש ולא באה להגביל את הממשל, היא באה להגביל רק את האופוזיציה בישראל. זה תקדים מסוכן.

היום, לפי המצע של מפלגתי, אין לקיים מגעים עם אש"ף, לא נמנית ואיני נמנה עם אלה הרוצים לחקן היום את המצע המפלגתי. בנסיבות של היום זה מוצדק. אבל אני רוצה להשאיר למפלגתי את זכות הבחירה החופשית לשנות את דעתה. היום האיסור הזה יתקבל במצע המפלגה בהצבעה דמוקרטית, בגופים מרכזיים, אם הנסיבות ישתנו, וצריך לשנות את המצע, בבקשה, יבוא הגוף המוסמך במפלגה שלי, או במפלגה אחרת, וישנה את דעותיו. הרי הדברים מתפתחים מיום ליום. אבל אם יהיה חוק כזה במדינה, האם אני יכול להביא הצעות החלטה למרכז המפלגה נגד חוק המדינה? האם אני יכול להצביע בעד מגעים עם אש"ף, כאשר אסור לי לקיים מגעים עם אש"ף אלא אם כן אקבל סמכות לכך? האם זאת היא דמוקרטיה?

ויקטור שם טוב (מפ"ם):

אדוני היושב ראש, יש לי ארבע הסתייגויות לחוק הזה: אני אנוק עכשיו בכח אחת שלוש מהן, ואת הרביעית ינומק חבר הכנסת ותר.

כנסת נכבדה, חבר הכנסת ליכא הקל עלי מאוד בהנמקה המזהירה שלו נגד החוק המוצע. אני חושב שחבר הכנסת ליכא וחברי מפלגתו, שיצביעו היום נגד החוק, מצילים במשהו את כבודו של מפלגת העבודה: כל הזמן התפלאתי מאוד כיצד היא יכולה לתת יד, עליידי הצבעה של חלק מחבריה עם הליכוד, לקבלתו של החוק הזה.

אני רוצה לדחות את הניסיון שנעשה הלילה להציג את כל מי שמתנגד לחוק הזה כחומק בטורר, ואני כל מי שתומך בחוק הזה כמנוע טורר. זו שטות ממדרגה ראשונה. אני חושב שלא מדובר בחוק למניעת טורר; מדובר בחוק למניעת מגע בין ישראלים לבין פלשתינים שעשוי להביא ל מצב שיכיל את הטרור.

אני מתנגד לחוק הזה מארבעה נימוקים. הנימוק הראשון הוא, שהחוק הזה מיותר. הנימוק השני: יהיה קשה מאוד, עד לגיתיון, לבצע אותו. הנימוק השלישי: החוק יגרום לישראל נזק בזירה הבין-לאומית. והנימוק הרביעי: החוק לא יוסיף כבוד לספר החוקים שלנו. זה חוק מביש.

למה הוא מיותר? קודם כול, מאז מלחמת 1967, במשך 19 שנים, לא היה חוק כזה, וכל הממשלות שהיו לא מצאו לנכון לחוקק אותו. הן לא היו ממשלות שלא היו מעוניינות לחסל את הטרור — לרבות ממשלתו של מנחם בגין ולרבות ממשלתו של שמיר, על טהרת הליכוד בלי שותפות עם מפלגת העבודה — והן לא הביאו חוק כזה.

החוק הזה מיותר מפני שקיום מגע עם חברי ארגון מחבלים שיש בו סכנה לביטחון מדינת ישראל אסור לפי החוק הקיים. בדקתי בחוק הקיים ומצאתי את הסעיף שחבר הכנסת ליכא, שדיבר לפני, ציטט אותו כמלואו. עוד ב-1979 תוקן סעיף 114 לחוק, הקובע שאסור לקיים ביורדן מגע עם מי שיש יסוד סביר לחשוד בו שהוא חבר בארגון מחבלים ואין לו הסבר סביר לכך, והעונש הוא עד 15 שנות מאסר.

אם כל מה שדובר פה על החוק הזה היה אמת, כלומר שיש במגע עם כל איש אש"ף סכנה לביטחונה של מדינת ישראל — רבותי, יש חוק קיים האוסר מגע כזה.

הנימוק השני הוא, שקשה יהיה לבצע אותו. רי לקרוא מה שכתוב בחוק. אביא דוגמה. לפי גרסה א' של פסקה (2) של החוק, לא יורשע אדם אם כנציג של אמצעי התקשורת השתתף במסיבת עיתונאים ונפגש עם אנשי אש"ף, ובלבד שהשתתפו בה נציגים של אמצעי תקשורת בין-לאומיים. ובכן, אם עיתונאי ישראלי יקיים פגישה עם כל אדם באש"ף, בעל כל תפקיד באש"ף, וייקח אחר שני עיתונאים של אמצעי תקשורת בין-לאומיים או צלם טלוויזיית חוץ, הוא יוכל לקיים את המגע. האם ישימו כלש אחרי כל עיתונאי ואחרי כל איש ציבור שייסע לחוץ-לארץ כדי לבדוק האם הוא נפגש עם איש אש"ף בנוכחות שני עיתונאים זרים או לא? האם זה דבר רציני? האם אפשר לבצע זאת?

החוק הזה יגרום גם נזק רב לשמה של מדינת ישראל. רבותי חברי הכנסת, בשנת 1968, מייד אחרי מלחמת ששת הימים, הייתי חבר משלחת פרלמנטרית ישראלית בראשותו של דוד הכהן המנוח לוועידה שהתקיימה בדקר, ואנחנו, חברי המשלחת הישראלית, ביקשנו ליצור מגע עם כל פלשתיני ועם

מסתברת זו עושה אותו כאילו ידע. וכך אפשר להוכיח את יסוד ה"ביורדן". הוא לא צריך להוכיח ממש שכפועל במוחי ידעתי ובמחשבתי ראיתי את הדברים. ניתן להסיק את ידיעתי מהנסיבות והייתי צריך להיות ער לעובדה, אם זו עובדה מסתברת, גם אם לא הייתי מודע לה. זה עונה לצורך דרישת ה"ביורדן". לכן זה כמעט גובל באיסור מוחלט לפגוש אנשים שיש לחשוד בהם שהם נמנים על גופים מסוימים. לכן מוטב לכתוב "המקיים ככוונה", ואז לפחות לא נעמוד מול פירוש זה של המושג "ביורדן".

תיקון שני שהצעת, מאחר שהרגומאות שהבאתי הניעו את מי שהניעו להציע ארבע דוגמאות של חריג, ויש חריגים נוספים שהם סבירים, אני מציע, ואני לא היחיד, להוסיף לאחד ארבעת החריגים חריג נוסף שיאמר: "מסיבה סבירה אחרת". יהיה הדבר לשיקול בית-המשפט בהתאם לכל הנסיבות.

והדבר האחרון הוא החשוב ביותר. הרשו לי להציע לכם לפתוח את פרק עבירות ביטחון המדינה בחוק העונשין, וראו שם בסופו או באמצעיתו סעיף האומר: כתב אישום על פרק זה או סימן זה רשאי להגיש רק היועץ המשפטי לממשלה; רק הוא אישית או בחתימתו בכתב. לגבי כל העבירות במגזר הביטחוני יש הוראה כזאת, כדי להשאיר שיקול דעת יחיד וקובע לדרג העליון והבכיר, ולא לנצל אפשרות של העמדה לדין מסוימת ביטחון שיכולות לחרוג לעניינים פוליטיים; לא לנצל זאת לרעה. אלה שתומכים בחוק אומרים: מדובר כאן בעבירה ביטחונית ולכן מקומה כפקודה למניעת טורר. מדוע אתם מרשים לכל מי שיש לו כתב הסמכה כתובע, לכל שוטר, ותהיה דרגתו סמל או רב-סמל או פחותה מזה, שיוכל להעמיד אנשים לדין באשמה שקיימו מגע עם איש אש"ף? למה לא לרכז את הביקורת על העמדה לדין גם כאן בידי דרג בכיר ואחראי? לכן הצעתי גם כאן, שלא יוגש כתב-אישום על-פי פסקה זו אלא בידי פרקליט המדינה או מנהלו.

חברי הכנסת, מכל הטעמים מוטב היה שהצעת חוק זו תיראה בעיניכם מיותרת ולא תיראה כספר החוקים.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת הראל, רצית להציג שאלה לחבר הכנסת ליכא. האם אתה מסכים, חבר הכנסת ליכא?

דוד ליכא (המערך):

כן, בבקשה.

אהרן הראל (המערך):

האם אתה יכול לומר לנו אם באחת הישיבות של ועדת החוקה, חוק ומשפט הובאה הצעה רשמית של הממשלה להוסיף את המלה "ככוונה", כפי שהממשלה הביטחית בהנהלת הקואליציה כשהצבענו בעד החוק, או שזו היתה הוגאה כפי שהיתה הוגאה — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, לא הובאה הצעה כזאת.

דוד ליכא (המערך):

בישיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט השתתף שר המשפטים משה נסים. בישיבה הזאת, למיטב זיכרוני, הוא הוסיף על האיסור שהיה קבוע כתוצאה החוק המקורית את החריגים. הוא לא הביא בשום שלב הצעה להוסיף על האיסור את האלמנט של "ככוונה".

היו"ר א' נחמיאס:

חודה לחבר הכנסת דוד ליכא. חבר הכנסת ויקטור שם טוב, בבקשה.

מן הכולטים שבהם, שבעצם דיבר בגלוי על שלום עם ישראל והכרה בישראל, והאדם הזה נרצח בגלל דעותיו. לו היה קיים חוק זה צריך היה להכניס לבית-הסוהר את ליובה אליאב.

חיים רמון (המערך):

זהו חוק הגנת סרטאורי. אילו לא היו נפגשים עמו אולי הוא לא היה נרצח.

ויקטור שש-טוב (מפ"ם):

ייתכן. זהו אבסורד. האם אין יודעים שהיו מגעים עם אנשי אש"ף שנוצלו אחרי זה בשיחות לשחרור שבויים? מה, צריך היה להפליא אנשים כאלה? הלא זהו חוק אבסורדי שהדעת איננה סובלת.

אמר אחד הדוברים לפני, שמגע עם אדם כמו סרטאורי ייתן לגיטימציה לאש"ף. זוהי אינולת פוליטית.

חיים רמון (המערך):

עם תנא סיניורא מותר להיפגש לפי החוק הזה?

ויקטור שש-טוב (מפ"ם):

הרי זהו ארגון שמוכר על-ידי יותר מ-100 מדינות ויש לו משלחות במדינות שגם לנו יש אתן יחסים דיפלומטיים, לרבות ארצות-הברית, שמקיימת מגע עם שליחים של אש"ף עוד בטרם הכירו במדינת ישראל. משום כך, לומר ששיחה כזאת בין עיתונאי פלשתיני לבין עיתונאי ישראלי, בין פרופסור פלשתיני לבין פרופסור ישראלי בכנס בין-לאומי, שיחה כזאת תיתן לגיטימציה לאש"ף? אלה דברים בטלים.

מיכאל איתן (הליכוד):

שוב אתה חוזר על זה. יש לכך הגנה בחוק. כתוב: רק בעניין מדיני.

חיים רמון (המערך):

עם תנא סיניורא מותר לי להיפגש?

מיכאל איתן (הליכוד):

מגע מדיני תנהל ברשותו של פרס. הוא ראש הממשלה. אל תנהל מגעים מדיניים ללא רשותו.

חיים רמון (המערך):

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אני יודע רק שהמועצה הלאומית של אש"ף קבעה שיש לעודד את המגעים כי הם מפלגים את המטרות — — —

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת רמון, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה. חבר הכנסת איתן, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

חיים רמון (המערך):

אם אני רוצה להגיד לו: אל תהיה טרוריסט, אל תעשה טרור, מותר לי? אני לא יוצר אתו שום מגע.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת רמון, אני קורא אותך לסדר פעם שנייה.

חיים רמון (המערך):

מתי היתה הפעם הראשונה, אדוני היושב-ראש?

היו"ר א' נחמיאס:

היתה, לא שמעת, כי אתה מתווכח בקול רם עד כדי כך שאינך שומע.

כל נציג ערבי באותה ועידה, והיו משלחות. הם ברחו מאתנו — זה היה בתקופת ארבעת הלאומים של חרטום — הם ברחו מאתנו כמו מאש. אנחנו הושטנו יד — והם הפנו לנו גב. אני התיישבתי על-יד נציג פלשתיני — והוא ברח למרחק שלושה כיסאות ממני, כדי שלא יחשדו בו שהחליף מלה עם ישראל.

חיים רמון (המערך):

עכשיו אנחנו נברח.

ויקטור שש-טוב (מפ"ם):

מה שיקרה עכשיו הוא, שנציגי ישראל, מתוך מבוכה ואובדן ביטחון עצמי, בכל מפגש בין-לאומי, אפילו בין אקדמאים, בין עיתונאים, אנשי תקשורת, אנשי חינוך — יברחו, פן יחזרו ארצה ויגידו להם: נפגשתם עם אש"ף באותו כנס. התחלפו היוצרות. היום יש פתיחות בעולם הערבי, יש פתיחות בקרב נציגי מדינות ערב, פתיחות בקרב פלשתינים, הם מחפשים אפשרות לשוחח, ותהיה הסתגרות נוראה מצד ישראל, וחוק כזה משריץ אותה.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת שש-טוב, אתה מתעלם מלשון החוק. אנחנו חשבנו על הסיטואציה הזאת, ולשון החוק אינה מתייחסת לדברים שאתה מדבר עליהם.

ויקטור שש-טוב (מפ"ם):

לצערי, אינני מתעלם. אני קורא היטב את החוק. אגיד לך למה אינני מתעלם. החוק אומר: "אדם שהוא אזרח או תושב ישראל, המקיים ביוזעין וללא סמכות כדן מגע — — —", שים לב, אדוני — מדובר על מגע! מגע כלשהו.

מיכאל איתן (הליכוד):

תקרא בסעיף הפטורים, ההגנות.

ויקטור שש-טוב (מפ"ם):

אני מבקש שלא תפריע לי, זמני קצר. אני הצעתי בסעיף זה הסתייגות שבה ייאמר: מגע "שיש בו עידוד לטרור". אם אני מקיים מגע שיש בו עידוד לטרור, אני מסכים שידונו אותי. אבל החוק לא מסייג את המגע בשום דבר, אתם מתנגדים לכל מגע. ובמיוחד למגע שאפשר דיאלוג ישראלי-פלשתיני למען השגת הסדר של שלום.

אדוני, אם מחר ייפגש באוניברסיטת הרווארד בארצות-הברית ישראלי עם פרופסור, נתין אמריקני, פלשתיני, חבר המועצה הלאומית של אש"ף, שהוא רוצה שלום עם ישראל והשיחה תהיה איך מקרבים את המחנות — — —

עבד-אללה דראושה (המערך):

חבר הכנסת שש-טוב, הוא אינו צריך להיות חבר המועצה הלאומית, די בכך שהוא חבר בארגון סטודנטים פלשתיני.

ויקטור שש-טוב (מפ"ם):

ייתכן, אבל אני אומר: הוא חבר המועצה הלאומית של אש"ף. אם תפגש עמו, דינך חמש שנות מאסר. והוא אומר לי שזה בסדר, שהם דאגו לכל.

אני חושב שהחוק הזה לא יוסיף כבוד לספר החוקים של מדינת ישראל, כי הוא תוצאה של מבוכה ושל אובדן ביטחון עצמי, במקרה הטוב, ובמקרה הגרוע יותר הוא תוצאה מפחד פן מגעים עם פלשתינים יביאו להיכרעות, לפתיחת התהליך המדיני, לדיאלוג, ומה, כפי הנראה, מפחדים פחד מוות.

אדוני היושב-ראש, האם נכון הוא להפליא כל מגע עם אש"ף? אביא דוגמה: היו מגעים עם סרטאורי, מנהיג פלשתיני

ריקטור שמיטוב (מפ"ס):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים ולומר: האמת היא שהחוק הזה דרוש כדי למנוע דיאלוג למען השלום. אם החוק הזה יתקבל הבוקר ובעוד שבועיים אני אפגש עם חנא סיניורה בירושלים. כדי לנהל אתו שיחה מדינית על חיפוש הדרך איך לדבר על שלום בין שני העמים ועל הכרה של עם אחד במשנהו, אני אלך לבית-הסוהר. את המפגש הזה אתם רוצים למנוע.

שבח וייס (המערך):

מרכז חרות ייתן לך רשיון.

מיכאל איתן (הליכוד):

נכון. מרכז חרות כבר נתן היתרים כאלה.

ריקטור שמיטוב (מפ"ס):

לכן, אנחנו לא ניתן יד לקבלתו של החוק הזה.

הי"ח א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת ויקטור שמיטוב. רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד מיעארי. בבקשה.

עבדאללה בראושה (המערך):

מיכאל איתן, תכין מתנה ריכוז גדול להכניס בו חברי כנסת והרבה הרבה אנשים.

מיכאל איתן (הליכוד):

עזוב, זאת לא רמה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, התופעה המדאיגה ביותר שאנחנו עדים לה בימים אלה, אולי לא רק בימים אלה, היא לא תוכן הצעת החוק שמביאים לנו אלא השיטה הנקוטה בידי הממשלה, אולי חלק מן הממשלה. מביאים לנו הצעה תחת כותרת מפוצצת, וכאשר מתחילים לקרוא בסעיפים, או כשמנסים לעמוד על המטרה של הצעת החוק הזאת, זהו עולם שונה לגמרי. אזכיר רק את הצעת החוק שכותרתה היא "חוק נגד גזענות", וכולנו שמענו, ראינו והתברר לנו שאנחנו, הכנסת — עלי-ידי מי שהצביע כמוכן בעד החוק — גרמנו לקבלת החוק הזה, בטענה שהוא בא להילחם בגזענות. ולמעשה נתנו לגיטימציה לפעולה גזענית. היום יכולים להסתמך על החוק. בחוק, לפעמים, לא די לקרוא מה שיש בו, אלא חשוב מאוד לדעת מה שאין בו. ובכית הממשט אומרים תמיד: אם הסעיף בחוק מדבר כך והוא לא הוכיח את הדבר השלילי, כאילו הוא הופך לדבר פוזיטיבי, חיובי, זו תהיה הפרשנות המשפטית שאנחנו מביאים והשופטים הולכים לפיה.

והנה החוק השני, חוק חיקון הפקודה למניעת טרור. קושרים את העניין משווקים אותו, אולי לעצמם. מי שמתכנע, אולי ברמיזה, לדעת הקהל ולאחרים: אנחנו עוסקים במניעת טרור. אני לא רוצה לחזור על הנימוקים ההגיוניים והמשכנעים ביותר שהעלה חבר הכנסת ליבאי; מי שמתעניין בניתוח המשפטי יכול לראות את הדוח של פרופסור פלר. חברי הכנסת, אין בפנינו חוק פלילי כלל. הכנסת נדרשת לקנות את המוצר, שהוא צעד פוליטי מוחלט, כדי למנוע תהליך או ניצנים של תהליך פוליטי מסוים בדרך של שלום צודק ולשים מחסום בפני כל ניסיון לצאת ממעגל הקסמים שאנחנו נמצאים בו. ואולי יחידה מזו: כדי להתקדם לעבר סיפוח, למנוע כל דיאלוג, דבר שאולי יביא למלחמה נוספת. חוק שמתיימר להיות נגד טרור משג את המטרה ההפוכה. אם זה בהיסח הדעת זה חמור, ואם זה בכוונה, זהו פשע.

יש החושבים שהחוק הזה אולי לא יופעל נגדנו. הרי אנחנו

יודעים נגד מי יופעל החוק הזה: נגד הסוטים, נגד הרשימה המתקדמת.

מיכאל איתן (הליכוד):

נגד מי שמוציא הודעה משותפת עם ערפאת.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני הוצאתי הודעה משותפת עם ערפאת ואמרתי: מנהלים משאומתן ודיאלוג כדי לקדם את עניין השלום.

מיכאל איתן (הליכוד):

מי שמוציא הודעה משותפת — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אם אתה פוחד מהמלה "שלום", יבושם לך ותפעיל את החוק הזה.

מיכאל איתן (הליכוד):

נכון.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

נכון, זהו, אתה פוחד מהשלום ואתה נגד השלום. כולנו יודעים זאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

מהשלום שלך אני פוחד מאוד. מההודעות המשותפות עם ערפאת אני פוחד מאוד.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

קו המחשבה שלי שונה משלך, תפיסת העולם שלי שונה משלך. השלום שלי שונה מהשלום שלך.

מיכאל איתן (הליכוד):

נכון.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אתה תומך במלחמה, אתה תומך בסיפוח ואתה לא רוצה להכיר בזכויות הצד השני. אני, לעומתך, מכיר בזכויות של שני העמים, אני רוצה להביא שלום, ואני פונה לכתובת הנכונה.

למה אני טוען שזה איננו חוק פלילי? חברי הכנסת, למי שיש מושג במשפטים, הרי לעסוק בחוק כזה, מה שקרוי במשפט "איסור מוחלט", זה דבר איום ונורא. מהו איסור מוחלט? למשל, לעבור ברמזור אדום זה איסור מוחלט; אין חשיבות מה יש לך, מה חשבת ומה לא חשבת באותו רגע. פה אנחנו דנים בעניין של השקפת עולם, של תהליכים היסטוריים, של עמדה פוליטית, והנה כאים ואומרים: האיסור הוא מוחלט.

חברי הכנסת, במשפט הפלילי יש שני אלמנטים: יש הכוונה, שהיא יסוד של כל עבירה פלילית, חוץ מהדברים המוחלטים שהזכרתי, ויש המטרה. יש חברי כנסת שהשתמשו במושג "כוונה" ובמושג "מטרה" כאילו הם היינו הך. לא כך הדבר, חברים. במושגים משפטיים יש בחוק שלושה שלבים: יש האקט — אקטוס-ריאוס, יש הכוונה הפלילית — המנס-ריאה, ויש המטרה — המוטיב, שבדרך כלל איננו חלק של העבירה. למה ביצע אדם עבירה מסוימת, אם כידיעה ומתוך כוונה? — לפעמים שואלים מה המוטיב, מה המניע.

בואו וראו מה קרה פה. בחוק הגזענות דרוש אקטוס-ריאוס — מעשה, כוונה ומטרה להסית. את שלושת הדברים האלה כללו כמרכיבים של העבירה שצריכה להיות עבירה אבסולוטית. חוק הגזענות היה צריך להגיד: מי שמטיף או מפלה על רקע גזעני, עובר עבירה פלילית. ושם נתנו שלוש דרגות כדי להגיע להרשעה, ובכית-המשפט לא יוכל לעולם להרשיע מישהו על סמך זה. כאן מסתפקים בדבר הפורמלי —

אבל לא צריך לתת אפשרות להסתתר מאחורי הגדרה בלתי שלמה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אם לא סיפוח מלא, לפחות שלב ביניים.

שבח רייס (המערך):

אולי צריך לכתוב: מדינת ישראל, ארץ-ישראל ומלכות ישראל.

יובל נאמן (התחיה):

בסדר, אילו היה כתוב "ארץ-ישראל לפי התנ"ך" או משהו דומה — נוח. אבל כאן העניין לא ברור. והואיל ודווקא יהודה ושומרון ועזה הם המקומות המועדים בעניין זה, יש טעם להבהיר את ההגדרה.

שבח רייס (המערך):

הפרופסור נאמן, הרשה לי לשאול שאלה קצרה: לפי גרסתכם, כל תושבי השטחים או רובם הם אנשי אש"ף?

יובל נאמן (התחיה):

לא.

שבח רייס (המערך):

לפי התיוה הזאת אסור יהיה להיפגש עם אף אחד.

יובל נאמן (התחיה):

לא נכון. קודם כול, מדובר במנהיגים של אש"ף, לא אנשים שנבחרו לראשי עיריות וכדומה. אם משהו מצהיר על עצמו שהוא כזה — בהחלט כן. יש כאלה. הנה למשל חנא סיניורא רק עכשיו היה בארצות-הברית ואמר שם שהוא מצדיק את הטרור עצמו מפני שזו דרך להילחם כל זמן שלא מכירים בזכויות העם הפלשתיני. מי שאומר דבר כזה והוא מנהיג, אתו באמת הבעיה עולה. אבל אם לא, בבקשה.

שבח רייס (המערך):

לא יישאר לך עם מי לדבר.

היור"א' נחמיאס:

אני מצטרף מאוד, לא יכול להיות כאן דרשית.

יובל נאמן (התחיה):

אם אומנם נצטרך הערב על החוק הזה, אני אראה זאת כהשלמה של מהלך שאני, לפחות, נאבק עליו זה עשר שנים. מצאתי מאמר שכתבתי בראשית שנת 1977, בקשר לאותו מקרה שהוזכר פה, שהשר צדוק לא עשה כלום בעניינו, ואני תבעתי אז עשייה. לא הצלחתי לשכנע את חברי בממשלת הליכוד הקודמת, כי היועץ המשפטי לממשלה התחמק מהנושא הזה. טוב שעכשיו, לאחר שאנחנו הצענו את החוק הזה, הממשלה לקחה אותו לידיה. ואם הערב נגיע באמת להצבעה, סיימנו בכך כבדת דרך.

דן מרדור (הליכוד):

לא הערב — הבוקר.

יובל נאמן (התחיה):

אם הבוקר נגיע להצבעה, סיימנו בכך כבדת דרך רצינית.

ההסתייגות הנוספת שלנו נוגעת לפרטים מזוהים הכוללים פה, למשל, בנושא של מתן סיוע לקרוב משפחה הנמצא במצוקה. יכולים לקרות כל מיני דברים, ואני חושב שצריכה להיות כאן הגדרה פשוטה: "משום קרבת משפחה בינו לבין מי שאתו קיים את המגע". זה צריך לכסות את כל הסיבות האפשריות, שבעיני בית-המשפט או המשטרה ייראו סיבות סבירות לעניין זה.

עצם המגע. האם מגע בטלפון ייחשב גם הוא לצורך זה? נניח שאני יושב בבית ומישהו מטלפן אלי מחוץ-לארץ. מה אני אעשה, אשכור את הטלפון?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

תגיד: טעות במספר, פתרת את הבעיה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

טעות במספר?

מיכאל איתן (הליכוד):

יש הרבה שמתכים לטלפון ולא מקבלים, אבל אתה מקבל.

היור"א' נחמיאס:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני רוצה להזכיר לך שכבר קראתי אותך לסדר פעם אחת.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני לא רוצה להיכנס לפרטים, אבל כל התפיסה של הבאת חוק כזה היא מוטעיה.

חברי הכנסת, אם לחשב את הזמן לפני השעה שתיים עשרה ואחריה — הרי אתמול היה יום אפור לחקיקה הישראלית, כאשר נתקבל חוק הגזענות בצורה שבה נתקבל. אם נקבל עכשיו את החוק הזה — יהיו אלה יומיים שתורים של התחיקה, של השיטה המשפטית ושל החוקים המתקבלים בישראל.

ברצוני להוסיף עוד הערה: החוק הזה כפי שהוא מוצע מזמין אנשים שחוריי שלום, שרעיון השלום וההכרה בין העמים חשוב להם יותר מכל הסכם קואליציוני או מכל הסכם של רוטציה, שלא לנהוג בהתאם למה שכתוב בו.

היור"א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מיעארי. רשות הדיבור לחבר הכנסת יובל נאמן, בבקשה.

יובל נאמן (התחיה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, ההסתייגויות שלנו נוגעות קודם כול להגדרה המדוברת על "בארץ ובחוץ-לארץ". אנחנו אומנם רואים בהחלט את יהודה ושומרון ועזה כחלק מארץ-ישראל, אבל כל עוד הכנסת לא החילה שם את החוק הישראלי, אי-אפשר לראות את השטחים האלה כחוץ-לארץ וגם לא כארץ-ישראל. לכן אנחנו מבקשים שיהיה כתוב במפורש: "בארץ וביהודה, בשומרון ועזה". אם לא ייאמר כן, ייצא שאחד המקומות העיקריים שבהם יכולים להיפגש איננו מכוסה על-ידי ההגדרה.

דן מרדור (הליכוד):

"כל מקום" בהגדרה זה גם בארץ וגם בחוץ-לארץ.

יובל נאמן (התחיה):

אבל יגידו שדווקא יהודה ושומרון ועזה זה לא בארץ ולא בחוץ-לארץ, כי זה בארץ, אבל החוק הישראלי לא חל על השטחים האלה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אם חבר הכנסת יובל נאמן אומר שהשטחים הם לא בארץ, זה כבר טוב.

יובל נאמן (התחיה):

אם זה צריך להיות בארץ, שיהיה כתוב "כולל יהודה ושומרון ועזה". אחרת, מבחינת החוק זה מין מצב של שעטנו ביהודה, בשומרון ועזה. לכן צריך לחקן זאת. זו בעיה טכנית.

אני רוצה לומר שני דברים חשובים שבגללם אני מתנגד לחוק, דבר אחד — יש תפיסה מסוימת, ואמר את זה כבר הכנסת מיעארי, לגבי הדרך להשיג את השלום. בעניין זה יש תפיסות שונות בבית הזה כפי שיש תפיסות שונות בעם. האם תיתכן מדיניות של ממשלה שתאסור באופן מוחלט תפיסה מסוימת בדבר האפשרות להשיג שלום? הרי אין ויכוח על כך שאם אדם נפגש עם נציג אש"ף במטרה למסור לו אינפורמציה או לפגוע בביטחון המדינה זו עבירה פלילית חמורה מדרגה ראשונה ואפשר להעמיד אותו למשפט, ואם יורשע, הוא יישב שנים רבות בבית-הסוהר, ובצדק. אנחנו מדברים על פגישות, שלא מוכת שמעבירים בהן ידיעות או פוגעים בביטחון המדינה.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת וירשובסקי, יש לי שאלה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

לא, אינני רוצה, אדוני היושב-ראש. בשעה מאוחרת כזאת אינני רוצה להיכנס לוויכוח.

מיכאל איתן (הליכוד):

אולי תסביר לנו מדוע סיעת שינוי תבעה להעמיד לדין על מפגשים.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

סיעת שינוי תבעה, היא קיבלה החלטה. אני לא הייתי מאושר מהחלטה זו, אבל מזכירות שינוי קיבלה החלטה. אתה רוצה שאני אשאל אותך מדוע בכנס תרות הכוזה את זה במקום לדון במדיניות? אני אדרוש ממך דין-יחשבון כשעה שתיים לפנות בוקר? אני לא אשאל אותך שאלה זו.

מיכאל איתן (הליכוד):

אתה מתחמק מתשובה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אינני מתחמק מתשובה. יש הבדל בין מה שסיכמנו בישיבה מסוימת ובין מה שאנחנו רוצים שיהיה כתוב בספר החוקים. אני חושב שאם כתוב בספר החוקים, שאסור להיפגש עם משהו מאש"ף גם כשאין נמפגש זה כדי להביא למסירת סודות מדינה, כי אז רק השקפתו של חבר הכנסת מיכאל איתן תבוא למעשה לידי ביטוי, כי הוא נגד המפגשים, ואלה התושבים שמפגשים אלה יכולים לקרב את השלום, אסור להם לעשות כל פעולה מכוח החוק שכפול הרוב בכנסת והממשלה על האזרח הזה. אני רואה בזה פגיעה בזכויות הפרט.

דבר שני, אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים — ככל זאת יש להביא בחשבון שאם ייווצר, למשל, מצב שבו חבר הכנסת מיכאל איתן ירצה, מטעמים של אינטרסים, להיפגש עם איש אש"ף, הוא לא מקורב לשלטון, אם יבקש את זה הוא יוכל להשיג את מבוקשו ולהיפגש. משהו מהאופוזיציה — ואינני מדבר על "עושר ישראל" כמוני, אלא על משהו מהאופוזיציה שירצה בכך — הוא לא יקבל את האישוב, כי הממשלה, כל ממשלה — הרי אני מתייחס למקרה הנוכחי, ויכול להיות גם מצב אחר — תגיד לו: לא, אתה לא תיסע, כי אתה באופוזיציה. זאת אומרת, שאנחנו מפקידים בידי הממשלה את ההחלטה הפוליטית, ללא כל פיקוח בשאלה מי ייסע ומי לא ייסע. השאלה היא אם זה גורם נזק או לא. אם זה גורם נזק, זו עבירה, אסור למסור ידיעות, ולא חשוב אם מדובר באדם מימין או משמאל, אם מדובר באדם מהקואליציה, אם לא.

טענות אלה, אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, שמעתי ממי שהיה שר המשפטים של ממשלת ישראל, חיים

לגבי הנושא האקדמי-המדעי, אם נפגשים בוועידה לפיסיקה, אין בעיה. אבל אם אוניברסיטת הרווארד ערכה לאחרונה סימפוזיון על הבעיה הפלשתינית, שם יכולים להופיע גם אנשים מהמנהיגות, ואז הנושא הוא ספק אקדמי, ספק לא אקדמי.

אינני יודע אם יש טעם לפרט את כל הדברים הללו. צריך להשאיר אותם לשיקול דעת. הנקודה החשובה פה — ואגב, זו החשובה לכל מי שמחפש את עניין המטרה והכוונה — היא שכתוב בפירוש בחוק הזה, שהוא בא למנוע מגעים, ומגעים מדיניים וקשרים הקשורים בביטחון, ולכן, הכוונה כתובה פה באופן ברור, ולהיפך, כחוב פה שאם זה יהיה קרוב משפחה וכו', הדבר לא יחול עליו, כך שאין בעיה כזאת של כוונה לגבי החוק הזה. היא מחכת כאן במפורש.

נדמה לי, שכל מי שחקף פה את החוק הזה התעלם לחלוטין מן העובדה שכל אומה בריאה טיפלה בצורה הרבה יותר חריפה מזה במגעים עם האויב, ולא צריכים לחפש רחוק. דמוקרטיה ככריטינה חלתה גם את אמרי וגם את לורד האריהאו ג'ייס. רק לפני 40 שנה חלו אותם, ועל מגעים לא יותר חמורים מהמגעים המתוארים כאן. העונש היה חלילה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

לורד האריהאו נחלה רק על מגעים?

יובל נאמן (התחיה):

מה הוא עשה? הוא ירה במישהו?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

הוא הסית נגד המדינה.

יובל נאמן (התחיה):

זהו, הוא הסית. וכאשר חבר הכנסת לשעבר, אורי אבנרי, הצופה בנו כאן, מתיישב בכיירות בזמן שצה"ל צר על ביירות ותוקף אותה — האם זה טוב למורל של החיילים, שצריכים לירות באותו איש אש"ף ובאותו זמן לראות בטלוויזיה את חבר הכנסת לשעבר מתחבק אותו? זה לא שונה מעניין לורד האריהאו, והגיעה השעה שיהיה חוק ברור בישראל בעניין זה, ואני מקווה שאכן ימצא לזה הרוב המתאים בכנסת.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יובל נאמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת

מרדכי וירשובסקי.

דן תיכון (הליכוד):

כמה מסתייגים נותרו?

היו"ר א' נחמיאס:

חמישה.

אפרים שלום (המעמק):

אדוני, אין הגבלה בזמן?

היו"ר א' נחמיאס:

יש.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אשחל לקצר לפי בקשת החברים, ובעניין הזה יש קונסנזוס בין כל חלקי הבית, גם אלה שכוחם כשל והם נעדרים.

אדוני היושב-ראש, שמעתי בקשב רב את דברי חבר הכנסת דוד ליבאי ואת הציטטות שהוא הביא מדברי הפרופסור פלר, והייתי מציע לכל חבר כנסת להיזכר בדברים שהוא הביא. אני חושב שדי בהם כדי שכל אחד יאמר לעצמו שאינו צריך להרים ידו בעד החוק הזה.

כלי להיכנס לפירוט של ההסתייגויות, משום שההסתייגויות מפורטות בנייר, אני רוצה להגיד כמה דברים כלליים.

אני חושב שהחוק הזה הוא מיותר ואינו קולע למטרה משום — כפי שאמרתי — שהוא חוק הנובע מפחדנות. אם אנחנו רוצים למנוע פגישות של אנשים המסוגלים לקבוע מדיניות, הרי אנשים כאלה, שאני מכנה אותם אנשי רשות, יכולים להיפגש עם אנשי אש"ף בארץ, בחוץ-לארץ, בצורות שונות, והחוק הזה לא ימנע זאת. משום שהם עושים זאת ברשות.

אם החוק הזה רוצה למנוע פגישות של אנשים זוטרים, פוליטיקאים זוטרים, עיתונאים — הרי החוק הזה מוכיח שיש כאן היסטוריה שהיא בלתי מוצדקת. כי מה יקרה כאשר אדם שאין לו סמכות ממלכתית, אשר אינו שייך לארגון שיכול לקבוע דברים במדינת ישראל, ישוחח עם איש אש"ף? האם הוא ימכור את מדינת ישראל? האם הוא יביא את השלום עליידי המשא-ומתן שלו? מה יש לנו לפחד מפני המגע הזה עד כדי כך שאנחנו הולכים לסגור אותו שסתום קטן, שכביכול החוק הפלילי הקיים אינו מכסה אותו?

לכן, אני רואה בחוק הזה חוק מיותר, חוק אשר אינו בא לחדש דבר, חוק אשר נוצר מתוך רצון ליצור סימטריה מול החוק אשר הצבענו עליו קודם לכן. לחוק הקודם יש הצדקה — הוא התמודד עם תופעה חדשה והוא מנסח סעיפים כדי לתת תשובה על אותה תופעה חדשה; ואילו כאן אין לנו תופעה חדשה. יש לנו היום תופעה הפוכה.

אנחנו מחזקקים את החוק בשעה שאש"ף נחלש בזירה הבינ-לאומית, האטרקציה שבו נחלשה, ופתאום אנחנו באים ומחשלים, דווקא עכשיו, נשק גדול נגד זכוב אשר אינו ראוי לכן.

לכן ניסיתי, באמצעות ההסתייגויות שלי, לקבל את הגרסה הראשונה שנראית לי מתונה יותר. ניסיתי גם להחליש ולמתן אותם סעיפים אשר קובעים מתי לא יורשע אדם לפי פסקה (ח). אני רוצה שהקרבנה המשפחתית תפעל אך ורק בחוץ-לארץ. אני רוצה שאנחנו נעסוק בדקדוקי עניות כאשר אנחנו מתירים, בסופו של דבר, את הפגישות של נציג אמצעי התקשורת ולסייע זאת במסיבת עיתונאים. משום שאחת מן השתיים: אם הוא נפגש — הוא נפגש; ואם הוא אינו נפגש — אינו צריכים לתת היתרים מתי כן להיפגש — "במסיבת עיתונאים, ובלבד שהשתתפו בה נציגים של אמצעי תקשורת בין-לאומיים". מה ההיגיון בסייגים האלה? או לגבי מפגש אקדמי — "כמשתתף ברב-שיח בין-לאומי בנושא אקדמי-מדעי שאורגן בידי מוסד אקדמי, ובלבד שלא קיים עמו מגע בעניין מדיני".

יש כאן איזו ירידה לפרטים. יש כאן איזו הגבלה של חופש האדם עד כדי כך שאם אתה רוצה ליצור אפשרות של יוצא מן הכלל — תן את האפשרות הזאת בצורה טבעית ולא חוץ סייגים המחייבים לעקוב אחרי כל אדם ואדם כדי לבחון בזכויות מגולת מי ארגן את המפגש האקדמי, מה הוא דיבר אתו, וככלל, להשעין את כל החוק הזה על מגע.

אני רוצה להביא דוגמה וולגריה, אבל אם אצא מתוך הנחה שהרבה מאוד אנשים כמזרח-ירושלים שייכים בצורה זו או זו למועצה של אש"ף או לגוף אשר הוא מוגדר כגוף טרוריסטי, והתופעה הזאת היא תופעה המונית משום שהרבה מאוד ארגונים מקצועיים שייכים פורמלית לאש"ף — אם אני מכנס לחנווני ואקנה אצלו והוא במקרה חבר במועצה או באתח

צדוק, ככנס שבו הופיעו נציגי המערך והתנגדו באופן מוחלט לחוק הזה, על כי הוא חוק רע ואינו מקדם את השלום.

אני רוצה לסיים, אדוני היושב-ראש, ולהצביע רק על דבר אחד. בחוק זה יש דבר אחד שאני הצעתי, והזכיר אותו חבר הכנסת ליבאי, היינו: האישור יהיה אך ורק עליידי היועץ המשפטי לממשלה. שנית, נראה לי שאם כבר מקבלים את החוק הזה צריך שהחריגים יכללו לא רק מה שכתוב בהצעת הרוב, היינו "כמשתתף ברב-שיח בין-לאומי בנושא אקדמי-מדעי" אלא גם "כמשתתף ברב-שיח בין-לאומי בנושא אקדמי, תרבותי או אמנותי שאורגן בידי מוסד שמטיבו עוסק כאחד הנושאים האלה". אני רואה סיבה מדוע יהיה מותר, לדעת המציעים, לדעת הרוב, לפגוש מישהו מאש"ף כשמדובר ברב-שיח בין-לאומי אקדמי, אבל כשמדובר ברב-שיח תרבותי או אמנותי זה יהיה אסור. זה מותר רק אם זה מפגש אקדמי. אם יעסקו במתימטיקה — כן, ואם במחול — לא. אני חושב שרק קוצר ראייה ורק חוסר התחשבות יכולים להביא את הקיצוצים המלאכותיים והלא-טבעיים האלה.

אני גם אומר, שמה שכתוב שם, שלא יקיים עם הנציג הזה מגע בעניין מדיני, הוא חוספת מגוחכת שמוסיף החוק, כי ממה נפשך? הרי נטל ההוכחה יהיה על המדינה.

עדנה סולודר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לשאול משהו.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת וירשובסקי, חברת הכנסת עדנה סולודר רוצה לשאול אותך שאלה. אתה מוכן?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

כן.

עדנה סולודר (המערך):

אמרת שלשם שינוי חדבר בקיצור, אבל אתה על-פי רוב מבטיח ולא מקיים.

היו"ר א' נחמיאס:

זו איננה שאלה שהיית צריכה היתר בשבילה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני מודה לך על השאלה, אבל אני רוצה להגיד לך, שאני עדיין מקצר יותר מאחרים, אולם עוד לפני ששאלת את השאלה שלך הגעתי באמת למשפט האחרון שרציתי להשמיע. רציתי רק לומר, שלאנשים אצה כל כך הדרך לקצץ ולאסור, שהם עשו את זה בחוסר תבונה.

לכן, אצביע נגד החוק הזה, ואני קורא לחברי, בשעה מוקדמת זו של יום המחרת, לעשות אותו דבר.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי, בבקשה.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שהחוק הזה הוא חוק מיותר. מדינת ישראל יכולה לחיות בלעדיו, וודאי וודאי שאני יכול לחיות בלעדיו.

כיוון שנצורה כאן סיטואציה ואנחנו מחפשים חוק ורוצים חוק גם אם הוא מיותר, גם אם הוא למעשה חופף חוקים קיימים, גם אם הוא מאולץ, גם אם הוא חוק הנובע מהיסטוריה ומפחדנות — בהסתייגות שלי אני רוצה, בכל זאת, להשחרל ולהוציא כמיטב יכולתי את העוקצים מהחוק הזה.

לשקול אם להעזיב כלל להעמיד למשפט לא מעט ישראלים שהשתתפו, למשל, בכנס מדעי צרוף על התרבות הפלשתינית. אני רוצה לראות איזה בית-משפט יוכל לקבוע אם זה היה כנס תרבותי, ספרותי, מדעי או מדיני. היכן מתחילה פעולה מדינית או התכנסות מדינית? והיכן היא מסתיימת? האם משהו השלה את עצמו שפגישה עם מה שקרוי נציגי ארגוני טרור, פגישה פרטית, היא פגישה למשא-ומתן? כנראה רבים איבדו את התחושה המבדילה דיאלוג ממשא-ומתן. בדיאלוג אנשים מדברים, מחליפים דעות, לא נתקלתי עד היום באיש שאמר: נפגשתי עם אדם זה וזה וניהלתי אתו משא-ומתן בשם ממשלת ישראל או בשם השלטון בישראל. נפגשים, מדברים, מחליפים דעות, מנסים להשפיע, וכל אחד חוזר למקומו. הצד השני צריך להיות כסיל בשביל להסכים לנהל משא-ומתן עם כל אישיות מודמנת מישראל, שאין לה סמכות לכך.

על כן, בשביל מה אתם מביאים את החוק הזה? רק למטרה אחת, הדמוקרטיה היא לצנינים בעיני השלטון הנוכחי בישראל. חלק אחד שלו מתקין אותה, וחלק שני מתקפל באופן תמידי, ההתקפלות הזאת תעלה לכולנו ביוקר ותפגע בראש ובראשונה בסיכויים לשלום ולהידברות ותסכן את המערכת המשפטית במדינת ישראל.

על כן, אנו נצביע נגד הצעת חוק זו.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת ותד, חבר הכנסת מיכאל איתן איננו כאולם. חבר הכנסת עוזי לנדא, אתה רוצה לנמק את הסתייגותך?

עוזי לנדא (הליכוד):

לא.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת דן מרידור, אתה רוצה להשיב למסתייגים בשם הוועדה?

דן מרידור (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כן.

היו"ר א' נחמיאס:

בבקשה.

דן מרידור (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, החוק הזה המונח לפני הבית דן בסוגיה מיוחדת, אנשים אומרים: הרי יש חוק העונשין סעיף 114 ושם כבר נקבע שבהעדר הסבר סביר, פגישה עם סוכן אויב היא עבירה, ובעצם אחרי הפסיקה של בית-המשפט העליון ואחרי תיקון החוק, מי שיוכיח שלא התכוון לפגוע בכיטחון לא עבר את העבירה.

מדוע זה חוק מיוחד? הוא באמת מונע פגישה או מפגש או מגע כמתואר בחוק גם בלי הוכחת הכוונה. מדוע? מפני שלדעת הממשלה, לדעת רוב חברי הכנסת, כך אני מעריך, עצם קיום המפגש הזה, עצם קיומו, משמעות קיומו, תוצאות קיומו, גורמים נזק חמור ביותר בשני מישורים — הן מפריעות למלחמה שאנחנו נמצאים בה עם ארגוני טרור וחבלה והן גם מפריעות לאפשרות להתקדם לשלום.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

חיים רמון (המערך):

איך זה מפריע לשלום?

הרשויות של המסגרות של אש"ף, אפשר מבחינה משפטית להגיד שקיימתי מגע איתו ולכן עברתי את העבירה הזאת.

כל הנוסח של החקיקה הזאת הוא נוסח מכשיל כל כך, נוסח מחשיד כל כך, נוסח קטנוני כל כך, שהוא מביא, בסופו של דבר, לידי חוסר היכולת של אדם המכבד את עצמו להרים יד בעד החוק הזה.

אכן, ניסיתי קודם כול להקל ככל האפשר עליידי ההסתייגות, אם ההסתייגות שלי לא התקבל — לא אראה אפשרות להצביע בעד החוק הזה. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יצחק ארצי, רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד ותד, בבקשה — חמש דקות.

מוחמד ותד (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שמש הבוקר לא תמצא את ישראל, כנראה, כפי שהיא היתה או כפי שמצאה אותה אתמול. צריך להיות חמים באופן מיוחד כדי להתייחס להצעת החוק הזאת כאל הצעת חוק לגופה, משום שהצעת החוק מסמלת פילוסופיה שלמה שמטרתה להצר את השוליים הצרים ממילא שעליהם משחקת האופוזיציה שקיומה וחופש פעולתה הם, בעצם, הערובה לדמוקרטיה.

הצעת החוק הזאת באה בעצם, בראש ובראשונה, כנדבך נוסף בהצרת הדמוקרטיה הישראלית, בצמצום חוכנה ובפחיתות המטבעות של ערכיה עד כדי גיתוך. חוק שבא למנוע את קידום שלום יחבבל, כנראה, תחת הכותרת של מניעת טרור.

אתמול אישרה הכנסת חוק שבא להילחם, בכיכול, בהסתה גזענית אך הוא בעצם מייסד את ההסתה הגזענית. זהו המשך לחוקים אחרים, כמו למשל חוק נישול הברואים, שנתקבל תחת הכותרת: חוק השלום עם מצרים. הוא בא להשלים מערכת שלמה שבאמצעות השמות באה להטעות, לפגוע בזכויות האזרח, לפגוע בערכים הדמוקרטיים.

הזכרתי כמה חוקים. יש כמובן דברים נוספים, למשל כתחום אחר, "הסיירת השחורה" הנקראת "הסיירת הירוקה", שמטרתה היא לרדוף ולנשל אזרחים ערבים וכדומה של מדינת ישראל. התהליך הזה נמשך כל הזמן.

רני מילוא (הליכוד):

אולי מטרתה היא להגן על הצומח?

מוחמד ותד (מפ"ם):

ודאי, יש גם חוק שמורת הטבע, למשל, שמכניס כפרים ודחיים שלמים לשמורות טבע נוסח האינדיאנים בארצות-הברית. אני יכול לתת לך רשימה ארוכה מאוד של דוגמאות: בעיקר מאז עלייתם לשלטון היא התארכה עד מאוד. אני יכול לומר רק דבר אחד, אולי לטובתכם, שאחם די מתוחכמים בנושא הזה, אבל סופם של מעשי הרמייה האלה להתגלות כולם.

כאשר יום אחד תעמדו בפני דעת הקהל הבין-לאומית, ולא יהיה מנוס מזה, ותצטרכו כמו יריכם, כמו אצבעותיכם, לשנות את החוקים האלה, אז אתם תראו שרק גרמתם נזק על-ידי הצעתם, הבאתם ואישרם של חוקים אלה כפי שהם, גם אם התקבלו אי-אלה חקיקות להם.

חברי כנסת שקדמו לי הביאו דוגמאות רבות, דוגמאות אינ-ספור, על הגיתוך שבהצעת החוק הזאת. אביא לכם דוגמה נוספת, אקטואלית מאוד, ותצטרכו אולי להעמיד למשפט או

עצמית, למה האמריקנים לא יכולים? זאת בדיוק הלגיטימציה שהם רוצים לשמוע מכאן, ולעצור היא ניתנת מכאן.

חיים רמון (המערך):

מיכאל איתן (הליכוד):

יין מסריק של העם הפלשטיני.

חיים רמון (המערך):

אתם חתמתם על The legitimate rights of the Palestinian people, לא אני.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה אתה רוצה מחבר הכנסת דן מרדור, תפנה לשר הביטחון רבין.

חיים רמון (המערך):

אני הפניתי אותו לכגון. כגון הסכים וחתם על זה.

מרים גלזר-חנניה (הליכוד):

אם אלה מסמכים לא חשובים, שום דבר לא חשוב.

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת רמון, יש לך דרישת שלום מסיניורא.

היור' א' נחמיאס:

חברי הכנסת, הסתכלו מאילו מרחקים אתם מדברים ביניכם, מהשורה האחרונה מימין לשורה האחרונה משמאל.

דן מרדור (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

בבוקר הזה שאנחנו מתקבלים אליו, הכנסת תצביע —

היור' א' נחמיאס:

חבר הכנסת דן מרדור, הואל בטובך ועשה אתנחתא. נראה עד כמה חברי הכנסת רוצים להרעיש הבוקר. חברי הכנסת, אני מבקש מכם.

דן מרדור (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

הבוקר הכנסת תצביע, והיא תצטרך להכריע הכרעה שתזכר זמן רב. כל אחד מחברי הכנסת שיצביע, הכרעתו תיזכר והמפלגות שתצבענה הכרעתן תיזכר, מפני שאנחנו בהחלט נמצאים על פרשת דרכים שממנה יש שתי דרכים: האחת שמובילה —

חיים רמון (המערך):

למלחמה.

דן מרדור (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

— לאפשרות להמשיך להילחם במחבלים אך אולי גם להביא לשלום: והשנייה — מתוך אילחיות ואשליות, מתוך אי-הבנת המציאות במזרח התיכון, מתוך אי-הבנת האויב, היא תוביל אותנו להירדדרות.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, לדרות את ההסתייגויות כולן. גם מצד זה וגם מצד זה. העיקר הוא החוק עצמו, מה שהוא אומר לעם בישראל. מה שהוא אומר לעולם על אש"ף ועליו.

היור' א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דן מרדור. חבר הכנסת דן כהן, הואל בטובך לשבח. חבר הכנסת מרדכי בר-און, אנו ש, אני מדבר אליך. חבר הכנסת גרופר.

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה בקריאה שנייה. רבותי, אי-אפשר להצביע כשיש רעש כזה. אני מצטער מאוד. ישיבו

דן מרדור (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אני אשיב על השאלה החשובה לחבר הכנסת רמון מן המערך ולחבר הכנסת מיעארי מן הרשימה המתקדמת וכל יתר החברים ששאלו את השאלה: איך זה מפריע לשלום? אלה בבית הזה שעדיין מאמינים שאש"ף ושלום הולכים ביחד, אינם קוראים את המציאות. מי שאינו מבין שאם רוצים שלום צריך לעשות דה-לגיטימציה מוחלטת של אש"ף, ללחום בו עד חורמה, לא יביא שלום. כפי שלא הביא אותו עד היום, לא יביא אותו בעתיד.

לכן, גם מי שמעוניין בשלום צריך להיות מעוניין בהורדתו של אש"ף מן הבמה שממנה הוא מאיים על תהליך השלום. הבית הזה באמת מתחלק בין אנשים שרואים באש"ף אויב שצריך להילחם בו בכל מקום, להכרית אותו, לבין אנשים שרואים בו פרטנר, שותף למשאומתן. דווקא בימים אלה, אחרי ששוב הוצגה לראש ממשלת ישראל בפגישה שקיים עם המלך המרוקני חוכנית בלתי קבילה, מסוכנת, חמורה לישראל, שבה נזכר אש"ף כצד למשאומתן, טוב שהכנסת תקבל חוק שתהיה בו חשובה ברורה גם על ההצעה הזו.

אדוני היושב-ראש, אנחנו מדברים בארגון טרור, אבל לא בארגון טרור דגיל כמו רבים אחרים בעולם. אנחנו מדברים בארגון טרור שלא רק שיטותיו חבלה, טרור והפחדה, אלא גם מטרתו טרוריסטית — השמדת עם.

אומרים, איך אפשר לא לדבר עם אויב? אתה תקבע מי יהיו נציגיהם? אמר פעם מישהו אחר על אויב: לא אדבר איתם, לא אקיים איתם משאומתן. נילחם בהם, הוא אמר, עד שנשמיר מן הארץ כל זכר מהם. זאת אמר צירציל על הנציגים הלגיטימיים הנבחרים של העם הגרמני בשנות ה-40 הראשונות. לכן, גם העם פה צריך לומר ואומר אותו דבר בדיוק: אם אלה הנציגים של העם הפלשטיני, או של ערביי ארץ-ישראל, או ואכזרי להם, הם צריכים למצוא נציגים אחרים. אנחנו רוצים אותם כדי לדבר איתם.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

עבד-אלוהב דראושה (המערך):

היור' א' נחמיאס:

חברי הכנסת, תאפשרו לחבר הכנסת דן מרדור להשיב למסתייגים. הוא ישב והאזין לכולכם ולא העיר לאיש. עכשיו תאזינו לתשובותיו.

דן מרדור (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

לכן, רבותי, צריך להבין שגם מי שרוצה להילחם בטרור וגם מי שרוצה לאפשר התפתחות שתביא לשלום, אסור לו לאפשר קיום מגעים כגון המגעים שהתנסו בהם, לצער, בשנים האחרונות. מגעים שנותנים לגיטימציה לאש"ף. שהמלחמה בו איננה רק מלחמה על-ידי חיל אוויר, מודיעין וצבא, אלא היא קודם כל מלחמה אידיאולוגית של דה-לגיטימציה מוחלטת.

ואולי יוכן, שאם יהודים תושבי הארץ הזאת נפגשים עם אותם ראשי מחבלים, מה יגידו תושבים אחרים של הארץ הזאת? אם יהודים תושבי הארץ הזאת נפגשים עם מחבלים, עם ראשיהם ועם מנהיגיהם, מה יגידו ידידינו בעולם, שמהם אנחנו דורשים שלא להיפגש פגישת כאלה?

חבר הכנסת רמון, איך אמר חנא סיניורא לסגן הנשיא בוש? הוא אמר לו: אם חבר הכנסת רמון מדבר על הגדרה

ה צ ב ע ה

התיקון של חברת הכנסת ג' כהן לפסקה (1)

לא נתקבל.

היו"ר א' נחמיאס:

אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת מ' וירשובסקי לפסקה

(1) לא נתקבלה.

שבח ויס (המערך):

אדוני היושב ראש, יש הסתייגות של חבר הכנסת פלד לפסקה (1).

היו"ר א' נחמיאס:

נכון, חשבתי שהצבענו עליה. אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות של חבר הכנסת מתתיהו פלד.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת מ' פלד לפסקה (1) לא

נתקבל.

היו"ר א' נחמיאס:

מי להסתייגות של חברת הכנסת שולמית אלוני?

ה צ ב ע ה

התיקון של חברת הכנסת ש' אלוני לפסקה (1)

לא נתקבל.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו ממשיכים להצביע על אותה פסקה: מי להסתייגותו של חבר הכנסת ויקטור שם-טוב?

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת ו' שם-טוב לפסקה (1)

לא נתקבל.

היו"ר א' נחמיאס:

לאותה פסקה, יש הסתייגות של חברי הכנסת שולמית אלוני ומרדכי וירשובסקי. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חברי הכנסת ש' אלוני ומ'

וירשובסקי לפסקה (1) לא נתקבל.

היו"ר א' נחמיאס:

ובמהמשך יש הסתייגות של חבר הכנסת דוד ליבאי. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת ד' ליבאי לפסקה (1)

לא נתקבל.

היו"ר א' נחמיאס:

ועתה, מי לפסקה (1) כהצעת הוועדה?

ה צ ב ע ה

פסקה (1), כהצעת הוועדה, נתקבלה.

כאן חברים מעטים והאזינו להסתייגויות ואחרים לא ישבו פה ועכשיו הם חוזרו רעננים כדי לשוחח.

חברי הכנסת, אני ניגשים להצבעה על שם החוק. לשם החוק יש הסתייגויות. אני מעמיד אותן להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חברת הכנסת ש' אלוני לשם החוק

לא נתקבל.

התיקון של חברת הכנסת ג' כהן לשם החוק

לא נתקבל.

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר א' נחמיאס:

אנחנו עוברים להסתייגויות הבאות. בפסקה (1) הסתייגות לחבר הכנסת טובי. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת ח' טובי לפסקה (1)

לא נתקבל.

היו"ר א' נחמיאס:

לאותה פסקה — הסתייגות לחברי הכנסת דוד ליבאי ושולמית אלוני. אני מעמיד אותה להצבעה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבקשת למנות.

היו"ר א' נחמיאס:

יש לי בקשה: אם חבר הכנסת רוצה שנמנה את הקולות, יודיע על כך לפני עריכת ההצבעה. הפעם נמנה עליי הבקשה. לאחר שאכריז על תוצאות של הצבעה — לא אחזור על שם הצבעה. חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות של חברי הכנסת דוד ליבאי ושולמית אלוני.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חברי הכנסת ד' ליבאי

וש' אלוני לפסקה (1) — 28

נגד — 38

התיקון של חברי הכנסת ד' ליבאי וש' אלוני

לפסקה (1) לא נתקבל.

היו"ר א' נחמיאס:

לאותה פסקה — הסתייגות לחבר הכנסת שם-טוב. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת ו' שם-טוב לפסקה (1)

לא נתקבל.

יעקב שמאי (הליכוד):

ראש הממשלה לימד אותם שלא לכבד הסכמים.

חיים רמון (המערך):

היו"ר א' נחמיאס:

אני מבקש מכס, אל תדברו כשעת ההצבעה.

אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות של חברת הכנסת

גאולה כהן.

התיקון השני של חברת הכנסת ש' אלוני
לפסקה (2) לא נתקבל.

קריאות:

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת קופמן, תואיל בטובך לחזור למקומך. חברי הכנסת, נא להירגע. אנו ממשיכים בהצבעה. בבקשה להירגע. היה שקט. מדוע הפרתם אותו פתאום? חברי הכנסת, חבר הכנסת גרופר, אנא ברוב טובך, חבר הכנסת גרופר, אני מעיר לך ואתה ממשיך בשלך. ועכשיו גם חבר הכנסת שריד?

חברי הכנסת, אנו ממשיכים בהצבעה. לחבר הכנסת יצחק ארצי הסתייגות לגרסה א' ולגרסה ב'.

ה צ ב ע ה

התיקון הראשון של חבר הכנסת י' ארצי
לפסקה (2) לא נתקבל.

התיקון השני של חבר הכנסת י' ארצי לפסקה
(2) לא נתקבל.

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו ממשיכים בהצבעה. אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות של חבר הכנסת ויקטור שש"טוב לגרסאות א' וב'.

ה צ ב ע ה

התיקון הראשון של חבר הכנסת ו' שש"טוב
לפסקה (2) לא נתקבל.

התיקון השני של חבר הכנסת ו' שש"טוב
לפסקה (2) לא נתקבל.

הי"ר א' נחמיאס:

אנחנו מגיעים להסתייגות של חבר הכנסת דוד ליכאי בגרסאות א' וב'.

ה צ ב ע ה

התיקון הראשון של חבר הכנסת ד' ליכאי
לפסקה (2) לא נתקבל.

התיקון השני של חבר הכנסת ד' ליכאי לפסקה
(2) לא נתקבל.

הי"ר א' נחמיאס:

ולהסתייגות של חבר הכנסת מתחיהו פלד.

ה צ ב ע ה

התיקון הראשון של חבר הכנסת מ' פלד
לפסקה (2) לא נתקבל.

התיקון השני של חבר הכנסת מ' פלד לפסקה
(2) לא נתקבל.

הי"ר א' נחמיאס:

ולהסתייגות של חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

ה צ ב ע ה

התיקון הראשון של חבר הכנסת מ'
וירשובסקי לפסקה (2) לא נתקבל.

הי"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו עוברים לפסקה השנייה. מי להסתייגות של חבר הכנסת יצחק ארצי?

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת י' ארצי לפסקה (2) לא
נתקבל.

הי"ר א' נחמיאס:

מי להסתייגות של חבר הכנסת ויקטור שש"טוב?

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת ו' שש"טוב לפסקה (2)
לא נתקבל.

הי"ר א' נחמיאס:

מי להסתייגות של חבר הכנסת מתחיהו פלד לפסקה (2)?

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר הכנסת מ' פלד לפסקה (2) לא
נתקבל.

הי"ר א' נחמיאס:

אני מעמיד להצבעה את ההסתייגות של חברת הכנסת גאולה כהן לפסקה (2).

ה צ ב ע ה

התיקון הראשון של חברת הכנסת ג' כהן
לפסקה (2) לא נתקבל.

התיקון השני של חברת הכנסת ג' כהן לפסקה
(2) לא נתקבל.

הי"ר א' נחמיאס:

ולהסתייגות של חבר הכנסת יצחק ארצי.

ה צ ב ע ה

התיקון הראשון של חבר הכנסת י' ארצי
לפסקה (2) לא נתקבל.

התיקון השני של חבר הכנסת י' ארצי לפסקה
(2) לא נתקבל.

הי"ר א' נחמיאס:

לחברת הכנסת גאולה כהן יש הסתייגות לגרסה א' ולגרסה ב'.

ה צ ב ע ה

התיקון הראשון של חברת הכנסת ג' כהן
לפסקה (2) לא נתקבל.

התיקון השני של חברת הכנסת ג' כהן לפסקה
(2) לא נתקבל.

הי"ר א' נחמיאס:

גם לחברת הכנסת שולמית אלוני יש הסתייגות לגרסה א' ולגרסה ב'.

ה צ ב ע ה

התיקון הראשון של חברת הכנסת ש' אלוני
לפסקה (2) לא נתקבל.

היו"ר א' נחמיאס:

אנו ניגשים עכשיו להצבעה על החוק בקריאה שלישית. חבר הכנסת אלי קולס, יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, אתה רוצה שנצביע על החוק בקריאה שלישית?
אליעזר קולס (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט): כן.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה. אנו ניגשים להצבעה על החוק בקריאה שלישית. ההצבעה בקריאה שלישית תהיה שמית. אני מבקש מכם לשמור על השקט בעת ההצבעה. על-פי סעיף 62 לתקנון, קיבלתי בקשה חתומה על-ידי 20 חברי הכנסת לקיים הצבעה אישית. אבקש ממזכיר הכנסת לקרוא בשמות חברי הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

(קורא בשמות חברי הכנסת)

אהרן אבוחצירא	— אינו נוכח
מאיר כהן אבידב	— כעד
אבא אבן	— נגד
רפאל אדרי	— אינו נוכח
אהוד אולמרט	— כעד
מיכאל איתן	— כעד
רפאל איתן	— כעד
שולמית אלוני	— נגד
עדיאל אומראי	— אינו נוכח
יעקב ז'אק אמיר	— כעד
שושנה ארבל-אלמחלינו	— כעד
נאוה ארד	— נגד
יורם ארדור	— כעד
משה ארנס	— כעד
יצחק ארצי	— נגד
יוסף בורג	— אינו נוכח
צירלי ביטון	— נגד
בנימין בן-אליעזר	— כעד
אליהו בן-אלישר	— אינו נוכח
דב בן-מאיר	— אינו נוכח
שמעון בן-שלמה	— אינו נוכח
מרדכי בריאון	— נגד
חיים בר-לב	— אינו נוכח
עוזי ברעם	— אינו נוכח
גדעון גדות	— כעד
פנחס גולדשטיין	— אינו נוכח
מרדכי גור	— אינו נוכח
מרסם גלזר-תעסה	— כעד
חייקה גרוסמן	— נגד
פסח גרופר	— כעד
אלעזר גרנות	— נגד
שרה דורון	— כעד
שמחה דיניץ	— אינו נוכח
דוד דיניו	— כעד
מיכאל דקל	— אינו נוכח
עבד-אללהב דראושה	— נגד
חיים דרוקמן	— כעד
יגאל הורביץ	— כעד
מנחם הכהן	— אינו נוכח
שלמה הלל	— אינו נוכח
זבולון המר	— אינו נוכח
אהרן הראל	— נגד

החיקון השני של חבר הכנסת מ' וירשובסקי
לפסקה (2) לא נתקבל.

היו"ר א' נחמיאס:
אני מעמיד להצבעה את הצעתו של חבר הכנסת תופיק טובי.

ה צ כ ע

החיקון של חבר הכנסת ת' טובי לפסקה (2)
לא נתקבל.

היו"ר א' נחמיאס:
ועתה — להסתייגות של חבר הכנסת מיכאל איתן. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ כ ע

החיקון של חבר הכנסת מ' איתן לפסקה (2)
לא נתקבל.

פסקה (2), כהצעת הוועדה, נתקבלה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
איוז גרסה מתמירה? שנדע.

היו"ר א' נחמיאס:
סליחה, בסדר. אילו דיברתם פחות היה הכול בסדר.

חברי הכנסת, לפסקה (2) יש שתי גרסאות. יש גרסה א' וגרסה ב'. אומנם שתייהן של הוועדה, אבל נעמיד אותן להצבעה זו מול זו. חבר הכנסת מיכאל איתן, שב בבקשה. חבר הכנסת עוזי לנדאו, למקומך בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):
אני מתנצל, היתה אי-הבנה.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, בפסקה (2) יש לנו שתי גרסאות, ואני מעמיד אותן להצבעה זו מול זו.

ה צ כ ע

בעד גרסה א' לפסקה (2) — מיעוט

בעד גרסה ב' לפסקה (2) — רוב

גרסה ב' לפסקה (2) נתקבלה.

עבד-אללהב דראושה (המערך):
מי נגד שתי הגרסאות?

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, יש לנו עוד הסתייגות של חבר הכנסת עוזי לנדאו. אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ כ ע

החיקון של חבר הכנסת ע' לנדאו לפסקה (2)
לא נתקבל.

היו"ר א' נחמיאס:
אני מעמיד עכשיו להצבעה את סעיף 1 בגרסה ב', שהתקבלה כעמדת הוועדה. מי לסעיף 1 בגרסה ב' שהתקבלה כעמדת הוועדה? מי נגד?

ה צ כ ע

סעיף 1 בגרסה ב', כהצעת הוועדה, נתקבל.

חוברת ל"ט, ישיבה רל"ה

— הצעת חוק לחיקון פקודת מניעת הטרור (מס' 2):
— הצעה לסדר-היום —

שבת וייס	נגד	יצחק חיים פרץ	—	כעד
מאיר וילנר	נגד	גדעון פת	—	אינו נוכח
אריאל ויינשטיין	בעד	יאיר צבן	—	נגד
עוז ויצמן	אינו נוכח	יעקב צור	—	אינו נוכח
מרדכי וירשובסקי	נגד	אליעזר קולס	—	כעד
אליעזר ולרמן	אינו נוכח	חיים קופמן	—	כעד
אברהם ורדיגר	אינו נוכח	חיים קורפו	—	כעד
מחמד ותר	נגד	ישראל קיסר	—	אינו נוכח
תופיק זיאר	נגד	משה קצב	—	אינו נוכח
מיכאל חריש	אינו נוכח	יצחק רבין	—	אינו נוכח
תופיק טובי	נגד	אמנון רובינשטיין	—	אינו נוכח
יעקב יוסף	בעד	נחמן רו	—	כעד
גד יעקבי	אינו נוכח	מיכאל רייסר	—	אינו נוכח
גאולה כהן	כעד	חיים רמון	—	נגד
יגאל כהן	בעד	אבנר חי שאקי	—	כעד
רן כהן	נגד	אליעזר שוסטק	—	כעד
מאיר כהנא	אינו נוכח	משה שחל	—	אינו נוכח
יגאל כהן-אורגד	בעד	מאיר שטרייט	—	אינו נוכח
אברהם כ"ץ-עוז	אינו נוכח	דב שילנסקי	—	כעד
דוד לוי	אינו נוכח	אפרים שלום	—	כעד
דוד ליבאי	נגד	בני שליטא	—	כעד
אוריאל לין	כעד	יעקב שמאי	—	כעד
אמנון לין	בעד	ויקטור שמיטוב	—	נגד
עוזי לנדאו	כעד	יצחק שמיר	—	כעד
דוד מגן	אינו נוכח	גרשון שפט	—	כעד
יצחק מודעי	אינו נוכח	אליהו שפיידר	—	אינו נוכח
רוני מילוא	כעד	אברהם יוסף שפירא	—	אינו נוכח
מוחמד מיעארי	נגד	אריאל שרון	—	אינו נוכח
יהושע מצא	כעד	יוסי שריד	—	נגד
דן מרידור	בעד	אברהם שריד	—	אינו נוכח
יובל נאמן	בעד	דן תיכון	—	כעד
יצחק נבון	אינו נוכח			
אהרן רפאל נחמיאס	כעד			
אריה נחמקין	אינו נוכח			
אורה נמיר	אינה נוכחת			
משה נסים	כעד			
אמל נסראלדין	אינו נוכח			
עדנה סולודר	כעד			
אמירה סרטני	נגד			
זידן עטשי	אינו נוכח			
עובדיה עלי	כעד			
שלמה עמר	כעד			
מתתיהו פלד	נגד			
רפאל פנחסי	אינו נוכח			
מנחם פרוש	כעד			
שמעון פרס	אינו נוכח			
יצחק פרץ	אינו נוכח			

היו"ר א' נחמיאס:

האם יש כאן חברי כנסת שלא הצביעו? אני מבין שהכול בסדר.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):

זה יום שחור.

חיים קופמן (הליכוד):

עכשיו אומרים: צבח-אינור; כלומר, בוקר אור.

עבד-אלוהב דראושה (המערך):

זה חוק נגד השלוש.

היו"ר א' נחמיאס:

ב-47 קולות בעד ו-25 קולות נגד התקבל החוק בקריאה שלישית.

אני קובע כי חוק לחיקון פקודת מניעת הטרור (מס' 2), התשמ"ו-1986, נתקבל בקריאה שלישית.

כא. הצעה לסדר-היום

הצהרת מנכ"ל משרד הבריאות כי משרדו מתנגד להוצאת גופת אנגלביץ' מקברה בראשון-לציון

היו"ר א' נחמיאס:

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, התורה אסרה עלינו לקבור גויים — — —

חברי הכנסת, אנו ממשיכים בסדר-היום. אנו עוברים להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת יעקב יוסף בנושא: הצהרת מנכ"ל משרד הבריאות כי משרדו מתנגד להוצאת גופת אנגלביץ' מקברה בראשון-לציון. בבקשה, חבר הכנסת יעקב יוסף.

שבת וייס (המערך):

האם אפשר לשאול שאלה, אדוני היושב-ראש?

הי"ר א' נחמיאס:
בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אני מבקש לשאול את אדוני היושב-ראש, האם אין הוא חושב שבשעה שלוש ורבע כבוקר כבר אין לנו יכולת שיפוט ואפשרות לעסוק בהצעות לסדרהיום?

הי"ר א' נחמיאס:

תודה. בבקשה להמשיך. חבר הכנסת יעקב יוסף.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חבר הכנסת שבח וייס, אולי תגיש הצעת חוק פרטית האוסרת קיום ישיבות הכנסת אחרי השעה 12 בלילה, ואני אצטרף להצעתך.

הי"ר א' נחמיאס:

תואיל בטובך להמשיך בנאומך.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, התורה אסרה עלינו לקבור גויים ויהודים יחד. אם המלכות של שושלת דוד המלך, רוח, לפני גיורה שמעה הלכה זו מחמתו: נעמי, והסכימה לצו זה, ואמרה: כאשר תמותי אמות ושם אקבר.

לצורך הלכה זו נעשה נס לאלישע הנביא, כמסופר במלכים ב': "ויהי הם קברים איש — — — וישליכו את האיש בקבר אלישע — — — ויחי ויקם על רגליו". סיכס הגאון רבי משה סופר בספרו "חכם סופר": שהוא אישור מהתורה, הלכה למשה מסיני: צוטט בפתחי תשובה, יורה דעה, סימן שע"ד.

רוב העם החי כארץ מאמין בהישארות הנפש לאחר המיתה, רוצה בקיום חובה זו וחפץ להימנע מלהיקבר ליד גויים, כאשר היה מימים ימימה בכל הדורות, שהעם היהודי שמר על מורשתו. צא וראה את כל בתי-הקברות היהודיים בעולם.

זאת ועוד, החוק מחייב כל אדם הנמצא ברשות הרבים להתחשב גם ביחיד. אינא לכס' דוגמה פשוטה. כשאני נמצא באוטובוס ורעש הדריי מפריע לי, אפילו אם כל הנוסעים חפצים לשמוע רדיו, החוק מחייב לסגור את הרדיו. אם כן, מדוע בדבר זה יוצאים נגד רוב רובו של העם?

אנשים רבים משלמים אלפי שקלים וקונים קבר בחייהם, על-פי מה שנאמר במדרש, ויקרא פרק ה', אמר רבי אלעזר: צריך אדם שיהיה לו מסמר, או יחר קבוע בבית-הקברות, כדי שיוכח וייקבר באותו מקום. האם יהיה אותו איש מוכן לשלם כדי שיהיה, חלילה וחס, איזה גוי קבור לידו? אילו ידע זאת, הוא היה מוכן לקנות?

והנה, בארץ-ישראל באו נוכלים ושיקרו ורימו את אנשי חברה קדישא והצליחו להביא בעורמה את הגברת אנגליב' לבית-הקברות היהודי. בהשאת הגופה שם אנו רואים צער נזק לנפטרים הקבורים סביבה. האם יהיה חוטא נשכר?

אף בית-המשפט ראה לנכון להביע פליאתו על הצהרה לא-נכונה זו, שהיא למעשה שגומה לכל הפרשה. כך, ולמעשה במלים חריפות יותר של גינוי והבעת הסתייגות, התבטא בית-המשפט בראשון-לציון כלפי הגברת עדינה הרפז, שאמה חרזה אנגליב' נקברה בראשון-לציון, בבית-העלמין היהודי. אשה זו היא נוצרייה, בת לעם הנוצרי, ובכל זאת נקברה בקבר לא לה — — —

אלעזר גרנות (מפ"ם):

הבן של האשה הזאת שירת בצה"ל והגן על המדינה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
ואתה לא. אתה לא.

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — — בקבר שהוא למעשה כגזול, והיא נקברה שם בעקבות הצהרת שקר. בתה שיקרה ביוזעין לעובדי בית-העלמין בראשון-לציון ולרבני העיר ואמרה להם כי אמה יהודייה.

תחילתה והורחתה של פרשה זו היא אפוא בשקר ובמעשה רמייה. אתם נותנים גיבוי למעשה שקר, למעשה רמייה. זו חרפה שחברי כנסת מגינים על מעשה שקר. לא לחינם הלך דודיד אצל העורב, אלא שהוא מינו.

אני רוצה לקצר כי השעה מאוחרת.

יאיר צבן (מפ"ם):

הבן שלה שירת בצה"ל כיהודי, ואם חלילה היה קורה לו משהו — — —

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

ראו מה קרה: שני אכזרים שביקשו להוציא את גופת הגברת אנגליב' מהקבר הועמדו לדין על כך שפגעו ברגשות של הזולת. אולם מה קרה לאותה קבוצה שהגיעה כאישון לילה עם טרקטור לבית-העלמין, ובדרכם לקבר פגעו במספר רב של קברים? האם הם הועמדו לדין? התשובה היא, לצערי: לא. הגברת הרפז הונתה והצהירה שקר. האם היא הועמדה לדין? לא. ולא רק שלא הועמדה לדין, אלא עוד. העזה לבוא ולטעון טענות. עולם הפזן הוא כאן? הפכו את הנאשמת למאשימה, ואותם מסיתים חגגו כאן והסיתו נגד הציבור הדתי.

חייה גרוסמן (מפ"ם):

מה אתה מבקש שנעשה?

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

החוק מאפשר לכל חברה קדישא להוציא גופה, לצורך זה צריך שיהיה נוכח נציג של משרד הבריאות. החוק לא מסר את הסמכות בידי משרד הבריאות, אלא בידי אנשי חברה קדישא, וכאן, במקרה זה, אנשי משרד הבריאות חוקעים מקל בגלגלים ומפריעים לכל התהליך הטבעי הזה.

עשרות פעמים בעבר הוצאו גופות מהקברים, לכל מיני צרכים, על-פי צו של בית-המשפט, ומשרד הבריאות מעולם לא התנגד לכך. האם אין זו מגמה פוליטית שמשרד הבריאות חוקע מקל בגלגלים?

אני מבקש ומתחנן שלא לגרום המשך צער למשפחות הנפטרים שקבורים מסביב לאותו קבר. יש להם צער נורא. צריכים להתחשב לא רק בצער של אשה אחת. אלא להביא בחשבון את הצער הכפול והמכופל שיש למשפחות של כל האנשים שנמצאים מסביב.

לכן אני פונה ומבקש ממשרד הבריאות, שישנה את ההחלטה הראשונה שלו ויורה לנציגו להשתתף בהעברת הגופה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יעקב יוסף. רשות הדיבור לסגנית שר הבריאות לדברי תשובה.

סגנית שר הבריאות ש' ארבל-אלמולזינו:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשעה מאוחרת זו אין בדעתי להתווכח ולהפליט עם חבר הכנסת יעקב יוסף על כל

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כפי הנהוג, באשמורת הבוקר קמים מפוקחים ואפשר לחשוב על דברים מתוך יישוב-הדעת. למרות השעה המאוחרת, בעומדנו עכשיו באשמורת הבוקר, אני פונה אליכם כעת ואומר לכם: רבותי, איפה אנחנו נמצאים? בכנסת המחוקקת חוקים. כנסת זו מחוקקת חוקים ונהלים במדינה. אל נתעלם ממה שקרה. כאן נעשה — אם תגידו לי לרון לכף זכות — אני אומר במרכאות: משגה. אבל כאן נעשה דבר מעבר לכל מסגרת מקובלת, בכל הקבורה הזאת שהחביאו אותה תוך הערמה בבית-קברות יהודי.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

למה לא יהיה לנו העור, למה נתכחש לנו לעצמנו ולאמת שנעשה כאן דבר עוול? האם מיהו מכס מוכן לצוות בצוואתו שיקברו אותו בבית-קברות נוצרי?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

האם מיהו מכס מוכן להסכים שלידו יקברו לא-יהודי?

אלעזר גרנות (מפ"ם):

כן.

אמירה סרטני (מפ"ם):

כן. כן.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אני רוצה להגיד לכם: מזמן אני מביט עליכם ברחמים מרובים ממש. אתם כל כך מרוחקים מכל יסודות העם היהודי, מכל יסודות הדת שהביאה אתכם, מה אגיד לכם? אין לי הביטוי המתאים. ישראל כשהם עולים — עולים עד לרקיע; וכשהם יורדים — יורדים עד לתהום. אתם יודעים לאן אתם מגיעים בהכרזה הזאת, עם המקהלה הזאת, "כן, כן"? תרחמו על עצמכם, על אבותיכם, שלא יתביישו בכם; על העם היהודי, שלא יתבייש בכם. לאן אתם רוצים להוביל?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אל תרחם עלינו.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אם עולה הרב יעקב יוסף ומרבר אתכם בהיגיון וקורא לכם לחשוב על כך שנעשה משגה, נעשה חטא, וצריך לתקן את זה — מה אתם מתקוממים?

סגנית שר הבריאות ש' ארבל-אלמוזלנו:

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

יהא לכם העוז להודות שאתם שוגים. השגיאה הזאת נובעת, לצערי הגדול, מהתרחקותכם מעקרונות התורה והיהדות. אתם כל כך מרוחקים מהם, שאינכם מסוגלים להרגיש מה אתם עושים.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת פרוש, מה אתה מציע?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אני מציע לפחות להעביר את הנושא לוועדה. אדרבא, שם נתווכח ונראה את העוול שנעשה כאן.

הפרשה העצובה הקשורה בקבורתה של הגברת תרזה אנגלביץ, זיכרונה לברכה, פרשה רצופה עלבונות וביזיונות למת. אחיהם רק לתצהיר של מנכ"ל משרד הבריאות, שבו הוא הודיע שמשרד הבריאות מתנגד להוצאת גופתה של הגברת אנגלביץ מקברה בראשון-לציון.

ביום 28 ביולי 1986 חתם מנכ"ל משרד הבריאות הפרופסור מיכאלי על תצהיר נוסף בתגובה על התצהיר הראויות הנוספות אשר הורשתה העותרת להגיש, הכוונה לחברה קדישא בראשון-לציון.

בכתב הצהרתו מצהיר הפרופסור מיכאלי, כי על-פי הוראותיו ניתן היתר לפי תקנות בריאות העם (קבורה מחדש) לחברה קדישא באשדוד להוציא מקברה את גופת הנפטר אלן כן רוכט שלטובסקי ולקבורה מחדש. מוסיף ומצהיר הפרופסור מיכאלי: "הרשיתי הוצאת ההיתר לאחר ששוכנעתי כי אינם קיימים טעמים רפואיים שלא לתיתו, וכן לאחר שהוצגה בפני הצהרה הנושאת, לפי מיטב הבנתי, את חתימותיהם של בני משפחת המנוח אלן שלטובסקי (רעייתו, בתו ובנו), ובה הם מודיעים כי הם יודעים שהמנוח לא היה יהודי וכי הם מסכימים כי גופתו תועבר למקום קבורה אחר מכובד המותר על-פי ההלכה היהודית".

"הנני מבקש לציין כי האמור לעיל רק מצביע על עניינותו של שיקול הדעת אשר מופעל בכל מקרה ומקרה על-פי נסיבותיו הקונקרטיות לעניין רישוי הוצאת גופה וקבורה מחדש.

"ואולם אין מקרה זה דומה למקרה המנוחה הגברת תרזה אנגלביץ. בעוד שבני משפחת המנוח שלטובסקי נתנו את הסכמתם בכתב להעברה וקבורה מחדש, הרי בני משפחתה של תרזה אנגלביץ מתנגדים. זאת ועוד: מקרה תרזה אנגלביץ נדון בכג"ץ על-פי עתירה שהגישה חברה קדישא בראשון-לציון.

"ואומנם ביום ה' 31 ביולי 1986. קיים בג"ץ ישיבת סיכום לשמיעת הצדדים, ובית-המשפט בהרכב כב' השופט שמגר, נשיא בית-המשפט העליון, וכב' השופטים לרין וגב' נתניהו, עתידים לתת את החלטתם בעתידה".

לפי מיטב ידיעתי, הם ייתנו את פסק-דינם ביום חמישי.

"לא איאחו בטענה של סוביידיזם, אך משרד הבריאות מנוע מלקבל החלטה כזו או אחרת, ועל-ידי כך להכריע בוויכוח הניטש בין הצדדים, חברה קדישא ומשפחת הנפטרת. ולא נותר לנו אלא להמתין להכרעת הבג"ץ. עם קבלת החלטת הבג"ץ יפעל משרד הבריאות בהתאם."

אדוני היושב-ראש, אני מציעה למציע להסתפק בדברי התשובה שלי. אם לא, אני מציעה להסיר את ההצעה מסדר-היום.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

אני מבקש רשות להצעה אחרת.

היו"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת יעקב יוסף, האם אתה מסתפק בתשובה של סגנית השר?

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

לא.

היו"ר א' נחמיאס:

אם כן, יש הצעה אחרת לחבר הכנסת פרוש. בבקשה.

היו"ר א' נחמיאס:
— — — והשנייה — להעביר את ההצעה לוועדה. מי בעד
הורדת הנושא מסדר-היום? מי בעד העברת הנושא לוועדה?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב
בעד ההצעה להעביר את הנושא
לוועדה — מיעוט
ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, הישיבה הבאה — הבוקר בשעה 9:00
הישיבה נעולה.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה. חבר הכנסת יעקב יוסף, האם אתה מסכים שהצעתך
תועבר לוועדה?

יעקב יוסף (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
כן.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, יש לפנינו שתי הצעות: האחת — להסיר את
הצעתו של חבר הכנסת יעקב יוסף מסדר-היום — — —

מיכאל איתן (הליכוד):
יש הצעה להסתפק בדברי סגנית השר.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, הוא לא הסכים.

הישיבה ננעלה בשעה 3:30.